

งานวิจัยการสร้างสื่อวัฒนธรรม
เพลงโคราช

โดย
วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับงบประมาณประจำปีการศึกษา 2555
จากสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

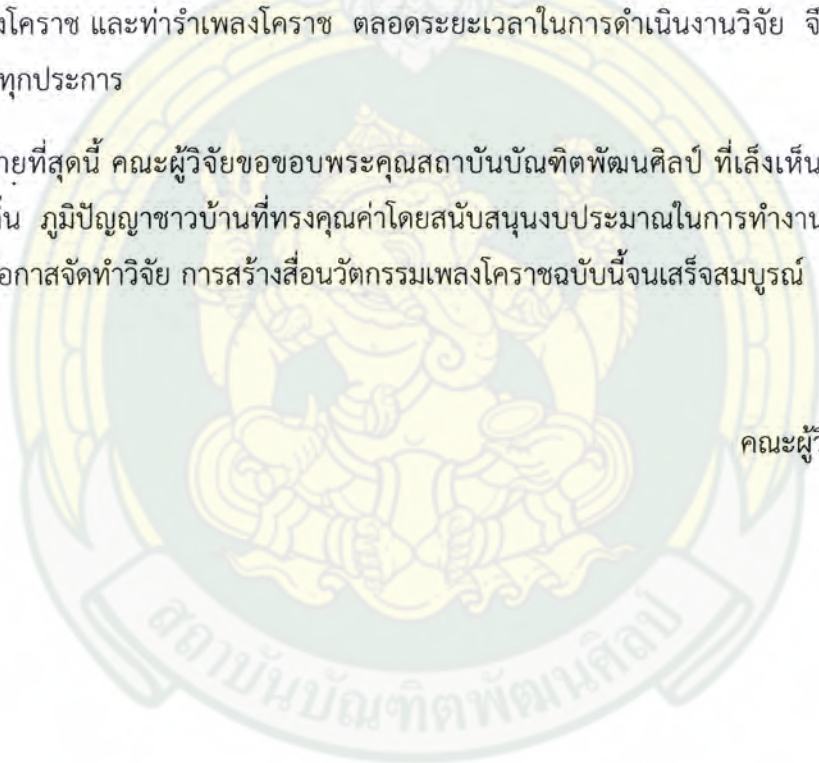
ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาจาก นางอัญชนา วิริยะประสิทธิ์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ท่านผู้บริหารทุกฝ่ายที่สนับสนุนอนุมัติโครงการ ให้คำแนะนำ คำปรึกษา ในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่างๆ ตลอดจนคณะดำเนินงานวิจัยของวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ที่ช่วยกันจัดดำเนินงานในส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างดียิ่ง จึงทำให้งานวิจัยเล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ตามความมุ่งหมายของการวิจัยทุกประการ คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงยิ่งไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ นายบุญสม สังข์สุข นายกสมาคมเพลงโคราช นายกำป็น นิธิวรไพบูลย์ นายสมบัติ เสือบุญศรี นางทวาย เกริ่นกระโทก นางอรรณี ขอสเสริมกลาง และหมอเพลงโคราชทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์การเก็บรวบรวมข้อมูลการแสดงเพลงโคราช กลอนเพลงโคราช และการบันทึกวีดิทัศน์ การฝึกร้องเพลงโคราช และทำรำเพลงโคราช ตลอดระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย จึงทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จเรียบร้อยทุกประการ

ท้ายที่สุดนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่เล็งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ทรงคุณค่าโดยสนับสนุนงบประมาณในการทำงานวิจัยครั้งนี้ ทำให้คณะผู้วิจัยได้มีโอกาสจัดทำวิจัย การสร้างสื่อนวัตกรรมเพลงโคราชฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์

คณะผู้วิจัย

ชื่อเรื่อง	การสร้างสื่อวัตกรรมเพลงโคราช
ผู้วิจัย	วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา
งบประมาณ	สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม
ปีที่พิมพ์	2555

บทคัดย่อ

เพลงโคราชเป็นเพลงพื้นบ้านที่เล่นกันในจังหวัดนครราชสีมาที่เป็นการแสดงถึงภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างแท้จริงรูปแบบการแสดงมีเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างจากเพลงพื้นบ้านในภาคอื่นๆคือด้านการใช้ภาษาและลำดับขั้นตอนการแสดง เพลงโคราชเป็นเพลงที่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าเกิดขึ้นเมื่อใดแต่มีการสืบทอดกันมาแบบปากต่อปากเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันการสร้างสื่อวัตกรรมเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ต่างๆจากปราชญ์ชาวบ้านจึงเป็นส่วนสำคัญในการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมาจึงได้จัดทำการวิจัยการสร้างสื่อวัตกรรม เพลงโคราชนี้มี วัตถุประสงค์เพื่อ

- 1 ศึกษาความเป็นมาของเพลงโคราชจังหวัดนครราชสีมา
- 2 สร้างสื่อวัตกรรมเพลงโคราชจังหวัดนครราชสีมา

ดำเนินการวิจัยด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสารหลักฐาน และข้อมูลภาคสนามโดยการสังเกต สัมภาษณ์ และการประชุมเชิงปฏิบัติการเลือกพื้นที่ศึกษา แบบเจาะจง ที่อำเภอเมือง อำเภอโนนสูง อำเภอโชคชัย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบประชุมเชิงปฏิบัติการ การตรวจสอบข้อมูลโดยการนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์สรุปให้กลุ่มผู้ตรวจสอบข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า เพลงโคราชจะเริ่มเล่นตั้งแต่เมื่อไหร่ ไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด จากคำบอกเล่าต่อกันมามีเพียงว่าสมัยท้าวสุรนารี(คุณย่าโม พ.ศ.2313-2395) ท่านชอบเพลงโคราชมากต่อมาเมื่อมีการสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีได้จัดให้มีงานฉลองชัยชนะท่านท้าวสุรนารี เพลงโคราชได้มีโอกาสเล่นในงานฉลองนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2477 จนถึงปัจจุบันและหลังจากนั้นก็มีการสืบทอดเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ลักษณะของเพลงโคราช จะมีลักษณะเด่นคือ ภาษาที่ใช้ในการขับร้องเป็นภาษาถิ่น สำเนียงโคราชเป็นกลอนเพลงมีฉันทลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ กลอนเพลงโคราช ต้องใช้คำสัมผัสแบบเป็นคู่ๆเพราะคนโคราชสมัยก่อนชอบพูดกันแบบคำคู่ซึ่งจะไม่เหมือนเพลงของภาคอื่นๆ แต่เพลงโคราชนั้นจะมีสัมผัสจับคู่หลายชั้นหลายตอน เป็นเพลงมีท่วงทำนองไพเราะเป็นการแสดงร้องสด ไม่มีดนตรีมีผู้แสดงชาย-หญิง 2 คู่ ผู้ประกอบอาชีพเพลงโคราชเรียกว่า “หมอเพลง” หมอเพลงโคราชผู้ชายจะนุ่งผ้าโจงกระเบนมักใช้ผ้าไหมทางกระรอก ซึ่งชาวโคราชผลิตกันขึ้นมาเอง หรือบางทีก็ใช้ผ้าม่วงแทน เสื้อ เป็นเสื้อคอกลมแขนสั้น สีไม่จำกัด มีผ้าขาวม้าคาดเอว หมอเพลงฝ่ายหญิงจะนุ่งผ้าโจงกระเบน มักใช้ผ้าไหมทางกระรอกหรือผ้าม่วง เสื้อนิยมสวมเสื้อรัดรูปไม่มีปก แขนสั้น โอกาสที่ใช้แสดงเพลงโคราชสามารถแสดงได้ทุกงานทั้งงานมงคลและ

งานอวมงคล วิธีการฝึกร้องเพลงโคราชจะเริ่มฝึกบทใดก่อนก็ได้ แต่ต้องฝึกวิธีการโอ่ของเพลงโคราชให้ได้ก่อน วิธีการฝึกคือให้ทำลำคอให้ปลอดโปร่งแล้วเริ่มเปล่งเสียงจากบอดภายในให้พุ่งตรงมาตามลำคอให้ผ่านลูกคอ

ขั้นตอนการสร้างสื่อนวัตกรรมเพลงโคราชเริ่มจากวิเคราะห์ปัญหาของทางการจัดเก็บองค์ความรู้เพลงโคราช พิจารณาตามข้อจำกัดของนวัตกรรมจากนั้นจึงเลือกนวัตกรรมที่เหมาะสมสำหรับเพลงโคราชซึ่งเป็นการแสดงพื้นบ้านที่ประกอบไปด้วยการร้องและการรำ สื่อวีดิทัศน์จึงเป็นนวัตกรรมที่เหมาะสมที่สุดเมื่อได้นวัตกรรมที่เหมาะสมแล้วจึงวางแผนดำเนินการโดยนำผลจากการออกเก็บข้อมูลภาคสนามมาจัดประชุมเชิงปฏิบัติมาเพื่อหาข้อสรุปในการจัดสื่อนวัตกรรมซึ่งประกอบไปด้วยองค์ความรู้ด้านความเป็นมาของเพลงโคราช การฝึกร้องกลอนเพลงโคราช 20 เพลงดังนี้ 1 เพลงเชิญ 2 เพลงประกาศแนะนำตัวเอง 3 เพลงถามข่าว 4 เพลงขออภัย 5 เพลงไหว้ครู 6 เพลงตัดเชิญ 7 เพลงปรึกษาทำมาหากิน 8 เพลงเปรียบถ่มตน , ทำท่าย 9 เพลงเปรียบเข้าเรื่อง 10 เพลงเรื่องบุญบาป 11 เพลงเกี้ยว 12 เพลงชวน 13 เพลงชมไม้ 14 เพลงชมนก 15 เพลงเกี้ยวแกมจาก 16 เพลงลา 17 เพลงอวยพร 18 เพลงถวายพระพรวันพ่อ 19 เพลงถวายพระพรวันแม่ 20 รวมอนุรักษ์เพลงโคราช รวมทั้งการฝึกปฏิบัติท่ารำท่า 5 ท่าดังนี้ 1 ท่าช้างเทียมแม่ 2 ปลาไหลพันพวง 3 ท่าย่อ 4 ท่าประจัญบาน 5 ท่าจิก จึงได้นำสื่อนวัตกรรมไปใช้และปรับปรุงแก้ไขตามลำดับ

สรุป เพลงโคราชเป็นศิลปะการแสดงที่มีคุณค่าเป็นที่นิยมของชุมชนจังหวัดนครราชสีมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผลการวิจัยครั้งนี้ ได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาและได้สื่อนวัตกรรมเพลงโคราชที่เหมาะสมในรูปแบบวีดิทัศน์ที่มีการอนุรักษ์กลอนเพลงและท่ารำแบบดั้งเดิมไว้ให้คงอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อหมอเพลงรุ่นใหม่เยาวชน นักเรียน นักศึกษา หรือผู้สนใจสามารถจะนำสื่อวีดิทัศน์เพลงโคราชนี้เพื่อเป็นแนวทางในการฝึกหัด มุ่งส่งเสริมการอนุรักษ์สืบทอดและเผยแพร่เพลงโคราช เพลงพื้นบ้านจังหวัดนครราชสีมาต่อไป

TITLE Constructing Innovation Media of Pleng Korat

RESEARCHER Nakhon Ratchasima College of Dramatic Arts

INSTITUTE Bunditpatanasilpa Institute

DATE 2012

ABSTRACT

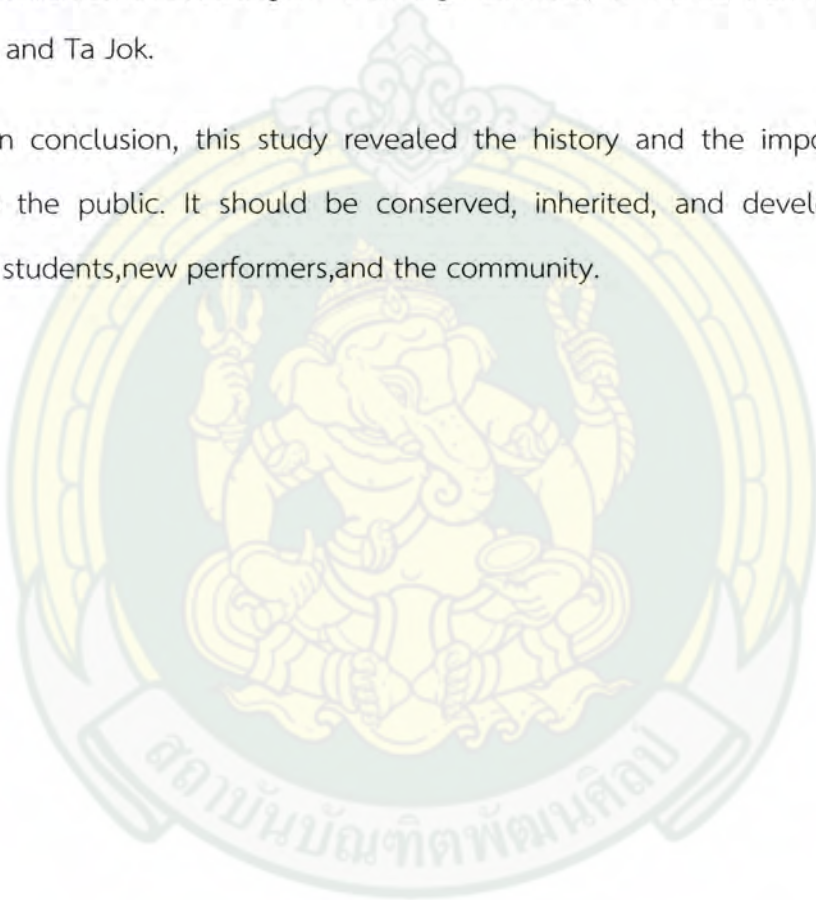
Pleng Korat, a folk traditional song of Nakhon Ratchasima province, has been actively functioned since the old days up to the present time. The exact time of its origination was unknown. Only oral tradition was transmitted. Pleng Korat has been regarded as an identity of the people of Nakhon Ratchasima province, which was prominent in using texts of local dialect accents. The pleng Korat 's texts described the ways of life of the people in the society. It acted as a collection of local wisdom. The study aimed at : 1) exploring the history of Pleng Korat 2) Constructing multimedia innovation of Pleng Korat. This was a qualitative study : written documents and fieldwork ,data were collected. The research tools consisted of an interview form, an observation form and workshop seminar. The field research were conducted in Amphoe Muang, Amphoe Nonsung, and Amphoe Chokchai. Data then were analysed by using content analysis method and were presented descriptively.

The findings of the study revealed that the exact time of its origination was unknown, only oral tradition was transmitted. Dated back from B.E. 2313 to 2395 ,in the period of Thao Suranaree (Khun Ying Mo). She favored Pleng Korat. It is believed that Pleng Korat was performed during Thao Suranaree's time. It has been performed on every annual celebration of Thao Suranaree since B.E. 2477 until now. Pleng Korat was prominent in using texts of local dialect combining with central Thai words to create song texts with beauty and charm of old Korat dialect accents. Pleng Korat is an alternative song between male and female , dressing in traditional style of Pleng Korat costume, they were known as mopleng Korat performers. They had to have formal training with a pleng Korat teacher, including its

distinguished lyrical and rhythmic characteristics, especially the Korat verse and “O” rhythm. Pleng Korat could be performed in various places and occasions.

Pleng Korat was arranged in sections and named each section according to its content. These were: introduction, introducing singers, greeting, apologizing, paying respect to teachers, consulting each other, competing on knowledge, courting song, invitation, describing nature scenery, courting and saying goodbye, departing songs, blessing songs. Moreover, there were 5 dance movements consisting of Ta Chang Tiam Mae, Ta Pla Lai Pun Puang, Ta Yong, Ta Pra Jun Ban, and Ta Jok.

In conclusion, this study revealed the history and the important role of Pleng Korat to the public. It should be conserved, inherited, and developed for the appreciation of students, new performers, and the community.

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	2
	ความสำคัญของการวิจัย	2
	นิยามศัพท์เฉพาะ	3
	กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
	องค์ความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน	7
	ลักษณะเฉพาะของเพลงพื้นบ้าน	14
	ศัพท์เฉพาะเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน	15
	ประเภทของเพลงพื้นบ้าน	16
	พัฒนาการของเพลงพื้นบ้าน	19
	องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องศึกษาวิจัย	22
	ประวัติความเป็นมาของเพลงโคราช	22
	ลักษณะสำคัญของเพลงโคราช	24
	หลักและขั้นตอนการแสวงเพลงโคราช	25
	ความหมายของนวัตกรรม	28
	ประเภทของนวัตกรรม	29
	ลักษณะของนวัตกรรม	38
	ขั้นตอนการสร้างนวัตกรรม	39
	ความหมายของสื่อการเรียนการสอน	47
	ประเภทของสื่อการเรียนการสอน	49
	ขั้นตอนการผลิตสื่อการเรียนการสอน	54
	บริบทพื้นที่วิจัย	66
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	95

3	วิธีดำเนินการวิจัย	99
	ขอบเขตของการวิจัย	99
	ด้านเนื้อหา	99
	ด้านวิธีการวิจัย	100
	ระยะเวลาในการวิจัย	100
	พื้นที่วิจัย	100
	กลุ่มตัวอย่าง	101
	วิธีการดำเนินงานวิจัย	101
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	102
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	102
	การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล	102
	การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	103
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	104
	ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาศิลปะการแสดงเพลงพื้นบ้าน เพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา	104
	ตอนที่ 2 การสร้างสื่อนวัตกรรมเพลงโคราช	108
5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	140
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	140
	สรุปผล	140
	อภิปรายผล	144
	ข้อเสนอแนะ	146
	บรรณานุกรม	147

ภาคผนวก

- ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ภาคผนวก ข โครงการวิจัย
- ภาคผนวก ค ขั้นตอนการดำเนินโครงการวิจัย
- ภาคผนวก ง รายการจัดทำสื่อวีดิทัศน์
- ภาคผนวก จ รายการดำเนินงานตามโครงการ
- ภาคผนวก ฉ ภาพประกอบ

ประวัติย่อของผู้วิจัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เพลงพื้นบ้านจัดเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า (Oral Literature) โดยอาศัยความจดจำปากต่อปากมาหลายชั่วอายุคน เพลงพื้นบ้านจัดเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะเป็นเพลงที่สามารถถ่ายทอดปรัชญาความนึกคิดของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน เนื่องจากเป็นผลผลิตทางความคิดที่ผ่านกระบวนการกลั่นกรองมา น้อยกว่าวรรณกรรมมุขปาฐะประเภทอื่นๆ ลักษณะเด่นของเพลงพื้นบ้านคือ มีความเรียบง่ายและมีลักษณะเฉพาะท้องถิ่น ในรูปแบบและทำนองในลักษณะการ ซ้ำคำ ซ้ำวรรค ซ้ำโครงสร้างของจังหวะสัมผัส (Isorhythmic Structure) ส่วนความเรียบง่ายในท่วงทำนองคือ มีทำนองไม่ซับซ้อน มีระดับเสียงไม่ซ้ำไปซ้ำมา (Recurring Tone) มีช่วงจังหวะหยุด (Interval) ที่แน่นอน ทำให้ง่ายและสะดวกในการจดจำ ส่วนลักษณะเฉพาะถิ่นปรากฏอยู่ที่ภาษา ท่วงทำนองเนื้อหาของบทเพลงและแก่นเรื่อง(Theme) ภาษาที่ใช้เป็นภาษาพูดธรรมดา เนื้อเรื่องและทำนองเพลงของเพลงพื้นบ้านโดยทั่วไปจะไม่มีการเรียบเรียงแบบแผนที่แน่นอนว่าจะต้องใช้เสียงสูงต่ำแค่ไหน เนื้อเพลงมักจะไม่มีการแต่งลวดหน้า สิ่งสำคัญของการขับร้องอยู่ที่ผู้ร้องที่เรียกกันว่า “พ่อเพลง” “แม่เพลง” ต้องติดกลอนสตร้องแก้กันโดยใช้ไหวพริบปฏิภาณอันให้เกิดความสนุกสนานขึ้นทั้งสองฝ่ายและยังทำให้ผู้ฟังได้รับความสนุกสนานด้วย ซึ่งเพลงพื้นบ้านในประเทศไทยมีอยู่มีอยู่หลายประเภทด้วยกันแบ่งตามประเภท เพลงประกอบการละเล่นต่างๆได้แก่ เพลงมอญซ่อนผ้า เพลงแม่งูเอ๋ย เพลงประกอบกิจการอันเป็นอาชีพในภาคกลาง เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงฉ่อย เพลงอีแซว เป็นต้น ส่วนเพลงพื้นบ้านในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ เพลงโคราช ซึ่งนิยมเล่นกันตามท้องถิ่นของตนอย่างโดดเด่นและแพร่กระจายอยู่ในจังหวัดใกล้เคียง (ปัทมา บุญอินทร์.2537 : 1-2)

ส่วนหลักฐานการเล่นเพลงโคราชเริ่มเล่นตั้งแต่เมื่อใดนั้น ไม่ปรากฏแน่ชัด นอกจากคำบอกเล่าต่อๆ กันมาว่าสมัยท้าวสุรนารี (คุณย่าโม) ยังมีชีวิตอยู่ (พ.ศ. 2313 ถึง 2395) ท่านชอบเพลงโคราชมาก เรื่องราวของเพลงโคราชได้ปรากฏหลักฐานชัดเจนคือ ในปี พ.ศ. 2456 เมื่อคราวสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระราชชนนีพันปีหลวงเสด็จมานครราชสีมาทรงเปิดถนนจอมสุรางค์ยาตร และเสด็จไปยังพิมายในโอกาสรับเสด็จครั้งนั้น หมอเพลงโคราชที่มีชื่อเสียงโด่งดังมาก ชื่อนายหรี บ้านสวนข่า ได้มีโอกาสเล่นเพลงโคราชถวายดังกลอนเพลงที่หมายถึงการรับเสด็จว่า “ได้สดับว่ารับเสด็จ เพื่อเฉลิมพระเดชพระจอมแดนแผ่นดิน โห่สามรา ฮาสามหลั่น เสียงสนั่นธานีนทร์” นอกจากนี้จากคำบอกเล่าของหมอเพลงจำนวนหนึ่งเล่าต่อๆ กันมาว่าในสมัยรัตนโกสินทร์ มีสงครามระหว่างไทยกับเขมร และเมื่อไทยชนะสงครามเขมรคราใด ชาวบ้านจะมีการเฉลิมฉลองชัยชนะ ด้วยการขับร้องและรำรำกันในหมู่บ้านสกลที่เขาเรียกว่า “ซุ่มบ้านสกล” ไกลๆ กับชุมทางรถไฟ ถนนจิระ และเริ่มเล่นเพลงโคราชกันที่หมู่บ้านนี้ทำทาง

การรำรูกำร่ายและการปองหุ มีผู้สันนิษฐานว่าประยุกต์มาจากการเล่นเจรีียง ที่เป็นเพลงพื้นบ้านของชาวสุรินทร์ผสมผสานกับเพลงทรงเครื่องทางภาคกลาง (ถาวร สุกงข. 2522 : 24)

เพลงพื้นบ้านเพลงโคราชจึงเป็นเพลงที่มีคุณค่า มีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง ในด้านการใช้ภาษาถิ่น ที่สะท้อนให้เห็น ถึงความเชื่อความสามารถในภูมิปัญญาท้องถิ่น และความศรัทธาของคนโคราช ที่มีต่อ คุณย่าโม ผู้ซึ่งเสียสละ ทำคุณประโยชน์แก่บ้านเมือง ในสมัยก่อนเพลงโคราชเป็นมหรสพที่เป็นหัวใจของงานฉลองสมโภชใดๆ ก็ตาม มีเพลงโคราชอย่างเดียว แสดงตั้งแต่หัวค่ำจนรุ่งแจ้งแต่ปัจจุบันค่านิยมของผู้ฟังเปลี่ยนแปลงไปการจัดงานฉลองสมโภช ก็มีมหรสพอื่นๆ เป็นคู่แข่งมากมาย เช่น ลิเก หมอลำ ภาพยนตร์ มวย เพลงโคราชจะนิยมฟังและแสดงผู้สูงอายุ บ้างก็เห็นเพลงโคราชเป็นเพลงหยาดกายไม่น่าสนใจ และปัญหาในการถ่ายทอดก็เป็นประเด็นที่สำคัญที่ทำให้เพลงโคราชขาดการเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม เยาวชนรุ่นหลังสนใจด้านเทคโนโลยีจนมองไม่เห็นคุณค่าในเพลงโคราชซึ่งแสดงออกถึงภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตน

ดังนั้น วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมาได้ตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างสื่อนวัตกรรมซึ่งเป็นกระบวนการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบในการเก็บรวบรวมข้อมูลของภูมิปัญญาที่มีของเพลงโคราชทั้งในด้านความเป็นมาองค์ประกอบการแสดงที่สำคัญ ในรูปแบบของสื่อวีดิทัศน์ เพื่อช่วยในการจัดเก็บและเผยแพร่ เพลงโคราชซึ่งนับได้ว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้เพลงโคราชคงอัตลักษณ์ ของคุณลักษณะที่แสดงถึงความงดงามตามแบบเพลงที่มีมานี้ อย่างยั่งยืนถาวรและเพื่อเป็นองค์ความรู้แก่สถาบันการศึกษา เยาวชน และผู้ที่สนใจสืบต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของ เพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อสร้างสื่อนวัตกรรม เพลงโคราช ของวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลการวิจัยทำให้ทราบความเป็นมาของเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา
2. ผลการวิจัยสามารถนำมาสร้างสื่อนวัตกรรม ประเภทวีซีดีเพลงโคราชที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนในวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมาและผู้สนใจ

ขอบเขตของการวิจัย

หมอลำเพลงโคราชในอำเภอเมืองนครราชสีมา อำเภอโชคชัย และอำเภอโนนสูง

นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างส่วนนวัตกรรมเพลงโคราช เพื่อให้ความเข้าใจและสามารถวิเคราะห์ผลการวิจัยได้ถูกต้อง และการรายงาน ผู้วิจัยได้กำหนดคำนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

สื่อ หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว และช่วยประหยัดเวลา ในงานวิจัยนี้จึงหมายถึง การควบคุมการทำงานของอุปกรณ์ต่างๆในการนำเสนอข้อมูล ข้อความ ภาพถ่าย ภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว โดยมีเนื้อหาเพลงโคราชในรูปแบบวีดิทัศน์

วีดิทัศน์ หมายถึง สื่อที่ให้ความรู้ และความบันเทิง โดยบันทึกลงบนแถบบันทึกภาพ และสัญญาณเสียงในรูปแบบเส้นแรงแม่เหล็กที่ทำให้เกิดภาพเคลื่อนไหว ปรากฏบนจอเครื่องรับในงานวิจัย จึงหมายถึง สื่อ ที่ทำให้ความรู้ และความบันเทิง ที่มีทั้งภาพ และเสียงที่น่าสนใจ ที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในการเรียนรู้เพลงโคราช

นวัตกรรม หมายถึง นวัตกรรม (Innovation) มีรากศัพท์มาจาก Innovare ในภาษาละติน แปลว่า ทำสิ่งใหม่ขึ้นมา ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของคำว่า นวัตกรรม ที่รูปศัพท์เดิมมาจากภาษาบาลี คือ นว + อตต + กรรม กล่าวคือ นว แปลว่าใหม่ อตต แปลว่า ตัวเองและกรรม แปลว่า การกระทำ เมื่อนำคำ นว มาสนธิ กับอตต จึงเป็น นวัตต และเมื่อรวมคำ นวัตต มาสมาส กับกรรม จึงเป็นคำว่า นวัตกรรม แปลตามรากศัพท์เดิมว่า การกระทำที่ใหม่ของตนเอง หรือการกระทำของตนเอง ในงานวิจัยนี้หมายถึง สิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราช มาคิดสร้างสรรค์เป็นรายการวีดิทัศน์ ที่ผลิตขึ้นมาในรูปแบบของ ข้อความ คำบรรยาย ภาพนิ่ง กราฟฟิก และตัวอักษรประกอบภาพเคลื่อนไหว เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาเพลงโคราช ลักษณะการแสดง โอกาสที่ใช้แสดง การแต่งกาย ลำดับขั้นตอนการฝึกร้องเพลงโคราช และทำรำเพลงโคราช ซึ่งถ่ายทำลง DVD

รูปแบบการแสดงเพลงโคราช หมายถึง ลำดับการแสดงเพลงโคราชซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้ เพลงเชิญ เพลงประกาศแนะนำตัวเอง เพลงท่วงทักทาย เพลงถามข่าว เพลงขอภัย เพลงไหว้ครู เพลงตัดเชิญ เพลงปรึกษา เพลงเปรียบถ่อมตน, ทักทาย เพลงเรื่องเกี่ยวกับธรรมะ, นิทานพื้นบ้าน, งานบุญต่างๆ เพลงเกี่ยว เพลงชวน เพลงชมนกชมไม้ เพลงเกี่ยวแกมจาก เพลงลา และเพลงอวยพร

เพลงพื้นบ้าน หมายถึง วัฒนธรรมและประเพณีด้านการร้องเพลงและการแสดงออกของชาวบ้าน หรือ เพลงร้องของชาวบ้านตามท้องถิ่นที่นิยมร้องสืบทอดกันมาช้านาน จัดเป็นวรรณกรรม

ปากเปล่าที่มีเอกลักษณ์ด้านภาษาเฉพาะตัว แตกต่างกันไปตามสภาพของเพลงที่ร้อง และท้องถิ่นนั้น ๆ ในงานวิจัยนี้หมายถึง เพลงโคราช ซึ่งเป็นหนึ่งในศิลปะการแสดงเพลงพื้นบ้านของชาวจังหวัดนครราชสีมา

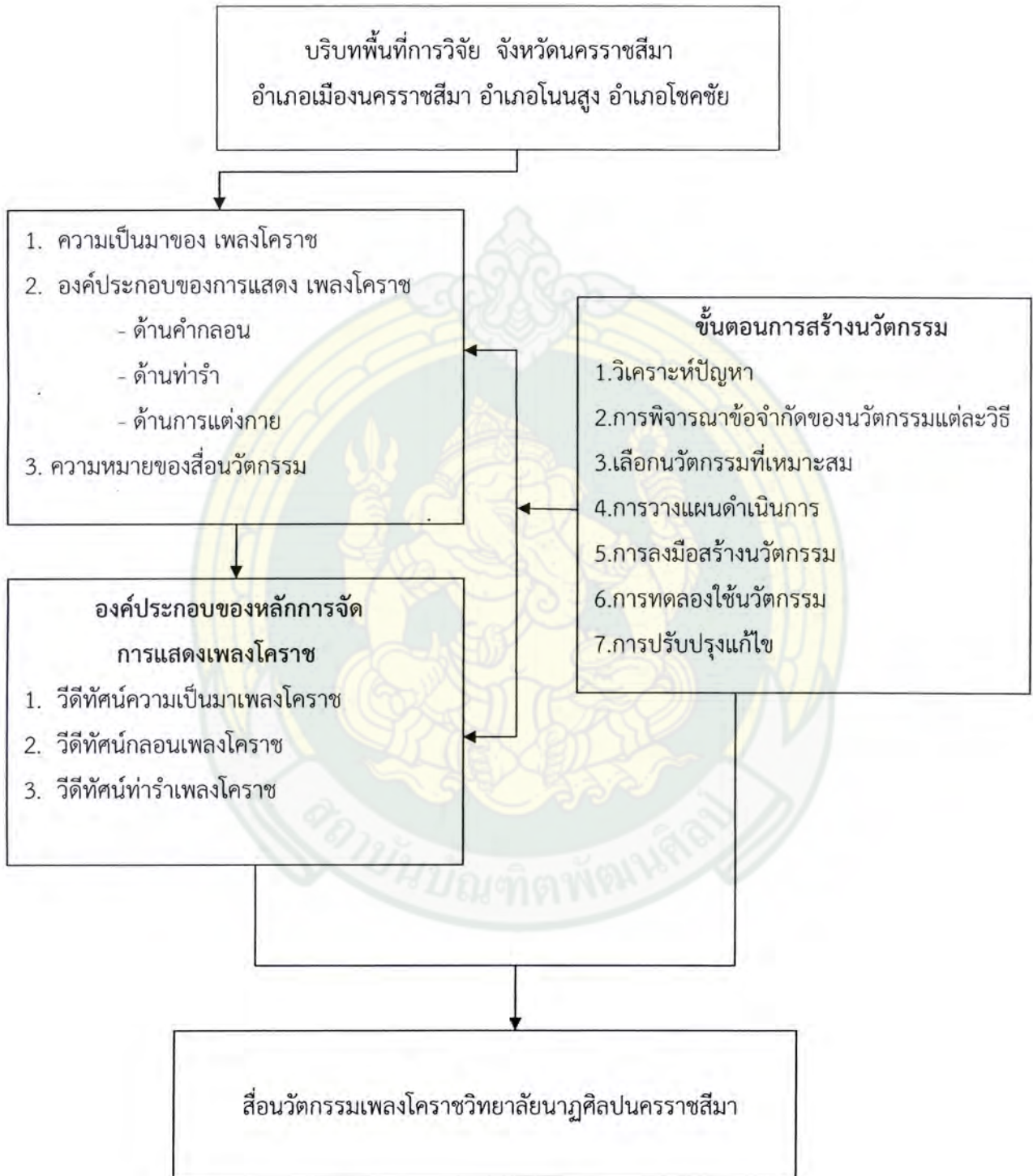
เพลงโคราช หมายถึง ศิลปะการแสดงเพลงพื้นบ้านชนิดหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านที่มีการแสดงโต้ตอบระหว่างชาย-หญิง โดยไม่มีเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ มีเพียงการตบมือให้เข้ากับทำนองเพลงโดยทั่วไปจะแสดงเป็นคู่ เนื้อหาเพลงโคราชจะเป็นเรื่องของความรัก วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดทั้งการเมืองด้วยเช่นกัน

หมอลงโคราช หมายถึง คำนามที่ใช้เรียกผู้ที่ประกอบอาชีพ รับจ้างเล่นเพลงโคราช หรือผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการร้องเล่นเช่นเดียวกับคำว่า “พ่อเพลง แม่เพลง” ในการเล่นเพลงพื้นบ้านภาคกลาง งานวิจัยนี้ หมอลงโคราชคือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญประสบการณ์การแสดงเพลงและการเล่นเพลงมากกว่า 10 ปีขึ้นไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยการสร้างสื่อวัตกรรมเพลงโคราช มีกรอบแนวคิดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการสร้างสื่อนวัตกรรมเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา ครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสาร ตำรา ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน

- 1.1 ความหมายของเพลงพื้นบ้าน
- 1.2 ลักษณะเฉพาะของเพลงพื้นบ้าน
- 1.3 ศัพท์เฉพาะเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน
- 1.4 ประเภทของเพลงพื้นบ้าน
- 1.5 พัฒนาการของเพลงพื้นบ้าน

2. องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องวิจัย

- 2.1 ประวัติความเป็นมาของเพลงโคราช
- 2.2 ลักษณะสำคัญของเพลงโคราช
- 2.3 หลักและขั้นตอนการแสดงเพลงโคราช
- 2.4 ความหมายของนวัตกรรม
- 2.5 ประเภทของนวัตกรรม
- 2.6 ลักษณะของนวัตกรรม
- 2.7 ขั้นตอนการสร้างนวัตกรรม
- 2.8 ความหมายของสื่อการเรียนการสอน
- 2.9 ประเภทของสื่อการเรียนการสอน
- 2.10 ขั้นตอนการผลิตสื่อการเรียนการสอน

3. บริบทพื้นที่วิจัย

- 3.1 ประวัติความเป็นมาของเมืองโคราช
- 3.2 สภาพทั่วไปของประชากรในจังหวัดนครราชสีมา
- 3.3 อำเภอเมือง
- 3.4 อำเภอโนนสูง
- 3.5 อำเภอโชคชัย

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 4.1 งานวิจัยในประเทศเกี่ยวกับเพลงโคราช
- 4.2 งานวิจัยในประเทศเกี่ยวกับสื่อนวัตกรรม

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน

1.1 ความหมายการแสดงพื้นบ้าน

อมรา กล้าเจริญ (2553 : 2-7) ได้กล่าวถึงเพลงพื้นบ้านไว้ว่า คำว่า “เพลง” เป็นคำนาม หมายถึง ลำนำ ทำนอง คำขับร้อง ทำนองดนตรี ชื่อการร้องแกँกันมีชื่อต่าง ๆ เช่น เพลงปรบไก่ เพลงฉ่อย เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546 : 799) คำว่า “พื้นบ้าน” เป็นคำวิเศษ หมายถึง เฉพาะถิ่น มักใช้คู่กับพื้นเมือง เช่น พื้นบ้าน พื้นเมือง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546 : 794)

ดังนั้น เพลงพื้นบ้าน จึงหมายถึงเพลงที่เป็นวรรณกรรมของชาวบ้าน ที่ได้คิดรูปแบบการร้องและการเล่น สืบทอดกันมาในแบบมุขปาฐะ กล่าวคือ สืบทอดโดยใช้ความจดจำ ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งเพลง ที่มาและระเบียบวิธีการเล่นเพลง เพลงพื้นบ้านไม่มีเนื้อร้องตายตัว เนื้อร้องอาจขยายหรือตัดทอนลงได้ การใช้ถ้อยคำสำนวนเปรียบเทียบง่าย ๆ เสริมในคำร้อง และไม่มี การจดบันทึกทำนองไว้จึงทำให้เพลงพื้นบ้านมีลีลาแตกแยกไปได้หลายทาง ในอดีตเพลงพื้นบ้านมีบทบาทต่อสังคมหลายด้านโดยเฉพาะจะเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านที่อยู่ในสังคมเกษตรกรรม ที่ส่วนมากจะเล่นเพลงพื้นบ้านเพื่อความบันเทิงส่วนตัวและส่วนร่วมของสังคมในท้องถิ่น มีทั้งเพลงที่ร้องในพิธีกรรมและเพลงปฏิพากย์ร้องเล่นเพื่อการรื่นเริง ในโอกาสที่ชายหญิงจะได้มาพบกันในงานเทศกาลของท้องถิ่นและงานนักขัตฤกษ์ต่างๆ เช่น เพลงที่เล่นในเทศกาลตรุษสงกรานต์ เล่นเพื่อความสนุกสนาน รื่นเริง เพลงข้าเจ้าหงส์ เพลงชักเย่อ เพลงระบำ เพลงโม่งเจ้ากรรม เพลงข้าเจ้าโลม เพลงคล้องช้าง เพลงพิชฐาน เพลงแห่ดอกไม้วันสงกรานต์ เพลงเจี๊ยงขันตรูจ เพลงเหย่อย เพลงชาวไร่ เพลงระบำบ้านนา เพลงพวงมาลัย และเพลงเข้าผีชนิดต่าง ๆ เพลงที่เล่นหน้าน้ำในเทศกาลทอดกฐิน ผ้าป่า และเข้าพรรษา ออกพรรษา เช่น เพลงเรือ เพลงหน้าผา เพลงครึ่งท่อน เพลงรำภาข้าวสาร เพลงพวงมาลัย และเพลงร่ายพรรษา เพลงที่เล่นในการประกอบกิจการงานเกี่ยวกับชาวนวดข้าว ได้แก่ เพลงเกี่ยวข้าว เพลงเดินกำรำเคียว เพลงสงฟาง เพลงพานฟาง เพลงส่งคอลำพวน และเพลงชักกระดาน เพลงที่ร้องเฉพาะโอกาสโดยมีวัตถุประสงค์ที่เป็นพิธีกรรม เช่น เพลงแห่นางแมว เพลงปั้นเมฆ กาบเชิงบังไฟ เพลงกันตรึม สวดมาลัย เพลงกาหลอ และเพลงดุ่มโม่ง การเล่นเพลงพื้นบ้าน ส่วนมากจะเล่นกันตามลานวัด ในท้องนาและตามลำน้ำ จารุวรรณ ธรรมวัตร (2543 : 109-128) กล่าวถึง การละเล่นพื้นบ้านอีสานว่าการละเล่นพื้นบ้านอีสานนั้น พอจะแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ การกีฬา การดนตรี และการฟ้อนรำ การฟ้อนรำพื้นบ้านของชาวอีสานนั้น เป็นศิลปะที่เกิดจากการเลียนแบบท่าทาง การทำมาหากิน การทำงานในชีวิตประจำวันของชาวอีสาน มีลักษณะเรียบง่าย กระฉับกระเฉง ไม่ค่อยมีความเรียบร้อย แต่งตามในท่าทางและลีลามีมามากมายหลายอย่าง ซึ่งแตกต่างกันไปตามสภาพท้องถิ่นและความเป็นอยู่ของกลุ่มชุมชน ได้แก่ ฟ้อนภูไท กระโน้นดิงตอง เรือมอันเร และการฟ้อน ในหมอลำกลอน

ธิดา โมสิกรัตน์ (2525 : 350) กล่าวว่า การละเล่นพื้นบ้าน หมายถึง กิจกรรมการเล่นของสังคม ซึ่งไม่ทราบที่มาแต่ได้ยอมรับและถ่ายทอดการเล่นต่อกันมาโดยไม่ขาดสาย

เรณู โกศินานนท์ (2539 : 1) ได้กล่าวว่า การแสดงพื้นบ้านหรือนาฏศิลป์พื้นบ้านของไทย มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานนับเนื่องมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาอย่างน้อย แบบอย่างหรือลักษณะของการแสดงพื้นบ้านนี้เราอาจเรียกได้ว่าแบบกระบวนการท้องถิ่น คำนี้จะมีความหมายถึง รูปแบบลักษณะโดยรวมและขนบธรรมเนียมประเพณี อันส่งอิทธิพลการเกิดหรือลักษณะความเป็นไป ของการแสดงพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นแต่ละภาพให้มีการแสดงออก ซึ่งคารมคมคาย ไหวพริบปฏิภาณ ความสนุกสนาน เร้าใจ ประณีต อ่อนช้อยที่แตกต่างกันไปตามลักษณะสภาพสังคมนั้นๆ นาฏศิลป์พื้นบ้าน หมายถึง ศิลปะการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายให้มีท่วงทีลีลางดงามตามลักษณะ แต่ละท้องถิ่น นอกจากนี้ ในการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านยังมีดนตรีพื้นบ้านของท้องถิ่นนั้นๆ บรรเลงด้วยท่วงทำนองหรืออาจมีการขับร้องประกอบตามลักษณะความนิยมของท้องถิ่นร่วมอยู่ด้วย

บุปผาชาติ อุปลัมภ์นรากร (2542 : 1-8) ได้กล่าวไว้ว่า นาฏศิลป์พื้นเมือง หมายถึง การแสดงพื้นเมือง หรือการละเล่นพื้นเมือง หรือการแสดงพื้นเมืองซึ่งนิยมเล่นกันอยู่เฉพาะในท้องถิ่นนั้นๆ คือ การแสดงถึงอารมณ์ ความรู้สึกและความเชื่อถือตามขนบธรรมเนียมประเพณี การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองมีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีรูปแบบลักษณะลีลาความเคลื่อนไหว สำเนียงภาษาตามท้องถิ่น ตลอดจนกิริยามารยาทและความเชื่อถือจนเป็นที่ยอมรับกันว่า ภาคเหนือและภาคใต้มีลักษณะอย่างไร การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง นับว่าเป็นวัฒนธรรมส่วนหนึ่งที่แนบแน่นอยู่กับความรู้สึกนึกคิด ของประชาชนเป็นมรดกพระดับพื้นบ้าน ที่แพร่หลายไปทั่วทุกท้องถิ่น ของประเทศ แต่ละภาคจะมีการละเล่นหลายอย่าง โดยมีแนวทางต่างกันออกไป เช่น ภาคกลางผู้คนติดต่อไปมาหาสู่กันง่าย การสื่อสารที่มีก็จะเป็ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน เพราะเป็นศูนย์รวมแห่งวัฒนธรรมระดับเมืองหลวง จึงมีแนวโน้มไปทางการร้องโต้ตอบกรรมโวหาร ในภาคเหนือมีความเคลื่อนไหวที่นิ่มนวล อ่อนช้อย ก็มีแนวโน้มไปทางพ้อนรำ ภาคอีสานเป็นภาคที่ผู้คนใช้ภาษาโต้ตอบกันว่องไว และมีนิทานพื้นบ้านอยู่มาก ก็มีแนวโน้มไปทางร้องกับเรื่องราวเล่าสู่กันฟัง และมีทั้งการรำแบบแข็งและบรรเลงดนตรีประกอบ ภาคใต้ออกจะมีสำเนียงที่แปลกออกไป ทั้งเสียงเพลงและท่าพ้อนรำ ก็เป็นของตนเอง

ปราณี วงษ์เทศ (2528 : 224-324) กล่าวว่า การละเล่นของคนไทยในอดีต มักมีความสัมพันธ์อยู่กับพิธีกรรมและการทำมาหากิน โดยเห็นจากลักษณะต่างๆ เช่น ความเชื่อ หรือที่มาของการละเล่น ที่เชื่อว่าการกำเนิดมาจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย โอกาสเน้นความอุดมสมบูรณ์ ความเชื่อทางศาสนาเป็นที่รับรู้ร่วมกันของชุมชน ซึ่งมีความหมายอย่างยิ่งต่อเสถียรภาพของชุมชนนั้นๆ ดังนั้นการละเล่นคือการเข้าร่วมพิธีกรรมเพื่อความอุดมสมบูรณ์และความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน

Field Enterprises Education Corporation (1971 : 180) ได้ให้ความหมายของนาฏศิลป์พื้นบ้าน (Folk Dancing) ไว้ว่า นาฏศิลป์พื้นบ้านคือการเต้นที่เป็นส่วนหนึ่งของขนบธรรมเนียมและประเพณีของชาติ นาฏศิลป์พื้นบ้านไม่ใช่การแสดงของนักแสดงมืออาชีพซึ่งแสดงกันบนเวทีแต่เป็นการละเล่นของชาวบ้านล้วนๆและการสืบทอดกันมาจากยุคหนึ่งสู่ยุคหนึ่ง

Geolier (1988 : 468) ให้ความหมายของนาฏศิลป์พื้นบ้าน (Folk Dance) ว่านาฏศิลป์พื้นบ้านเป็นการละเล่นการเต้นรำของชาวบ้าน และเป็นเครื่องบ่งบอกถึงวัฒนธรรมดั้งเดิม ที่มีมาแต่โบราณของชุมชนนั้น ๆ นาฏศิลป์พื้นบ้านเป็นความบันเทิงความสนใจของชาวบ้าน บางอย่างยังรักษารูปแบบดั้งเดิมไว้ บางอย่างก็พัฒนาขึ้นเป็นวัฒนธรรมของชุมชนเมืองและบางอย่างก็พัฒนาขึ้นเป็นการแสดงอาชีพ

Leach (1984 : 256) ให้ความหมายของคำว่า นาฏศิลป์พื้นบ้าน (Folk and Primitive Dance) ไว้ว่า นาฏศิลป์พื้นบ้านเป็นกิจกรรมการแสดงออกของกลุ่มชนในสังคม และเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งในชีวิตของเขาเหล่านี้ นาฏศิลป์พื้นบ้านมักเกี่ยวข้องกับศาสนาหรือความเชื่อของกลุ่มชนนั้นๆ และเกี่ยวข้องกับคนเราตั้งแต่เกิดจนตาย เพราะเป็นการละเล่นที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์กันในสังคม

เรณู โกศินานนท์ (2536 : 1-2) ได้กล่าวถึงการแสดงพื้นบ้านไว้ดังนี้ การแสดงพื้นบ้านหรือการละเล่นพื้นบ้านของไทยนั้น อาจกล่าวได้ว่ามีประวัติและเรื่องราวยาวนานตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นอย่างน้อย อาจเรียกแบบอย่างหรือลักษณะการของการแสดงพื้นบ้านนี้ได้ว่า “แบบกระบวนการท้องถิ่น” นับเป็นการแสดงออกที่แฝงไว้ซึ่งเชื่อถืออันเป็นชนบประเพณี ความสนุกสนาน การแสดงออกซึ่งอารมณ์อันมีไหวพริบฉับไว และการปล่อยให้เสียงเร้าของดนตรี เครื่องทำจังหวะต่างๆ จุดกระชากเอาอารมณ์ความรู้สึกเหวี่ยงเหวือตามไปกับบรรยากาศแห่งความสนุกสนาน ไม่มีพิธีการ ที่ซับซ้อนมากนัก ไม่มีความวิไลมาหลายของแสงสีและความอ่อนช้อยประณีตมากนัก แต่แอบแฝงไว้ด้วยเอกลักษณ์ที่บริสุทธิ์แจ่มใสของท้องถิ่นอย่างสมบูรณ์

ความหมายของการแสดงพื้นบ้าน อันแท้จริงของคำว่า “การแสดงพื้นบ้าน” คือการแสดงออกซึ่งจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกและความเชื่อถือตามขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งเกี่ยวโยงเป็นสายใยทางวัฒนธรรมอีกด้วย เพราะพฤติกรรมอันแสดงออกและยอมรับกัน สนองความต้องการของกันและกันได้ ย่อมเป็นสิ่งที่คนในสังคมมีส่วนเป็นเจ้าของ ดังนั้นการแสดงพื้นบ้านจึงเปรียบเสมือนอาหารทางจิตใจ อารมณ์ สังคม ไปพร้อมกัน การแสดงพื้นบ้าน มีความเด่นชัดในเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งของไทยนั้นอาจแบ่งแยกออกได้ตามรูปแบบ ลักษณะ สีสันความเคลื่อนไหว น้ำเสียงตามสำเนียงท้องถิ่น ตลอดจนกิจกรรมารยาทและความเชื่อถือ จนเป็นที่ยอมรับกันว่าภาคเหนือเป็นอย่างไร ภาคใต้เป็นอย่างไร การแสดงพื้นบ้านเกิดจาก “ปัญญาชน” ของท้องถิ่น ที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยอาศัยสิ่งแวดล้อมเป็นพื้นฐานแล้วแผ่ขยายออกไปสู่ท้องถิ่นใกล้เคียงที่เข้าใจกัน รวมกันทั้งทางอาชีพ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อถือทางศาสนา การแสดงพื้นบ้าน เป็นการแสดงออกซึ่งชีวิตจริงของคนในชนบท เริ่มด้วย การใช้เสียงร้องเป็นเพลงที่มีทำนองเอื้อนอย่างง่ายๆ ก่อน แล้วจึงเพิ่มความเคลื่อนไหวร่างกายให้บังเกิดรสชาติ ที่ดีขึ้นต่อจากนั้นก็จะค่อยๆ กลายเป็นเรื่องราวที่ผูกขึ้นเลียนแบบหรือจำลองเหตุการณ์ในชีวิตจริง จึงอาจกล่าวได้ว่าการแสดงพื้นบ้าน เป็นพื้นฐานของการแสดง ทุกชนิดทุกประเภท เพราะถ่ายทอดมาจากชีวิตประจำวัน ที่แสดงออกอย่างชัด ๆ เราอาจสังเกตได้จากการเกี่ยวข้าว การดำนา การจับปลา เป็นต้น และเมื่อถึงคราวว่างงานก็มีการแสดงที่ช่วยผ่อนคลายอีกหลายอย่าง เช่น เพลงฉ่อย เพลงเรือ เพลงพวงมาลัย ฯลฯ

เพราะฉะนั้น การแสดงพื้นบ้านจึงเป็นการแสดงออก ซึ่งความคิด ความเชื่อ และการดำเนินชีวิตของคนรุ่นก่อนๆ ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นไว้ แล้วถ่ายทอดสืบทอดกันมา ทั้งรูปแบบเดิมและรูปแบบที่เปลี่ยนไปบ้างตามยุคสมัย สัมกับที่สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม

เรณู โกศินานนท์ (2536 : 1-5) ได้กล่าวถึงการแสดงพื้นบ้านไทยไว้ว่า การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง นับเป็นวัฒนธรรมส่วนหนึ่งที่แนบแน่นอยู่กับการรู้สึกนึกคิดของประชาชน เป็นมหรสพระดับพื้นเมืองที่แพร่หลายไปทั่วทุกท้องถิ่นของประเทศ แต่ละภาคจะมีการละเล่นและการแสดงสารพัดอย่างโดยมีแนวทางแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของแต่ละท้องถิ่น ดังนี้

1. การแสดงในเชิงร้องและขับลำ การร้องและขับลำ เป็นการใช้ภาษาเชิงปฏิภาณไหวพริบอย่างฉับไว แม้บางส่วนบางตอนจะใช้บทที่ท่องจำไว้แล้วก็ตามแต่ ก็อาจนำมาปรุงถ้อยคำให้เข้ากับเรื่องได้อย่างเหมาะสม นับว่าเป็นการแสดงที่เน้นเฉพาะการขับร้อง อาศัยถ้อยคำและสำเนียง ตลอดจนภาษาถิ่นซึ่งมีอยู่ทุกภาค ดังนี้ ภาคกลาง มีการละเล่นในเชิงขับร้องที่อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 เพลงปี่พาทย์ เป็นการร้องโต้ตอบกันระหว่างหญิงชาย ทั้งการเกี้ยวพาราสี มีพ่อเพลงแม่เพลง ซึ่งเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์สูง จึงทำให้การแสดงมีรสชาติไม่กร่อย เพลงในลักษณะนี้มีหลายแบบซึ่งล้วนต่างกันว่าลีลาสำเนียงและโอกาส อาจมีดนตรีประกอบ พร้อมการรำร่ายเพื่อประกอบการร้องด้วย เช่น ลำตัด เพลงฉ่อย เพลงอีแซว เพลงพวงมาลัย เพลงเรือ เพลงเหย่อย

1.2 เพลงเกี่ยวกับการทำงาน เป็นลักษณะของชาวบ้านแท้ๆ มากขึ้น การใช้เพลงช่วยผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อย เป็นความฉลาดที่จะสามารถดำเนินงานไปได้อย่างสนุกสนาน โดยเฉพาะงานเกษตรกรรมมีการร้องโต้ตอบกันบ้าง บางครั้งก็แทรกคำพูดธรรมดาเพื่อล้อเลียน ยั่วเย้าไปด้วย เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงซักระดาน เพลงสงคาลำพวน โดยใช้การตบมือเข้าจังหวะ อย่างสนุกสนาน น่าแปลกใจที่ผู้ขับร้องบางคนอ่านหนังสือไม่ออก แต่สามารถผูกคำร้องได้

ภาคเหนือ มีการขับร้องและขับลำอีกแบบหนึ่ง แต่สามารถผูกคำร้องได้สำเนียงและทำนองที่คลอเคล้าด้วยปี่ซอ เรียกว่า “ซอฮู้สาว” ได้แก่ การร้องโต้ตอบกันระหว่างหญิงชาย ซึ่งมักจะใช้คำกลอนที่แต่งไว้แล้วจดจำมาร้อง บางโอกาสเท่านั้นที่ร้องกันอย่างฉับไว ซึ่งจะต้องเป็นผู้มีประสบการณ์สูง การร้องเป็นเรื่องเชิงขับลำนำ มักใช้เรื่อง พระลอ เรื่องน้อยใจยาเป็นต้น วิธีร้องใช้เอื้อนตามทำนองแล้วหยุดไปบางตอน แต่เรื่องยังติดต่อกันตลอดไป การแต่งคำกลอนของภาคเหนือมีหลายแบบ เช่น แบบ “คำร่ำ” มีลักษณะเป็นร่ายที่สัมผัสอักษรกันตลอดไป มีการถ่ายทอดกันแบบ “มุขปาฐะ” แล้ว จดจำกันต่อๆ มาหลายสำนวน จนบางสำนวนเข้าขั้นเป็นวรรณกรรมพื้นบ้าน

ภาคอีสาน มีเพลงขับขานในลักษณะต่างๆ อยู่เป็นอันมาก เช่น กลอนลำที่หมอลำกลอนจดจำและใช้เป็น การขับร้องแสดงกันคู่กับการเป่าแคน กลอนสุขัญซึ่งวิวัฒนาการมาจากพิธีพราหมณ์ก็มีอยู่หลายแบบ สุดแต่จะทำขวัญอะไร เช่น สู้ขวัญบ่าวสาวกินดอง สู้ขวัญเด็ก สู้ขวัญหลวง นอกจากนั้นยังมี “ผะพญา” หรือ “ผญา” ซึ่งเป็นการขับร้องด้วยวลีหนึ่งที่ไม้อาศัยคำคล้องจอง แต่อาศัยพื้นฐานจาก

คำพูดที่ใช้พูดประจำวัน ผูกเป็นผญาสั้นๆ ได้กลายเป็นแบบอย่าง ฉันทลักษณ์ที่เข้าขั้นวรรณกรรมพื้นบ้าน เช่น ผญาเรื่องท้าวรุ่ง เป็นต้น

ภาคใต้ มีเพลงกลอนใช้ร้อง ใช้ขับลำที่สำคัญแสดงปฏิกิริยาของกวี คือ “เพลงบอก” แม้ว่าจุดประสงค์แห่งเนื้อหาของเพลงบอกจะบอกเรื่องราวหรือข่าวคราวให้ผู้คนทราบในเรื่องต่าง ๆ แต่มีวิธีร้องประกอบการแสดงไม่ให้เบื่อมีอยู่ 2 แบบ คือ ร้องแบบสั้น ๆ แล้วมีลูกคู่รับ กับร้องแบบยาว (อย่างร่ายยาว) แล้วมีลูกคู่รับ คณะเพลงบอกจะมีตัวพ่อเพลงหรือแต่งเพลงลูกคู่ คนตรีจะมี ฉิ่ง กรับ ปี่ ขลุ่ย และทับ(กลอง) ไม่มีการรำ เพราะคนฟังมุ่งฟังกลอนบอกเท่านั้น

2. การแสดงในเชิงเรื่องราว อาจจะรวมทั้งการแสดงขับร้องขับลำที่ขยายออกไปเป็นเรื่องราวจนถึงการแสดงเป็นแบบละคร ลิเก ซึ่งมีการแสดง เช่น ฟ้อนรำ ออกท่าทาง และจัดคิวแสดงอย่างตัวละคร มีดนตรีประกอบบ้างไม่มากก็น้อย ลักษณะของการแสดงจะใช้เรื่องราวต่างๆ เป็นเนื้อหาหรือการตัดตอนเอามาจากนิทาน นิยาย หรือวรรณกรรมตอนใดตอนหนึ่ง บางภาคก็ได้พัฒนาไปเป็นแบบอย่างของการแสดงละครแล้วก็มี

ภาคกลาง ได้มีการพัฒนาไปสู่การแสดงที่มีแบบฉบับไปแล้วยกตัวอย่างได้ไ้มากนัก เช่น การแสดงในเชิงเรื่องราว ได้แก่ “การแห่ล่อกตัว” มีแห่ล่อกชุก ตอนพาสองกุมารเข้าป่า เป็นต้น มี “เสภา” ซึ่งจัดว่าใช้การขับขานคำกลอนเป็นเรื่องราวแล้วใช้การแสดงเป็นส่วนประกอบ แต่เสภาเรื่องนี้เพิ่งมีขึ้นในภายหลัง หาได้มีมาแต่เดิมไม่ หรือการแสดงลำตัดบางโอกาสก็แทรกการแสดงเช่นนี้ไว้เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน อีกอย่างซึ่งหาไม่ค่อยได้ง่ายนักคือ “สวดคฤหัสถ์” ซึ่งมีผู้แสดงสำหรับละ 4 คน บางครั้งสวดเป็นทำนองแล้วก็มีการแต่งตัวล่อกแสดงกันสดๆ อีกด้วย

ภาคเหนือ การแสดงเรื่องน้อยใจยา ซึ่งนิยมกันมากนั้นหาได้มีเฉพาะ แต่การขับร้องโต้ตอบกันเท่านั้น ยังมีการแต่งตัวแบบละคร และมีฉากประกอบอีกด้วย การขับร้องโต้ตอบกันจึงนับว่าเป็นการแสดงตามแบบอย่างที่มีเนื้อเรื่องราวได้อีกแบบหนึ่ง

ภาคอีสาน มีการแสดงที่เน้นเรื่องราวอยู่น้อย แต่ปรากฏว่าการแสดงหมอลำนั้น มีอยู่ 2 แบบคือ หมอลำกลอนกับหมอลำหมู่ สำหรับหมอลำกลอนเป็นการร้องขับขานคำกลอนโต้ตอบกัน แต่หมอลำหมู่เป็นการแสดงที่มุ่งเน้นเรื่องราว มีการแต่งตัวอย่างละคร โดยใช้เรื่องราวต่าง ๆ เป็นเนื้อหาของการแสดง และอาจมีฉากประกอบด้วย การแสดงหมอลำหมู่จึงมีลักษณะมุ่งเน้นเรื่องราว

ภาคใต้ มีการแสดงที่เห็นได้ชัดเจน คือ การแสดงโนรา เป็นลักษณะทำรำ โดยเฉพาะ ส่วนที่แสดงมุ่งเน้นเรื่องราวก็เป็นอีกแบบหนึ่งทำนองเดียวกับละครชาตรีของภาคกลางนั่นเอง อีกอย่างหนึ่งลิเกป่า เป็นการแสดงผสม มีดนตรีร่ำมะนาประกอบ ผู้แสดงแต่งตัวอย่างละคร มีการร้องขับขานเป็นทำนองและดำเนินเนื้อเรื่อง ซึ่งส่วนมากจะเป็นเรื่องราวของชาวบ้านด้วยกันที่ผูกเรื่องราวขึ้นแต่ก่อนใช้ผู้ชายแสดงล้วน ภายหลังจึงมีผู้หญิงเข้าร่วมแสดง ยังมีการแสดงของชาวมุสลิมอีกแบบหนึ่ง คือ มะโย่ง มีแสดงฟ้อนรำประกอบการขับร้องที่มุ่งเน้นเรื่องราว

3. การแสดงในเชิงขบวนแห่ การแสดงในเชิงจัดขบวนมีขึ้นเพื่อความครึกครื้น สนุกสนานในการเดินทางเคลื่อนจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง จัดเป็นขบวนแห่ซึ่งมีการร้องรำทำเพลง และฟ้อน รำเข้าขบวนไปด้วยกันเป็นขบวนยาว เป็นการแสดงที่มีอยู่ทุกภาค

ภาคกลาง มีการแสดงรำกลองยาวเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัด ผู้แสดงมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตีกลอง ตีฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง อาจมีตั้งแต่ 3 คนถึง 20 คน หรือ 30 คน อีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มผู้ออก ทำทางตามจังหวะกลอง แม้ว่าในการรำเข้าขบวนแห่จะไม่มีแบบแผนตายตัว แต่ก็เป็นรำที่ กระฉับกระเฉง ของคู่หญิงชายจะรำคลอเคลียยั่วเย้ากันไปตลอดทาง จะเป็นก็คน ก็คู่ ไม่จำกัดและออกจะ เป็นการแสดงที่อิสระมาก

ภาคเหนือ การฟ้อนเข้าขบวนแห่ของภาคเหนือนั้นมีมานานแล้ว จะเป็นที่นิยม กันมาก นอกจากขบวนฟ้อนแล้วยังมีขบวนการแสดงอื่นๆ ร่วมด้วย เช่น กลองสะบัดชัย ซึ่งมีทั้งการเข้า ขบวนและตั้งอยู่กับที่ แต่การฟ้อนนั้นนับว่าเป็นการแสดงยิ่งใหญ่กว่าทุกอย่าง เพราะจะต้องใช้ผู้แสดง จำนวนมาก การฟ้อนเป็นขบวนนี้ ไม่มีท่าฟ้อนรำที่ซับซ้อนมากนัก ใช้จังหวะเรียบๆ และออกจะช้าด้วยซ้ำไป แต่ก็มีความงามอีกแบบหนึ่ง ซึ่งดูเนิบนาบ และมีความพร้อมเพียงอย่างยิ่ง

ภาคอีสาน มีการรำเชิงเป็นการแสดงรำ การรำแบบเชิงนั้นนับว่าเป็นการรำแบบ ของอีสานโดยเฉพาะ การเชิงเข้าขบวนมีอยู่หลายกรณี แต่การเชิงเข้าขบวนแห่บั้งไฟ ขบวนปราสาทผึ้ง นับว่ายิ่งใหญ่ที่สุด เพราะเป็นงานนักขัตฤกษ์ประจำปี และถือเป็นพิธีสำคัญของท้องถิ่น อีกด้วย การรำเชิง โดยทั่วไป มักจัดรำเป็นชุดๆ มีทั้งที่เป็นของดั้งเดิมและของที่คิดขึ้นใหม่

ภาคใต้ การจัดเข้าขบวนแห่ของภาคใต้มีอยู่มาก เท่าที่พบก็มักจะได้แก่ งาน“แห่โหมรับ” ซึ่งเป็นการแห่พุ่มที่จัดแต่งด้วยขนมแห้ง และผลไม้ต่างๆ ผู้เข้าขบวนแต่งกายอย่างการ แสดงโนราห์พุ่มดังกล่าวนี้ใช้ในการประกอบพิธีต้อนรับตายายซึ่งมีประจำทุกปีในเดือน 10 รวมทั้ง “การส่งตายาย” ด้วย จึงนำเอาขนม และผลไม้ไปวางบนร้านไม้ไผ่ให้บรรพบุรุษที่เป็นปรตกิน

สุวรรณี อุดมผล (2533 : 213-214) กล่าวถึงการแสดงพื้นเมืองภาคต่างๆไว้ดังนี้ การแสดงพื้นเมืองภาคต่างๆ ของไทย มีอยู่มากในที่นี้จะขอยกการแสดงของภาคต่างๆ มาบางประเภท เพื่อเป็นตัวอย่างเท่านั้น การแสดงเหล่านี้แต่ละภาคต่างก็มีลักษณะเฉพาะของตนซึ่งสืบเนื่องมาจากสภาพ ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจสังคมและชนบประเพณี ความเชื่อต่างๆ ของคนในสังคมนั้นๆ

ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ (2532 : 12-13) ได้กล่าวถึงคุณค่าของการฟ้อนพื้นเมืองไว้ดังนี้

1. คุณค่าทางด้านร่างกาย (Physical Values) การฟ้อนรำเป็นการออกกำลังกาย อย่างหนึ่ง เพราะการฟ้อนรำเป็นกิจกรรมของการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น ลำตัว แขน ขา และมือ ให้ประสานเข้ากับจังหวะดนตรี การฝึกหัดการฟ้อนรำจึงช่วยปรับปรุงทักษะของการเคลื่อนไหว การทรงตัวทำให้ได้ออกกำลังกายกล้ามเนื้อ และถ้าฝึกหัดจนเกิดความชำนาญแล้วก็สามารถควบคุมอวัยวะ ทุกส่วน ให้ประสานงานกันอย่างกลมกลืน ซึ่งหมายถึงการฟ้อนได้อย่างสวยงาม

2. คุณค่าทางสังคม (Social Values) การพ้องเป็นกิจกรรมร่วมกันของชุมชน เช่น การลงช่วงผีฟ้า ซึ่งเป็นการกล่อมเกล่าให้ผู้ถือผีฟ้ามีแนวปฏิบัติที่อยู่ในกรอบของสังคมการได้ร่วมกันพ้อง เช่นในงานบุญต่างๆ จะก่อให้เกิดความเป็นมิตร ซึ่งส่งผลให้เกิดความสงบสุขในชุมชน การได้กระทำกิจกรรมร่วมกันจะได้เรียนรู้ถึงความร่วมมือกันและเกิดความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

3. คุณค่าทางวัฒนธรรม (Cultural Values) การพ้องรำเป็นมรดกทางวัฒนธรรม เป็นเครื่องแสดงความเป็นอารยชาติ ชาติใดไม่มีศิลปวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ชาตินั้นก็จะได้ชื่อว่าไม่มีความเจริญเป็นของตนเอง นอกจากนี้ศิลปวัฒนธรรมยังเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเกิดความภาคภูมิใจของชนในชาติ เป็นสิ่งที่จะช่วยสร้างค่านิยมที่ดีของชนในชาติการพ้องรำยังเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตของในแต่ละประเทศ แต่ละชาติ ในเรื่องเครื่องแต่งกาย ประเพณี ชีวิตความเป็นอยู่ เครื่องดนตรี ภาษา และตำนานต่าง ๆ

4. คุณค่าทางนันทนาการ (Recreational Values) การพ้องรำจะทำให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดของอารมณ์ หลังจากเหนื่อยเหน็ดเหนื่อย จากการทำงาน ดังนั้น ชาวอีสานจึงนิยมจัดให้มีการพ้องรำหรือการเล่นเพื่อความสนุกสนาน หลังจาก การทำงานหรือในหลังฤดูการเก็บเกี่ยว

สรุปว่า ศิลปะการแสดงพื้นบ้านของแต่ละชนชาติก็มีเอกลักษณ์แตกต่างกันไปตามวิถีชีวิตของชนชาตินั้นเกิดจาก ความเชื่อทางศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณี แต่ในยุคสมัยที่เริ่มเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาก็อ้อมมีสิ่งใหม่เกิดขึ้นเสมอรวมทั้งการแสดงที่ทันสมัยขึ้น ปัญญาชน ของท้องถิ่นที่สร้างสรรค์ขึ้น โดยอาศัยสิ่งแวดล้อมรวมทั้งทางอาชีพ ขนบธรรมเนียม แม้แต่กระทั่งความเชื่อทางศาสนา ศิลปะการแสดงพื้นบ้านเป็นการแสดงออกทางด้านร่างกายที่อ่อนช้อยและมีความแข็งแรงด้วยในท่าทางนั้นๆ แต่การแสดงพื้นบ้าน ก็ใช่ว่ามีแต่ การร่ายรำเพียงอย่างเดียว การร้องเพลง การเล่นดนตรี ประกอบ การร่ายรำ หรือการเล่นต่าง ๆ ของ พวกเด็ก ก็เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านด้วยเหมือนกัน พูดถึงการแสดงพื้นบ้านของไทยแต่ละการแสดง เช่น การเต้นรำ การร้องเพลงสากล และการเล่นดนตรีที่ดูทันสมัยและเป็นที่นิยมมากกว่า แต่ถึงอย่างนั้นศิลปะการแสดงพื้นบ้านก็ได้สูญหายไป ก็ยังมององค์กร โรงเรียน หรือสถาบันต่าง ๆ ที่นำมาสอนนักเรียนนักศึกษาให้เข้าใจถึงศิลปะการแสดงพื้นบ้านมากขึ้น และในปัจจุบันศิลปะสมัยใหม่ก็สามารถนำมาประยุกต์เข้ากับศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ได้เป็นอย่างดี ศิลปะการแสดงพื้นบ้านในรูปแบบต่างๆ ของภูมิภาคและท้องถิ่นเป็นการแสดงที่ได้นำมาจาก การดำเนินชีวิต เช่น การประกอบอาชีพ ความเชื่อทางศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี นำมาประยุกต์เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่และ เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นได้อย่างชัดเจน

1.2 ลักษณะเฉพาะของเพลงพื้นบ้าน

อเนก นาวิกมูล (2527 : 17-22) กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของเพลงพื้นบ้านไว้ว่า

1. เพลงพื้นบ้านเป็นเพลงของกลุ่มชน คนในสังคมมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของบทเพลง ชาวบ้านร่วมกันขับร้อง หรืออย่างน้อยเคยฟังและรู้จักเนื้อเพลง เป็นต้นว่า เพลงในทุ่งนา และลานนวดข้าว เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงส่งฟาง เป็นเพลงที่เกิดจากการทำงานร่วมของชาวนามีส่วนในการร้องเพลงโต้ตอบกัน เนื้อร้องจึงสั้น และง่ายต่อการโต้ตอบคนอื่นๆ ที่ไม่ได้ร้องในขณะนั้นก็เป็นลูกคู่คอยร้องรับ และให้จังหวะ

2. เพลงพื้นบ้านส่วนใหญ่ เป็นเพลงที่มีเนื้อร้องและทำนองไม่ตายตัว เนื้อร้อง หรือ บทเพลงสามารถขยายออกไปได้เรื่อย ๆ หรือตัดทอนให้สั้นเข้าก็ได้ตามใจคนร้อง เราจึงพบเสมอว่า เพลงพื้นบ้านเพลงเดียว แต่มีเนื้อความแตกต่างกัน

3. เพลงพื้นบ้านส่วนใหญ่ มีความเรียบง่าย ซึ่งจะปรากฏอยู่ในถ้อยคำการร้อง และการแสดงออก ได้แก่ ความเรียบง่ายในการใช้ถ้อยคำ เช่น การใช้คำ สำนวน โวหาร และความเรียบง่ายที่ชาวบ้านใช้โดยทั่วไปไม่ใช่ศัพท์สูงที่ต้องแปล ความเรียบง่ายในการร้อง มีการร้องซ้ำวรรค มีทำนองหลักเพียงทำนองเดียวร้องซ้ำไปมาหลายเที่ยว ส่วนความเรียบง่าย ในการแสดงออกก็คือ ในการร้องไม่ต้องมีอุปกรณ์มาประกอบมากมาย ร้องเล่นกันตามลานบ้านลานวัดหรือตามเวทียกสูง ที่ไม่มีการสร้างฉาก ประกอบเครื่องดนตรีก็เป็นเพียงเครื่องดนตรีเพื่อให้จังหวะ หรือ การใช้ปรบมือประกอบก็ได้ การแต่งกายแบบชาวบ้านทั่วไป

ลักษณะเด่นของเพลงพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้านโดยทั่วไปมีลักษณะเด่น คือ

1. ความเรียบง่ายของการใช้ถ้อยคำ สำนวน โวหาร ไม่มีคำศัพท์มากนัก อาจจะมนัยแฝงอยู่ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในสังคมท้องถิ่นถ้าผู้ฟังมีประสบการณ์จะสามารถเข้าใจกันได้ทันที

2. มีลักษณะตลกขบขัน การว่ากระบะกระแทกเสียดสีสังคมท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ มีให้พบเห็นอยู่ทั่วไปในเพลงพื้นบ้านทุกประเภท

3. การสอดแทรกวิถีชีวิตชาวบ้าน นับตั้งแต่ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม ภาษาถิ่น ที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้านเป็นจำนวนมาก

4. ฉันทลักษณ์ไม่แน่นอน อาจจะใช้คำตั้งแต่ 2 คำ ถึง 17 – 18 คำ และเวลาร้องจะร้องซ้ำ ไปมาหรือแทรกการเอื้อนเสียง เวลาร้องใช้วิธีรวบคำเพื่อเล่นคำ และมีลักษณะคล้องจองกันอยู่ในตัว แต่ก็ไม่ใช่ตามฉันทลักษณ์ของกลอนหรือคำประพันธ์ชนิดใด เพลงพื้นบ้านประเภทเพลงปฎิพากย์นิยมใช้กลอนหัวเดียว คือลงท้ายด้วยสระเดียวกัน เช่น กลอนโร ลงท้ายด้วยคำที่ใช้สระโอ กลอนรี ลงท้ายด้วยคำที่ใช้สระอี กลอนรว ลงท้ายด้วยคำที่ใช้สระอัว กลอนรา ลงท้ายด้วยคำที่ใช้สระอา ซึ่งง่ายต่อการนำไปใส่ทำนองเพลงใดก็ได้

5. การตัดเติมเสริมความในคำร้อง มีพบเห็นอยู่ทั่วไป เพราะบางทีเป็นการร้องโต้ตอบ (ปฏิพากย์) ระหว่างผู้เล่น 2 ข้าง ซึ่งต้องใช้ไหวพริบ (ปฏิภาณ) เพื่อความรวดเร็วและไม่ให้การเล่นหยุดชะงัก จึงอาจจะตัดความหรือเสริมความเข้าไปเพื่อให้พอดีกับจังหวะเวลาและโอกาส

6. การใช้สำนวนกลอน ส่วนมากใช้กลอนหลัก ยึดภาษาที่จดจำต่อกันมา และยังใช้กันแพร่หลายทั่วไป เช่น ขึ้นต้นอย่างนี้ ต้องต่ออย่างนี้ ต้องลงอย่างนี้ สังเกตดูจะพ้องกัน ถึงแม้ท้องถื่นที่เล่นเพลงจะอยู่คนละที่ เช่นขึ้นว่า “จะว่าอะไรอย่าผิด” จะต้องต่อว่า “อย่างกับลิดตาไม้” “ขอให้ขึ้นคล้องลงคล้อง” จะต้องต่อว่า “อย่างกับช่องน้ำไหล” เป็นต้น

7. คนตรีประกอบการร้องเล่น ใช้วิธีตบมือหรือใช้เครื่องกำกับจังหวะ เช่น ฉิ่ง กรับ โทน กลอง กำกับจังหวะ หรือใช้เครื่องดนตรีอื่นๆ ตามลักษณะของท้องถื่น

8. การแต่งกาย แต่งกายตามแบบพื้นบ้านในท้องถื่น

9. ไม่ทราบที่มาแน่นอนของบทกลอนที่ร้องมาจากใครที่ไหน เมื่อไร เมื่อถามถึงที่มาจะได้รับคำตอบว่า ได้มาจากครูพักลักจำ คือจำสืบทอดมา ข้อสังเกต จะพบเห็นได้จากบทร้องไหว้ครูพ่อเพลงแม่เพลงจะร้องเวลาไหว้ครูว่า “ไหว้ครูที่สั่งสอนมา” และ “ไหว้ครูพักลักจำ”

1.3 ศัพท์เฉพาะเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน

สัญญา ภัทรราชย์ (2532 : 223-230) ได้อธิบายศัพท์เพลงพื้นบ้านไว้ดังนี้

1. ผู้ร้อง ชาวภาคกลางเรียกผู้ร้องเพลงนำในเพลงโต้ตอบของฝ่ายชายว่า พ่อเพลง และเรียกผู้หญิงที่ร้องเพลงนำของฝ่ายหญิงว่า แม่เพลง ผู้ร้องคนแรกเรียกว่า คนต้น คนที่ร้องถัดไปเรียกว่า คนสอง ตามลำดับในการเล่นเพลงของชาวโคราช จะเรียกผู้ร้องว่า หมอเพลง ทั้งชายและหญิงอีสานเรียกผู้ร้องว่า หมอลำ ทั้งชาย และ หญิงภาคเหนือ เรียกผู้เชี่ยวชาญในการเล่นว่า ช่างขอ รวมทั้งชายและหญิงภาคใต้ เรียกว่า แม่คู่ หรือ แม่เพลง รวมความถึงชาย และหญิงผู้ร้องเสริม หรือ คอสอง เรียกว่า ห้ายไฟ

2. ลูกคู่ หมายถึง ผู้มีหน้าที่ร้องรับ ร้องซ้ำความ ร้องสอดแทรกจังหวะ ตามแต่ลักษณะของเพลง เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน และยังมีหน้าที่ให้จังหวะผู้ร้อง โดยการปรบมือ ตีกรับ ตีฉิ่ง

3. ครูเพลง ธรรมเนียมไทยยกย่องครูว่าเป็นผู้มีพระคุณ โดยเฉพาะครูในด้านการแสดง จะต้องมีการไหว้รำลึกพระคุณครู ก่อนเล่นเพลงพื้นบ้านที่เป็นการแสดงทุกครั้ง การไหว้ครูเพลงมี 2 ประเภท คือ

3.1 ครูเพลงที่เป็นจิตวิญญาณ อาจเป็นเทพ หรือเป็นผีที่ศิลปินนับถือและเชื่อว่าสามารถบันดาลให้การแสดงของตนประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว เช่น พ่อเพลง แม่เพลง อาชีพ เพลงฉ่อย และเพลงทรงเครื่อง ของภาคกลาง จะไหว้ หัวพ่อแก่ หรือ ฤาษี

3.2 ผู้ที่ได้รับการยกย่องว่ามีความสามารถในการร้อง อาจเป็นผู้ร้องรุ่นเก่าที่รู้จักแต่ชื่อ หรือเป็นผู้ที่มีคนฝากตัวเป็นศิษย์ให้ช่วยฝึกสอน

4. ครูพักลักจำ หรือ ครูที่ผู้ร้องเพลงพื้นบ้านภาคกลาง และภาคใต้ มิได้ฝากตัวเป็นศิษย์ ให้สอนเพลงโดยตรง แต่แอบฟัง หรือได้ยินกลอนที่ร้องแล้วจำกลอนเขามาร้องต่อ

5. มุตโต คือ รู้แจ้ง นอกจากกลอนที่ครูมอบให้แล้ว พ่อเพลงแม่เพลงที่ชำนาญจะสามารถ ประดิษฐ์กลอนได้ด้วยตนเอง มีปฏิภาณไหวพริบ เรียกว่า มุตโตแตก

6. กลอนแดง หมายถึง กลอนที่มีคำกล่าวถึงอวัยวะเพศ และพฤติกรรม ทางเพศอย่างตรงไปตรงมา ไม่มีการหลีกเลี่ยง

7. กลอนดับ หมายถึง กลอนชุด ที่ผูกเป็นเรื่องในการร้องเพลงพื้นบ้านภาคกลาง เช่น ดับเชิงชู หมายถึง กลอนชุดผูกเป็นเรื่องชายสองแฉ่งหญิงหนึ่ง ดับกระโต หมายถึง กลอนที่เกี่ยวข้องกับ บันไดเรือน

1.4 ประเภทของเพลงพื้นบ้านชนิดต่างๆ

ประเภทของเพลงพื้นบ้านภาคกลางโดยแบ่งตามจุดประสงค์ในการร้องได้ 7 ประเภท คือ เพลง กล่อมเด็ก เพลงปลอบเด็ก เพลงเด็กร้องเล่น เพลงประกอบการละเล่น เพลงโต้ตอบ เพลงร้องรำพัน และเพลงประกอบพิธีกรรมดังนี้ (ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด.2542 : 46)

1. เพลงกล่อมเด็ก คือ เพลงที่ร้องเพื่อกล่อมเด็กนอนหลับได้ไวขึ้น เนื้อหาของเพลง กล่อมเด็ก โดยทั่วไปมีความคล้ายคลึงกัน คือ กล่าวถึงภาพการณ์นอนหลับ ความรักความอาทรของแม่ที่มี ต่อลูก เพลงกล่อมเด็กในภาคกลางนิยมเปรียบเทียบ ความน่ารักน่าเอ็นดูของเด็กกับสัตว์ที่คุ้นเคย เช่น นกเขา นกเอี้ยง นกขุนทอง ฯลฯ นอกจากนี้เพลงกล่อมเด็กหลายบทยังกล่าวถึงเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับเด็ก เช่น ความรักระหว่างหนุ่มสาว ความประพฤติที่ไม่ดีของคนในสังคม ปัญหาในครอบครัว เช่น ความยากจน การขาดพ่อ การดูแลของเพื่อนบ้าน ฯลฯ และเรื่องราวในวรรณคดีหรือนิทานที่รู้จักกันดีในสังคม

2. เพลงปลอบเด็ก หรือเพลงหยอกเด็ก เป็นเพลงที่ร้องเพื่อปลอบเด็กหรือหยอกเด็กเล็ก ๆ เป็นเพลงสั้น ๆ ใช้คำง่ายมักเป็นคำเลียนเสียงธรรมชาติ เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักอวัยวะแขน-ขา ตัวอย่าง เพลงปลอบเด็ก เช่น ตังไข่ล้ม ต้มไข่กิน ไข่ตกดิน อดกินไข่ต้ม (ประกอบการสอนเดิน)

3. เพลงเด็กร้องเล่น คือเพลงที่เด็กใช้ร้องเล่นเพื่อความสนุกเพลิดเพลิน อาจเป็นเพลง ธรรมดาหรือเพลงล้อเลียน ซึ่งเป็นเพลงสั้นๆ เล่นคำคล้องจองและเล่นเสียงสูงต่ำ เนื้อหาของเพลงนำมาจาก สิ่งรอบๆ ตัวเด็ก เรื่องธรรมชาติ ครอบครัว เพื่อนฝูง บางวรรคก็มีความหมาย บางวรรคก็ไม่มี ความหมาย เพราะมุ่งกระตุกเสียงให้น่าสนใจเท่านั้น เช่น ชีตู่กลางนา ชีตาตุ๊กแก ชีมุกยายแก่ ออระแฉ้ ออระซอน วรรคสุดท้ายของเพลงนี้ไม่มีความหมาย แต่ช่วยย้ำเสียงให้สนุก เพลงร้องเล่นบางเพลงนอกจากร้องเอาสนุก แล้วยังช่วยสอนเด็กให้รู้จักหาคำคล้องจองได้อีกด้วย เพลงร้องบางทีก็มีท่าทางง่ายๆ

4. เพลงประกอบการละเล่น คือเพลงที่ใช้ร้องประกอบเมื่อมีการเล่นส่วนใหญ่ เป็นการ ร้องกลุ่ม บางทีก็มีการตบมือให้จังหวะหรือทำท่าทางประกอบด้วย ได้แก่ บทร้องประกอบการละเล่น ของเด็ก เช่น จำใจ มอญซ่อนผ้า และเพลงร้องประกอบการเล่นของหนุ่มสาวยามตรุษ สงกรานต์ เช่น

เพลงคล้องช้าง เพลงระบำ ซึ่งเป็นเพลงปรับของการเล่นลูกช่วงชัยรำ เพลงเข้าผีต่าง ๆ เช่น เพลงแม่ศรี เพลงลิงลม เป็นต้น

5. เพลงโต้ตอบ เพลงโต้ตอบชายหญิงหรือนักวิชาการเรียกว่า เพลงปฏิพากย์ คือเพลงที่หนุ่มสาวใช้ร้องโต้ตอบกัน ในเชิงเกี่ยวพาราสี มีจุดเด่นอยู่ที่ปฏิภาณ การใช้โวหารชิงไหว ชิงพริบกัน เพลงโต้ตอบของชาวไทยภาคกลางมีอยู่มากหลายสิบชนิด มีทั้งเพลงโต้ตอบขนาดสั้นร้องโต้ตอบบรรทัดต่อวรรค จนถึงโต้ตอบแบบบทต่อบท ดำเนินเรื่องเป็นชุดยาว เพลงโต้ตอบขนาดสั้น ได้แก่ เพลงเดินรำกำ เคียว เพลงส่งฟาง เพลงพานฟาง เพลงระบำ เพลงพวงมาลัย เพลงชักเย่อ เป็นต้น เพลงโต้ตอบขนาดยาว ได้แก่ เพลงอีแซว เพลงเรือ เพลงเกี่ยวข้าว เพลงเดินกำ เพลงฉ่อย เพลงปรบไก่ เพลงเทพทอง เป็นต้น ส่วนเพลงพื้นบ้านที่พัฒนาไปเป็นมหรสพ เป็นเพลงที่ร้องได้ในโอกาสทั่วไป เพลงกลุ่มนี้ ได้แก่ เพลงอีแซว เพลงฉ่อย เพลงปรบไก่ เพลงเทพทอง เพลงระบำบ้านนา เพลงทรงเครื่อง และลำตัด

6. เพลงร้องรำพัน คือ เพลงร้องเดี่ยวเพื่อพรรณนาอารมณ์ ความรู้สึกส่วนตัว หรือพรรณนาสิ่งที่พบเห็น เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น อาจร้องธรรมดาหรือมีเครื่องดนตรีประกอบก็ได้ ข้อสำคัญอยู่ที่ผู้ร้อง ซึ่งจะร้องคนเดียว เพลงประเภทนี้ร้องทุกโอกาสไม่เจาะจงเทศกาล ได้แก่ เพลงพาดควายซึ่งเด็กเลี้ยงควายร้องเล่นในยามเย็น เพลงขอทาน ซึ่งวงฆ้องร้องคลอกับฉิ่ง หรือ โทน

7. เพลงประกอบพิธีกรรม คือ เพลงที่ใช้ร้องประกอบในพิธีกรรมต่าง ๆ ในพิธีกรรมดังกล่าว เพลงประกอบพิธีจะเป็นส่วนสำคัญยิ่ง เพราะได้สรุปจุดประสงค์หรือหลักการในการทำพิธีนั้น ๆ ไว้ในบทร้อง ส่วนดนตรีที่บรรเลงประกอบก็ช่วยให้ผู้เข้าร่วมในพิธีเกิดอารมณ์คล้อยตาม ได้แก่ เพลงแห่นางแมว ในพิธีขอฝนประมาณเดือน 8-9 เพลงปั่นเมฆ ซึ่งทำกันในเดือนที่ฝนมาช้ากว่าปีที่แล้ว บทแหล่ บทสวดขวัญในพิธีทำขวัญเด็ก พิธีโกนจุก พิธีบวชนาค และพิธีแต่งงาน สวดคฤหัสถ์ หรือ สวดมาลัย ซึ่งร้องในงานศพ

อมรา กล้าเจริญ (2534 : 26-27) ได้กล่าวว่าเพลงพื้นบ้านจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท คือ เพลงกล่อมเด็ก เพลงปฏิพากย์ และเพลงที่ใช้ในพิธีกรรม

1. เพลงกล่อมเด็ก คือ เพลงร้องที่กล่อมให้เด็กนอนหลับเร็วขึ้น เพื่อแสดงความรัก ความเอื้ออาทรที่แม่มีต่อลูก เนื้อหาของเพลงกล่อมเด็กทุกภูมิภาคของไทยโดยทั่วไป จะมีความหมายคล้ายคลึงกัน เช่น แสดงความรักที่แม่มีต่อลูก ซึ่งจะเปรียบเทียบกับความรักของเด็กกับสัตว์ที่น่ารัก เช่น แมว นก ต่างๆ หรือบางทีบทกล่อมก็ไม่เกี่ยวข้องกับเด็ก เพลงกล่อมเด็กจะเป็นเพลงที่มีเนื้อหาสั้นบ้างยาวบ้าง ผสมกับการเอื้อนเสียง ร้องซ้ำๆ ภาคกลางเรียกว่า “เพลงกล่อมเด็ก” ภาคใต้เรียกว่า “เพลงชาน้อง เพลงร้องเรือ หรือเพลงน้องนอน” ภาคเหนือเรียกว่า “เพลงอ้อลูก” ภาคอีสานเรียกว่า “เพลงกล่อมลูก หรือเพลงนอนสาเด้อ”

2. เพลงปฏิพากย์ เป็นเพลงโต้ตอบระหว่างชายและหญิง เนื้อหาเป็นการเกี่ยวพาราสี มีการถามตอบในเรื่องคติโลก คติธรรม ศาสนา หรือประวัติศาสตร์ ความสนุกสนานจะอยู่ที่พ่อเพลงและแม่เพลงใช้โวหารชิงไหวชิงพริบด้นกลอนแก่กัน มีลูกคู่ร้องรับ กระทั่งจังหวะทำให้ครั้นเคร่งขรึมขึ้น

ยังได้กล่าวถึงสิ่งสำคัญในการว่าเพลงปฏิพากย์นั้น พ่อเพลงและแม่เพลงจะต้องไม่ทิ้ง “เพลงหลัก” และ “ความจริงใจ” ในการว่าเพลง

เพลงหลัก หมายถึง การว่ากลอนเพลงตามลำดับขั้นตอนและเนื้อหาของการเล่นเพลง ได้แก่ บทไหว้ครู บทปดอม บทประ บทเกี่ยวพาราสิ บทผูกรัก ต่อด้วยการเล่นเพลงเข้าเรื่อง ซึ่งผู้เล่นจะพิจารณาว่าจะเล่นเรื่องอะไร ที่นิยมเล่นกัน ได้แก่ บทลักหาพาหนะ บทส่วยขอ บทชิงชู บทตีหมากผัว หรือเล่นเรื่องทางคติโลก คติธรรม อยู่ที่ความเก่งของพ่อเพลงแม่เพลง จบลงด้วยเพลงลา ซึ่งพ่อเพลงและแม่เพลงจะร้องเพลงลาซึ่งกันและกัน ร้องลาผู้ชม และร้องให้พรเจ้าภาพ

ความจริงใจ หมายถึง ลักษณะของการว่าเพลงที่พ่อเพลงแม่เพลงต้องระมัดระวังการใช้ถ้อยคำภาษาในการร้องเพลงต้องเป็นเรื่องจริง ไม่ควรเอาเรื่องที่ไม่จริงมาร้อง เช่น แม่เพลงร้องเปรียบพ่อเพลงว่ามีใบหน้าเหมือนหมู เหมือนลิง เหมือนลา คำร้องเช่นนี้ไม่ควรนำมาร้องว่ากันในเรื่อง เพราะความจริง “พ่อเพลง” เป็นคน ดังนั้นเมื่อว่าเพลงต้องยึดหลักความจริงพ่อเพลงและแม่เพลงจะเตรียมศึกษาหาข้อมูลต่างๆ ที่เป็นปมด้อยของคู่ต่อสู้ขึ้นมาประกรรมใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบกับที่มันยสะใจแก่ลำกันให้ผู้ชมคิดเปรียบเทียบกับไปด้วย และยังได้รับความสนุกสนานจากการขุดคุ้ยเรื่องราวมาร้องว่ากันจนยอมแพ้กันไปข้างหนึ่ง การว่าเพลงโดยยึดหลักความจริงนี้ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ

เพลงปฏิพากย์ในแต่ละท้องถิ่นแต่ละภูมิภาคมีชื่อเรียกและวิธีการแสดงที่แตกต่างกัน เช่น ภาคเหนือเรียกว่า “เพลงซอ” ภาคอีสานเรียก “หมอลำคู่” “หมอลำชิงชู” ภาคอีสานใต้เรียก “เจรียงตัว” “เจรียงเบริน” ภาคใต้เรียก “เพลงเรือ” “เพลงนา” ภาคกลางเรียก “เพลงเรือ” “เพลงฉ่อย” “เพลงอีแซว” เป็นต้น

3. เพลงในพิธีกรรม เพลงในพิธีกรรมของชาวบ้าน คือ การขับลำนำเป็นท่วงทำนองที่ชาวบ้าน ใช้ประกอบในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต ซึ่งได้แก่ พิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิต พิธีกรรมตามปฏิทิน พิธีกรรมรักษาโรค ดังนี้

3.1 เพลงที่ประกอบในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีในการดำเนินชีวิตของคนไทย นับตั้งแต่เกิดจนตาย มีความผูกพันอยู่กับท่วงทำนองกลอนเพลง เพราะมีความเชื่อว่าเพลงจะเป็นสื่อถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อบันดาลความสุข ปัดเป่าความทุกข์ให้ได้ เพลงในพิธีกรรมมีความสำคัญกับการเกิดของเด็ก เช่น บทสวดแหล่เรียกขวัญในพิธีทำขวัญ พิธีโกนจุก พิธีบวชนาค พิธีแต่งงานในงานอวมงคล เช่น เพลงดุ่มโมง (อีสานใต้) เพลงสวดคฤหัสถ์ (ภาคกลาง) สวดมอลัย และเพลงกาหลอ (ภาคใต้) ซึ่งใช้ในงานศพ เป็นต้น

3.2 เพลงประกอบพิธีกรรมตามปฏิทิน ได้แก่ เพลงที่มีบทบาทตามปฏิทินประเพณีราษฎร์ 12 เดือน เช่น เพลงตรุษ ของชาวจังหวัดสุรินทร์ เพลงร่ายพรรณนา ของชาวอำเภอยะพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ร้องก่อนวันออกพรรษาเดือน 11 กาบเชิงบังไฟ ในงานบุญบังไฟของชาวอีสานในเดือน 6 ลำพระเวส ในงานบุญพระเวส เดือน 4 บทเพลงแห่งนางแมวในพิธีขอฝน หากฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลทำให้เกิดความแห้งแล้ง ประมาณเดือน 8-9 เพื่อให้ฝนตกลงมา เพื่อการเพาะปลูกและพืชผล

ทางการเกษตร ในส่วนนี้จะมีเพลงในพิธีกรรมต่อเนื่องในเรื่องของ การเพาะปลูก เช่น พิธีสู่ขวัญข้าว สู่ขวัญลาน สู่ขวัญยัง ขอบคุณผีสางเทวดา ที่ให้ผลผลิตดี ส่วนใหญ่ได้แก่ พวกเพลงปฏิพากย์ เช่น เพลงฉ่อย เพลงระบำบ้านไร่ เพลงเกี่ยวข้าว ซึ่งเพลงเหล่านี้ถ้าร้องเป็นเพลงพิธีกรรมจะเน้นเรื่อง “เพศ” เป็นสำคัญ โดยมีวิธีใช้ภาษาในบทสวดว่าส ที่เรียกว่า “กลอนแดง” หลีกเลี่ยงคำหยาบไม่กล่าวโดยตรงแต่ใช้วิธีเปลี่ยนสระเปลี่ยนคำ หรือใช้การผวนคำ เพราะมีความเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้สามารถทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ทางการเกษตร เพลงพิธีกรรม ในงานเทศกาลตรุษสงกรานต์ เช่น เพลงเข้าทรงต่าง ๆ เข้าทรง แม่ศรี เข้าทรง ผีลึงลม ฯลฯ ซึ่งเพลงพิธีกรรมเกี่ยวกับการเพาะปลูกและเทศกาลตรุษสงกรานต์ดังกล่าวนอกจากจะเน้นในเรื่องของ ความเชื่อแล้วยังร้องเล่นเพื่อความสนุกสนานด้วย

3.3 เพลงประกอบพิธีกรรมในการรักษาโรค เป็นพิธีกรรมที่เกิดขึ้นจากความเชื่อทางไสยศาสตร์ ศาสนาที่เร้นลับ ได้แก่ เวทมนต์หรือคาถาอาคมต่างๆ อิทธิปาฏิหาริย์ ภูตผี ปีศาจ และวิญญาณ เพราะคนไทยส่วนใหญ่มีความเชื่อทางไสยศาสตร์กันมาเนิ่นนาน ถึงแม้วิทยาการต่าง ๆ จะเจริญก้าวหน้าไปสู่โลกของเทคโนโลยีแล้ว ยังพบว่า มีการรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยเพลงในสังคมชนบท เช่น ลำผีฟ้า ลำผีให้ ลำผีแถน ในภาคอีสานเหนือ เป็นการขับร้องบทกลอน มีแคน เป็นดนตรีหลัก ประกอบการขับร้อง มีการใช้ทำร้ายรำประกอบ การขับลำเพลงประเภทนี้เป็นการลำ บอกกล่าว และเชิญวิญญาณบรรพบุรุษเพื่อรักษาอาการป่วยไข้ พิธีกรรมของอีสานใต้ได้รับอิทธิพลมาจากเขมร ที่เรียกว่า “บันโจลบองบ็อด” เป็นการประทับทรงเพื่อเชิญเทพเทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์มารักษาโรคภัยไข้เจ็บ ในขณะที่รับประทับทรงจะมีการเคลื่อนไหวร่างกายเข้าทำนองเพลงกันตรึม 3 เพลง คือ เพลงกัญญ์ญะเจก เพลงอาโยกัต และเพลงเข็บจ๊ะส ในภาคใต้ มีพิธีกรรมกึงการละเล่น ชนิดหนึ่ง คือ “ตือตริ” ผู้ทำพิธีจะร่ายคาถาสลับไปกับทำนองของดนตรี จนกระทั่งร่างกายทรงสั่นเพราะผีเข้า จึงมีการสนทนาโต้ตอบโต้ถามอาการคนป่วยจากผีในร่างทรงเพื่อแก้ไขอาการเจ็บป่วย ภาคตะวันออก ภาคกลาง และภาคตะวันตก มีการทำพิธีกรรมในการรักษาโรคอยู่บ้างแต่พบ เป็นส่วนน้อย เช่น พิธีตีคลี เพื่อสะเดาะเคราะห์ของชาวบ้านที่ตำบลหัวแหลม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และพิธีกรรมของชนกลุ่มน้อยในพิธีทรงแม่มดรักษาคนไข้ของชาวดงน้อย จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นต้น ปัจจุบันสถานศึกษาหลายแห่งได้พยายามอนุรักษ์รูปแบบการใช้เพลงประกอบพิธีกรรมในการรักษาโรค และพัฒนารูปแบบจากขั้นตอนของการรักษา มาเป็นกระบวนการจัดลำดับขั้นตอนการใช้อุปกรณ์มาเป็นท่าฟ้อนรำ เช่น “ฟ้อนลำผีให้” ของสถาบันราชภัฏอุบลราชธานี การแสดง “เรียมปันโจล” ของสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ เป็นต้น

1.5 พัฒนาการของเพลงพื้นบ้านชนิดต่างๆ

เพลงพื้นบ้านเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมเพื่อความอุดมสมบูรณ์ สังคมไทยแต่ดั้งเดิม ชาวบ้านส่วนใหญ่ เป็นชาวนา ชาวไร่ มีวิถีชีวิตผูกพันกับการทำมาหากิน อันเกี่ยวเนื่องกับธรรมชาติความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร เป็นปัจจัยสำคัญในการยังชีพคนไทยจึงได้สร้างพิธีกรรมเกี่ยวเนื่องกับความเจริญงอกงามขึ้น เพื่อขอให้ผีสางเทวดาอำนวยสิ่งที่ดีตนต้องการ หรือมีะนั้นก็สร้างแบบจำลองขึ้นเพื่อบังคับ

ให้ธรรมชาติเป็นไปตามที่ต้องการ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเจริญงอกงาม ที่เห็นได้ชัดที่สุด ได้แก่ พิธีกรรมในฤดูกาลเก็บเกี่ยว และในเทศกาลตรุษสงกรานต์

เพลงพื้นบ้านในฤดูกาลเก็บเกี่ยว พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเพาะปลูกที่สำคัญ อยู่ในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวและก่อนเริ่มฤดูกาลเพาะปลูก ในโอกาสดังกล่าวนี้อาจจะปรากฏพิธีกรรมอยู่ทุกขั้นตอน แล้วยังมีการเล่นเพลงพื้นบ้านด้วย ก่อนเริ่มฤดูกาลเพาะปลูกในแต่ละปี ชาวนาจะทำพิธีสู่ขวัญ เครื่องมือเครื่องใช้ในการเพาะปลูก เช่น ควาย ไถ คราด ฯลฯ ซึ่งในพิธีกรรมนั้นๆ จะมีการร้อง บทสู่ขวัญซึ่งเป็นเพลงประกอบพิธี นอกจากนี้ถ้าปีใดฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ชาวนาจะจัดพิธีกรรม ขอฟันขึ้นโดย แหน่งแมวหรือปั้นเมฆ (ปั้นดินเหนียวเป็นรูปอวัยวะเพศชาย หรือปั้นหุ่นรูปคนชายหญิงสมรสกัน) มีเพลงแห่นางแมวและเพลงปั้นเมฆ ร้องประกอบเมื่อได้จัดพิธีกรรมเหล่านี้ขึ้น ชาวบ้านจะอบอุ่นใจ เชื่อว่าฝนจะตกลงมาและทำให้ข้าวในนาออกงาม เมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวพืชผลชาวนาจะจัดพิธีกรรม สู่ขวัญข้าว สู่ขวัญลาน และสู่ขวัญยุ่ง เพื่อขอบคุณผีสารเทวดาที่ให้ผลผลิตในขณะเดียวกันก็ปัดรังควานผีร้ายที่ทำให้ผลผลิตที่ได้เสียหาย

นอกจากบทสู่ขวัญตามโอกาสดังกล่าว ในภาคกลางยังมีการร้องเล่นเพลงเต้นกำรำเคียว เพลงร้อยซัง และเพลงเกี่ยวข้าว ซึ่งเป็นเพลงโต้ตอบของหนุ่มสาวในขณะลงแขกเกี่ยวข้าวหรือ หลังเกี่ยวข้าวเพลงทั้งสองชนิดนี้เกี่ยวเนื่องกับพิธีกรรม เพื่อความเจริญงอกงามอย่างเห็นชัด เพราะเป็นการร้องรำเฉลิมฉลองผลผลิตได้ โดยเฉพาะเพลงเกี่ยวข้าว หรือบางแห่งเรียกเต้นกำรำเคียวที่ร้องเล่น เป็นชุดโดยพ่อเพลงแม่เพลงอาชีพ มีลักษณะเป็นเพลงแค้น เจ้าของนาจะบนบานว่าถ้าได้ผลผลิตดี ในปีนั้นก็จะมีจ้างวงเพลงเกี่ยวข้าวมาร้องเพลงที่ลานนวดข้าวของตน ดังนั้น เพลงปฏิพากย์ที่ร้อง ในฤดูกาลเก็บเกี่ยวในแง่หนึ่งเป็นการร้องเพื่อความสนุกเพลิดเพลิน แต่อีกแง่หนึ่งก็เป็นการร้องเพื่อ เฉลิมฉลองความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร

เพลงพื้นบ้านในเทศกาลตรุษสงกรานต์ หลังจากผ่านการทำงานในทุ่งนาอย่างหนักมาเป็นเวลา ค่อนปี เมื่อถึงช่วงฤดูร้อน ซึ่งเป็นเวลาหลังเก็บเกี่ยวพืชผลก็จะถึงเทศกาลรื่นเริงประจำปี คือ เทศกาลตรุษสงกรานต์ ซึ่งเป็นเทศกาลเล่นสนุกที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมเพื่อความอุดมสมบูรณ์ในเทศกาลสงกรานต์จะมีการสงน้ำพระพุทธรูปชาวบ้านจะนำ น้ำอบ มาประพรมองค์พระ บางท้องถิ่นจะเชิญพระพุทธรูปมาตั้งไว้ในที่เฉพาะเพื่อการสงน้ำพระ นอกจาก สงน้ำพระพุทธรูปแล้วยังมีการอาบน้ำพระสงฆ์ ซึ่งโดยมากจะเป็นสมภารเจ้าวัดและมีการสาดน้ำกัน ในหมู่ชาวบ้าน ในการสาดน้ำนี้ชาวบ้านต่างพยายามให้ตัวเอง เปียกมากที่สุด ยิ่งเปียกโชกยิ่งดี เพราะเชื่อว่า ถ้าไม่เปียกโชกจริงๆ แล้วปีนั้นฝนจะตกน้อย สงกรานต์จึงเป็นเทศกาลสำคัญของเพลงพื้นบ้าน เพราะเพลงพื้นบ้านไทยส่วนใหญ่โดยเฉพาะเพลงพื้นบ้านภาคกลางร้องเล่น อยู่ในเทศกาลนี้เพลงร้องเล่น ในวันสงกรานต์แบ่งออก 2 ประเภท คือ เพลงโต้ตอบ และ เพลงประกอบการละเล่นของผู้ใหญ่ ซึ่งเนื้อหาของเพลงโต้ตอบ นอกจากจะเป็นเรื่องราวของ การเกี่ยวพาราสีแล้ว ยังมีเรื่องเพศ เป็นสำคัญ พ่อเพลงแม่เพลงจะเสนอเรื่องราวทางเพศ ผ่านศิลปะของภาษาในรูปถ้อยคำสำนวนที่เรียกว่า “กลอนแดง” หรือไม่ก็ลึกลับเสียดแทงถึงตรงๆ แต่ใช้วิธีการเปลี่ยนเสียงของคำ ผวนคำหรือใช้สัญลักษณ์เพื่อให้มีความหมายสองแง่สองง่ามแทน การปรากฏเรื่องเพศมากมายในเพลงชาวบ้านแสดง

รื่องร่ายว่า ในระยะต้นเพลงเหล่านี้จะเกี่ยวเนื่องกับพิธีกรรม ความเชื่อ โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องเพศกับ ความอุดมสมบูรณ์ ว่ามีความสัมพันธ์กัน ความเชื่อดังกล่าวเป็นความเชื่อสากล ดั้งเดิมที่ปรากฏ

ในกลุ่มชนที่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม บางกลุ่มเชื่อว่า การร่วมเพศของมนุษย์เกี่ยวโยง กับ ความเจริญงอกงามของพืชพันธุ์ พิธีกรรมการร่วมเพศจึงเป็นการช่วยเพิ่มผลผลิตส่วนเพลงโต้ตอบที่ร้อง ประกอบการเล่นของผู้ใหญ่ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งเป็นเพลงประกอบการละเล่นของหนุ่มสาวที่ เล่นกันในตอนบ่าย เช่นเพลงระบำ เพลงพวงมาลัย อีกกลุ่มหนึ่งเป็นเพลงประกอบการละเล่นเข้าทรงผีต่างๆ นิยมเล่น ในตอนกลางคืน การเล่นกลุ่มนี้เป็นการละเล่นกึ่งพิธีกรรม ซึ่งสะท้อนความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับการ นับถือผีสาร เทวดา เชื่อว่ามีผีสถิตอยู่และรู้ความเป็นไปของธรรมชาติ จึงเชิญผี มาสอบถามปัญหาเกี่ยวกับการ ทำมาหากิน เชิญผีพยากรณ์ดินฟ้าอากาศ ฯลฯ ดังนั้น เมื่อพิจารณา เพลงพื้นบ้านของไทยที่ร้องเล่น เพื่อความสนุกสนานในเทศกาลแล้ว อาจสรุปได้ว่าระยะแรกเพลงพื้นบ้านนั้นๆ คงเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม เพื่อความเจริญงอกงาม ต่อมาเมื่อความเชื่อของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ความเข้าใจ ต่อความหมาย ดั้งเดิมก็แปรเปลี่ยนเป็นเพลงที่ร้องเล่นกันสนุกตามประเพณีอย่างเดียว

สรุปเพลงพื้นบ้านเป็นการละเล่นสนุกสนานของกลุ่มสังคม เพลงพื้นบ้านบางเพลงเป็น การละเล่น ที่สังคมจัดขึ้น เพื่อรวมกลุ่มสมาชิกในสังคมและเพื่อย้ำความสัมพันธ์ของกลุ่ม จึงมีลักษณะการ ร้องเล่นเป็นกลุ่มหรือเป็นวง เพลงโต้ตอบที่พัฒนาไปเป็นเพลงที่ใช้แสดงหรือเป็นเพลงมหรสพแต่เดิมก็คง เป็นเพลงที่เป็นการละเล่นในกลุ่มชาวบ้าน โดยเฉพาะในเทศกาลตรุษ สงกรานต์ เช่น เพลงพวงมาลัย เพลง ระบำ เพลงเหล่านี้ล้วนเป็นเพลงปรับในการละเล่นลูกช่วง และชักเย่อที่หนุ่มสาวเล่นกันในตอนบ่ายถ้าฝ่าย ใดฝ่ายหนึ่งแพ้ จะถูกทำโทษโดยการร้องรำ เพลงดังกล่าวจึงเป็นเพลงร้อง สั้นๆ เข้าแห่ยกกัน ไม่ยืดยาว เหมือนเมื่อกลายเป็นเพลงที่ใช้แสดงเพลงพื้นบ้านที่เป็นมหรสพ เพลงพื้นบ้านที่เป็นมหรสพ หมายถึง เพลงพื้นบ้านที่มีลักษณะการร้องการเล่นเป็นการแสดง มีการสมมติบทบาท ผู้ร้องเป็นชุด ทำให้การร้อง ยืดยาวขึ้น ดังนั้น ผู้ร้องจำเป็นจะต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถ เป็นพิเศษ คือ มีความจำดี มีปฏิภาณ ฝีปากดีมีความสามารถในการสร้างสรรค์เนื้อร้อง และมีเสียงดีกว่าคนอื่นๆ คุณสมบัติเช่นนี้ไม่สามารถมีได้ ทุกคนจึงทำให้เกิดการแบ่งแยกระหว่างกลุ่มคนร้องและคนฟังขึ้น คนที่ร้องหรือเล่นดนตรีเก่งในหมู่บ้าน หนึ่งๆ มักจะเป็นที่รู้จักของคนทั้งหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียงคนประเภทนี้ถ้าไม่ได้มีพรสวรรค์มาแต่ กำเนิดก็มักจะเป็นผู้ที่มิไจรักและฝึกฝนมาอย่างดี ส่วนใหญ่จะเสาะแสวงหาครูและฝากตัวเป็นศิษย์ เมื่อมี งาน เช่น งานบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย งานบวชนาคที่เจ้าภาพต้องการความบันเทิง ก็จะมีการว่าจ้างไป เล่นได้ค่าธรรมเนียมกัน ทำให้เกิด การประสมวง คือ นำพ่อเพลง แม่เพลงฝีปากดีมารวมกลุ่มกันเข้าเป็น กลุ่มรับจ้างแสดงในงานต่างๆ จากเพลงที่ร้องเล่นตามบ้าน ลานวัด ได้กลายมาเป็นเพลงที่ร้องเล่นในโรงหรือ เวที ในระยะหลัง มีการตกแต่งฉากเหมือน โรงละคร จะเห็นได้ว่าเพลงพื้นบ้านได้พัฒนามาจากเพลงของกลุ่ม ชนเป็นเพลงการแสดงและอาชีพในที่สุด

2. องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องวิจัย

2.1 ประวัติที่ความเป็นมาของเพลงโคราช

เพลงโคราชเป็นพื้นบ้านของจังหวัดนครราชสีมา มีอัตลักษณ์ด้านการใช้ภาษาท้องถิ่น ที่มา และรูปแบบของการแสดงมีผู้ที่ทำการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

เรณู โกศินานนท์ (2539 : 42-43) ได้กล่าวถึงเพลงโคราชว่า เพลงโคราช มีความเป็นมาอย่างไรไม่ปรากฏชัดนัก เล่ากันสืบมาว่าสมัยรัชกาลที่ 3 คือ ระยะเวลาที่คุณหญิงโมยังมีชีวิตอยู่นั้น ท่านโปรดปรานเพลงโคราชมก ซึ่งแสดงว่ามีมาก่อนหน้านั้นนานมาก การเล่นเพลงโคราชแต่เดิมมิได้รวมตัวจัดตั้งเป็นคณะ ดังนั้น เวลาจะจัดสักครั้งเจ้าภาพจะต้องไปตามตัวพ่อเพลง แม่เพลงจากตำบลต่าง ๆ มา 4 คน ซึ่งมักจะเกิดปัญหาเรื่องการเอาแพ้อาชนะกันอย่างจริงจัง บางครั้งถึงกับบอกเลิกกลางคัน โดยไม่รับ ค่าแสดงเพื่อศักดิ์ศรีก็มี แต่กัติด้อยตรงที่ว่าแต่ละคนจะแสดงอย่างเต็มที่ มาในภายหลังจึงจัดตั้งกันเป็นคณะ ซึ่งถ้าจะหาไปแสดงก็สามารถตามหา ได้จากตำบลเดียวกันนั่นเอง แต่ครั้นนานเข้าแม้จัดตั้ง เป็นคณะแล้ว ก็มิอันเป็นต้องเลิกล้มกันไปหลายคณะ จนปัจจุบันหาได้จากการแค้นท้าวสุรนารี เพราะจะมีคณะเพลงโคราชคอยบริการอยู่ ซึ่งก็เป็นเพียงการแสดงที่นัดหมายกัน ไม่เหมือนแต่ก่อนที่ต่างก็พยายามแสดงกันอย่างเต็มที่ ในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อคราวสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถเสด็จโคราช ก็มีการแสดงเพลงโคราชถวายให้ทอดพระเนตร โดยหม่อมเพลงชายรุ่นเก่าชื่อ นายหรี อยู่บ้านสวนข่า กล่าวกันว่ามีชื่อเสียงมาก ฝีปากดี ครั้งนั้นตรงกับปีพ.ศ. 2456 มีตัวอย่างเนื้อร้อง เพลงโคราช ดังตัวอย่าง

“โอ้ โอ้ จะปลุกมะนาวเอาไว้มักดัน แต่พอกังโดน มันสง่างาม
พอมะนาวเป็นหน่วย จะทำกรวยไว้บูชา จะเกลี้ยกล่อมถนอมไว้
เหมือนต้นไม้อในสวน ปลุกมะนาวหน่วยไหน กิ่งมันลงมาหน่อยๆ
มะนาวมีหน่วยมาหน่อย จะเกล้าแทนนมหน้านวล นมแม่นาง
มะนาวเป็นหน่วย ... กิ่งมันก็สวย ก็โน้ม ...”

การตบมือเข้าจังหวัดก็เช่นเดียวกับเพลงพื้นเมืองภาคกลาง แต่บางตอนอาจมี “ลูกซัด” คร่อมจังหวะบ้าง เพื่อให้เกิดรสชาติสนุกสนานยิ่งขึ้น และในการร้องว่ากลอนแก่นนี้ อาจมีรำประกอบด้วยบ้างในโอกาสที่จะแสดงเกี่ยวกับ

อมรา กล้าเจริญ (2553 : 127-130) กล่าวถึงเพลงโคราชไว้ว่า เป็นเพลงพื้นบ้านที่เล่นกันในจังหวัดนครราชสีมา หรือเมืองโคราช ประวัติที่มาของการเล่นเพลงโคราชไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่ามีมาตั้งแต่เมื่อใด ปัจจุบันยังมีการเล่นเพลงโคราชกันอยู่ ชาวบ้านในท้องถิ่นเมืองโคราชนิยมหาเพลงโคราชเล่นแค้นโดยเฉพาะในบริเวณอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีหรือคุณหญิงโม มีเพลงโคราชหลายคณะที่รับงาน เช่น เพลงเพื่อแค้น เพลงโคราชเป็นเพลงปฏิพากย์ ชายหญิงร้องโต้ตอบกัน ผู้ขับร้องเพลงโคราชเรียกว่า หม่อมเพลง ท่วงทำนองเพลงที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เวลาร้องไม่ต้องมีดนตรีประกอบ ใช้จังหวะการตบมือประกอบการรำ

เพลงโคราชมักกำเนิดมาจากเพลงพื้นบ้านมากมายหลายชนิด ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยดังต่อไปนี้

ขุนสุงกข ศึกษากร (อ้างใน ถาวร สุงกข.2536 : 18-56) ได้ศึกษาเพลงพื้นบ้านที่ปรากฏในจังหวัดนครราชสีมา เมื่อประมาณ 60 ปี มาแล้ว สรุปได้ว่ามีเพลงพื้นบ้านของชาวโคราช 9 ชนิดดังนี้

1. เพลงกล่อมลูก หรือ เพลงกล่อมเด็ก เป็นเพลงที่ใช้ในการร้องเท่กล่อมเด็ก เพลงปลอบเด็ก และเพลงขู่เด็ก ลักษณะคำประพันธ์จะแตกต่างกันไปตามท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งให้คุณค่าในด้านความรักสะท้อนภาพลักษณ์ของสังคมในความสัมพันธ์ระบบเครือญาติ วัฒนธรรม และค่านิยมต่างๆ

2. เพลงกลองยาว เป็นเพลงประกอบในงานรื่นเริงต่างๆ ซึ่งจะมีการเล่นในช่วงเทศกาลต่างๆ มีท่วงทำนองสนุกสนาน ง่ายๆ ได้รับอิทธิพลมาจากภาคกลาง เนื้อร้องเป็นการเกี่ยวพาราสี ซึ่งเพลงกลองจะนิยมเล่นกันในตัวเมืองนครราชสีมาเป็นส่วนใหญ่

3. เพลงเซิ้งบั้งไฟ เป็นเพลงประกอบงานรื่นเริงในเทศกาลแห่เทียนเข้าพรรษา ได้รับอิทธิพลมาจากเพลงเซิ้งบั้งไฟของชาวอีสานใต้ โดยเข้ามาพร้อมกับทหารชาวอีสานใต้ที่เข้ามาปราบปรามการที่ค่ายสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา

4. เพลงแห่นางแมว เป็นเพลงพิธีกรรมประกอบการแห่นางแมว ตามความเชื่อที่ว่าถ้าปีใดฝนไม่ตกตามฤดูกาล คือตั้งแต่เดือน 7 ถึงเดือน 8 ไปแล้ว ชาวบ้านจะจัดพิธีแห่นางแมวเพื่อขอให้เทวดาฟ้าดิน ดลบันดาลให้ฝนตก ขบวนแห่นางแมวในอดีตประกอบด้วย ขบวนแรกเป็น คานหามของโหรหนุ่มสาว ขบวนที่สองเป็นขบวนพระนเรศอันเป็นพระพุทธรูปโบราณ ขบวนต่อไปจะเป็นอะไรก็ได้ อาจจะมีคนสะพายฆ้อง ถีอสูมแบกโถ และตอนท้ายขบวนจะมีคนหามแมวซึ่งอยู่ในตะกร้า ขบวนนี้เมื่อผ่านไปทีใดก็จะมีคนเอาน้ำมาสาธตทั้งคนทั้งแมว และในขณะที่แห่ไปตามที่ต่างๆ ก็จะมีการร้องรำทำเพลงไปด้วย

5. เพลงปี่แก้ว เป็นเพลงที่ใช้ในการเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาว เนื้อหาเป็นเรื่องของความรัก เรื่องเพศ มีเครื่องดนตรีประกอบการเล่นเพลง คือ ปี่แก้ว ทำด้วยไม้รวกเล็กๆ ลั่นปี่ทำด้วยทองเหลือง ตัวปี่ยาวประมาณ 8 นิ้ว เจาะรู 6 รู

6. เพลงเพี้ยะ เป็นเพลงลักษณะเดียวกับเพลงปี่แก้ว แต่เนื้อหยาบกว่า เครื่องดนตรีประกอบการเล่นเพลงคือ “เพี้ยะ” หรือบางแห่งเรียกว่า เรไร หรือ จ้องหนอง ทำด้วยไม้ไผ่หรือเหล็กก็ได้ เวลาตีจะอมปลายข้างหนึ่งไว้ในปาก อาศัยกระพุ้งแก้มและลิ้นช่วยในการทำเสียงทุ้ม เสียงแหลม ถ้าตีโดยไม่อมไว้ในปากจะได้ยินเสียงดังหวิวๆ เท่านั้น

7. เพลงเหม่งเหม่ง เป็นเพลงบรรเลงของวงดนตรีพื้นบ้านที่ใช้ประกอบพิธีศพ สาเหตุที่เรียกว่าเพลงเหม่งเหม่ง เพราะเรียกตามเสียงฆ้อง และเสียงกลอง ที่ได้ยินในขณะที่บรรเลง นอกจากเครื่องดนตรีทั้งสองแล้วยังมี ปี่ เป็นเครื่องดนตรีทำทำนองอีกด้วย

8. เพลงลากไม้ เป็นเพลงเพื่อประกอบการทำงานลากไม้ของคนสมัยก่อน เรียกว่า เพลงช้าโกรก ในสมัยก่อน เมื่อวัดจะมีการสร้างกุฏิหรือศาลาการเปรียญ ชาวบ้านในละแวกนั้นจะนัดกัน

ไปโคก เพื่อลากเสาขึงมาจากป่าซึ่งได้ตกแต่งไว้แล้ว โดยนัดกันไปมาๆ เพื่อจะช่วยกันยกเสาขึ้นใส่ตะเฒหรือ ล้อลากแล้วใช้เชือกหรือหนังเกลียวชั้นชนะเนาะให้แน่น เพื่อลากออกจากป่า ในระหว่างการลากไม้หรือหยุดพักก็จะมีการเล่นเพลงลากไม้ เพื่อบรรเทาความเหน็ดเหนื่อย เมื่อยล้าจากการทำงาน และเพื่อความบันเทิงในหมู่คณะ

9. เพลงเซ็ด เป็นเพลงประกอบการละเล่นในเทศกาลสงกรานต์ ในเทศกาลสงกรานต์นิยมเล่นส่ำและข้าเจ้าหงส์ ในตอนเย็นมีการเล่นชิงช้า ชักช้า (ชักเย่อ) ตอนค่ำจะเล่นแม่ศรี นางกะโหลก บางแห่งมีเพลงโคราช รำโทน แล้วแต่ท้องถิ่น ซึ่งในการเล่นต่างๆ เหล่า

จากเพลงต่างที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้จึงมีการดัดแปลงปรับปรุงวิธีการร้องและเล่นต่างๆ กลายมาเป็นเพลงโคราช ซึ่งเป็นเพลงปฏิพากย์ยาว รูปแบบและเนื้อหาของเพลงลักษณะคล้ายเพลงพื้นบ้านของภาคกลาง แต่ไม่มีเครื่องดนตรี และไม่มีเครื่องประกอบจังหวะ นิยมร้องเล่นกันในงานบุญต่างๆ ผู้เล่นประกอบด้วยหมอเพลงชายหญิงฝ่ายละ 2 คน ว่าเพลงโต้ตอบกัน มีท่วงทำนองและการร้องเป็นสำเนียงเพลงโคราช สถานที่เล่นนิยมสร้างเป็นเวทีได้สูงที่เรียกว่า “โรงเพลง” การเล่นเพลงส่วนมากนิยมเล่นกันในเวลากลางคืนไปจนถึงรุ่งเช้าอย่างไรก็ตาม

2.2 ลักษณะสำคัญของเพลงโคราช

1. เนื้อหาในเพลงโคราช เป็นเรื่องเกี่ยวกับสุภาษิตคำสอน ความเชื่อและค่านิยม วิถีชีวิต ความรัก วรรณกรรม นิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก และเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความกล้าหาญของวีรสตรี หลักธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งในเนื้อหาเหล่านี้ เมื่อเวลาว่าเพลงจะสอดแทรก ปฏิภาณ ไหวพริบ คำสอน คำเปรียบเปรย เปรียบเทียบการใช้ภาษาเชิงสัญลักษณ์และเป็นนัยในเรื่องเพศ

2. กลอนเพลงโคราช มีลักษณะเด่นอยู่ในการเล่นสัมผัสสระ และสัมผัสอักษร จึงทำให้กลอนเพลงมีความไพเราะ ลักษณะของกลอนเพลงโคราชมี่ 5 ชนิด คือ เพลงขัดอัน เพลงก้อม เพลงหลัก เพลงโคราชปัจจุบัน และเพลงจังหวะรำ ดังนี้

2.1 เพลงขัดอัน เป็นเพลงสั้นง่ายๆ มี 4 วรรค มีสัมผัสเฉพาะวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2 ส่วนวรรคที่ 3 - 4 ไม่สัมผัส

เอออเออ	สระสระ	อี่แม่กระทะขั่วถั่ว
	เม็ดบุญผัวแล้ว	เหมือนไขไกร่างรัง

2.2 เพลงก้อม หมายถึง เพลงสั้นๆ ที่ใช้ว่าโต้ตอบกัน มี 4 วรรค เช่นเดียวกันต่างกับเพลงขัดอันตรงที่สัมผัสต่อกันทั้ง 4 วรรค

เก็บผักบุ้งไต้ไม้	เก็บผักไรไต้ขอน
ถ้าแน่นพ่อยากได้	ให้น้องใหญ่เสียก่อน

2.3 เพลงหลัก คือเพลงที่มี 6 วรรคขึ้นไป เพลงประเภทนี้จะเริ่มการเล่นการสัมผัสตัวอักษรมากขึ้น

อันคนเราทุกวัน	เปรียบกันกะโคม
พอคนโห่ควันโหม	ก็ลอยบนเวหา
พอเม็ดควันโคมคืน	ก็ตกพื้นพสุธาใหญ่

2.4 เพลงโคราช ที่ใช้ร้องเล่นกันในปัจจุบันมีขนาดยาวกว่าสมัยก่อนๆ แต่ถ้าจะร้องซ้ำบางที่จังหวะไม่สม่ำเสมอ ขึ้นอยู่กับผู้ร้อง ดังตัวอย่าง

โอ้อ้อ ... ประเทศไทยของเราถึงคราวแคบ มันต้องมีคนแอบดอกนาฬิกา
คนแฝงเพลงโคราชสมัยเจริญจำเป็นเงินมาแพง
เองจะว่ากันยังงี้จะถูกใจคนฟังขอให้หนุ่มนำหน้าพอ
เหนื่อยมาจะน่านอนถ้าเขาใจครรโลจร ให้ชี้นิ้วนำทาง
สมัยวิวัฒนาการเขาก้าวหน้ามีใช้น้อย
มาฉันจะเดินซ่อนรอยขอแต่ให้พี่ชายนำ
ถ้ายังไม่จรจะนำไปถึงจุดอันคงไม่ยุติพยายาม
จะน่านอนเข้าไปเขาใหญ่ หรือดงพญา ... เย็น

2.5 เพลงจังหวะรำ เพลงประเภทนี้ใช้ร้องกันอยู่ในสมัยปัจจุบัน

เช่นเดียวกัน จังหวะรำนี้จะเล่นสัมผัสมาก และสม่ำเสมอ สามารถเคาะจังหวะตามได้และในขณะที่ร้องผู้ร้องจะรำข่มตัวไปตามจังหวะเพลงด้วย โดยจะเริ่มรำเมื่อร้องว่าไปแล้วประมาณ 4 วรรค เพราะในวรรคต้นๆ จังหวะจะยังไม่กระชั้นหรือคงที่อาจช้าบ้างเร็วบ้าง ถ้าจะรำด้วยก็ได้แต่เป็นการรำช้าๆ จะเริ่มรำจังหวะเร็ว ในวรรคที่ 5 – 8 เป็นการจบท่อนแรกพร้อมทั้งตบมือ 1 ครั้ง พอขึ้นท่อนที่ 2 จะร้องช้าลงเพื่อเตรียมจบหรือเตรียมลง มีรำหลอกล่อกันระหว่างชายและหญิง ถ้าฝ่ายชายร้องฝ่ายหญิงจะรำด้วย ถ้าฝ่ายหญิงร้องฝ่ายชายก็จะรำด้วย การรำจึงเป็นการรำที่ละคู่

2.3 หลักและขั้นตอนการแสดงเพลงโคราช

วิธีการเล่นเพลงโคราช ในการเล่นเพลงโคราชมีขั้นตอนดังนี้

2.3.1 เริ่มด้วยเพลงเกริ่น ฝ่ายชายจะขึ้นเวทีก่อน ร้องเกริ่นให้รู้ถึงเหตุที่จัดให้มีการเล่นเพลงขึ้นเพื่ออะไร งานอะไร ใครเป็นเจ้าของ มีจุดประสงค์อะไร

2.3.2 เพลงเชิญ ฝ่ายชายจะร้องเชิญให้ฝ่ายหญิงลงจากเรือนมาว่าเพลงกับตนและจะมีเพลงร้องตัดเชิญ โดยฝ่ายหญิงจะร้องแก้ว่า การที่ลงมาช้าเพราะเป็นผู้หญิงต้องแต่งกายให้สวยงามอาจล่าช้าไปบ้างต้องขอกภัย

2.3.3 เพลงถามข่าว ฝ่ายชายจะถามฝ่ายหญิงว่า ชื่ออะไร บ้านอยู่ที่ไหน มีอาชีพอะไร

2.3.4 เพลงเปรียบ เป็นเพลงที่ทั้งสองฝ่ายว่ากระตบกระเทียบเสียดสีซึ่งกันและกัน

2.3.5 เพลงไหว้ครู เพื่อระลึกถึงครูอาจารย์ที่ให้ความรู้ และให้การอบรม

สั่งสอน ไหว้คุณพระศรีรัตนตรัยและพญามาร

2.3.6 เพลงปรีกษาหลังจากไหว้ครูแล้วทำที่ปรึกษากันว่าจะเริ่มเล่นเรื่องอะไรก่อนดี

2.3.7 เพลงเกี้ยว เพลงเกี้ยวมีหลายอย่าง ทั้งเกี้ยวจริงและเกี้ยวไม่จริง

2.3.8 เพลงชวน เมื่อชอบพอกันก็ชวนกันหนี หรือชวนกันไปขมกมขมไม้

2.3.9 เพลงชมธรรมชาติ พรรณนาความงามของธรรมชาติ

2.3.10 เพลงเรื่อง เป็นเพลงที่เล่าเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น เรื่องเวสสันดรชาดก

ศุภนิมิตร เกศินี เป็นต้น

2.3.11 เพลงเกี้ยวแกมปัญญา เป็นการซักถามประวัติในเรื่องต่างๆ เพื่อทดสอบสติปัญญา

ของคู่เพลง

2.3.12 เพลงเกี้ยวแกมจาก เป็นการส่งลงแกมเกี้ยว อวยชัยให้พรคู่เพลงบางที่ก็ชวน

ฝ่ายหญิงไปอยู่ด้วยกัน

2.3.13 เพลงปลอบ เป็นเพลงที่บอกอย่าให้เสียอกเสียใจเมื่อลาจาก

2.3.14 เพลงจาก เป็นเพลงที่บอกความจำเป็นต้องจากลาคร่ำครวญ แสดงถึงความรันทด

ในการพลัดพรากจากกัน

2.3.15 เพลงให้พร เป็นการให้พรเจ้าภาพ ผู้ดู รวมถึงหมอเพลงด้วยกัน

2.3.16 เพลงลา กล่าวลาเจ้าภาพ ผู้ดูและหมอเพลงที่ร่วมเล่นด้วยกัน

เพลงโคราชสมัยปัจจุบันมีการแสดงอื่นๆ เข้ามาแทรกเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศให้ผู้ฟังคลายความล้า จากการฟัง หรือเป็นการแทรกเพื่อทำตามคำขอของผู้ชมก็ได้ เช่น แทรกลำตัด เพลงฉ่อย หมอลำ เพลงลูกทุ่ง แห่ เป็นต้น ในยุคก่อน จะมีการแทรกเพียงแหล่โคราชเท่านั้น แต่ต่อมา มีการแสดงอื่นๆ เข้ามา มากขึ้น อาจเป็นเพราะอิทธิพลของการแสดงอื่นๆ ที่ได้รับความนิยมได้เข้ามาและมีบทบาทมากขึ้น จึงทำให้ มีการผสมผสานการแสดงอื่นๆ เข้ามาด้วย

นอกจากนี้ ถาวร สุงกะ และคณะ (2536 : 27-43) ได้กล่าวถึงเพลงโคราชไว้ว่าการ แบ่งประเภทของเพลงโคราชนั้น แบ่งได้หลายวิธี พอจะแยกกล่าวได้ดังนี้

1. แบ่งตามโอกาสที่จะเล่น ได้ 2 ประเภท ได้แก่

1.1 เพลงอาชีพ ได้แก่ เพลงโคราชที่เล่นเป็นอาชีพ มีการว่าจ้างเป็นเงินตามราคา ที่กำหนดเพลงประเภทนี้จะเล่นในงานฉลองหรือสมโภชต่าง ๆ เช่น งานศพ งานบวชนาค ทอดกฐินงาน ประจำปี หรือเล่นแก้บน ผู้ประกอบอาชีพเพลงโคราชนี้เรียกว่า " หมอเพลง" การเล่นจะเล่นเป็นพิธีการ มีเวที การแต่งกายตามแบบของหมอเพลงและมีการยกครู เป็นต้น

1.2 เพลงชาวบ้าน เพลงประเภทนี้ เป็นเพลงของชาวบ้านที่ร้องเล่นกัน ในยามว่างงานเพื่อความสนุกสนาน เช่นในงานลงแขก ไถนา หรือเกี้ยวข้าว หรือพบปะพูดคุยกันในวงสุราชาวบ้าน ที่ว่าเพลงได้ จะว่าเพลงโต้ตอบกันเพื่อความสนุกสนาน ไม่มีพิธีรีตอง ไม่ต้องสร้างเวทีหรือ " โรงเพลง " และ ไม่มีการแต่งกายแบบหมอเพลงอาชีพ

2. แบ่งตามวิวัฒนาการของเพลงโคราช ตั้งแต่ยุคแรกมาจนถึงยุคปัจจุบัน เริ่มตั้งแต่เพลงสั้น ๆ มาจนถึงเพลงยาว ๆ ที่ใช้เล่นกันในปัจจุบันนี้แบ่งได้ 5 ประเภท คือ

2.1 เพลงขัดอัน เป็นเพลงสั้น ๆ มีสัมผัสอยู่แห่งเดียว คือ ระหว่างวรรคที่ 1 กับวรรคที่ 2 เท่านั้น ส่วนวรรคที่ 3 และ 4 ไม่มีสัมผัส (สัมผัสที่ใช้เป็นสัมผัสสระ) เช่น

2.1.1	เอ้อเอ้อ....สระสระ	อีแม่กะทะข้าวลั่ว
	เม็ดบุญผัวแล้ว	เหมือนไขไก่อรงรัง

2.1.2	เอ้อเอ้อ....สระสระ	อีแม่กะทะข้าวหมี
	รู้ว่ากินไม่เม็ด	มึงจิ้มข้าวมากทำไม

(ในข้อ 2.1.2 นี้ จะเห็นได้ว่าการเล่นอักษรเพิ่มเข้ามาแต่ยังไม่บังคับ ลักษณะนี้จะกลายเป็นสัมผัสบังคับในสมัยหลัง)

2.2 เพลงก้อม เป็นเพลงสั้น ๆ เช่นเดียวกับเพลงขัดอัน แต่เพิ่มสัมผัสในระหว่างวรรคที่ 3 และ 4 ซึ่งไม่มีในเพลงขัดอัน เช่น

ทำกะต้องกะแต่ง	อยู่เหมือนกะแต่งคอกะตึก
ขอให้พี่ซักหน่อย	จะเอาไปฝากถั่วynamพริก

2.3 เพลงหลัก เป็นเพลงที่เพิ่มจำนวนวรรคจาก 4 วรรคในเพลง 2 ประเภทต้นมาเป็น 6 วรรค เพลงประเภทนี้จะเห็นว่าการเริ่มใช้สัมผัสประเภทอักษรเด่นชัดขึ้นเช่น

2.3.1	อันคนเราทุกวัน	เปรียบกันกะโคม
	พอคนโศกวันโหม	ก็ลอยบนเวหา
	พอเม็ดควันโคมคืน	ก็ตกลงพื้นสุธา ใหญ่
2.3.2	เกษว่าผม	แก่แล้วบานผิ
	เมื่อผมด่างมดี	ก็กลับมาหายดำ
	ไม่เป็นผลดีดอกผม	จะไม่นิยมมันทำไม

2.4 เพลงสมัยปัจจุบัน คือเพลงที่ใช้ร้องเล่นกันในปัจจุบัน มีขนาดยาวกว่าสมัยก่อน แต่ถ้าร้องจะร้องช้าบางที่จังหวะไม่สม่ำเสมอ ขึ้นอยู่กับผู้ร้อง ร้องช้าหรือร้องเร็วไม่สม่ำเสมอ ดังตัวอย่าง

โอ้อ้อ ... ประเทศของไทยเราถึงคราวแคบ มันต้องมีคนแอบดอกนาฟี่เอ๋ย

คนแฝงเพลงโคราช สมัยเจริญจ้างเป็นเงินมาก็แพง

เองจะว่ากันยังงี้จะถูกใจคนฟังขอให้หนุ่ม นาน้ำพอ

เหนื่อยมาจะนานอน ถ้าเข้าใจครรรไลจร ให้ชื่อนำน้าทาง

อุปมาเหมือนยังพระเดินนำเณร(ตบมือ)

สมัยวิวัฒนพัฒนา เขาก้าวหน้ามิใช่น้อย

มาฉันจะเดินช่อนรอย ขอแต่ให้พี่ชายน้า

ถ้ายังไม่จรจะนำไปถึงจุด ฉันคงไม่ยืดพยายาม
จะนำน้องเข้าไปหาใหญ่ หรือคงพญา ... เย็น

2. แบ่งตามลักษณะกลอน จะได้เป็น 5 ประเภทคือ เพลงคู่สอง เพลงคู่สี่ เพลงคู่แปด และเพลงคู่สิบสอง การแบ่งเช่นนี้ เป็นการกำหนดประเภทคล้ายแบบที่แบ่งตามวิวัฒนาการนั่นเอง คือ เพลงคู่สองกับคู่สี่ เป็นเพลงก้อม ส่วนเพลงคู่หก กับคู่แปดเป็นเพลงที่ใช้ร้องกันในปัจจุบัน ซึ่งทั้งสองประเภทนี้มีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย ในด้านจำนวนคำในวรรค ส่วนเพลงคู่สิบสองนั้นเป็นเพลงที่ดัดแปลงมาจากเพลงคู่แปด โดยเพิ่มจำนวนคำ ในวรรคมากขึ้น และร้องเร็วมาก จังหวะถี่ ยังไม่แพร่หลายนักในปัจจุบัน เพราะหมอเพลงส่วนใหญ่ จะคิดคำไม่ทัน กับที่ต้องว่าเร็ว ๆ จึงปรากฏให้เห็น เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

3. แบ่งตามเนื้อหาของเพลง จะได้หลายชนิด เช่น เพลงเกริ่น เพลงเชิญ เพลงไหว้ครู เพลงถามข่าว เพลงชวน เพลงชมนกชมไม้ เพลงเกี่ยวเพลงเปรียบ เพลงสาบาน เพลงคำ เพลงคร่ำครวญ เพลงส่อขอ เพลงเกี่ยวแกมจาก เพลงจาก เพลงลา เพลงพาหนี เพลงปลอบ เพลงไหว้พระ เพลงตัวเดียว

สรุปเพลงโคราช เป็นเพลงที่นิยมเล่นกันในจังหวัดนครราชสีมา หรือเมืองโคราช ซึ่งไม่มีหลักฐานความเป็นมา ที่แน่ชัดว่ามีมาตั้งแต่ในสมัยใด เพลงโคราชเป็นเพลงปฎิพากย์ ซึ่งชายและหญิงจะร้องโต้ตอบกันผู้ร้องเพลงโคราชเรียกว่าหมอเพลง ท่วงทำนองเพลงเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เพราะเวลาร้องจะไม่มิดนตรีประกอบใช้เพียงการปรบมือเป็นหลักในการดำเนินทำนองเท่านั้น เนื้อหาของเพลงโคราชส่วนใหญ่จะเป็นเน้นสุภาพศัสดาสั่งสอน ความเชื่อค่านิยม วิถีชีวิต ความรัก วรรณกรรม นิทานพื้นบ้าน และเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความกล้าหาญของวีรสตรี ซึ่งในระหว่างการว่าเพลงก็มักจะมีการสอดแทรกปฎิภาณไหวพริบ คำเปรียบเปรยไว้ในกลอนเพลงด้วย ลักษณะของกลอนเพลงโคราชมี 5 ชนิด คือ 1) เพลงขัดอ้น 2) เพลงก้อม 3) เพลงหลัก 4) เพลงโคราช และ 5) เพลงจังหวะรำ ส่วนการแต่งกายของเพลงโคราชส่วนใหญ่ผู้ชายจะนุ่งโจงกระเบน ผ้าที่นำมา นุ่งคือผ้าหางกระรอก หรือบางทีก็จะใช้ผ้าม่วงสวมเสื้อคอกลมแขนสั้นสีไม่จำกัด มีผ้าขาวม้าคาดเอว ส่วนผู้หญิงก็เช่นเดียวกันแต่จะมีผ้า พาดไหล่และบางทีก็มีพลูจีบทัดอยู่ที่หูด้วย เดิมเพลงโคราชเป็นที่นิยมกันมาก ในการแสดงมหรสพต่างๆ นอกจากนี้ยังสามารถออกไปเล่นยังต่างจังหวัดอีกด้วย แต่ในปัจจุบันพบว่าการเล่นเพลงโคราชลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ เพราะมีหมอเพลงโคราชผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดน้อยลง ประกอบกับความก้าวหน้าสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้น คนรุ่นใหม่นิยมมหรสพอย่างอื่นๆ แทนเพลงโคราชนั่นเอง

2.4 ความหมายของนวัตกรรม

คำว่า "นวัตกรรม" หรือ นวัตกรรม มาจากคำภาษาอังกฤษว่า "Innovation" มีรูปศัพท์เดิมมาจากภาษาบาลี คือ นว+อุตต+กรรม กล่าวคือ นว แปลว่า ใหม่ อุตต แปลว่า ตัวเอง และกรรม แปลว่า การกระทำ เมื่อรวมคำ นว มาสนธิกับ อุตต จึงเป็น นวัตกรรม และ เมื่อรวมคำ นวัตกรรม มาสมาส กับ กรรม จึงเป็นคำว่า นวัตกรรม แปลว่า "การกระทำที่ใหม่ของตนเอง หรือ การกระทำของตนเองที่ใหม่"

คำว่า “นวัตกรรม” เป็นคำที่ค่อนข้างจะใหม่ในวงการการศึกษาของไทย คำนี้ เป็นศัพท์บัญญัติของคณะกรรมการพิจารณาศัพท์วิชาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มาจากภาษาอังกฤษว่า Innovation มาจากคำกริยาว่า innovate แปลว่า ทำใหม่ เปลี่ยนแปลงให้เกิดสิ่งใหม่ ในภาษาไทยเดิมใช้คำว่า “นวกรรม” ต่อมาพบว่าคำนี้มี ความหมายคลาดเคลื่อน จึงเปลี่ยนมาใช้คำว่า นวัตกรรม (อ่านว่า นะ วัด ตะ กำ) หมายถึงการนำสิ่งใหม่ๆ เข้ามาเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมจากวิธีการที่ทำอยู่เดิม เพื่อให้ใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521 : 3-4) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักการวิธีปฏิบัติ และแนวคิด อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งไม่ถือว่าเป็นนวัตกรรมของประเทศหนึ่ง อาจจะเป็นนวัตกรรม ของประเทศอื่นก็ได้ สิ่งที่ไม่ถือว่าเป็นนวัตกรรมแล้วในอดีตหากมีการใช้กันอย่างแพร่หลาย แล้วก็ไม่ถือว่าเป็นนวัตกรรม

จรรูญ วงศ์สายัณห์ (2520 :37) ได้กล่าวถึง ความหมายของ “นวัตกรรม” ไว้ว่า “แม้ใน ภาษาอังกฤษเอง ความหมายก็ต่างกันเป็น 2 ระดับ โดยทั่วไป นวัตกรรม หมายถึง ความพยายามใด ๆ จะเป็นผลสำเร็จหรือไม่ มากน้อยเพียงใดก็ตามที่เป็นไปเพื่อจะนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิธีการที่ทำ อยู่เดิมแล้ว กับอีกระดับหนึ่งซึ่งวงการวิทยาศาสตร์แห่งพฤติกรรม ได้พยายามศึกษาถึงที่มา ลักษณะ กรรมวิธี และผลกระทบที่มีอยู่ต่อกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2526:26-30) ได้ให้ความหมาย “ นวัตกรรม ” ไว้ว่า หมายถึง วิธีการ ปฏิบัติใหม่ๆ ที่แปลกไปจากเดิม โดยอาจจะได้มาจากการคิดค้นพบวิธีการใหม่ๆขึ้นมา หรือมีการปรับปรุง ของเก่าให้เหมาะสม ทั้งนี้สิ่งนั้น ๆ

สมศักดิ์ อภิบาลศรี. (อ้างในเอกสารประกอบการพัฒนาข้าราชการครูฯ.2555 : 25-30) กล่าวว่า นวัตกรรม คือกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงโดยการนำเอาความคิดใหม่ ยุทธศาสตร์ (Strategy) หรือมโนทัศน์ไปปฏิบัติ

สวัสด์ บุษปาคม (2517 : 1) กล่าวว่า นวัตกรรมหมายถึง การปฏิบัติ หรือกรรม วิธีที่นำเอา วิธีการใหม่มาใช้ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการเดิมให้ดียิ่งขึ้น คือทำให้มี ประสิทธิภาพสูงขึ้น

สรุปความหมาย “นวัตกรรม” หมายถึง การคิดค้นวิธีการใหม่ๆ ที่แปลกไปจากเดิมหรืออาจมี การปรับปรุงของเก่าให้เหมาะสมได้รับการทดลองจนเป็นที่เชื่อถือได้แล้วทำให้ระบบก้าวไปสู่จุดหมาย ปลายทางได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น

2.5 ประเภทของนวัตกรรม

สำนักงานการอุดมศึกษาศรี. (อ้างในเอกสารประกอบการพัฒนาข้าราชการครูฯ. 2555 : 25-30) ได้กล่าวถึงประเภทของนวัตกรรม มี 6 ประเภท คือ

1. นวัตกรรมด้านระบบการศึกษา การศึกษารายบุคคล ระบบการสอนทางไกล
2. นวัตกรรมด้านหลักสูตรเช่นหลักสูตรแบบบูรณาการ หลักสูตรการศึกษาต่อเนื่อง
3. นวัตกรรมด้านการเรียนการสอน การสอนเป็นคณะ ชุดการสอน
4. นวัตกรรมด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี เช่น สไลด์ วีดิทัศน์ วิทยุ โทรทัศน์

5. นวัตกรรมด้านการประเมินผล เช่น การวัดผลแบบอิงกลุ่ม อิงเกณฑ์ การวัดผล
ก่อนเรียน
6. นวัตกรรมด้านการบริหารการศึกษา การใช้ทฤษฎีบริหารจัดการ การใช้คอมพิวเตอร์

อำนวยการ เดชชัยศรี ได้กล่าวถึงนวัตกรรมมี 2 ลักษณะ

1. นวัตกรรมที่เป็นรูปธรรม
2. นวัตกรรมที่เป็นนามธรรม

อัจฉรา สัมเชื้อหวาน นวัตกรรมมี 2 ประเภท

1. นวัตกรรมที่เป็นสิ่งใหม่ทั้งหมด ไม่เคยมีใครรู้จักมาก่อน เพิ่งค้นพบขึ้น
2. นวัตกรรมที่เป็นสิ่งใหม่ผสมกับสิ่งเก่า

รูปแบบนวัตกรรมของการศึกษา

จากการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา โดยมีการสังเคราะห์งานวิจัยด้านการเรียนการสอน วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ โดยศึกษาการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียน การสอน ใน 3 กลุ่มวิชา พบว่า รูปแบบของนวัตกรรมการศึกษาในการวิจัยดังกล่าว มีรูปแบบหลัก ๆ 3 รูปแบบ คือ

1. นวัตกรรมด้านรูปแบบการเรียนการสอน ได้แก่ นวัตกรรมที่ใช้ในรูปแบบการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ที่ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบต่างๆ เป็นพื้นฐาน ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน เช่น การใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) การสอนแบบโครงงาน(Project-based learning) การสอนตามแนวคิด ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม วิธีการเรียนแบบร่วมมือ (participatory method) การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based teaching) เป็นต้น

2. นวัตกรรมกลุ่มสื่อการสอน ได้แก่ การนำสื่อมาใช้ในลักษณะของส่วนที่เป็น ผลผลิต (Product) กระบวนการ (Process) และกระบวนการผสมผสานกับผลผลิต โดยจำแนกได้เป็น

2.1 นวัตกรรมที่เป็นผลิตภัณฑ์ทางการศึกษาและสารสนเทศ เช่น การใช้บทเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ชุดการเรียนรู้ แบบเรียนด้วยตนเอง แบบฝึกเสริมทักษะ ชุดฝึกกระบวนการคิด วิเคราะห์ เป็นต้น

2.2 นวัตกรรมที่เป็นกระบวนการ ได้แก่ การจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ แผนการจัดกิจกรรม รูปแบบการฝึกทักษะความคิดทำกิจกรรมโครงงาน

2.3 นวัตกรรมที่เป็นการผสมผสานของผลิตภัณฑ์กับกระบวนการ เช่นการใช้วีดิทัศน์ แผนการสอน สอนแบบปกติ และ สรุปลด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน การใช้ CAI กับการเรียนรู้แบบ ร่วมมือหรือกระบวนการจัดกิจกรรมแบบต่างๆ และ การใช้อินเทอร์เน็ตในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น

3. นวัตกรรมอื่นๆ ได้แก่การใช้รูปแบบอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจาก 2 รูปแบบที่กล่าวมา ได้แก่
เพิ่มสะสมงาน การพัฒนาหลักสูตรค่ายคณิตศาสตร์ เป็นต้น

ประเภทนวัตกรรมการศึกษา

รัตน์ บัณฑิต (2551:29-42)ก่อนที่จะการดำเนินการออกแบบ และสร้างนวัตกรรม
การศึกษานั้นจำเป็นต้องทราบก่อนว่านวัตกรรมการศึกษาที่สำคัญๆ นั้นมีอะไรบ้าง ดังนั้น นวัตกรรมการศึกษา
แต่ละประเภทที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ แม้ว่านวัตกรรมบางประเภทอาจดูเสมือนว่า ‘ใหม่’ หรือไม่สอดคล้อง
กับชื่อที่เรียกว่า ‘นวัตกรรมใหม่’ ตามรากศัพท์ แต่พิจารณาจากมุมมองของ เปื้อง กุมุท (อ่างใน
บุญเกื้อ ควรหาเวช.2542: 15-16) ที่ว่าสิ่งใดจะจัดว่าเป็น ‘นวัตกรรม’ หรือไม่นั้น จะมีลักษณะใดลักษณะ
หนึ่งใน 5 ลักษณะ ก็กล่าวได้ว่าทั้งหมดที่นำเสนอจัดเป็นนวัตกรรมการศึกษาทั้งสิ้น เกณฑ์การพิจารณา
คุณลักษณะนวัตกรรมที่กล่าวนี้ ได้แก่

1. ความคิดหรือการกระทำใหม่นั้น อาจจะเป็นสิ่งเก่าในที่อื่นๆ ที่ใดที่หนึ่งมาแล้ว แต่เพิ่ง
นำมาใช้ได้ดีในแห่งนี้ (อาจเป็นสถาบันการศึกษาฯ หนึ่ง) ก็ถือว่าความคิดและการกระทำดังกล่าวเป็น
นวัตกรรม

2. ความคิดหรือการกระทำใหม่นั้น ครั้งหนึ่งเคยมีการนำมาใช้ในที่แห่งนี้ แต่ไม่ประสบ
ความสำเร็จอันเนื่องมาจากขาดความพร้อมพื้นฐานบางอย่าง แต่ในเวลานี้ที่แห่งนี้ความพร้อมพื้นฐานที่กล่าว
ครบถ้วน การนำความคิดหรือการกระทำใหม่นั้น มาใช้ในปัจจุบันก็กล่าวได้ว่าเป็นนวัตกรรมด้วย
เช่นกัน

3. ความคิดหรือการกระทำใหม่นั้น เป็นเพราะมีสิ่งใหม่ๆ เข้ามาพร้อมกับการที่จะกระทำ
บางอย่างทางการศึกษาในขณะนั้น โดยสิ่งใหม่ๆ ที่กล่าวนำมาใช้และมุ่งหวังว่าจะให้เกิดการพัฒนาหรือแก้ไข
ปัญหาทางการศึกษานั้น

4. ความคิดหรือการกระทำใหม่นั้น ครั้งหนึ่งเมื่อมีการนำมาใช้หรือคิดว่าจะใช้ แต่ได้รับการ
ต่อต้าน ขัดขวาง ผู้ร่วมงาน โดยเฉพาะจากผู้บริหาร หน่วยงาน องค์กรที่มีเจตคติทางลบต่อสิ่งนั้น ครั้นเมื่อ
มีการเปลี่ยนตัวผู้บริหาร และผู้บริหารคนใหม่ให้การสนับสนุน เล็งเห็นความสำคัญให้นำมาใช้ในหน่วยงาน
ความคิดหรือการกระทำที่กล่าวนี้อาจจัดเป็นนวัตกรรมด้วยเช่นกัน

5. ความคิดหรือการกระทำใหม่นั้น เป็นสิ่งที่ไม่เคยมีใครคิดและกระทำมาก่อนเลยในโลกนี้
(ซึ่งหาพบได้ยาก)

ประเภทของชุดการสอน

ชุดการสอนแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ได้ 3 ประเภท ตามลักษณะตามการใช้งาน ได้แก่ (บุญเกื้อ
ควรหาเวช. 2542: 94-95)

1. ชุดการสอนประกอบคำบรรยาย เป็นชุดการสอนที่ผู้สอนใช้สำหรับประกอบคำบรรยายให้

กับผู้เรียนที่มีจำนวนมากหรือเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ ทั้งนี้ผู้สอนใช้ชุดการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเหล่านี้เกิดการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจร่วมกันในเนื้อหาสาระที่บรรยายให้กระชับลดน้อยลง โดยอาศัยสื่อชนิดต่างๆ ที่จัดไว้เป็นชุดๆ ช่วยทำหน้าที่อธิบายขยายความเนื้อหาสาระแทนผู้สอน ซึ่งสื่อที่เหล่านี้อาจเป็นได้ทั้ง บัตรภาพ บัตรคำ หนังสืออ่านประกอบ วัสดุทัศน เทปบันทึกเสียง และภาพยนตร์ เป็นต้น

2. ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ เป็นชุดการสอนที่จัดไว้เป็นชุดเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มๆ ละประมาณ 5-7 คน โดยอาศัยสื่อชนิดต่างๆ ที่จัดไว้ในแต่ละชุดเป็นตัวช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะหมุนเวียนกันเข้ามาใช้ชุดการสอนนี้จนครบทุกกลุ่มหรือครบทุกชุดการสอนที่จัดไว้ในแต่ละศูนย์การเรียนนั่นเอง

3. ชุดการสอน (หรือชุดการเรียนรู้) รายบุคคล เป็นชุดการสอนที่จัดไว้ให้ผู้เรียนแต่ละคนใช้เป็นรายบุคคล โดยผู้เรียนใช้ตามความสมัครใจ และตามพื้นฐานความสามารถของแต่ละคนชุดการสอนลักษณะนี้หากจัดตามเนื้อหาย่อยๆ แต่ละหน่วยหรือบทเรียนแล้วก็จะจะมีลักษณะเช่นเดียวกันกับบทเรียนโมดูล นั่นเอง

องค์ประกอบของชุดการสอน

ชุดการสอนโดยทั่วไปแล้วจะมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. คู่มือครู (หรือนักเรียน) เป็นคู่มือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ครู (กรณีเป็นชุดการสอนประกอบคำบรรยาย) หรือนักเรียน (กรณีเป็นชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ หรือชุดการเรียนรู้รายบุคคล) ใช้ในคู่มือนี้จะประกอบไปด้วยคำชี้แจงการในชุดการสอน และบทบาทของครูหรือนักเรียนที่ต้องปฏิบัติ

2. บัตรคำสั่งหรือคำแนะนำ บัตรนี้จะใช้สำหรับนักเรียน เพื่อบอกให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนที่กำหนดไว้ บัตรคำสั่งนิยมใช้กระดาษแข็งตัดตามขนาด 6 x4 นิ้ว และบรรจุไว้ในซองหรือกระเป๋า ชุดการสอน (หรือชุดการเรียนรู้) รายบุคคล และชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

3. เนื้อหาสาระและสื่อ เนื้อหาสาระต่างๆ จะบรรจุหรือจัดพิมพ์ไว้ในสื่อแต่ละชนิดแตกต่างกันออกไป อาทิ หนังสืออ่านประกอบ เทปบันทึกเสียง สไลด์ ภาพยนตร์ และวัสดุทัศน เป็นต้น ผู้เรียนจะต้องศึกษาเนื้อหาสาระในสื่อแต่ละประเภทตามบัตรคำสั่งที่ระบุไว้

4. แบบวัดผลการเรียน แบบวัดผลการเรียนอาจมีหลายประเภท เช่น แบบทดสอบชนิดต่าง ๆ (อาทิ แบบเลือกตอบ จับคู่ เติมคำ) แบบฝึกหัด แบบสังเกตการปฏิบัติ และแบบรายงานตัวเอง ทั้งนี้แบบวัดผลจะมีทั้งที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน และทดสอบหลังเรียน

คอมพิวเตอร์ช่วยสอน COMPUTER ASSISTED INSTRUCTION

คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นสื่อการเรียนการสอนชนิดหนึ่งที่พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานแนวความคิดการตอบสนองการเรียนรู้ของบุคคลเป็นรายบุคคลตามความแตกต่างระหว่างบุคคล และอาศัยหลักการเสริมแรงของนักจิตวิทยา สกินเนอร์ (Skinner) เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนหรือปฏิบัติกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ โดยใช้ภาพกราฟฟิก ตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ตลอดจนเสียงที่บันทึกไว้ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อสื่อสารกับผู้เรียน หรือผู้เรียนทำกิจกรรมต่างๆ โดยสื่อสารกับโปรแกรม

คอมพิวเตอร์ นั้นเอง คอมพิวเตอร์ช่วยสอนสามารถแบ่งเป็น 6 ประเภท ดังนี้ (วารินทร์ รัศมีพรหม, 2531 : 192)

1. บทเรียน (Tutorial) คอมพิวเตอร์ช่วยสอนประเภทนี้พัฒนาขึ้นโดยประยุกต์บทเรียนโปรแกรมมาใส่ไว้ในคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้แทนการสอนของครูในเนื้อหาสาระเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือจะใช้เพื่อทำการทบทวนเนื้อหาสาระในเรื่องที่ครูได้ทำการสอนไปแล้ว คอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบนี้จะประกอบไปด้วยส่วนต่างๆ ที่แสดงถึงลักษณะการเรียนรู้หรือกิจกรรมตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ (บุญเกื้อ ควรหาเวช, 2542 : 70 - 71)

ก. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน เป็นส่วนแรกของคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ซึ่งจะทำให้การทักทายผู้เรียน แนะนำกิจกรรมหรือส่วนต่างๆ ที่มีอยู่ในโปรแกรม ชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนรู้และการทำกิจกรรม โดยที่อาจจะเป็นเสียง ภาพนิ่ง หรือภาพเคลื่อนไหวและอักษรเคลื่อนที่ก็ได้ ส่วนต่างๆ ที่มีอยู่ในขั้นตอนก็เพื่อสร้างความคุ้นเคย และสร้างความสนใจให้กับผู้เรียนที่จะเรียนรู้เป็นสำคัญ

ข. ขั้นการนำเสนอเนื้อหาสาระ เมื่อผู้เรียนเริ่มต้นเลือกรายการที่จะเรียนในเรื่องใดแล้ว เนื้อหาสาระในเรื่องนั้นๆ จะถูกนำเสนอออกเป็นกรอบที่ละกรอบ โดยจัดลำดับจากกรอบเนื้อหาสาระที่ง่ายๆ แล้วจึงค่อยๆ เพิ่มความยากหรือความซับซ้อนตามลำดับ ในแต่ละกรอบเนื้อหาต้องการให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ สร้างมโนทัศน์ในเนื้อหาสาระนั้นๆ ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนจะสามารถควบคุมเวลาเรียนหรือการผ่านการเรียนรู้แต่ละบุคคล เช่นเดียวกันกับการนำเข้าสู่บทเรียนการนำเสนอเนื้อหาสาระในแต่ละกรอบก็อาจจะใช้ภาพกราฟฟิก เสียง หรือตัวอักษรวิ่งประกอบก็ได้ขึ้นอยู่กับกรอบที่ช่วยช่วยให้ผู้เรียนไม่เบื่อเกิดความสนุกที่จะเรียนรู้ไปเรื่อยๆ

ค. ขั้นคำถามและคำตอบ หลังจากผู้เรียนได้ศึกษาเนื้อหาสาระแล้วก็จะเป็นส่วนของการทดสอบความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระนั้นๆ ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แล้วหรือไม่เพียงไรทั้งนี้ การทดสอบที่ว่าเป็นการตั้งคำถามเพื่อการทบทวนในลักษณะเป็นแบบฝึกหัด หรือเป็นแบบทดสอบชนิดต่างๆ อาทิ แบบเลือกตอบ แบบเติมคำในช่องว่าง แบบถูกผิด เป็นต้น

ง. ขั้นการตรวจคำตอบ เมื่อผู้เรียนได้เลือกคำถามและคำตอบคำถามแล้ว ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนก็แสดงส่วนที่เป็นการเฉลยคำตอบ เพื่อให้ผู้เรียนทราบว่าคำตอบของตนถูกต้องหรือไม่หรือไม่ถูกเป็นเพราะเหตุใด ทั้งนี้ส่วนการตรวจคำตอบอาจจะแสดงคำเฉลยหรือคำอธิบายเป็นเสียงชมเชย ภาพกราฟฟิกหรือตัวอักษร บางครั้งก็อาจจะมีเสียงปรบมือแสดงความดีใจหรือชมเยปรกอบด้วยก็ได้ ทั้งนี้เพื่อการให้รางวัลแก่ผู้เรียน ในทางตรงกันข้ามหากผู้เรียนตอบผิดก็อาจจะมีเสียงหรือข้อความแสดงความเสียใจ และการให้กำลังใจผู้เรียน เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการทบทวนเนื้อหาสาระใหม่อีกครั้ง ซึ่งทั้งการให้คำชมเชยที่จัดเป็นรางวัลและการให้คำปลอบใจนั้นก็จะเป็นไปตามทฤษฎีการวางเงื่อนไขการกระทำ (Operant Conditioning Theory) ของสกินเนอร์ (Skinner 1954 อ้างใน Hilgard : 258-265)

จ. ขั้นการยุติบทเรียน เป็นขั้นสุดท้ายภายหลังจากผู้เรียนได้ตรวจคำตอบเสร็จแล้ว ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ก็จะทำการประเมินผลสรุปการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่ได้เรียนรู้มาทั้งหมด ทั้งนี้แบบทดสอบ (ซึ่งอาจจะเป็นชนิดเลือกคำตอบ หรืออื่นๆ) ก็จะประกอบด้วยข้อคำถามที่เขียนขึ้น เพื่อถามเกี่ยวกับเนื้อหาสาระในแต่ละเรื่องอย่างสุ่มๆเมื่อผู้เรียนทำแบบทดสอบแล้ว คอมพิวเตอร์ก็จะประมวลผลคำตอบถูกทั้งหมดว่าผู้เรียนได้เท่าไรและบางครั้งอาจมีการกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำที่จะบ่งบอกว่าเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระของบทเรียนนั้นๆแล้ว

2. ฝึกทักษะและปฏิบัติ (Skill and Practice) เป็นคอมพิวเตอร์ที่สอนในลักษณะที่ใช้เสริมการสอนของครูภายหลังจากครูสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งสิ้นสุดแล้ว โดยคอมพิวเตอร์จะแสดงแบบฝึกหัดให้ผู้เรียนได้ทำเพื่อเป็นการทบทวนฝึกฝนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากครูให้เข้าใจได้แม่นยำยิ่งขึ้น ทั้งนี้แบบฝึกหัดอาจจะเป็นแบบ จับคู่ ถูกผิด หรือเติมคำสั้นๆก็ได้

3. จำลองสถานการณ์ (Simulations) เป็นคอมพิวเตอร์ช่วยสอนประเภทการสอนของครู ในเนื้อหาสาระเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยที่เนื้อหาสาระตอนนั้น หรือประเด็นนั้นไม่สามารถจะหาของจริงหรือสภาพที่เป็นจริงมาประกอบการสอนได้ จึงต้องใช้การจำลองสถานการณ์ดังกล่าว โดยอาศัยคอมพิวเตอร์ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น อาทิ การจำลองสถานการณ์ภูเขาไฟระเบิด ระบบการบ่ออาหารของมนุษย์ การทำงานของเครื่องยนต์ ทำนองนี้เป็นต้น

4. เกมส์ (Games) การสร้างเกมส์ไว้ในคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีวัตถุประสงค์ คือ การช่วยให้ผู้เรียนเกิดการผ่อนคลาย รู้สึกสนุกภายหลังจากที่เรียนกับครู หรือจากคอมพิวเตอร์ประเภทบทเรียนมาแล้ว เกมดังกล่าวอาจเป็นเกมส์การทายปัญหา การหาสิ่งของหาย หรือการหาจุดต่างกันของภาพสองภาพที่ดูเหมือนกันเป็นต้น

5. การสืบค้น (Discovery Or Inquiry) เป็นคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่จัดทำเป็นฐานข้อมูลเรื่องต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้สืบค้นหาคำตอบในเรื่องที่ตนสนใจ

6. แก้ปัญหา (Problem Solving) เป็นคอมพิวเตอร์ที่จัดทำขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่สามารถจะคิดและตัดสินใจแก้ปัญหาต่อสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น โดยที่ในคอมพิวเตอร์จะกำหนดคำถามหรือกิจกรรมต่างๆตามลำดับ เพื่อให้ผู้เรียนได้ค่อยๆแก้ปัญหาไปทีละขั้นตอนตามกฎเกณฑ์ และมีการให้คะแนนในแต่ละขั้นตอนของการแก้ปัญหา

จ. โรงเรียนไร้ชั้นเรียน Non Graded School

โรงเรียนไร้ชั้นเรียนหรือการจัดโรงเรียนแบบไม่แบ่งชั้นเรียนนี้จัดว่าเป็นนวัตกรรมการศึกษาประเภทที่เรียกว่า เทคนิควิธีการหรือการกระทำใหม่ๆ ทางการศึกษาโดยมีพื้นฐานแนวคิดที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนเกี่ยวกับความสามารถและความสนใจในการเรียน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนต้องตอบสนองหรือสอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียนดังกล่าวมากกว่าจะจัดให้ผู้เรียนได้เรียนเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปพร้อมๆกัน และจัดเป็นชั้นเรียนเดียวกันอยู่ในห้องเดียวกันแม้ว่าผู้เรียนบาง

คนหรือหลายๆคน จะแตกต่างกันไปอย่างมากทั้งด้านความพร้อมในการเรียนแรงจูงใจและพื้นฐานความรู้เดิมก่อนเรียน เป็นต้น การจัดโรงเรียนไร้ชั้นเรียนมีหลักการและวิธีปฏิบัติดังนี้

หลักการจัดโรงเรียนไร้ชั้นเรียน

Maurie Hillson (อ้างจาก บุญเกื้อ ควรหาเวช, 2542 : 15) สรุปหลักการที่สำคัญๆ ของการจัดโรงเรียนไร้ชั้นเรียนไว้ดังนี้

1. ผู้เรียนแต่ละชั้นจะต้องเริ่มต้นการเรียนรู้ในจุดที่แตกต่างกัน แม้ว่าอายุจะเท่ากัน แต่ความพร้อม วุฒิภาวะต่างๆ ของผู้เรียนไม่เท่ากัน ดังนั้น การจัดให้ผู้เรียนเริ่มต้นเรียนอะไรจะต้องพิจารณาความพร้อม วุฒิภาวะผู้เรียนเป็นลำดับ

2. ไม่มีการประเมินผลการเรียนของผู้เรียนโดยตัดสินว่าสอบได้หรือสอบตก เพราะจะทำให้เกิดการท้อแท้เหน็ดเหนื่อยผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนอาจจะเกิดการเรียนรู้ได้เร็วหรืออาจจะช้ากว่าคนอื่น หน้าที่ของผู้สอนคือ สังเกตและจดบันทึกความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนอย่างต่อเนื่อง

3. จัดโปรแกรมการเรียนการสอน และวัสดุอุปกรณ์ให้ตอบสนองกับสภาพปัญหาและความต้องการในการเรียนของผู้เรียน

4. จัดกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่มให้มีความยืดหยุ่น ตามสภาพ วุฒิภาวะของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ อาทิ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นต้น

วิธีปฏิบัติในการจัดโรงเรียนไร้ชั้นเรียน

จากหลักการของการจัดโรงเรียนไร้ชั้นเรียนที่กล่าวผ่านมาเมื่อนำไปใช้ในทางปฏิบัติมีวิธีดังนี้

1. ไม่มีการกันแบ่งชั้นเรียนเป็นห้องๆ และจัดเด็กร่วมกันโดยยึดระดับชั้นเป็นหลักดังนั้นก็ไม่มีคำว่า

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 หรือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 อีกต่อไป

2. หลักสูตร หนังสือ ตำรา เอกสารประกอบการเรียนการสอนจะต้องมีความยืดหยุ่นเป็นอย่างมากเมื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลการเรียน

3. ภาระรับผิดชอบของผู้สอนและตารางสอนต้องกำหนดไว้อย่างหลวมๆ สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการจัดชั้นเรียนในแต่ละช่วงได้ โดยยังคงเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน นั่นคือวิธีการสามารถพลิกแพลงปรับเปลี่ยนได้ แต่เป้าหมายคงเดิม

4. ผู้สอนหรือผู้ช่วยสอนประจำกลุ่มย่อย แต่ละกลุ่มจะต้องมีอย่างเพียงพอสำหรับทำหน้าที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือการเรียน ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

5. ระบบการประเมินผลการเรียนมุ่ง ประเมินความก้าวหน้าหรือพัฒนาการของผู้เรียนเป็นรายบุคคล มิใช่ประเมินผลเพื่อตัดสินผลได้ตก หรือผ่านและไม่ผ่านชั้นเรียน

6. บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนโดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนจะต้องสร้างความเข้าใจร่วมกันในหลักสูตรและเป้าหมายของการจัดโรงเรียนไร้ชั้นเรียน เพื่อจะให้เกิดความร่วมมือกันในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว

การเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ E-Learning

การเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์อาจจะมีผู้ให้ความหมายไว้อย่างต่างกัน แต่ไม่ว่าจะให้ความหมายอย่างไรก็ตาม การเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์จะมีได้ก็ต้องอาศัยคอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ต (Internet) ประกอบกัน ดังนั้น การเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์จึงเป็นการจัดทำสื่อการเรียนชนิดต่างๆโดยอาศัยวิทยากรคอมพิวเตอร์ จัดทำเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และอาศัยช่องทางการส่งผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน โดยที่ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้เนื้อหาสาระต่างๆ จากสื่อการเรียนอิเล็กทรอนิกส์และการซักถามโต้ตอบกับผู้สอนผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ด้วยเหตุนี้การเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์จึงเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถจะเรียนที่ไหนเมื่อไรก็ได้ขอให้สามารถใช้ช่องทางติดต่อทางอินเทอร์เน็ตได้นั่นเอง

การเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์จะประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่ายที่มีส่วนร่วมและเกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ผู้ใช้หรือผู้เรียน (User) จะเป็นใครก็ได้หากประสงค์จะเรียนรู้เนื้อหาสาระต่างๆที่จัดทำไว้ในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ขอแต่เพียงให้บุคคลนั้นสามารถใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเป็น

2. ผู้สร้างซอฟต์แวร์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Software Programmer) เป็นบุคคลที่มีความสามารถเกี่ยวกับการเขียนโปรแกรมและมีทักษะด้านการออกแบบกราฟฟิกที่ดี และเชี่ยวชาญการใช้มัลติมีเดียต่างๆ

3. ผู้ออกแบบจัดทำบทเรียน (Content Provider) เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระต่างๆ ในหลักสูตรและบทเรียนนั้นๆ ส่วนใหญ่แล้วผู้ออกแบบจัดทำบทเรียนก็ครูจะเป็นผู้สอนรายวิชาดังกล่าว

4. องค์กรที่ใช้ e-learning ได้แก่ หน่วยงานต่างๆ ที่เล็งเห็นความสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริม e-learning โดยกำหนดเป็นนโยบายและมาตรการดำเนินงาน การจัดหาหรือพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์การจัดตั้งหน่วยงานภายในให้ทำหน้าที่ผลิตสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยตรง ตลอดจนคัดเลือกสรรหาบุคลากรที่มีความสามารถและมีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาและใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยทั่วไปองค์กรที่ใช้ e-learning มักได้แก่ สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา และบริหารธุรกิจขนาดใหญ่

องค์ประกอบของการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์

การเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ มีองค์ประกอบที่สำคัญๆ 4 ส่วนได้แก่

1. เนื้อหาสาระในบทเรียน คือ เนื้อหาสาระเรื่องต่างๆ ที่มีอยู่ในหลักสูตรหรือความต้องการของหน่วยงานที่ต้องการให้ผู้เรียนหรือผู้ใช้เกิดการเรียนรู้

2. ระบบการบริหารการเรียน ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการจัดลำดับเนื้อหาสาระของบทเรียนและส่งผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ไปยังผู้เรียน เมื่อผู้เรียนเข้าใช้ ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์นี้ เป็นได้ทั้งระบบอินเทอร์เน็ตที่ส่งไปได้อย่างกว้างขวาง หรือระบบอินเทอร์เน็ต (Internet) ที่ส่งผ่านเฉพาะในองค์กรสถาบันหนึ่ง ๆ เท่านั้น

3. การติดต่อสื่อสาร เป็นการติดต่อในลักษณะที่เรียกว่าการสื่อสารแบบสองทาง (two-way communication) ระหว่างผู้เรียนหรือผู้ใช้กับอาจารย์ของบทเรียนหรือผู้ดูแลระบบ โดยที่ผู้เรียนอาจจะส่งคำถามที่ตนสงสัยในเนื้อหาสาระเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ปรากฏในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้การซักถามในห้องสนทนา การฝากคำถามไว้ในกระดานข่าว หรือใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

4. การทดสอบ เป็นการให้ผู้เรียนหรือผู้ใช้ ได้ทำการทดสอบตอบคำถามจากข้อสอบที่จัดทำไว้ในลักษณะเป็นคลังข้อสอบ (Item Bank) ซึ่งจะมีการสุ่มข้อสอบให้ผู้เรียนได้ตอบและเมื่อทดสอบเสร็จแล้วก็จะมีการเฉลยและประมวลผลการสอบ รายงานให้ผู้เรียนทราบความสามารถในการเรียนรู้ของตนเองเป็นอย่างไร

ข้อดีของการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ (e-learning)

1. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ประหยัดเวลา และงบประมาณสำหรับผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาหรือให้ความรู้

2. ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพเนื่องจากการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในลักษณะต่างๆ อย่างหลากหลายทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย นอกจากนั้นก็ยังทำให้ผู้เรียนสามารถจัดการเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองตามความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล

3. เป็นการเรียนรู้ที่มีลักษณะก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนหรือกลุ่มเพื่อนร่วมชั้นเรียนทั้งที่เป็นการปฏิสัมพันธ์แบบโต้ตอบกลับในทันที (synchronous) เช่นการสนทนาผ่านคอมพิวเตอร์ (chat) และการออกอากาศสด (live broadcast) และปฏิสัมพันธ์แบบในช่วงเวลาที่ต่างกัน (asynchronous) ได้แก่ การฝากข้อความคำถามไว้ในกระดานข่าว (web-board) หรือการส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)

4. ผู้เรียนเกิดการเรียนด้านทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ประกอบอื่นๆทำให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับคอมพิวเตอร์มีเจตคติที่ดีต่อการเปิดรับเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ทางวิทยาคอมพิวเตอร์

5. ผู้เรียนจะได้รับเนื้อหาสาระที่จะเรียนรู้อย่างถูกต้องตลอดเวลาไม่ว่าจะเข้าใช้เมื่อไรก็ตามเพราะเนื้อหาสาระดังกล่าวนี้ได้จัดทำเตรียมไว้อย่างเป็นระบบอยู่แล้ว ซึ่งต่างจากการเรียนรู้เนื้อหาสาระที่ได้รับการถ่ายทอดจากบุคคลที่อาจจะมีการแปรเปลี่ยนไปตัวผู้เรียนแต่ละคน

นอกจากนวัตกรรมการศึกษาที่กล่าวผ่านมานี้ก็ยังมีนวัตกรรมการศึกษาอื่นๆ อีกพอสมควร โดยเฉพาะนวัตกรรมการศึกษาที่พัฒนาขึ้นโดยอาศัยหลักการทำงานของคอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ต และระบบโทรศัพท์ไร้สายซึ่งจะเกิดขึ้นบ่อยๆ และมีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องดังนั้น หากมีความสนใจใคร่รู้เกี่ยวกับนวัตกรรมเหล่านี้ ขอแนะนำให้การศึกษาจากหนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับนวัตกรรมการศึกษาหรือเทคโนโลยีทางการศึกษาได้โดยตรง

2.6 ลักษณะของนวัตกรรม

ทศนา แคมมณี (2545 : 417- 418) สภาพการเรียนรู้การสอนเริ่มจากครูเป็นศูนย์กลาง หรือนั้นที่ตัวครู และการสอนของครู นวัตกรรมต่างๆจึงเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เพื่อช่วยให้แนวคิดสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง นวัตกรรมที่มักได้รับความสนใจ และยอมรับนำไปใช้อย่างกว้างขวาง มีลักษณะดังนี้

- 1.เป็นนวัตกรรมที่ไม่ซับซ้อน และยากจนเกินไป
- 2.เป็นนวัตกรรมที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายจนเกินไป
- 3.เป็นนวัตกรรมที่สำเร็จรูป อำนวยความสะดวกในการใช้
- 4.เป็นนวัตกรรมที่ไม่กระทบกระเทือนต่อบริบทเดิมมากนัก
- 5.เป็นนวัตกรรมที่มีคนเกี่ยวข้องไม่มากนัก
- 6.เป็นนวัตกรรมที่ให้เหตุผลชัดเจน

องค์ประกอบของนวัตกรรมการเรียนการสอน

นวัตกรรมการเรียนการสอนมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. วัตถุประสงค์ เป็นส่วนหนึ่งที่บอกว่ำนวัตกรรมนั้น ใช้เพื่อพัฒนาอะไร ผลที่จะเกิดขึ้นคืออะไร ผู้สร้างนวัตกรรมต้องกำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้ต้องการนำไปใช้ สามารถใช้ได้ผลตรงกับความต้องการ

2. ทฤษฎี หลักการ หรือแนวคิด เป็นส่วนที่ทำให้นวัตกรรมมีความน่าเชื่อถือว่่า เมื่อนำไปใช้จะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นการเลือกทฤษฎี หลักการ หรือแนวคิด ควรเลือกให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และให้แนวทางในการจัดกิจกรรม หากทฤษฎี หลักการ หรือแนวคิดนั้น มีงานวิจัยรองรับก็ยิ่งทำให้มั่นใจในความสำเร็จ

3. โครงสร้างหรือขั้นตอนการใช้ เป็นส่วนที่แสดงภาพรวมของนวัตกรรม นวัตกรรมเป็นประเภทสื่อการเรียนการสอน ก็จะแสดงส่วนประกอบต่างๆ และคำอธิบายในการจัดกิจกรรมอย่างชัดเจน ส่วนนวัตกรรมที่เป็นประเภทวิธีการ ก็ต้องมีคำอธิบายในการจัดกิจกรรมตามลำดับขั้น ตั้งแต่ขั้นเตรียมการขั้นดำเนินการ และขั้นกิจกรรมหลังการสอน และอาจกำหนดเงื่อนไข หรือคำแนะนำในการนำนวัตกรรมไปใช้ให้ได้ผลด้วย

4. ประเมินผล เป็นส่วนที่แสดงความสำเร็จของนวัตกรรมในส่วนนี้ประกอบด้วย วิธีการวัดผลเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและเกณฑ์ในการวัดและประเมินผล

เกณฑ์การพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นนวัตกรรม

ชัยยงค์ พรหมวงศ์(2523:40-42) ได้ให้เกณฑ์การพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นนวัตกรรมไว้

4 ประการ คือ

1. นวัตกรรมจะต้องเป็นสิ่งใหม่ทั้งหมด หรือบางส่วนอาจเป็นของเก่าใช้ไม่ได้ผลในอดีต แต่นำมาปรับปรุงใหม่ หรือเป็นของปัจจุบันที่เรานำมาปรับปรุงให้ดีขึ้น
2. มีการนำวิธีการจัดระบบมาใช้ โดยพิจารณาองค์ประกอบทั้งส่วนข้อมูลที่น่าเข้าไปในกระบวนการและผลลัพธ์
3. มีการพิสูจน์ด้วยการวิจัยหรืออยู่ระหว่างการวิจัยว่า"สิ่งใหม่"นั้นจะช่วยแก้ปัญหาและการดำเนินงานบางอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้นกว่าเดิม
4. ยังไม่เป็นส่วนหนึ่งของระบบงานในปัจจุบันหาก "สิ่งใหม่" นั้น ได้รับการเผยแพร่และยอมรับจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบงานที่ดำเนินอยู่ในขณะนั้นไม่ว่าสิ่งใหม่นั้นเป็น นวัตกรรมแต่จะเปลี่ยนสภาพเป็นเทคโนโลยีอย่างเต็มที่

2.7 ขั้นตอนการสร้างนวัตกรรม

สมศักดิ์ อภิบาลศรี.ศรี. (อ้างในเอกสารประกอบการพัฒนาข้าราชการครู.2555 : 25-30)
ได้กล่าวขั้นตอนการสร้างนวัตกรรม ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ปัญหา

การศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน อาจจะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เช่น ปัญหาของการเรียนการสอนในชั้น หรือปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน เช่น ผู้เรียนไม่สนใจเรียน หรือปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับตัวผู้สอน เช่น ไม่สามารถใช้สื่อในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาเหล่านี้จะต้องนำมาวิเคราะห์ว่าปัญหาดังกล่าวอาจเกิดจากสาเหตุ อะไรบ้าง อย่างเช่น ผู้สอนพบว่านักเรียนในชั้นประถมที่ 3 เกินกว่า 40 % ไม่สามารถอ่านคำควบกล้ำได้ เมื่อวิเคราะห์ต่อไป พบว่า ปัญหาอาจจะมีสาเหตุมาจาก

- 1.1 ผู้สอนไม่เน้นคำอ่านคำควบกล้ำที่ถูกต้อง
- 1.2 ผู้เรียนพูดภาษาถิ่นซึ่งจะมีผลกระทบของการอ่าน
- 1.3 ผู้เรียนมีโอกาสดีกการอ่าน ควบกล้าน้อย
- 1.4 ผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญของการอ่านคำที่มีตัวควบกล้ำ คำที่ไม่มีตัวควบกล้ำ

ในขั้นตอนนี้ บางทีอาจจะพบว่าปัญหาอาจจะเกิดขึ้นจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน ดังนั้นจึงต้องพิจารณาดูว่าอะไรน่าจะเป็นสาเหตุหลักของปัญหา แล้วจึงกำหนดเป้าหมายของการแก้ปัญหาว่าเมื่อสร้างนวัตกรรมมาใช้แก้ปัญหาแล้วจะเกิดผลอย่างไร เช่น สภาพปัญหาการอ่านคำควบกล้ำของผู้เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จะหมดไป

2. การสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหา

เมื่อสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นได้จากสาเหตุอะไร ขั้นตอนต่อไปก็คือขั้นตอนการคิดหานวัตกรรม เพื่อนำมาแก้ปัญหานั้นๆ นวัตกรรมในการแก้ปัญหาก็จะมีหลายวิธีด้วยกัน ในขั้นนี้จะต้องพยายามคิดหานวัตกรรมหลายวิธีด้วยกัน เพื่อนำมาเป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด เช่น ในปัญหาข้อที่ 1 นวัตกรรมที่เกิดขึ้นอาจจะเป็น

นวัตกรรมที่ 1

นวัตกรรมที่ 2

นวัตกรรมที่ 3

ชุดบัตรคำ

หนังสือส่งเสริมการอ่าน

เพลงคำควบกล้ำ

3. การพิจารณาข้อจำกัดของนวัตกรรมแต่ละวิธี

ในขั้นนี้ จะพิจารณาข้อจำกัดของแต่ละนวัตกรรม ทั้งในด้านการผลิต และการนำไปใช้ เนื่องจากนวัตกรรมบางวิธีอาจจะไม่เหมาะสม เช่น เป็นสื่อที่ไม่เหมาะสมกับลักษณะ และวัยของผู้เรียน หรือเป็นสิ่งที่ผู้เรียนเคยใช้มาในการเรียนเป็นประจำ นอกจากนี้ในบางครั้งอาจเป็นกิจกรรมที่เป็นคุณสมบัติเฉพาะและใช้เวลานาน การขาดแคลนเครื่องมือหรือมีไฟฟ้า หรือในด้านการผลิต เพื่อนำมาใช้ก็อาจจะเป็นปัญหาในด้านเทคนิคการผลิต เช่น จากตัวอย่างนวัตกรรมที่กล่าวถึง ในขั้นที่ 1 ลองพิจารณาตัวอย่างในข้อจำกัดในการผลิตนวัตกรรมจากตารางข้างล่างนี้

นวัตกรรม

ข้อจำกัดในการผลิต

1.ชุดบัตรคำ

1.ไม่มีความสามารถในการเขียนตัวอักษร

2.หนังสือส่งเสริมการอ่าน

1.ไม่มีความรู้ในการแต่งหนังสือ

2.ลงทุนสูง

3.เพลงควบกล้ำ

1.ไม่มีความสามารถในการแต่งเพลง

2.ขาดความรู้เรื่องการเขียนโน้ต

3.ต้องใช้เวลาการสร้างจินตนาการและอารมณ์

4. การเลือกนวัตกรรมที่เหมาะสม

เมื่อสามารถวิเคราะห์ข้อจำกัดของนวัตกรรมแต่ละวิธีแล้ว จึงนำมาพิจารณาในการเลือกนวัตกรรมว่า จากข้อจำกัด เราสามารถจะสร้างนวัตกรรมในการแก้ไขปัญหาได้ง่ายที่สุดผู้สอนบางคนอาจจะไม่มีปัญหาในการผลิตสื่อได้เลย ก็อาจจะสร้างนวัตกรรมทั้ง 3 วิธี มาใช้ในการแก้ไขปัญหาได้ดีขึ้น การนำนวัตกรรมมาใช้อาจจะนำมาใช้ อาจจะนำมาใช้หรือทดลองใช้นวัตกรรมเพียงวิธีใดวิธีหนึ่งหรือผสมผสานในลักษณะเป็นสื่อประสมก็ได้

5. การศึกษาลักษณะจำเพาะของนวัตกรรม

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนของการศึกษาลักษณะจำเพาะทางเทคนิคของนวัตกรรมนั้น นวัตกรรมบางชนิดมีลักษณะของการผลิตที่ค่อนข้างซับซ้อน เช่น ชุดการสอน บทเรียนสำเร็จรูป หรือบางชนิดก็มีรูปแบบ มีการเรียงลำดับ เช่น การวิจัยการเขียนเอกสารประกอบการสอน เป็นต้น ดังนั้น ผู้ผลิตจึงต้องศึกษาลักษณะของนวัตกรรมนั้นๆ ว่ามีขั้นตอนหรือรูปแบบอย่างไร เพื่อนวัตกรรมนั้นๆ เป็นที่ยอมรับและนำเอาไปใช้อย่างกว้างขวางทั่วไป

6. การวางแผนดำเนินการ

เมื่อการศึกษาลักษณะจำเพาะของนวัตกรรมที่เลือกผลิตเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหา แล้วในขั้นนี้ จึงเป็นขั้นของการวางแผนในการดำเนินการผลิต โดยกำหนดระยะเวลาของการดำเนินการตั้งแต่เริ่มต้นสร้างนวัตกรรม จนถึงขั้นตอนของการนำเอานวัตกรรมไปใช้ ซึ่งจะทำให้เราสามารถที่จะควบคุมเวลาในการดำเนินการสร้างนวัตกรรม และนำไปใช้ได้ เช่น ชุดบัตรคำ ควบกล้ำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

7. การลงมือสร้างนวัตกรรม

ในขั้นนี้เป็นขั้นตอนของการสร้างนวัตกรรม เพื่อนำไปทดลองกับกลุ่มทดลองก่อนนำไปใช้ในชั้นเรียน ซึ่งในขั้นนี้อาจจะต้องปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญทางด้านนวัตกรรมนั้นๆ เช่น ในกรณีที่บัตรคำก็อาจจะต้องพิจารณาในเรื่องขนาดของตัวหนังสือ สีที่เหมาะสมขนาดของบัตรคำ เทคนิคการใช้ ตลอดจนลักษณะคำที่เหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียน รวมไปถึงกิจกรรมที่จะใช้กับนักเรียน เป็นต้น

8. การทดลองใช้นวัตกรรม

ในขั้นนี้เป็นขั้นของการนำนวัตกรรมที่คิดค้นขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองในขั้นของการทดลองหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมนั้น มีความจำเป็นต้องดำเนินการเพื่อให้แน่ใจว่านวัตกรรมที่สร้างขึ้นสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพจริง ในการทดลองนั้นมีขั้นตอนการทดลองอยู่

8.1 การทดลองแบบเดี่ยว เป็นการทดลองกับผู้เรียน 1 คน โดยเลือกผู้เรียนที่มีผลการเรียนต่ำ เพื่อนำผลที่เกิดขึ้นๆ ไปทำการปรับปรุง แล้วนำไปทดลองกับผู้เรียนที่ผลการเรียนปานกลาง และนำไปทดลองกับผู้เรียนที่มีผลการเรียนดีตามลำดับ แต่ถ้าหากสถานการณ์ไม่เอื้ออำนวย อาจทดลองกับผู้ที่มีผลการเรียนต่ำหรือปานกลาง เพื่อตรวจสอบการสื่อสารผ่านนวัตกรรม และความเข้าใจของผู้เรียน รวมทั้ง

ขั้นตอนในการนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสมกับผู้เรียน และนำผลที่ได้มาปรับปรุงนวัตกรรมนั้นๆ เพื่อนำไปทดลองในขั้นต่อไป

8.2 การทดลองแบบกลุ่ม เป็นการทดลองกับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มๆ ละประมาณ 6-12 โดยใช้ผู้เรียนที่มีผลการเรียนคละกันไป ทั้งต่ำ ปานกลาง และดี นำผลที่ได้มาปรับปรุง

8.3 การทดลองภาคสนาม เป็นการทดลองกับห้องเรียนสภาพการณ์จริงๆ โดยชั้นที่เลือกมาทดลองจะต้องเป็นชั้นที่ผู้เรียนมีผลการเรียนคละกันไป ไม่ควรเลือกห้องเรียนที่มีผู้เรียน เรียนดีหรืออ่อน ทั้งชั้น นำผลที่ได้มาปรับปรุง

9.การปรับปรุงแก้ไข

ขั้นนี้เป็นขั้นตอนของการนำผลของการทดลองใช้กับกลุ่มทดลองมาปรับปรุงแก้ไข ในขั้นนี้อาจจะต้องปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญอีกครั้ง ในเรื่องผลของการทดลองและข้อที่ควรจะต้องนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

10.การนำไปใช้ในชั้นเรียน

เมื่อปรับปรุงแก้ไขแล้ว จึงนำไปใช้จริงในชั้นเรียน ซึ่งเมื่อนำไปใช้จริงในชั้นเรียนแล้ว อาจพบข้อบกพร่องที่ควรจะต้องปรับปรุงแก้ไข ก่อนจะนำไปเผยแพร่ต่อไป ปัญหาการอ่านอาจจะลดลง แต่ไม่สามารถจะทำให้ปัญหาหมดไป อาจเกิดข้อบกพร่องในตัวบัตรคำ ก็อาจจะแก้ไขบัตรคำที่ใช้ หรือหากพบว่านวัตกรรมวิธีอื่น แล้วดำเนินการใหม่ก็ได้ หรืออาจพบว่าเราวิเคราะห์สภาพปัญหาไม่ชัดเจน ซึ่งในกรณีนี้ก็ต้องย้อนกลับไปศึกษาสภาพปัญหาใหม่แล้วดำเนินการสร้างนวัตกรรมใหม่ตามขั้นตอน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้นวัตกรรมการศึกษา

การนำเอานวัตกรรมการศึกษาไปใช้ เป็นขั้นตอนสุดท้ายในกระบวนการยอมรับนวัตกรรม ซึ่งหมายถึงการที่ผู้สอนตกลงใจยอมรับเอานวัตกรรมนั้นๆ ไปใช้ในการเรียนการสอน การที่ผู้สอนนำเอาแนวคิดหรือเทคนิค วิธีการใหม่ๆ ไปใช้พัฒนาการเรียน

การสอน ย่อมมีปัจจัย หรือองค์ประกอบที่ส่งผล หรือเป็นตัวชี้้นำในการใช้นวัตกรรมประเภทต่างๆ ดังนั้นการที่จะนำเอานวัตกรรมการเรียนการสอน ไปเผยแพร่ในโรงเรียน จึงควรศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้นวัตกรรมนั้นๆ เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมและการเผยแพร่วัตกรรมต่อไป การที่บุคคลยอมรับสิ่งแปลกใหม่ไปใช้นั้น มีปัจจัยหรือองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.บุคลากร

บุคลากรได้แก่ ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม การที่บุคคลจะยอมรับใช้นวัตกรรมหรือไม่พิจารณาว่า นวัตกรรมนั้นให้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด และเป็นที่น่าสังเกตว่าถ้านวัตกรรมนั้นมาจากผู้ที่มีอำนาจในสังคม และนวัตกรรมนั้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเจตตินั่นเอง

2. ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ

องค์ประกอบที่ส่งผลต่อการยอมรับนวัตกรรมมาก ก็คือความจำเป็นด้านเศรษฐกิจ เพราะการนำนวัตกรรมมาใช้ต้องใช้งบประมาณในการดำเนินการ ถ้าฐานะทางเศรษฐกิจ ไม่ดีพอก็จะกลายเป็นภาระจนไม่อาจที่จะใช้นวัตกรรมนั้นต่อไปได้ ซึ่งองค์ประกอบทางด้านนี้มีผลนวัตกรรมตั้งแต่ระยะการคิดค้น จนถึงการยอมรับนำไปใช้

3. เทคโนโลยี

ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยี เป็นตัวกระตุ้นให้มีการยอมรับสิ่งใหม่ๆ และมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้น เมื่อวิทยาการใหม่ๆ ถูกนำมาใช้ในสังคมมากขึ้นทำให้เกิดการเลียนแบบ ทำให้การยอมรับนวัตกรรมใหม่ๆ แพร่หลายมากขึ้น

4. ความเชื่อและค่านิยม

ผลต่อการยอมรับนวัตกรรมเป็นอย่างมาก ก็คือความเชื่อและค่านิยม ดังนั้นการนำเอานวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในสังคม ควรศึกษาว่าสิ่งนั้นไม่ขัดกับความเชื่อและค่านิยมตลอดจนประเพณีของสังคม เพราะการนำเอาสิ่งใหม่ เข้ามาใช้ทันทีโดยขาดการศึกษาผลกระทบย่อมทำให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี

สำหรับสาเหตุของการนำนวัตกรรมมาใช้หรือไม่นั้น มีผลการวิจัยที่เกี่ยวกับเจตคติและความมั่นใจความสามารถในการใช้นวัตกรรมการเรียนการสอน พบว่า เหตุผลที่ทำให้มีการตัดสินใจว่าจะใช้หรือไม่ใช้นวัตกรรมนั้น จำแนกตามสาเหตุได้ 4 กลุ่ม พอสรุปได้ดังนี้

4.1 เจตคติที่มีต่อนวัตกรรม คือ การที่ผู้สอนเห็นว่านวัตกรรมนั้นเป็นสิ่งที่นักเรียนชอบเป็นเหตุผลดีแก่ผู้เรียน ไม่ทำให้เสียเวลามากขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้มากขึ้น ตลอดจนช่วยให้บรรยากาศในการเรียนดีขึ้น

4.2 ความสามารถในการใช้นวัตกรรม คือ การที่ผู้สอนมีความรู้หรือ ความสามารถในการใช้นวัตกรรมนั้นๆ มากน้อยเพียงใด

4.3 ความร่วมมือจากบุคคลอื่น เช่น ผู้บริหารให้การสนับสนุน ความร่วมมือของผู้ร่วมงาน ความพร้อมของบุคลากรทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ

4.4 ความจำเป็นและความพร้อม เหตุผลเกี่ยวกับความจำเป็นของการมีนวัตกรรมตลอดจนความพร้อมทางด้านวัสดุ อุปกรณ์ และเวลาในการสร้างนวัตกรรมขึ้นมาใช้

การยอมรับนวัตกรรมจะเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว และเกิดผลดีต่อการนำไปใช้นั้น ขึ้นอยู่กับผู้บริหารจะเป็นผู้นำในการนำนวัตกรรมไปใช้ โดยยอมรับแนวคิด มีวิสัยทัศน์ และเป็นต้นแบบเพื่อไปสู่การปฏิบัติของบุคคลอื่นๆ

เทคนิควิธีดำเนินการออกแบบ สร้าง และประเมินนวัตกรรมการศึกษา

รัตนะ บัวสนธิ, (2540:36-50) ได้กล่าวการออกแบบ สร้าง และประเมินนวัตกรรมศึกษามี

เทคนิควิธีการตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

- 1 จัดลำดับ กำหนดปัญหา และความต้องการพัฒนานวัตกรรม
- 2 ตัดสินใจเลือกและออกแบบนวัตกรรม
- 3 สร้างนวัตกรรม
- 4 ประเมินนวัตกรรม
- 5 ปรับปรุงนวัตกรรม

นวัตกรรมทางการศึกษา

นวัตกรรมเป็นสมาสจากคำสามคำ ได้แก่ นว (ใหม่) วัต (บุคคล) กรรม (การกระทำ) ดังนั้นนวัตกรรม หมายถึง วิธีการ หลักปฏิบัติ แนวคิดและสิ่งประดิษฐ์ใหม่ของคน เมื่อนำมาใช้ในการศึกษา เป็นนวัตกรรมทางการศึกษา (Educational Innovation) หมายถึง วิธีการ หลักปฏิบัติ แนวคิด และสิ่งประดิษฐ์ทางการศึกษาใหม่ ๆ ที่บุคคลหรือคณะบุคคลสร้างขึ้นเพื่อปรับปรุง เปลี่ยนแปลงระบบทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ขั้นตอนการเกิดนวัตกรรม

การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นนั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการที่รัดกุมมีจุดมุ่งหมาย มีเป้าหมายที่แน่นอน และต้องมีการประเมินด้วยว่าเป็นสิ่งที่พิสูจน์ได้ด้วย ดังนั้นการเกิดนวัตกรรมจึงมีขั้นตอน ดังนี้

1. การประดิษฐ์คิดค้น (Invention) เป็นขั้นการค้นพบสิ่งใหม่ ซึ่งเป็นระยะการเผยแพร่
2. การพัฒนา (Development) เป็นการนำเอาสิ่งที่ได้ค้นพบแล้วมาทดลองดู โดยอาจทำเป็นโครงการทดลอง (Pilot project) เพื่อปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ
3. การนำไปใช้ (Implementation) เป็นการนำไปปฏิบัติในสถานการณ์จริงทั่ว ๆ ไป แล้วจึงเป็นนวัตกรรมทางการศึกษา

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาทางการศึกษา

วิธีการ หลักปฏิบัติ แนวคิด และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ทางการศึกษาที่เกิดขึ้นนั้น การที่จะจัดว่าสิ่งใด เป็นนวัตกรรมหรือไม่ ใช้หลักเกณฑ์ดังนี้

1. เป็นสิ่งใหม่ทั้งหมด หรือบางส่วน อาจเป็นของเดิมที่ได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น หรือ เป็นของที่คิดใหม่ทั้งหมด

2. การประดิษฐ์คิดค้นใช้วิธีระบบ (System Approach) การสร้างนวัตกรรมจะต้องกำหนดขั้นตอนและดำเนินการอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึง ทรัพยากร กระบวนการและผลรับ ถ้าผลรับที่ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพมากกว่าทรัพยากรที่ใช้ ถือว่าระบบนั้นมีประสิทธิภาพ

3. มีการพิสูจน์วิจัย มีการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เข้าไปใช้ในพิสูจน์ว่า สิ่งใหม่ที่คิดขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพหรือไม่

4. ยังไม่เป็นส่วนหนึ่งของระบบใดระบบหนึ่ง หมายถึง สิ่งใหม่ที่คิดขึ้นนั้นยังอยู่ในขั้นที่ได้ทดลองปรับปรุง และทดลองใช้อยู่ ยังไม่ได้นำไปใช้ในรับใดระบบหนึ่งแต่ถ้าได้นำไปใช้ในระบบใดระบบหนึ่งอย่างแพร่หลายแล้ว นวัตกรรมจะกลายเป็นเทคโนโลยี ต่อไปนี้ ไม่ถือว่าเป็นนวัตกรรม

1. การสอนโดยครูยืนอยู่หน้าชั้น
 2. การเขียนตำราแบบแบ่ง เป็นบทติดต่อกัน
 3. การออกข้อสอบแบบอัตนัย
 4. การออกข้อสอบแบบปรนัย
 5. การสอนแบบ เลื่อนชั้น ป.1-ป.6
 6. การสอนระดับอนุบาลให้เด็กนั่งในชั้นเรียนตลอดเวลาและเรียน ก.ข. ฯลฯ
- ต่อไปนี้เป็นนวัตกรรม

1. การสอนแบบกลุ่มกิจกรรม
2. การเขียนตำราแบบโปรแกรม
3. การสอนแบบไม่มีชั้นหรือไม่แบ่งชั้นเรียน

4. การสอนระดับอนุบาลโดยการให้เด็กประกอบกิจกรรมและเตรียมพัฒนาการต่าง ๆ ของเด็กไม่บังคับให้เรียน ก.ข. ฯลฯ สำหรับการออกข้อสอบแบบปรนัยในปัจจุบันในประเทศไทย ไม่เป็นนวัตกรรมแล้วเพราะเป็นส่วนหนึ่งของระบบการปริมาณผล จึงไม่ถือเป็นนวัตกรรมอีกต่อไป แต่ยังเป็นนวัตกรรมในอีกหลาย ๆ ประเทศอยู่

แนวคิดพื้นฐานที่ก่อให้เกิดนวัตกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคลตาม แนวคิดนี้มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาขีดความสามารถ ความต้องการของตนที่มีให้มากที่สุด นวัตกรรมที่เกิดจากความคิดนี้ได้แก่ การจัดโรงเรียนแบบไม่แบ่งชั้น (Nongraded School) โปรแกรมการสอน (Programmed Instruction) การสอนเป็นคณะ (Team Teaching) ชุดการสอนรายบุคคล (Individualized Instruction) ฯลฯ

2. แนวคิดในเรื่องความพร้อม ตามแนวคิดนี้เชื่อว่า ความพร้อมเป็นสิ่งที่สามารถสร้างขึ้นได้โดยการจัดระบบของการเรียนการสอน โดยใช้นวัตกรรมทางการศึกษาที่เหมาะสมมาใช้ ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) การสอนแบบจุลภาค (Microteaching) ฯลฯ

3. แนวคิดเกี่ยวกับการใช้เวลาเพื่อการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีเวลาในการเรียนอย่างมีอิสระมากขึ้น ตามความสามารถแต่ละบุคคล และให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้เรียนที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับเวลา ได้แก่ การจัดตารางสอนแบบยืดหยุ่น (Flexible scheduling) ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) บทเรียนแบบโปรแกรม (Programmed Lesson) ชุดการเรียนรู้ (Learning Packages) มหาวิทยาลัยเปิด (Open University) ฯลฯ

4. แนวคิดเกี่ยวกับอัตราการเพิ่มประชากรในอัตราส่วนที่สูง เพื่อสนองความต้องการให้เขาเหล่านั้นมีการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ นวัตกรรมจากแนวคิดนี้ได้แก่ การจัดโรงเรียนแบบสองผลัด มหาวิทยาลัยเปิดบทเรียนแบบโปรแกรม โทรทัศน์ศึกษา วิทยุศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ ฯลฯ

เกณฑ์ในการพิจารณาสภาพนวัตกรรม

การที่จะพิจารณาว่า วิธีการ แนวคิดหรือการกระทำใดๆ เป็นนวัตกรรมนั้น

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523 : 12) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ในการพิจารณาไว้ดังนี้

1. จะต้องเป็นสิ่งใหม่ทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ อาจเป็นของเก่าใช้ไม่ได้ผลในอดีต แต่นำมาปรับปรุงใหม่ หรือเป็นของปัจจุบันที่ทำการปรับปรุงให้ดีขึ้น

2. มีการนำวิธีการจัดระบบ (Systems approach) มาใช้ โดยพิจารณาและกำหนดองค์ประกอบทั้งส่วนข้อมูลที่ใส่เข้าไป กระบวนการ และผลลัพธ์ และมีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินการให้เหมาะสมก่อนที่จะทำการเปลี่ยนแปลง

3. มีการพิสูจน์ด้วยการวิจัยอยู่ระหว่างการวิจัยว่า “สิ่งใหม่” นั้นจะช่วยให้การแก้ไขปัญหาและการดำเนินให้เหมาะสมก่อนที่จะทำการเปลี่ยนแปลง

4. ยังไม่เป็นส่วนหนึ่งของงานปัจจุบัน คือ ยังอยู่ระหว่างการเผยแพร่ หาก “สิ่งใหม่” นั้นเป็นที่ยอมรับจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบงานที่ดำเนินอยู่ ก็ไม่ถือว่าเป็นสิ่งใหม่นั้นเป็นนวัตกรรมต่อไป แต่จะเปลี่ยนสถานภาพเป็นเทคโนโลยี

แนวคิด หลักปฏิบัติ ระบบ กระบวนการ วิธีการ ระเบียบ กฎ และสิ่งประดิษฐ์ ซึ่งไม่ถือว่าเป็น “นวัตกรรม” ทั้งนี้ทำให้มีความเชื่อมโยงไปถึงเรื่องของศาสนาพุทธ นวัตกรรมจะมีความหมายกว้างขวางครอบคลุมนั้นเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้การใช้นวัตกรรมประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ได้ง่ายขึ้น ดังนั้นนวัตกรรมกับเทคโนโลยีจึงมักควบคู่กันอยู่เสมอ และเป็นที่รู้จักกันในชื่อของอินโนเทค (Innotech) นวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นการระดมสรรพความรู้ที่มีเหตุผลมาประยุกต์ให้เป็นระบบใหม่ และสามารถนำมาใช้ปฏิบัติในสถานการณ์ที่เป็นจริงได้เพื่อแก้ไขปัญหา ให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม

ความหมายของนวัตกรรมด้านการเรียนการสอน

ทิศนา แคมมณี (2545 : 416- 421) นวัตกรรม หรือ นวัตกรรม ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 แปลว่า “การก่อสร้าง” วงการศึกษานำคำนี้มาใช้ในความหมายของ “การทำขึ้นมาใหม่” หรือ “สิ่งที่ทำขึ้นมาใหม่” ได้แก่ แนวคิด แนวทาง ระบบรูปแบบ วิธีการ กระบวนการ สื่อและเทคนิคต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาซึ่งได้รับการคิดค้น และจัดทำขึ้นมาใหม่ เพื่อช่วยแก้ปัญหาต่างๆทางการศึกษาเนื่องจากสรรพสิ่งในโลกมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจการเมือง และวัฒนธรรม การศึกษาจึงจำเป็นต้องแสวงหาแนวความคิด แนวทาง และวิธีการใหม่ๆ เพื่อช่วยขจัดสภาพปัญหาให้หมดไป นวัตกรรมอาจจะอยู่ในรูปของความคิด หรือการกระทำ หรือสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้

สรุปนวัตกรรมการเรียนการสอนก็คือ สื่อการสอนที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบโดยผ่านการผลิต การทดลองใช้ ปรับปรุงจนมีประสิทธิภาพ แล้วจึงนำไปใช้จริงอย่างได้ผล

2.8 ความหมายของสื่อการเรียนการสอน

1.ความหมายสื่อประกอบการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2531 : 3) สื่อประกอบการเรียนการสอน หมายถึง การนำสื่อการสอนหลายๆ อย่างมาสัมพันธ์กัน มีคุณค่าที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน

จินตนา ไบกาซูยี (2540 : 11) ได้กล่าวถึงความหมายของสื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

สื่อการเรียนการสอน (instructional materials) หมายถึง วัสดุหรือเครื่องมือที่จัดทำขึ้นซึ่งมีข้อมูลเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อประสบการณ์เรียนรู้ สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนของครูและนักเรียนให้เป็นไปตามหลักสูตรกำหนด สื่อการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหา เกิดทักษะกระบวนการ และความรู้สึกรักคิดต่างๆ อันจะนำไปสู่จุดหมายของหลักสูตร

ไชยยศ เรืองสุวรรณ.(2526 : 141) สื่อประกอบการเรียนการสอน หมายถึงการนำสื่อประเภทต่างๆทั้งที่เป็นเครื่องมือ วัสดุ และวิธีการมาใช้ร่วมกันอย่างสัมพันธ์กัน ในลักษณะที่สื่อแต่ละอย่างส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2523 : 115) สื่อประกอบการเรียนการสอน หมายถึง การนำสื่อการสอนหลายอย่างมาสัมพันธ์กัน เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาสาระในลักษณะที่สื่อแต่ละชิ้นส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน สื่อการสอนอย่างหนึ่งอาจใช้เพื่อสร้างความสนใจ ในขณะที่อีกอย่างหนึ่งเพื่อใช้ก่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้ง และป้องกันการเข้าใจความหมายผิด การใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์จากประสาทสัมผัสที่ผสมผสานกันที่ค้นพบวิธีการที่จะเรียนในสิ่งที่ต้องการได้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น

2. หลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับชุดสื่อประกอบการเรียนการสอน

ได้มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของหลักการและทฤษฎีชุดสื่อประกอบการเรียนการสอน ดังนี้

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2526 : 199-200) ได้กล่าวถึงหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับชุดสื่อประกอบการเรียนการสอน ซึ่งจะต้องประกอบไปด้วยหลักดังนี้

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ชุดสื่อประกอบการเรียนการสอนที่เป็นสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ จัดทำขึ้นเพื่อสนองความสามารถ ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทฤษฎีที่ว่าด้วยความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งจะต้องคำนึงถึงการนำมาใช้ในการจัดทำและการใช้ชุดสื่อประกอบการเรียนการสอน

2. หลักการเกี่ยวกับสื่อประกอบการเรียนการสอน หมายถึงการใช้สื่อหลายอย่างที่เหมาะสมซึ่งกันและกันอย่างมีระบบมาใช้เป็นแนวทางในการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสื่ออย่างเหมาะสม

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ ชุดสื่อประกอบการเรียนการสอนเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียน สามารถรู้ถึงผลการเรียน และเรียนตามความสามารถของตนเอง

4. หลักการวิเคราะห์ระบบ ชุดสื่อประกอบการเรียนการสอนจัดทำขึ้นมาโดยอาศัยวิธีวิเคราะห์ระบบมีการทดลองสอน ปรับปรุงแก้ไขจนเป็นที่เชื่อถือได้จึงนำออกเผยแพร่กิจกรรมการเรียนการสอนได้ดำเนินไปได้ด้วยความสัมพันธ์กันทุกขั้นตอน

5. ทฤษฎีกระบวนการกลุ่ม ชุดสื่อประกอบการเรียนการสอนเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น มีโอกาสใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น นักเรียนมีโอกาสร่วมทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น ส่งเสริมและฝึกฝนทักษะการสื่อสารมากขึ้น ตลอดจนเคารพและยอมรับความคิดเห็นของคนอื่นอันเป็นหลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย

3. ความสำคัญของสื่อการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535 : 20-21) กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

สื่อเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก เพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ช่วยกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทางการคิด ได้แก่ การคิดไตร่ตรอง การคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมให้แก่ผู้เรียน สื่อการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันมีอิทธิพลสูงต่อการกระตุ้นให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีมากมายหลากหลายรูปแบบ มีบทบาทและให้คุณประโยชน์ต่างๆ เช่น

1. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความคิดรวบยอดได้ง่ายขึ้น รวดเร็วขึ้น
2. ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งที่กำลังเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นกระบวนการ

3. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

4. สร้างสภาพแวดล้อมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่แปลกใหม่ น่าสนใจและทำให้อยากรู้

อยากเห็น

5. ส่งเสริมการมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้เรียน

6. กำหนดผู้เรียนที่มีความสนใจและความสามารถในการเรียนรู้ต่างๆให้เชื่อมโยงกัน

8. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการใช้สื่อและแหล่งข้อมูลต่างๆเพื่อการค้นคว้าเพิ่มเติม

9. ช่วยให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ในหลายมิติจากสื่อที่หลากหลาย

10. เชื่อมโยงโลกที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียนให้เข้ามาสู่การเรียนรู้ของผู้เรียน

สื่อการเรียนรู้ต่างๆ นอกจากมีบทบาทเป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียนแล้วยังช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆได้แก่

1. ความรู้ สื่อช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ทางเนื้อหา ความรู้เชิงกระบวนการและความรู้เชิงประจักษ์จากการเรียนรู้ในกลุ่มวิชาต่างๆ ส่งเสริมการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมพัฒนาความอยากรู้อยากเห็นเชิงสร้างสรรค์ ส่งเสริมการค้นคว้าและการเชื่อมโยงสาระที่ได้เรียนรู้ระหว่างวิชาต่างๆเข้ากับประสบการณ์ส่วนตัว หรือกิจกรรมที่ปฏิบัติในครอบครัวโรงเรียน ชุมชน และสังคมในวงกว้าง

2. ทักษะ สื่อการเรียนรู้ในกลุ่มวิชาต่างๆช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านต่างๆให้แก่ผู้เรียน ได้แก่ ทักษะพื้นฐานตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทักษะการคิด ทักษะการสื่อสารทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะการจัดการ ทักษะในงานอาชีพ เป็นต้น

3. คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม สื่อต่างๆนอกจากจะให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะแล้วยังมุ่งให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ เห็นคุณค่าในตนเอง ภูมิใจในความเป็นไทย มีจิตสำนึกทางสังคมและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้เวลาสร้างสรรค์ ยอมรับค่านิยมที่ดีงาม
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535 : 25-29) ได้กล่าวถึงความรู้ทั่วไปของสื่อการเรียนการสอนดังนี้ การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของครู การรับรู้ของผู้เรียน และความเหมาะสมของสื่อการเรียนการสอน เพราะสื่อการเรียนการสอนคือ ตัวกลางหรือเครื่องมือที่ช่วยให้ครูถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น

2.9 ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

1.ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

ประเภทสื่อการเรียนการสอน แบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ ได้ดังนี้

1. วัสดุ (soft ware) หมายถึง สื่อที่มีขนาดเล็ก น้ำหนักเบา เช่น ซอล์ก รูปภาพ แผนภูมิ แผนที่ ฟลิ์มสไลด์ แถบบันทึกเสียง ฯลฯ

2. อุปกรณ์ (hard ware) หมายถึง สื่อประเภทเครื่องมือที่ครูนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ได้แก่ เครื่องฉาย เครื่องเสียง ฯลฯ บางชนิดใช้ประกอบกับสื่อประเภทวัสดุเช่น เครื่องฉายภาพข้างศีรษะ เครื่องเล่นเทปโทรทัศน์ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น

3. เทคนิควิธีการ (technique) หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่ครูหรือนักเรียนจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ เช่น การสาธิต การประชุม กลุ่ม การเล่นละคร เพลง และเกม เป็นต้น

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบางครั้ง ครูอาจใช้สื่อหลายชนิดร่วมกัน โดยใช้สื่อตั้งแต่สองชนิดขึ้นไป อาจเป็นวัสดุ อุปกรณ์และเทคนิควิธี เรียกว่า สื่อประสม ซึ่งมีชื่อตามจุดมุ่งหมายของการใช้ ลักษณะของสื่อการเรียนรู้นอกเหนือจากสื่อที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนและการสอนโดยตรงตามวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เคยมีมาแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ สิ่งของสถานที่ เหตุการณ์หรือความคิดก็ตาม ถือเป็นสื่อการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น ขึ้นอยู่กับว่าเราเรียนรู้จากสิ่งนั้นๆหรือนำสิ่งเหล่านั้นเข้ามาสู่การเรียนรู้ของเราหรือไม่ สื่อทั้งหมดอาจจำแนกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 3 ประเภท ดังนี้

1. สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง หนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ซึ่งได้แสดงหรือจำแนก หรือเรียบเรียงสาระความรู้ต่างๆ โดยใช้ตัวหนังสือที่เป็นตัวเขียน หรือตัวพิมพ์เป็นสื่อเพื่อแสดงความหมาย สื่อสิ่งพิมพ์มีหลายประเภท เช่น เอกสาร หนังสือ ตำรา หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร จุลสาร จดหมาย จดหมายเหตุ บันทึก รายงาน วิทยานิพนธ์ เป็นต้น

2. สื่อเทคโนโลยี หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่ได้ผลิตขึ้นเพื่อใช้ควบคู่กับเครื่องมือโสตทัศนวัสดุหรือเครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ สื่อการเรียนรู้ดังกล่าว เช่น แถบบันทึกภาพพร้อมเสียง(วีดิทัศน์)

แถบบันทึกเสียง สไลด์ สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นอกจากนี้สื่อเทคโนโลยียังหมายรวมถึงกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ ในการเรียนการสอน เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนการสอน การศึกษาผ่านดาวเทียม

3. สื่ออื่นๆ นอกจากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อเทคโนโลยีแล้ว ยังมีสื่ออื่นๆ ที่ส่งเสริมการเรียนการสอน ซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสื่อ 2 ประเภทดังกล่าว เพราะสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ท้องถิ่นที่ขาดแคลนสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อเทคโนโลยี สื่อเหล่านี้อาจแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ใหญ่ๆดังนี้

(1) สื่อบุคคลหมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านซึ่งสามารถทำหน้าที่ ถ่ายทอดสาระความรู้ แนวคิด เจตคติ และวิธีปฏิบัติไปสู่บุคคลอื่น สื่อบุคคลอาจเป็นบุคลากรที่อยู่ในระบบโรงเรียน เช่น ผู้บริหาร ครูผู้สอน ตัวผู้เรียน นักการภารโรง หรืออาจเป็นบุคลากรภายนอกโรงเรียน เช่น บุคลากรในท้องถิ่นที่มีความชำนาญและเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่างๆ เป็นต้น

(2) สื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือสภาพที่อยู่รอบตัวผู้เรียน เช่น พืชผัก ผลไม้ สัตว์ชนิดต่างๆ ปรากฏการณ์แผ่นดินไหว สภาพดินฟ้าอากาศ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ แหล่งวิทยบริการหรือแหล่งการเรียนรู้ ห้องสมุด ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นสื่อที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งครูหาได้ไม่ยาก

(3) สื่อกิจกรรม/กระบวนการ หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการที่ครูหรือผู้เรียน กำหนดขึ้นเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ ใช้ในการฝึกทักษะซึ่งต้องใช้กระบวนการคิด การปฏิบัติการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ของผู้เรียน เช่น การแสดงละคร บทบาทสมมติ การสาธิต สถานการณ์จำลอง การจัดนิทรรศการ การไปทัศนศึกษานอกสถานที่ การทำโครงงาน เกม เพลง การปฏิบัติตามใบงาน ฯลฯ

(4) สื่อวัสดุ/เครื่องมือและอุปกรณ์ หมายถึง วัสดุที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อประกอบการเรียนรู้ เช่น หุ่นจำลอง แผนภูมิ แผนที่ ตาราง สถิติ กราฟ ฯลฯ นอกจากนี้ ยังรวมถึงสื่อประเภทเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานต่างๆ เช่น อุปกรณ์ทดลองวิทยาศาสตร์ เครื่องมือวิชาช่าง เป็นต้น

สื่อต่างๆ ที่สถานศึกษาจัดทำหรือจัดหาใช้เพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ต้องเชื่อมั่นได้ว่า ให้สาระการเรียนรู้ที่ถูกต้อง มีความหมาย และเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และมีคุณค่า ห้องสมุดหรือศูนย์สื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญมาก ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง อย่างมีอิสระและอย่างร่วมมือกันและกันระหว่างเพื่อนสถานศึกษาจึงต้องพัฒนาห้องสมุดให้ทำหน้าที่อย่างเต็มที่ ยิ่งกว่านั้น โลกรอบตัวผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นภายในสถานศึกษา บ้าน ชุมชน ตลอดจนข้อมูลจากทั่วโลกที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ด้วยเทคโนโลยี ก็เป็นเครือข่ายการเรียนรู้ที่ไม่มีขีดจำกัด อีกทั้งยังเพิ่มพูนจนยากจะจดจำได้ทั่วถึง ผู้เรียนจึงต้องได้รับการชี้แนะและฝึกให้รู้จักคิดแสวงหาแหล่งข้อมูลและวิธีการค้นคว้าข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีและแหล่งความรู้ต่างๆ ด้วยตนเองอย่างอิสระ ตลอดจนได้รับการฝึกให้สามารถคิด วิเคราะห์ เพื่อเลือกสรรข้อมูลมาใช้ประโยชน์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2535 : 23) สื่อประกอบการเรียนการสอนสามารถจำแนกออกตามจุดมุ่งหมายได้ดังนี้

1. ใช้เพื่อจุดมุ่งหมายหลายอย่าง สื่อประเภทนี้มักอยู่ในรูปของสื่อหลายๆ ชิ้นมาอยู่รวมกันได้หลายเรื่อง เรียกว่า “ชุดอุปกรณ์” เช่น ชุดอุปกรณ์วิทยาศาสตร์ ใช้สอนสภาพความสมดุลใช้สอนสภาพอากาศ ลม และทิศทางการลม เป็นต้น

2. ใช้เพื่อจุดมุ่งหมายเฉพาะอย่าง สื่อประกอบการเรียนการสอนประเภทนี้มักจัดอยู่ในรูปสื่อหลายชนิดมารวมกัน แต่สอนได้เพียงเรื่องเดียว เรียกว่า “ชุดสื่อประกอบการเรียนการสอน” เช่น ชุดสื่อประกอบการเรียนการสอนเรื่องอาหารหลัก 5 หมู่ จะนำไปสอนเรื่องการเจริญเติบโตของพืชไม่ได้

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ (2523 : 117-118) ได้แบ่งประเภทของชุดสื่อประกอบการเรียนการสอนหรือชุดการสอนออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ชุดการสอนประกอบคำบรรยาย เป็นชุดการสอนที่มุ่งช่วยขยายเนื้อหาสาระการสอนแบบบรรยายให้ชัดเจนขึ้น ช่วยให้ผู้สอนพูดน้อยลงและให้สื่อการสอนทำหน้าที่แทนชุดการสอนแบบบรรยายนี้ใช้ในการฝึกอบรม

2. ชุดการสอนแบบกลุ่มกิจกรรม เป็นชุดการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรมกลุ่ม เช่น ในการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ การสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์หรือในรูปของกลุ่มกิจกรรม

3. ชุดการสอนเอกัตภาพ หรือชุดการสอนรายบุคคล เป็นชุดการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองตามความแตกต่างระหว่างบุคคล อาจเป็นการเรียนในโรงเรียน หรือที่บ้านก็ได้เพื่อให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ได้ตามความสามารถ และส่งเสริมให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

4. ชุดการสอนทางไกล เป็นชุดการสอนที่ผู้สอนกับผู้เรียนอย่างต่างถิ่น ต่างเวลา กัน โดยมุ่งสอนให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองโดยไม่ต้องเข้าชั้นเรียน ประกอบด้วยสื่อประเภทพิมพ์ รายการวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และการสอนเสริมตามศูนย์บริการการศึกษา เช่น ชุดการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นอกจากนี้แล้วยังอาจมีชุดการฝึกอบรมชุดการสอนของผู้ปกครอง ชุดการสอนทางไปรษณีย์

2. องค์ประกอบของชุดสื่อประกอบการเรียนการสอน

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2526:198-199) ได้แบ่งองค์ประกอบของชุดสื่อประกอบการเรียนการสอนออกเป็น 4 ประการ คือ

1. คู่มือการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนจะช่วยให้ครูใช้ชุดสื่อประกอบการเรียนการสอนประกอบการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. แบบฝึกหัด หรือบัตรงานเป็นคู่มือผู้เรียนใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ บันทึกคำอธิบาย และการทำงาน แบบฝึกหัดจะเป็นชุดหรือรวมเล่มก็ได้

3. สื่อสำหรับศูนย์กิจกรรม ในการผลิตชุดสื่อประกอบการเรียนการสอนจะมีระบบในการผลิตจะต้องมีการแบ่งเนื้อหาเป็นหน่วย หัวเรื่อง กำหนดมโนทัศน์ วัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผลและสื่อประเภทต่างๆตามหัวเรื่องและกิจกรรม อย่างไรก็ตามสื่อการสอนจะนำมารวมไว้ในชุดการสอนประกอบการเรียนการสอนนั้น ต้องไม่ใช่สื่อราคาแพงขนาดเล็กแต่หักได้

4. แบบทดสอบสำหรับการประเมินผล เป็นแบบทดสอบอิงเกณฑ์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม จำนวน 5-10 ข้อซึ่งครูนำมาใช้เป็นแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนโดยมีกระดาษคำตอบเตรียมไว้ต่างหาก

3. เกณฑ์ในการเลือกหรือผลิตสื่อประกอบการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535 : 32) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกหรือผลิตสื่อประกอบการเรียนการสอน ดังนี้ .

1. สื่อที่เลือกหรือผลิตต้องตอบสนองตามจุดมุ่งหมายได้อย่างแท้จริง

2. ในการผลิตสื่อประกอบการเรียนการสอนต้องกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ได้ชัดเจน และเขียนเป็นจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

3. คู่มือการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนต้องมีการอธิบาย คำแนะนำการใช้อย่างชัดเจนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้บันทึกข้อสังเกตต่างๆ ได้ตอบคำถามและซักถามปัญหาต่างๆที่สนใจ

4. สื่อที่เลือกต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับเนื้อหาโดยพิจารณาจากคำถามต่อไปนี้

4.1 สื่อนั้นตอบข้อสงสัยของผู้เรียนได้หรือไม่

4.2 สื่อนั้นมีเทคนิคต่างๆที่เร้าความสนใจหรือไม่

4.3 ถ้าสื่อนั้นเป็นภาพยนตร์หรือวีดิทัศน์ การลำดับเรื่องและเทคนิค การตัดต่อทำได้ดีหรือไม่ นักเรียนสามารถติดตามเนื้อหาของเรื่องได้มากน้อยเพียงใด

5. ควรเลือกสื่อหลายๆประเภท ทั้งภาพและเสียง ตลอดจนนักเรียนมีโอกาสสัมผัสด้วยมือ เพราะอวัยวะรับสัมผัสสิ่งเร้าหลายทาง การเรียนรู้เพิ่มพูนมากขึ้น

6. การใช้สื่อหลายๆชนิด ควรใช้สื่อแต่ละชนิดส่งเสริมซึ่งกันและกัน และต้องแน่ใจว่าสื่อชนิดหนึ่งจะไม่ขัดขวางการเรียนรู้ของสื่ออีกชนิดหนึ่ง

7. สื่อที่ใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนจะต้องมีคุณค่าในตนเองเมื่อใช้อย่างอิสระและเมื่อใช้ร่วมกับสื่ออื่นก็จะมีคุณค่าของตัวเองโดยเฉพาะอีกด้วย

8. เครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในการสื่อประกอบการเรียนการสอนควรเป็นอุปกรณ์ที่หาได้ง่าย

9. สื่อในชุดสื่อประกอบการเรียนการสอนควรจะกระตุ้นให้ผู้เรียนผู้กระทำ

10. ชุดสื่อประกอบการเรียนการสอนควรจะกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถตัดสินใจด้วยตนเองว่าควรเลือกเรียนเนื้อหาใดตามความสนใจและความถนัดของตนเอง

11. ชุดสื่อประกอบการเรียนการสอนควรออกแบบให้มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้

4. ลักษณะของสื่อการเรียนการสอนที่ดี

สื่อการเรียนการสอนที่จัดทำขึ้นต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยาการศึกษาที่เกี่ยวข้องและหลักการสอนต่างๆ เพื่อจะทำให้สื่อนั้นมีคุณภาพส่งเสริมกระบวนการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนการสอนที่ดี ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์ของหลักสูตร

2. เหมาะสมกับวัย และความสามารถของผู้เรียน

3. ให้ความรู้แก่ผู้เรียนเป็นขั้นตอนจากง่าย ๆ ไปหายาก

4. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เร็วและประหยัดเวลา

5. ผู้เรียนที่มีส่วนร่วมในการผลิต การใช้ และการประเมินผลสื่อ

6. เร้าความสนใจของเรียนและผู้เรียนสามารถตอบสนองได้ทันที

7. ส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อเนื้อหาที่สอน

8. มีความประณีตขนาดเหมาะสมกับผู้เรียนที่จะใช้ประกอบกิจกรรมระหว่างเรียนและเหมาะสมกับการสอนของครู เช่น ถ้าสื่อชิ้นนั้นต้องนำมาแสดงให้นักเรียนดูหน้าชั้น ก็จะต้องมีขนาดใหญ่พอที่นักเรียนทุกคนในชั้นจะสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน รูปร่าง สี เร้าความสนใจและมีความชัดเจน

9. ใช้คุ้มค่าคุ้มค่า และแรงงาน

10. สื่อที่ดีควรผ่านการทดลองใช้และแก้ไขปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง

5.ระบบการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน

ชนาธิป พรกุล(2537:60) ได้กล่าวถึงระบบของการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนไว้ดังนี้

การพัฒนา(Development) มีความหมายได้ 2นัย ได้แก่การปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น และการสร้างสิ่งใหม่ ในที่นี้การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน หมายถึงการสร้าง นวัตกรรมการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่เพื่อใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการระบบ(The System Approach) ทำให้ผู้ต้องการพัฒนานวัตกรรมมองเห็นองค์ประกอบต่างๆ ของนวัตกรรมและความสำคัญระหว่างองค์ประกอบสามารถดำเนินการกับองค์ประกอบเหล่านั้นได้อย่างสะดวก และเป็นระบบ

ระบบการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้

1. ตัวป้อน(Input) หมายถึง ที่มาหรือจุดเริ่มต้นในการคิดสร้างนวัตกรรม เช่น สภาพของปัญหาหลักการและเหตุผล หรือความต้องการในการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงการเรียนการสอน
2. กระบวนการ(Process) หมายถึงขั้นตอนต่างๆที่ดำเนินการ เพื่อให้ได้นวัตกรรมที่ต้องการ ประกอบด้วย ขั้นตอนการสร้าง การนำไปใช้ และการประเมินผล
3. ผลผลิต(Output) หมายถึงตัวนวัตกรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้รวมถึงเอกสารประกอบ หรือคู่มือการใช้ และสื่อต่างๆ

2.10 ขั้นตอนการผลิตสื่อการเรียนการสอน

1. ลักษณะการผลิตสื่อการเรียนการสอน

การผลิตสื่อการเรียนการสอนโดยทั่วไปมี 3 ลักษณะ ตามความยากง่าย คือ

1. การลอกเลียนแบบที่มีสื่ออยู่แล้ว ได้แก่ การจัดทำสื่อตามคู่มือการผลิตการใช้ และการเก็บรักษาสื่อการเรียนการสอน
2. การนำสื่อที่มีอยู่แล้วมาปรับปรุงให้มีคุณภาพสูงขึ้นกว่าเดิม
3. การสร้างสื่อขึ้นใหม่ เป็นสื่อที่เน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2. ขั้นตอนการผลิตสื่อการเรียนการสอน

ขั้นที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา เกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดสื่อที่ควรจัดทำ การศึกษาสภาพปัจจุบันอาจทำได้หลายแนวทาง ดังนี้

1. ศึกษาแผนการสอนว่ามีเนื้อหาใดบ้างที่ยังไม่มีสื่อการเรียนการสอนให้นำเนื้อหาเหล่านั้นมาจัดลำดับความสำคัญว่า ควรจัดทำสื่อของเนื้อหาใดก่อน
2. ศึกษาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ มีเรื่องใดบ้างที่นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ผ่าน แล้วจัดลำดับเรื่องที่เป็นปัญหาของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ไว้

3. ศึกษาสภาพสื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่ว่าสื่อใดชำรุดสูญหายหรือไม่สอดคล้องกับเนื้อหาหรือกิจกรรมการเรียนการสอนในปัจจุบันควรปรับปรุงหรือผลิตขึ้นใหม่ การศึกษาสภาพปัจจุบัน อาจศึกษาเพียงแนวทางเดียวกันหรือทั้ง 3 แนวทางก็ได้ แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดลำดับความสำคัญไว้ ดังนั้นในขั้นนี้จะได้อธิบาย/จุดประสงค์ เป้าหมาย ที่จะต้องจัดทำสื่อการเรียนการสอน

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล โดยพิจารณาทั้งเนื้อหา จุดประสงค์ ผู้เรียนและสื่อ ด้วยวิธีต่อไปนี้

1. วิเคราะห์เนื้อหา/จุดประสงค์ ถ้าในขั้นที่ 1 กำหนดเนื้อหาที่จะจัดทำสื่อไว้ให้นำเนื้อหานั้นมาพิจารณาว่าสัมพันธ์กับจุดประสงค์ใดบ้าง ในทำนองเดียวกันถ้าในขั้นที่ 1 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่เป็นเป้าหมายในการจัดทำสื่อไว้ ก็ต้องพิจารณาว่าจุดประสงค์นั้นสัมพันธ์กับเนื้อหาใดบ้าง

2. วิเคราะห์ผู้เรียน โดยศึกษาพัฒนาการของผู้เรียนและจิตวิทยาการเรียนรู้ตลอดจนสังเกตพฤติกรรมเพื่อจะได้ทราบสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ

3. วิเคราะห์ทฤษฎีทางการสอนและจิตวิทยาการเรียนรู้เพื่อจะได้นำแนวความคิดมาใช้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอน

4. วิเคราะห์สื่อการเรียนการสอน เพื่อคัดเลือกว่าสื่อประเภทใดเหมาะสมกับเนื้อหาและจุดประสงค์ของการเรียนรู้ ซึ่งรวมถึง วัสดุ อุปกรณ์ และเทคนิควิธีการต่างๆ ที่จะใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหาไปยังผู้เรียน

เมื่อวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ผู้เรียนและวิเคราะห์สื่อการเรียนการสอนแล้วในขั้นนี้ ผู้ผลิตสามารถกำหนดประเภทของสื่อที่จะจัดทำให้สอดคล้องกับเนื้อหาและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

ขั้นที่ 3 วางแผนการผลิตสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ การกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม กิจกรรมรายคาบเรียน สื่อที่จะใช้ในแต่ละกิจกรรม ออกแบบสื่อ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ คัดวิธีการผลิตสื่อ กำหนดระยะเวลาในการผลิตและเวลาในการใช้สื่อตลอดจนงบประมาณที่ใช้ในการผลิตสื่อ

ขั้นที่ 4 ผลิตและทดลองใช้สื่อการเรียนการสอนมีแนวทางดังนี้

1. ผลิตสื่อตามที่วางแผนไว้ในขั้นที่ 3 โดยแสดงภาพประกอบด้วย

2. ทดลองใช้สื่อ โดยทดลองใช้กับนักเรียนเป็นรายบุคคลนักเรียนกลุ่มเล็กและนักเรียนทั้งชั้น พร้อมทั้งบันทึกผลการทดลองแต่ละครั้งไว้ แล้วนำผลการทดลองมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของสื่อให้มีคุณภาพตามต้องการ

3. จัดทำคู่มือการผลิตการใช้สื่อ หลังจากการปรับปรุงให้มีคุณภาพจนเป็นที่พอใจแล้ว ควรจัดทำคู่มือการผลิตและการใช้สื่อ ตามขั้นตอนอย่างละเอียดเพื่อเผยแพร่ความคิดและวิธีการให้ผู้อื่นนำไปใช้ได้ถูกต้องหรือสามารถผลิตสื่อเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เอง

ขั้นที่ 5 นำสื่อการเรียนการสอนไปใช้ ก่อนนำสื่อไปใช้ควรเตรียมการดังนี้

1. เตรียมตัวครู ได้แก่ การเตรียมเนื้อหา ทบทวนการจัดลำดับกิจกรรม และทดลองใช้สื่อ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในขณะใช้สื่อ

2. เตรียมตัวผู้เรียนได้แก่การให้ผู้เรียนทราบว่าจะต้องทำกิจกรรมอะไรบ้าง สื่อที่ควร เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้จับต้องลองทำ

3. เตรียมสถานที่หรือผลเตรียมห้องเรียนที่จะใช้สื่อ

ขั้นที่ 6 ประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอน หลังจากการนำสื่อไปใช้แล้วควรติดตาม พฤติกรรมผลการใช้สื่อด้วยเพื่อจะได้ปรับปรุงหรือพัฒนาสื่อให้มีคุณภาพมากขึ้น การประเมินผลการใช้สื่อ กระทำได้ 2 วิธีคือ

1. ประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินความสนใจและความสะดวกในการใช้สื่อของครูและผู้เรียน โดยการทดสอบ สัมภาษณ์ หรือสังเกตพฤติกรรมของครูและผู้เรียนที่ใช้สื่อนั้น

2. ประเมินผลที่ได้จากการใช้สื่อ เป็นการประเมินผลการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะและ เจตคติของผู้เรียนภายหลังการใช้สื่อนั้น อาจใช้วิธีการศึกษาเปรียบเทียบกับนักเรียน 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่ง สอน โดยใช้สื่อที่ผลิตขึ้นใหม่ กับอีกกลุ่มหนึ่งสอนตามแผนการสอนปกติ แล้วเปรียบเทียบความก้าวหน้าทางการ เรียนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มระหว่างการประเมินผลก่อนและหลังเรียน

3. การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน

ชนาธิป พรกุล (2537: 59) ได้กล่าวว่า นวัตกรรมการเรียนการสอน (Educational Innovation) คือสิ่งที่นำเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นนวัตกรรมที่ นำมาใช้อาจมีผู้คิดค้นขึ้นมาก่อนแล้ว หรือคิดค้นขึ้นใหม่ เพื่อให้เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ นวัตกรรม การเรียนการสอนส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นแนวคิดหรือวิธีการ เช่น รูปแบบการสอนความคิดรวบยอด การสอน แบบจุลภาค และการเรียนแบบร่วมมือ หรือสื่อการเรียนการสอน เช่น บทเรียนสำเร็จรูป บทเรียน คอมพิวเตอร์ และชุดการสอน เป็นต้น

การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนแบ่งขั้นตอนหลักได้ 3 ขั้นตอนคือ

1. การสร้าง หลังจากที่ได้ศึกษาสภาพปัญหาหลักการ และเหตุผลหรือความต้องการของการ สร้างแล้ว ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1.1. เขียนวัตถุประสงค์โดยระบุให้ชัดเจน ว่าต้องการให้นวัตกรรมนั้นทำการเปลี่ยนแปลง อย่างไร

1.2. ศึกษาทฤษฎี หลักการ หรือแนวคิด ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางวางโครงสร้างของ นวัตกรรม

1.3. เขียนโครงสร้าง หรือวางขั้นตอนการใช้นวัตกรรม โดยอธิบายรายละเอียด เพื่อให้ ความสะดวกในการนำนวัตกรรมใช้ได้อย่างถูกต้อง

1.4. ตรวจสอบความเหมาะสมของโครงสร้างหรือขั้นตอนโดยนำโครงสร้างของนวัตกรรม ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้มีประสบการณ์ในด้านการเรียนการสอน ตรวจสอบดูความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ หากมีข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิให้ทำการแก้ไข

1.5. ทดลองใช้นวัตกรรมกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย ที่ต้องการนำนวัตกรรมไปใช้ เช่น นวัตกรรมที่ต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนก่อนที่จะนำไปให้ผู้สอนใช้จริง ผู้สร้างควรให้กลุ่มผู้สอนประมาณ 3-5 คน ลองใช้โดยผู้สร้างทำการบันทึกการใช้ ปัญหาและอุปสรรครวมทั้งสอบถามความคิดของผู้ใช้ต่อไป

1.6. จากข้อมูลที่ทำการบินบันทึกและสอบถามและนำมาประเมินผลแล้วพิจารณาแก้ไขปรับปรุงโครงสร้างและขั้นตอน เพื่อให้เหมาะสมเพื่อที่จะนำไปใช้ต่อไป

2. การนำนวัตกรรมไปใช้ เป็นขั้นตอนนำนวัตกรรมที่สร้างขึ้นใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อให้การใช้มีประสิทธิภาพ ผู้สร้างควรดำเนินการดังนี้

2.1 จัดทำเอกสารคำชี้แจงหรือคู่มือการใช้ และสื่อที่จำเป็น

2.2 เตรียมบุคลากร ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้อง ใจกรณีที่ผู้ใช้นวัตกรรมไม่ใช่ผู้สร้าง ผู้สร้างควรชี้แจงทำความเข้าใจ และซักซ้อมวิธีการจนแน่ใจว่าผู้ใช้สามารถนำดำเนินงานได้ตามขั้นตอนสำหรับผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้นวัตกรรมโดยตรง ควรได้การชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และวิธีการของนวัตกรรมโดยย่อ

2.3 ดำเนินการใช้ตามขั้นตอนที่ระบุไว้ในเอกสารคำชี้แจง หรือคู่มือการใช้นวัตกรรม

3. การประเมินผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่แสดงผลของการใช้นวัตกรรม วิธีการประเมินผลดังนี้

3.1 ระบุสิ่งที่ต้องการ ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เช่น ความจำการนำไปใช้ทักษะ การทำงานและเจตคติ เป็นต้น

3.2 สร้างเครื่องมือสำหรับวัดให้เหมาะสมกับลักษณะของข้อมูล เช่น แบบสอบถาม ความจำ และการนำไปใช้ แบบบันทึกการทำงาน แบบสังเกต แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็น เป็นต้น

3.3 กำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับว่านวัตกรรมนั้นมีคุณภาพ

3.4 นำผลที่ได้จากการทำงานมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์

สื่อประสม

1. ความหมายของชุดสื่อประสม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2535 : 3) สื่อประสม หมายถึง การนำสื่อการสอนหลายอย่างมาสัมพันธ์กัน มีคุณค่าที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2523 : 154) สื่อประสม หมายถึง การนำสื่อการสอนหลายอย่างมาสัมพันธ์กัน เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาสาระในลักษณะที่สื่อแต่ละชิ้นส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน สื่อการสอนอย่างหนึ่งอาจใช้เพื่อสร้างความสนใจ ในขณะที่อีกอย่างหนึ่งเพื่อใช้ก่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและป้องกันการเข้าใจความหมายผิด การใช้สื่อประสมจะช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์จากประสาทสัมผัสที่ผสมผสานกันที่ค้นพบวิธีการที่จะเรียนในสิ่งที่ต้องการได้ด้วยตนเองมากขึ้นยิ่งขึ้น

2. องค์ประกอบของสื่อประสม

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2526 : 198-199) ได้แบ่งองค์ประกอบของชุดสื่อประสมออกเป็น 4 ประการ คือ

1. คู่มือการใช้สื่อประสมจะช่วยให้ครูใช้ชุดสื่อประสมประกอบการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ คู่มือครูอาจเป็นเล่ม หรือเป็นแผนดังนี้

- 1.1 คำชี้แจงสำหรับครู
- 1.2 สิ่งที่ต้องเตรียม
- 1.3 บทบาทของนักเรียน
- 1.4 การจัดชั้นเรียนพร้อมแผนผัง
- 1.5 แผนการสอน
- 1.6 แบบฝึกหัด(พร้อมเฉลย)
- 1.7 การประเมินผล (แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน) พร้อมเฉลย

2. แบบฝึกหัด หรือบัตรงานเป็นคู่มือผู้เรียนใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ บันทึกคำอธิบาย และการทำงาน แบบฝึกหัดจะเป็นชุดหรือรวมเล่มก็ได้

3. สื่อสำหรับการศูนย์กิจกรรม ในการผลิตชุดสื่อประสมจะมีระบบในการผลิตจะต้องมีการแบ่งเนื้อหาเป็นหน่วย หัวเรื่อง กำหนดมโนทัศน์ วัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลและสื่อประเภทต่างๆ ตามหัวข้อเรื่องและกิจกรรม อย่างไรก็ตามสื่อการสอนจะนำมารวมไว้ในชุดการสื่อประสมนั้น ต้องไม่ใช่สื่อราคาแพง ขนาดเล็กแต่หักได้

4. แบบทดสอบสำหรับการประเมินผล เป็นแบบทดสอบอิงเกณฑ์ที่สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม จำนวน 5-10 ข้อ ซึ่งครูนำมาใช้เป็นแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน โดยมีการหาคำตอบเตรียมไว้ต่างหาก

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523 :120-121) ได้แบ่งองค์ประกอบชุดสื่อประสมไว้ 4 ส่วน ดังนี้

1. คู่มือครู สำหรับผู้ใช้สื่อประสมที่ต้องการเรียนรู้จากชุดสื่อประสม
2. คำสั่งหรือการมอบงานเพื่อกำหนดให้เป็นแนวทางการเรียนให้นักเรียน
3. เนื้อหาสาระและสื่อ โดยจัดในรูปของสื่อการสอนแบบประสมและกิจกรรมกลุ่มและรายบุคคล ตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

4. การประเมินผลเป็นการประเมินผลกระบวนการ ได้แก่ แบบฝึกหัด รายงาน การค้นคว้าและผลการค้นคว้าและผลการเรียนรู้ในรูปแบบสอบต่างๆ

3. การพัฒนาของชุดสื่อประสม

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ. (2523 : 123) ระบบการผลิตชุดการสอนในประเทศไทย ได้พัฒนาขึ้นในปีการศึกษา 2516 ภาคโสตทัศนวัสดุ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้ทำการทดลองสอนในวิชา “เทคโนโลยีและการศึกษาร่วมสมัย” และต่อมามีการอบรมหลายแห่งกล่าวคือ ทีมมหาวิทยาลัยขอนแก่น จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น จนกระทั่งในปัจจุบันได้มีการผลิตชุดการสอนอย่างแพร่หลายในวงการศึกษาชุด การสอนจึงกลายเป็นนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษากันอย่างแพร่หลายและกว้างขวาง

4. แนวคิดที่นำไปสู่การพัฒนาชุดสื่อประสม

แนวคิดที่นำไปสู่การพัฒนาชุดสื่อประสมนี้ได้พัฒนามาจากการผลิตสื่อประสมหรือที่รู้จักกันในรูปของชุดการสอน ซึ่งมีนักศึกษาได้เสนอแนะแนวคิดไว้ดังนี้

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523 : 119 - 120) เสนอแนวคิดที่นำไปสู่การผลิตชุดสื่อประสมหรือชุดการสอน 5 แนวคิด ดังนี้

- 4.1 ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 4.2 รู้ถึงการตัดสินใจหรือการทำงานของตนเอง ว่าถูกหรือผิดอย่างไร
- 4.3 มีการเสริมแรงบวกที่ทำให้นักเรียนภาคภูมิใจที่ได้ทำถูกหรือผิดคิดถูกอันจะทำให้กระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีกในอนาคต
- 4.4 ค่อยเรียนรู้ไปทีละขั้นตอนตามความสามารถและความสนใจของนักเรียนเอง โดยไม่ต้องมีใครบังคับ
- 4.5 การจัดสภาพการณ์ที่จะเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ อาจจะมีเครื่องช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายปลายทาง โดยการจัดการสอนแบบโปรแกรมในรูปกระบวนการและการใช้ชุดสื่อประสมหรือชุดการสอนเป็นเครื่องช่วยที่สำคัญ

สุนันท์ สังข์อ่อน (2526 : 134) เสนอแนวคิดการผลิตชุดการสอน 5 แนวคิด คือ

1. คำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง (Student Centered)
3. การใช้โสตทัศนูปกรณ์ได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นในรูปของสื่อการสอน
4. ปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ครูนักเรียนต่างจากเดิม ครูทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนต้องการ

5. กระบวนการเรียนยึดหลักจิตวิทยาการเรียนสนับสนุน เช่น การเสริมแรงการเรียนรู้ตามลำดับขั้น การถ่ายโยง

จากแนวคิดดังกล่าว จึงทำให้เกิดการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ขึ้น ซึ่งอยู่ในรูปของชุดสื่อ ประสมหรือชุดการสอน และต่อมาได้พัฒนาเป็นชุดสื่อประสมขึ้นดังกล่าว

สื่อรายการวิทยทัศน์

ความหมายของรายการวิทยทัศน์

รายการวิทยทัศน์ในปัจจุบันเป็นสื่อที่มีบทบาทมากโดยเฉพาะในวงการการศึกษา บางทีเรียกว่า เทปโทรทัศน์ แถบบันทึกภาพ ภาพทัศน์หรือเรียกทับศัพท์ว่า วิดีโอ (Video) คำว่าวิทยทัศน์เป็นคำที่ราชบัณฑิตยสถาน (2532 : 3) บัญญัติขึ้นเพื่อใช้ในเชิงวิชาการ มาจากคำว่า Video หมายถึงเครื่องที่แสดงภาพเพื่อความเพลิดเพลิน ซึ่งวิทยทัศน์เป็นสื่อที่ให้ทั้งความรู้และความบันเทิง รวมทั้งข่าวสารต่างๆ ซึ่งความหมายของวิทยทัศน์ได้มีผู้ให้คำนิยามไว้ดังนี้

วิทยทัศน์ หมายถึง วัสดุที่บันทึกหรือเก็บสัญญาณภาพ หรือข้อมูลอื่นใดที่ต้องการไว้ในรูปแบบของเส้นแรงแม่เหล็ก มีลักษณะคล้ายกับแถบบันทึกเสียงนั่นเองเนื้อแถบวิทยทัศน์ทำด้วยสาร Polyester ด้านล่างฉาบด้วย Antistatic Carbon เพื่อป้องกันไฟฟ้าสถิตที่เกิดขึ้นบนเนื้อแถบวิทยทัศน์และมีเฟอร์ไรต์ ออกไซด์ โครเมียมออกไซด์ เหล็กออกไซด์ เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวรับสัญญาณแม่เหล็กไฟฟ้า ที่ได้รับมาจากหัวแม่เหล็กด้านบนนี้จะถูกบรรจุไว้ในล้อหรือตลับอีกทอดหนึ่ง

วิทยทัศน์ หมายถึง การส่งภาพและเสียงโดยเครื่องรับอิเล็กทรอนิกส์ออกอากาศด้วยกระแสคลื่นวิทยุที่ใช้ไฟฟ้าจากเครื่องส่งไปยังเครื่องรับที่อยู่ห่างไกล (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช)

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า รายการวิทยทัศน์ หมายถึง รายการที่บันทึกลงบนแถบบันทึกภาพและสัญญาณเสียงในรูปเส้นแรงแม่เหล็กที่ทำให้เกิดภาพเคลื่อนไหวปรากฏบนจอเครื่องรับได้เป็นภาพเคลื่อนไหวที่ผลิตขึ้นมาเพื่อใช้ในการเรียนการสอนซึ่งเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพที่จะช่วยให้ผู้เรียนในการเรียน ให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เพราะมีทั้งภาพและเสียงที่น่าสนใจ และเป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้จากประสบการณ์จริงที่บางครั้งไม่สามารถสัมผัสได้

คุณค่าของรายการวิทยทัศน์

มนต์ชัย นินนาทนนท์. (2526 : 70) วิทยทัศน์เป็นสื่อการศึกษาที่ให้ทั้งประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ผู้เรียนสามารถมองเห็นภาพและได้ยินเสียงไปพร้อมๆกัน ทำให้สามารถดึงดูดและเร้าความสนใจในการเรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งยังสามารถนำบทเรียนเก่ามาสอนซ้ำใหม่โดยไม่ผิดเพี้ยนทุกเวลาที่ต้องการ

วสันต์ อติศัพท์. (2526 : 14) โดยรายการวิทยทัศน์เพื่อการศึกษา สามารถแบ่งออก ได้เป็น 2 ประเภท ตามลักษณะของรายการ ได้แก่

1. รายการวิทยทัศน์เพื่อการศึกษา รายการประเภทนี้มุ่งส่งเสริมให้การให้ความรู้ทั่วไปในด้านต่างๆ แก่ผู้ชม เช่น สารคดี วรรณกรรม ภาษา เป็นต้น

2. รายการวีดิทัศน์เพื่อการสอน รายการประเภทนี้เน้นในเรื่องของการเรียนการสอนแก่กลุ่มผู้ชมบางกลุ่มโดยตรง ใช้ได้ทั้งการสอนเนื้อหาทั้งหมดเป็นหลักและการสอนซ่อมเสริม มักเป็นรายการที่ครอบคลุมกระบวนการเรียนการสอนที่สมบูรณ์ตั้งแต่วางวัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน และการวัดผล ใช้ได้ทั้งภายในสถานศึกษาโดยตรงหรือการศึกษาระบบเปิด เช่น รายการโทรทัศน์ของมหาวิทยาลัยรามคำแหงและมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ประโยชน์ของรายการวีดิทัศน์การศึกษา

ประโยชน์ของรายการวีดิทัศน์การศึกษาในการให้ความรู้ โดยทางตรงและทางอ้อมจากการนำมาเป็นอุปกรณ์การเรียนการสอนนั้นได้ให้ประโยชน์หลายประการ คือ

1. สามารถเป็นสื่อกลางในการสอนภาควิชาการ คือ บรรยายแก่ผู้เรียนเป็นจำนวนมากได้ดีกว่าการใช้ห้องเรียนขนาดใหญ่
2. ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเห็นการทดลอง การปฏิบัติงานห้องฝึกงานได้ชัดเจนพร้อมๆกัน โดยผู้สอนไม่จำเป็นต้องทำหลายๆครั้งเหมือนในห้องเรียนธรรมดา
3. สามารถนำเอาแถบบันทึกภาพโทรทัศน์ ภาพยนตร์ และเหตุการณ์ซึ่งเกี่ยวกับการศึกษาทันสมัยและมีคุณค่ามาถ่ายทอดทางโทรทัศน์ให้ผู้เรียนชม
4. สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการจ้างอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิได้
5. สามารถเป็นแหล่งของการบริการอุปกรณ์ประกอบการสอน โดยวิธีติดต่อทางสายเคเบิล ถ่ายทอดสดจากห้องส่งเพียงแห่งเดียว แต่ออกรายการได้หลายช่อง
6. สามารถถ่ายทอดกิจกรรมหรือเหตุการณ์นอกห้องส่งได้ เพียงแต่ยกกองถ่ายไปยังจุดต่างๆแล้วถ่ายทอดมาเข้าเครื่องส่งไปยังเครื่องรับในเครื่องรับในห้องต่างๆ

ประเภทและรูปแบบของรายการวีดิทัศน์เพื่อการศึกษ

วสันต์ อดิศักดิ์ (2526: 14) รายการวีดิทัศน์เป็นรูปแบบการนำเสนอสารไปสู่กลุ่มเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่ผู้ผลิตรายการต้องการให้กลุ่มเป้าหมายได้รับไม่ว่าจะเป็นความรู้หรือความบันเทิง ซึ่งมีผู้แบ่งประเภทและรูปแบบของรายการวีดิทัศน์ไว้ดังนี้

ได้จำแนกรายการวีดิทัศน์เพื่อการศึกษออกเป็น 2 ประเภท ตามลักษณะของรายการได้แก่

1. รายการวีดิทัศน์เพื่อการศึกษ รายการประเภทนี้มุ่งส่งเสริมให้การให้ความรู้ทั่วไปในด้านต่างๆ แก่ผู้ชม เช่น สารคดี วรรณกรรม ภาษา เป็นต้น
2. รายการวีดิทัศน์เพื่อการสอน รายการประเภทนี้เน้นในเรื่องของการเรียนการสอนแก่กลุ่มผู้ชมบางกลุ่มโดยตรง ใช้ได้ทั้งการสอนเนื้อหาทั้งหมดเป็นหลักและการสอนซ่อมเสริม มักเป็นรายการที่ครอบคลุมกระบวนการเรียนการสอนที่สมบูรณ์ตั้งแต่วางวัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน และการ

วัดผล ใช้ได้ทั้งภายในสถานศึกษาโดยตรงหรือการศึกษาระบบเปิด เช่น รายการโทรทัศน์ของมหาวิทยาลัยรามคำแหงและมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

การผลิตรายการวีดิทัศน์การสอน

1. กำหนดจุดมุ่งหมายที่แน่นอนของบทเรียนที่จะทำให้ชัดเจนว่า เมื่อนักเรียนเรียนจบแล้วนักเรียนจะได้อะไรหรือทำอะไรบ้างตามเป้าหมาย
2. กำหนดเนื้อหาวิชาของบทเรียนว่าครอบคลุมสิ่งใดและจะสนองจุดมุ่งหมายของบทเรียนเพียงใด
3. วิเคราะห์นักเรียนในแต่ละกลุ่มวัย ที่จะเป็นผู้รับบทเรียนทางโทรทัศน์
4. การเลือกครูจะต้องทำอย่างพิถีพิถัน

สื่อมัลติมีเดีย

ความหมายของสื่อมัลติมีเดียเพื่อการศึกษา

ในอดีต เมื่อกล่าวถึงคำว่า สื่อมัลติมีเดีย (Multimedia) หรือสื่อประสม จะหมายถึง การนำสื่อหลายๆ ประเภทมาใช้ร่วมกัน เช่น รูปภาพ เครื่องฉายแผ่นโปร่งใส เทปบันทึกเสียง วีดิโอ ฯลฯ เพื่อให้การเสนอผลงาน หรือการเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการเสนอเนื้อหาในรูปแบบต่างๆ นอกจากการบรรยายเพียงอย่างเดียว โดยที่ผู้ฟัง หรือผู้เรียนมิได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อสื่ออื่นโดยตรงในปัจจุบัน เมื่อกล่าวถึงคำว่า สื่อมัลติมีเดีย จะหมายถึง การใช้คอมพิวเตอร์แสดงผล ในลักษณะผสมสื่อหลายชนิดเข้าด้วยกัน โดยเน้นที่การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เห็น ได้เลือก และรับฟังข้อมูลข่าวสารผ่านจอคอมพิวเตอร์ โดยข้อมูล และข่าวสารต่างๆ จะรวมรูปแบบของ ตัวอักษร รูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว เสียง และ วีดิโอ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถตอบโต้ และมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อโดยตรงได้ และเมื่อนำสื่อมัลติมีเดียมาใช้ในการศึกษา จึงนิยมเรียกว่าสื่อมัลติมีเดียเพื่อการศึกษา เมื่อกล่าวถึงสื่อมัลติมีเดีย ทุกคนจะมองภาพตรงกัน คือ การผสมผสานสื่อหลากหลายรูปแบบเพื่อนำเสนอผ่านระบบคอมพิวเตอร์ และควบคุมด้วยระบบคอมพิวเตอร์ เนื่องจากปัจจุบันผู้พัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้พยายามทุกวิถีทางที่จะทำให้การใช้คอมพิวเตอร์มีความง่ายสำหรับทุกคน ความง่ายต่อการใช้ และประสิทธิภาพของคอมพิวเตอร์นี้เอง เมื่อผนวกเข้ากับการออกแบบโปรแกรมที่ดีที่ตอบสนองต่อแนวคิด การสื่อสาร และทฤษฎีการเรียนรู้ ย่อมส่งผลให้กระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับสื่อมัลติมีเดียที่สมควรจะศึกษา ได้แก่

1.วิวัฒนาการของคอมพิวเตอร์

คอมพิวเตอร์ในยุคที่ 1 เริ่มจากปี ค.ศ. 1951-1958 เครื่องคอมพิวเตอร์ในยุคนี้ใช้หลอดสุญญากาศ (Vacuum Tube) เป็นวงจรอิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมการทำงานของเครื่อง มีขนาดใหญ่มาก ใช้ไฟฟ้าจำนวนมาก ทำให้เครื่องมีความร้อนสูง มีข้อผิดพลาดได้ง่าย และทำงานด้วยภาษาเครื่อง (Machine Language)

คอมพิวเตอร์ในยุคที่ 2 ปี ค.ศ. 1959-1964 คอมพิวเตอร์ยุคนี้ใช้ทรานซิสเตอร์ (Transistor) ซึ่งเป็นแผงวงจรอิเล็กทรอนิกส์ ที่มีขนาดเล็กกว่าหลอดสุญญากาศมาก ทำให้เครื่องมีขนาดเล็กลง และมีประสิทธิภาพสูงขึ้น มีความรวดเร็ว และแม่นยำมากขึ้น และเริ่มมีภาษาโปรแกรมเพื่อสั่งงานให้คอมพิวเตอร์ทำงาน เช่น ภาษา FORTRAN, COBOL

คอมพิวเตอร์ในยุคที่ 3 ปี ค.ศ. 1965-1970 เป็นยุคที่คอมพิวเตอร์เริ่มปรับ เปลี่ยนมาก เนื่องจากการพัฒนาแผงวงจรรวม (IC : Integrated Circuit) ซึ่งเป็นสารกึ่งตัวนำที่บรรจุทรานซิสเตอร์จำนวนมาก ที่เรียกว่า "ชิป" (Chip) เล็ก ๆ เพียงแผ่นเดียว ทำให้คอมพิวเตอร์มีขนาดเล็กลงมาก

คอมพิวเตอร์ในยุคที่ 4 ปี ค.ศ. 1971- ปัจจุบัน คอมพิวเตอร์ยุคนี้ เป็นยุคที่นำสารกึ่งตัวนำมาสร้างวงจรรวมความจุสูงมาก VLSI (Very Large Scale Integration) ซึ่งสามารถย่อส่วนไอซีธรรมดาหลาย ๆ วงจรเข้ามาอยู่ในวงจรเดียวกัน และมีการประดิษฐ์ ไมโครโพรเซสเซอร์ (Microprocessor) ขึ้น ทำให้เครื่องคอมพิวเตอร์มีขนาดเล็กลง ประสิทธิภาพในการประมวลผลข้อมูลสูง และมีการพัฒนาเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (Computer Network) เพื่อเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์หลาย ๆ เครื่องให้ทำงานร่วมกัน และติดต่อกันได้โดยตรง

2.คอมพิวเตอร์กับการศึกษา

มีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการงานด้านการศึกษาใน 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. ด้านการบริหาร
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน

1. ด้านการบริหาร

มีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้เพื่อช่วยในงานบริหารจัดการ ได้แก่ งานทะเบียน งานธุรการ ประวัติและข้อมูลการเงินและพัสดุ การจัดตารางสอน การแจ้งผลการเรียน ผลการสอบในแต่ละภาค และเกรดเฉลี่ย เป็นต้น ซึ่งการใช้คอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในงานด้านต่าง ๆ เหล่านี้ จะช่วยให้การดำเนินงานมีความสะดวกรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้เป็นอย่างมาก

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน

เป็นการนำคอมพิวเตอร์เข้าไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยอาจใช้คอมพิวเตอร์ในลักษณะต่าง ๆ เช่น การนำเสนอเนื้อหา (Presentation) บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) บทเรียนบนเว็บ (WBI) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน ที่เทคโนโลยีเครือข่ายเจริญก้าวหน้า ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในลักษณะของ e-Learning ได้ เป็นต้น

3. ทฤษฎีการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการศึกษา มีดังนี้

1. ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behaviorism)
2. ทฤษฎีปัญญานิยม (Cognitivism)
3. ทฤษฎีโครงสร้างความรู้ (Scheme Theory)

1. ทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behaviorism)

นักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงที่สุดในกลุ่มนี้คือ สกินเนอร์ (B.F. Skinner) เชื่อว่า การเรียนรู้ของมนุษย์เป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้จากพฤติกรรมภายนอก และเชื่อในทฤษฎีการวางเงื่อนไข โดยมีแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง การให้การเสริมแรง ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเรียนรู้เกิดจากการที่มนุษย์ตอบสนองต่อสิ่งเร้า และพฤติกรรมตอบสนองจะเข้มข้นขึ้นหากได้รับการเสริมแรงที่เหมาะสมการนำทฤษฎีพฤติกรรมนิยมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ได้แก่ การแบ่งเนื้อหาบทเรียนออกเป็นหน่วยย่อยจากง่ายไปสู่ยาก ในลักษณะเส้นตรง (Linear) โดยมีการบอกเป้าหมายและจุดประสงค์ของแต่ละหน่วยอย่างชัดเจน มีเกณฑ์การวัดผลที่ชัดเจนและต่อเนื่อง และการให้ข้อมูลป้อนกลับในรูปแบบที่น่าสนใจทันที การนำเสนอเนื้อหาและการให้ข้อมูลย้อนกลับ ควรให้ความแปลกใหม่ ซึ่งอาจใช้ภาพ เสียง หรือกราฟิก แทนที่จะใช้ข้อความเพียงอย่างเดียว เป็นต้น

2. ทฤษฎีปัญญานิยม (Cognitivism)

นักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงในกลุ่มนี้คือ คราวเดอร์ (Crowder) ทฤษฎีนี้เน้นเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเชื่อว่ามนุษย์มีความแตกต่างกันทั้งในด้านความรู้สึนึกคิด อารมณ์ ความสนใจ และความถนัด ดังนั้นในการเรียนรู้ก็ต้องมีกระบวนการ และขั้นตอนที่แตกต่างกันด้วย อีกทั้งยังมีแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ว่า การเรียนเป็นการผสมผสานข้อมูลข่าวสารเดิมกับข้อมูลข่าวสารใหม่เข้าด้วยกัน หากผู้เรียนมีข้อมูลข่าวสารเดิมเชื่อมโยงกับข้อมูลข่าวสารใหม่ การรับรู้ก็จะง่ายขึ้น นักทฤษฎีกลุ่มนี้ให้ความสนใจศึกษาองค์ประกอบในการจำ ที่ส่งผลต่อความจำระยะสั้น ความจำระยะยาว และความคงทนในการจำ การนำทฤษฎีปัญญานิยมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ได้แก่ การใช้เทคนิคสร้างความสนใจแก่ผู้เรียนก่อนเริ่มเรียน คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน ในแง่ของการเลือกเนื้อหาการเรียน การเลือกกิจกรรมการเรียน การควบคุม

3. ทฤษฎีโครงสร้างความรู้ (Scheme Theory)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่าโครงสร้างภายในของความรู้ของมนุษย์นั้นมีลักษณะที่เชื่อมโยงกันเป็นกลุ่ม หรือโหนด (Node) การที่มนุษย์จะเรียนรู้อะไรใหม่ ๆ นั้น จะเป็นการนำความรู้ใหม่ ๆ ไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่มีอยู่ นอกจากนั้น ทฤษฎีนี้ยังเชื่อเกี่ยวกับความสำคัญของการรับรู้ โดยเชื่อว่าการเรียนรู้ไม่ได้เกิดขึ้นโดยปราศจากการรับรู้ การรับรู้จะเป็นการสร้างความหมายโดยการถ่ายโอนความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิม นอกจากนั้น โครงสร้างความรู้ยังช่วยในการระลึก (Recall) ถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เราเคยเรียนรู้มาอีก

ด้วย การนำทฤษฎีโครงสร้างความรู้มาประยุกต์ใช้ในการสร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ จะส่งผลให้ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาที่มีการเชื่อมโยงกันไปมา คล้ายใยแมงมุม (Webs) หรือบทเรียนในลักษณะที่เรียกว่า บทเรียนแบบสื่อหลายมิติ (Hypermedia)

ดังนั้น ในการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการเรียนการสอนนั้น จึงจำเป็นต้องนำแนวคิดของทฤษฎีต่าง ๆ มาผสมผสานกัน เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะ และโครงสร้างขององค์ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยเพียงทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อให้ได้สื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และตอบสนองลักษณะโครงสร้างขององค์ความรู้ของสาขาวิชาต่าง ๆ ที่แตกต่างกันนั่นเอง

4. สื่อการสอน

สื่อนับว่าเป็นสิ่งที่มีบทบาทอย่างมากในการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นตัวกลางที่ช่วยให้การสื่อสารระหว่างผู้สอน และผู้เรียนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนได้ตรงกับที่ผู้สอนต้องการ การใช้สื่อการสอนนั้นผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาถึงลักษณะเฉพาะ และคุณสมบัติของสื่อแต่ละชนิด เพื่อเลือกสื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์การสอน และสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสื่อการสอน (Instructional Media) หมายถึง สื่อชนิดใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นเทปบันทึกเสียง สไลด์ วิทยุ โทรทัศน์ วีดิทัศน์ แผนภูมิ ภาพนิ่ง ฯลฯ ซึ่งบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับผู้สอนส่งไปถึงผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนวางไว้ได้เป็นอย่างดี

เอดการ์เดล (Edgar Dale) ได้จัดแบ่งสื่อการสอนเพื่อเป็นแนวทางในการอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสื่อทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ ในขณะเดียวกันก็เป็นการแสดงขั้นตอนของประสบการณ์การเรียนรู้ และการใช้สื่อแต่ละประเภทในกระบวนการเรียนรู้ด้วย โดยพัฒนาความคิดของ Bruner ซึ่งเป็นนักจิตวิทยา นำมาสร้างเป็น "กรวยประสบการณ์" (Cone of Experiences) โดยแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

4.1 ประสบการณ์ตรง โดยการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากของจริง เช่น การจับต้อง และการเห็น เป็นต้น

4.2 ประสบการณ์รอง เป็นการเรียนโดยให้ผู้เรียนเรียนจากสิ่งที่ใกล้เคียงความเป็นจริงที่สุด ซึ่งอาจเป็นการจำลองก็ได้

4.3 ประสบการณ์นาฏกรรม หรือการแสดง เป็นการแสดงบทบาทสมมติหรือการแสดงละคร เนื่องจากข้อจำกัดด้วยยุคสมัยเวลา และสถานที่ เช่น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ หรือเรื่องราวที่เป็นนามธรรม เป็นต้น

4.4 การสาธิต เป็นการแสดงหรือการทำเพื่อประกอบคำอธิบายให้เห็นลำดับขั้นตอนของการกระทำนั้น

4.5 การศึกษานอกสถานที่ เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ต่างๆ ภายนอกสถานที่เรียน อาจเป็นการเยี่ยมชมสถานที่ การสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ เป็นต้น

4.6 นิทรรศการ เป็นการจัดแสดงสิ่งของต่าง ๆ เพื่อให้สารประโยชน์แก่ผู้ชม โดยการนำประสบการณ์หลายอย่างผสมผสานกันมากที่สุด

4.7 โทรทัศน์ โดยใช้ทั้งโทรทัศน์การศึกษา และโทรทัศน์การสอนเพื่อให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้เรียนหรือผู้ชมที่อยู่ในห้องเรียนหรืออยู่ทางบ้าน

4.8 ภาพยนตร์ เป็นภาพที่บันทึกเรื่องราวลงบนฟิล์มเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ทั้งภาพและเสียงโดยใช้ประสาทตา และหู

4.9 การบันทึกเสียง วิทยุ ภาพนิ่ง อาจเป็นทั้งในรูปของแผ่นเสียง เทปบันทึกเสียง วิทยุ รูปภาพ สไลด์ ข้อมูลที่อยู่ในขั้นนี้จะให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียน ที่ถึงแม้จะอ่านหนังสือไม่ออกแต่ก็จะสามารถเข้าใจเนื้อหาได้

4.10 ทศณสัญลักษณ์ เช่น แผนที่ แผนภูมิหรือเครื่องหมายต่างๆ ที่เป็นสัญลักษณ์แทนสิ่งของต่าง ๆ

4.11 วจนสัญลักษณ์ ได้แก่ตัวหนังสือในภาษาเขียน และเสียงพูดของคนในภาษาพูด

สื่อการสอนไม่ว่าจะเป็นชนิดใดก็ตาม ผู้สอนอาจจะใช้สื่อครั้งละชนิดเดียว หรืออาจจะใช้สื่อหลาย ๆ ชนิดร่วมกันในลักษณะของ สื่อประสม หรือสื่อมัลติมีเดีย (Multimedia) ก็ได้ แต่สื่อการสอนจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อมีการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม ซึ่งมีหลักการพิจารณา ดังนี้

1. สื่อนั้นต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาบทเรียน และจุดมุ่งหมายที่จะสอน
2. เลือกสื่อที่มีเนื้อหาถูกต้อง ทันสมัย น่าสนใจ และเป็นสื่อที่ส่งผลต่อการเรียนรู้มากที่สุด
3. เป็นสื่อที่เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น ความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน
4. สื่อนั้นควรสะดวกในการใช้ วิธีใช้ไม่ยุ่งยากซับซ้อนเกินไป
5. เป็นสื่อที่มีคุณภาพเทคนิคการผลิตที่ดี มีความชัดเจนเป็นจริง
6. มีราคาไม่แพงเกินไป หรือถ้าจะผลิตควรคุ้มกับเวลาและการลงทุน

3. บริบทพื้นที่วิจัย

3.1 ประวัติความเป็นมาของเมืองโคราช

บริเวณเมืองโคราชในปัจจุบันนับได้ว่าเป็นแหล่งอารยธรรมที่เก่าแก่แห่งหนึ่งเนื่องจากปรากฏร่องรอยหลักฐานของชุมชนโบราณมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์เมื่อประมาณ 3000 ปี มาแล้วที่บ้านธารปราสาท อำเภอสูงเนิน ปราสาทหินพนมวัน ที่ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง ปราสาทหินเมืองแขกที่ตำบลโคราช ศิลาทับหลังที่วัดนารายณ์มหาราช อำเภอเมือง และปราสาทหินพิมายอำเภอพิมาย ซึ่งบางแห่งมีหลักฐานตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ทวารวดี จนถึงสายอารยธรรมเขมรตามลำดับ ทำให้

สันนิษฐานได้ว่าเมืองโคราชเดิมน่าจะเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชนโบราณหลายยุคสมัยติดต่อกันมาเป็นเวลานาน

จากหลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์ พบว่า เมืองโคราชเดิม ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ในเขตท้องที่สูงเนินปัจจุบัน ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 31 กิโลเมตร ประกอบด้วย “เมืองเสมา” สร้างขึ้นในสมัยทวารวดี (ปัจจุบันตัวเมืองเก่าเสมานี้เหลือเพียงซากกำแพงเมืองเท่านั้น) และเมืองเก่าอีกเมืองหนึ่งซึ่งมีความสำคัญมากชื่อ “โคราฆปุระ” หรือเมือง “โคราช” สร้างขึ้นในสมัยอาณาจักรโคตรบูรณ อยู่ห่างจากเมืองเสมาไปทางทิศตะวันออกประมาณ 6 กิโลเมตร สันนิษฐานว่าทั้งสองเมืองนี้ในอดีตน่าจะเป็นเมืองโคราชเก่าที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาก และอยู่ภายใต้การปกครองของขอม โดยไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรไทย ต่อมาเมื่ออาณาจักรขอมเสื่อมลงในสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 7 เมืองโคราชจึงหลุดพ้นจากการปกครองของขอมและตกอยู่ในอำนาจการปกครองของกรุงศรีอยุธยาในเวลาต่อมา

ประมาณปี พ.ศ. 2199-2231 ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นช่วงเวลาที่เมืองโคราชเกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ เนื่องจากโปรดเกล้าให้สร้างเมืองใหม่ขึ้นเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญ โดยย้ายจากเมืองเก่าของโคราช 2 เมือง คือเมืองเสมา และเมืองโคราชมาตั้งอยู่ ณ สถานที่ตั้งเมืองปัจจุบัน และขนานนามใหม่ว่า “นครราชสีมา” สันนิษฐานว่า ชื่อ “นครราชสีมา” นี้ได้มาจากการนำชื่อเมืองโบราณคือเมือง “โคราฆปุระ” หรือ “โคราช” กับเมือง “เสมา” มารวมกันนั่นเอง สำหรับผังเมืองนครราชสีมานั้น ได้รับการออกแบบโดยช่างชาวฝรั่งเศสซึ่งรับราชการอยู่ในสมัยนั้น ลักษณะผังเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า บริเวณรอบเมืองประกอบไปด้วยประตูป้อมปราการที่มีคูน้ำล้อมรอบมี 4 ประตู คือ ประตูพลแสนหรือประตูน้ำซึ่งอยู่ทางทิศเหนือ ประตูพลล้าน อยู่ทางทิศตะวันออก ประตูชัยณรงค์ หรือประตูผี อยู่ทางทิศใต้ และประตูชุมพลอยู่ทางทิศตะวันตก

หลังจากที่เคยเสียกรุงศรีอยุธยาให้แก่พม่าครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2310 ทำให้คนไทยแตกแยกออกเป็นก๊ก เป็นเหล่ามากมาย กรมหมื่นเทพพิพิธ เจ้าเมืองพิมายซึ่งขึ้นตรงกับขอมในสมันนั้น ได้ถือโอกาสเข้ายึดอำนาจปกครองตลอดอาณาเขต หรือเมืองนครราชสีมาเมืองนครราชสีมาจึงตกอยู่ใต้ปกครองของเจ้าเมืองพิมายในระยะหนึ่ง ภายหลังเจ้าเมืองพิมายได้ถูกพระเจ้าตากสินมหาราชปราบลง เมืองนครราชสีมาจึงได้กลับมาขึ้นตรงต่อกรุงธนบุรีของไทย

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 1 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ทรงยกฐานะเมืองนครราชสีมาขึ้นเป็นเมืองชั้นเอก โดยให้เจ้าเมืองผู้ปกครองมีศักดิ์เป็น “เจ้าพระยา” และให้อำนาจปกครองตลอดทั้งเมืองเขมร เวียงจันทน์ นครพนมและนครจำปาศักดิ์ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2369 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 เกิดเหตุการณ์กบฏเจ้าอนุวงศ์แห่งกรุงเวียงจันทน์และในเหตุการณ์ครั้งนั้นแผ่นดินไทยได้วีรสตรีไทยอีกหนึ่งท่านคือ “ท้าวสุรนารี” ซึ่งนับเป็นปูชนียบุคคลที่มีความสำคัญต่อเมืองนครราชสีมามาจนถึงปัจจุบัน

ในสมัยรัชกาลที่ 4 ทรงเห็นภัยจากเรือรบต่างชาติที่คุกคามกรุงเทพฯ จึงมีพระราชดำรัสให้จัดเตรียมทหารธานีแห่งที่ 2 ที่อยู่ห่างจากทะเล อย่างในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เมื่อแรกทรง

เลือกเมืองนครราชสีมาเป็นเมืองหลวงสำรอง แต่เมื่อพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว กับเจ้าพระยามหาศรีสุริเยวงศ์ ได้ทำการสำรวจแล้วพบว่า เมืองนครราชสีมาไม่สะดวกที่จะปรับปรุงเป็นเมืองหลวง เพราะกันดารน้ำ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดให้สร้างที่ประทับที่พระนารายณ์ราชนิเวศน์จังหวัดลพบุรีแทน

ในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้รวมหัวเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือขึ้นเป็น 3 มณฑล ได้แก่ มณฑลลาวพวน มณฑลลาวกลาง และมณฑลลาวกาว เมืองนครราชสีมาได้รับแต่งตั้งเป็นที่ว่าการมณฑลลาวกลาง เมื่อมีการปรับปรุงการปกครองเป็นแบบมณฑลเทศาภิบาล มณฑลลาวกลางจึงถูกเปลี่ยนชื่อเป็น “มณฑลนครราชสีมา” และในสมัยรัชกาลที่ 5 นี้เองที่ได้ทรงทำนุบำรุงเมืองนครราชสีมา ให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นกว่าก่อนในทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะริเริ่มสร้างทางรถไฟสายกรุงเทพฯ – นครราชสีมา ขึ้นเป็นทางรถไฟสายแรกแห่งประเทศไทย (พ.ศ. 2437-2443) ซึ่งหลังจากมีทางรถไฟสายนี้แล้ว ทำให้บทบาทเมืองนครราชสีมาได้กลายเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางเศรษฐกิจและสังคม ประชาชนพลเมืองในภาคอีสานทั้งหมด

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยใน พ.ศ. 2475 ในสมัยรัชกาลที่ 7 ทางราชการได้ยกเลิกการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล และตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารแห่งราชอาณาจักรสยามปี พ.ศ. 2476 มณฑลนครราชสีมาจึงต้องถูกยุบไป และจัดระเบียบการปกครองใหม่เป็นลักษณะการบริหารราชการส่วนภูมิภาค โดยแบ่งการปกครองออกเป็นจังหวัด และอำเภอ มาจนถึงปัจจุบัน (ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, 2538: 175-180)

ภาพที่ 2

ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดนครราชสีมา

ตราประจำจังหวัดนครราชสีมา (โคราช) รูปท้าวสุรนารียืนหน้าประตูชุมพล คือสัญลักษณ์ของโคราช เมืองโบราณแห่งนี้ สร้างขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (ย่าโม) หรือคุณหญิงโม เป็นภริยาพระยาปลัดเมืองนครราชสีมา เป็นที่เคารพสักการะของชาวนครราชสีมา และประชาชนชาวไทย

คำขวัญประจำจังหวัด : เมืองหญิงกล้า ผ้าไหมดี หมี่โคราช ปราสาทหิน ดินด่านเกวียน

ขนาดและที่ตั้ง

จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บนที่ราบสูงโคราช อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ 255 กิโลเมตร และโดยทางรถไฟ 264 กิโลเมตร จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ทั้งหมด 20,493.964 ตารางกิโลเมตร (12,808,728 ไร่) คิดเป็นร้อยละ 12.12 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่มากที่สุดในภูมิภาคนี้ ขนาดของพื้นที่กว้างใหญ่เป็นอันดับหนึ่งของประเทศไทย

จำนวนประชากร

ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2552 จังหวัดนครราชสีมา มีประชากรมากเป็นอันดับสองของประเทศ และเป็นอันดับหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประชากรทั้งสิ้น 2,571,292 คน เป็นชาย 1,272,264 คน เป็นหญิง 1,299,028 คิดเป็นชายร้อยละ 49.48 เป็นหญิงร้อยละ 50.52

อาณาเขต

สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์

ขนาด ที่ตั้ง และอาณาเขตโคราช หรือจังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่ใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และใหญ่เป็นอันดับสองของประเทศรองจากจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่บนที่ราบสูงโคราช ทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างเส้นรุ้งที่ 14 17 ถึง 15 46 องศาเหนือ และ

เส้นทางที่ 101 11 ถึง 102 53 องศาตะวันออก มีระยะทางห่างจากกรุงเทพฯ โดยทางรถยนต์ประมาณ 259 กิโลเมตร และโดยทางรถไฟประมาณ 264 กิโลเมตร มีพื้นที่ 20,548.16 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 12,842,600 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดชัยภูมิ, ขอนแก่น

ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดนครนายก, สระแก้ว, ปราจีนบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดบุรีรัมย์, ขอนแก่น

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดชัยภูมิ, ลพบุรี, สระบุรี

ถ้าพิจารณาที่ตั้งและอาณาเขต จะเห็นได้ว่าจังหวัดนครราชสีมาไม่ได้เป็นเพียงประตูอีสานเท่านั้น แต่เป็นศูนย์กลาง เป็นเมืองหน้าด่านของภาคอีสานที่มีความสะดวกในการติดต่อกับจังหวัดอื่นทั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก กรุงเทพฯ ตลอดจนกลุ่มในประเทศอินโดจีน ดังนั้นจึงเป็นเมืองศูนย์กลางที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและเป็นชุมทางการคมนาคมของจังหวัดอื่นในภูมิภาคแถบนี้

สภาพภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของเมืองโคราช มีลักษณะเป็นที่ราบสูง อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางระหว่าง 150-300 เมตร โดยมีเทือกเขาตองพญาเย็นเป็นขอบทางด้านทิศตะวันตกและเทือกเขาพนมดงรักเป็นขอบทางด้านใต้ ลักษณะภูมิประเทศมีความลาดเอียงค่อนข้างไปทางเหนือ ก่อให้เกิดต้นน้ำลำธารที่สำคัญหลายสาย เช่น ลำน้ำมูล ลำน้ำพระเพลิง ลำตะคอง ลำเชิงไกร ลำมูล ลำแวง ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารสำคัญของจังหวัด และก่อให้เกิดที่ราบลุ่มบางส่วนมีพื้นที่ถูกคลื่นลอนลึกโดยทั่วไป ในท้องถื่นเรียกลักษณะภูมิประเทศเช่นนี้ว่า “โคก” ลักษณะดินส่วนใหญ่เป็นดินปนทรายดินเหนียวแดง เนื้อดินมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำถึงปานกลาง ช่วงตอนกลางและตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดจะพบดินเค็มอยู่บ้าง

สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของเมืองโคราชมีภูมิอากาศแบบทุ่งหญ้าเมืองร้อน หรือทุ่งหญ้า สวันนา เนื่องจากตั้งอยู่ในเขตอิทธิพลของลมมรสุม ภูมิอากาศโดยทั่วไปมี 3 ฤดู คือ

1. ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม ระยะที่อากาศร้อนที่สุดอยู่ในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 30.89 องศาเซลเซียส
2. ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ซึ่งจะเริ่มมีฝนตกประมาณเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม และมักมีฝนทั้งช่วงในระหว่างเดือนมิถุนายนและกรกฎาคม อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 25.37 องศาเซลเซียส

3. อุณหภูมิสภาพอากาศโดยทั่วไปจะเริ่มเปลี่ยนเป็นฤดูหนาวราวเดือนพฤศจิกายน อุณหภูมิจะเริ่มลดต่ำลง และปกติจะหนาวที่สุดในช่วงระหว่างเดือนธันวาคม ถึงเดือนมกราคม อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 25.37 องศาเซลเซียส

จะเห็นได้ว่าอุณหภูมิเฉลี่ยแต่ละฤดูมีความแตกต่างกันไม่มากนัก ทั้งนี้เป็นเพราะสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไป เช่นพื้นที่ป่าไม้ที่ลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อภูมิอากาศเป็นอย่างมาก

ทรัพยากรธรรมชาติ

1. ทรัพยากรป่าไม้ ในปี พ.ศ. 2539 จังหวัดนครราชสีมาที่มีพื้นที่ป่าไม้ 1,766,250 ไร่ หรือประมาณ 13.79 % ของเนื้อที่ทั้งหมด ปัจจุบันเนื้อที่ป่าถูกบุกรุกและทำลายไปเรื่อยๆจนเหลือประมาณ 1,433,591 ไร่ หรือประมาณ 11.19 % ของเนื้อที่ทั้งหมด ในปี 2540 มีป่าสงวน 29 แห่ง อุทยานแห่งชาติ 2 แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่และอุทยานแห่งชาติทับลาน พื้นที่ป่าในอุทยานแห่งชาติจะเป็นป่าดงดิบ ส่วนในเขตป่าสงวนจะเป็นลักษณะป่าโปร่ง ที่เรียกว่า “ป่าแดง” หรือ “ป่าโคก”

2. ทรัพยากรน้ำเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงแหล่งน้ำตามธรรมชาติจึงมักเป็นห้วยหนอง คลอง บึงขนาดเล็ก นอกจากนี้จังหวัดนครราชสีมายังเป็นจังหวัดที่อยู่ในจุดอับฝนของภาค ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยต่ำกว่า 1000 มม ต่อปี จึงจำเป็นต้องมีการบริหารการใช้ทรัพยากร ธรรมชาติน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการจัดสร้างแหล่งเก็บกักน้ำ ได้แก่ เขื่อนลำตะคอง, เขื่อนลำพระเพลิง, เขื่อนมูลบน และอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง เช่น อ่างห้วยซับประดู่, อ่างลำเชิงไกร

3. ทรัพยากรแร่ธาตุ แร่ธาตุที่สำคัญของจังหวัดคือ เกลือหิน หินอ่อน และหินปูน แร่ธาตุส่วนใหญ่มีปริมาณไม่มากนัก ประกอบกับการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับแร่ธาตุ ดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติอื่น เช่น พื้นที่ป่าไม้ พื้นที่ดินเพื่อการเกษตร แหล่งน้ำ เป็นต้น จึงยังไม่มีอุตสาหกรรมเกี่ยวกับเหมืองแร่ในจังหวัด

4. ทรัพยากรดิน ลักษณะดินในจังหวัดนครราชสีมาเป็นดินปนทรายและดินเค็ม แบ่งตามลักษณะกลุ่มดินเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มดินไร่ กลุ่มดินนา กลุ่มดินภูเขา และกลุ่มดินคละ คุณภาพดินส่วนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ (หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา, 2539: 177-181)

สภาพทั่วไปทางสังคม วัฒนธรรม

ประชากร

โคราชเป็นเมืองที่มีความสำคัญมาแต่อดีต สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เป็นเมืองศูนย์กลาง การคมนาคม การปกครอง การค้าของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบกับพื้นที่ประเทศส่วนใหญ่ มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติค่อนข้างสูง เนื่องจากเป็นป่าเขาเขตต้นน้ำลำธาร ทำให้เมืองโคราชเป็นที่รวมของประชากรหลายกลุ่มชาติพันธุ์ บางกลุ่มก็เป็นกลุ่มชนดั้งเดิม บางกลุ่มเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้า

มาใหม่ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ ไทย-ลาว เขมร ญวน มอญ กูย จีน ซึ่งอาจจะแบ่งกลุ่มประชากรตามลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมออกได้เป็น 3 กลุ่มดังนี้ (หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา, 2539:179)

1. กลุ่มสังคมเก่า หรือกลุ่มชาวไทยโคราช เป็นชนกลุ่มใหญ่ที่สุด อาศัยอยู่กระจายไปทุกพื้นที่ของเมืองโคราช เป็นกลุ่มที่ใช้ภาษาไทยภาคกลาง และภาษาไทยถิ่นโคราชซึ่งมีสำเนียงเพี้ยน น้ำเสียงค่อนข้างห้วน สั้น (กร่อนเสียง) คำพื้นฐานทั่วไปตรงกับคำไทยภาคกลาง แต่มีบางคำใช้ภาษาอีสานปะปนชาวไทยโคราช ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา (ยกเว้นบางอำเภอที่มีชาวไทยอีสานมากกว่า เช่น บัวใหญ่ (สูงเนิน) จังหวัดบุรีรัมย์ เช่น อำเภอนางรอง อำเภอละหานทราย, อำเภอหนองกี่, อำเภอเมือง, อำเภอลำปลายมาศ และจังหวัดชัยภูมิ เช่น อำเภोजตุรัส อำเภอบำเหน็จณรงค์

2. กลุ่มชาวไทยอีสาน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการอพยพเข้ามาอยู่ใหม่ ซึ่งต่างก็มีภาษาและวัฒนธรรมเป็นไปตามกลุ่มชาติพันธุ์เดิม ประกอบด้วย กลุ่มเขมร, กลุ่มมอญ, กลุ่มยวนพุงดำ, กลุ่มจีน, กลุ่มชาวบน(ญ้อกร), กลุ่มชาวส่วย(กูย), กลุ่มชาวแขกซิกข์

3. กลุ่มสังคมใหม่ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการอพยพเข้ามาอยู่ใหม่ ซึ่งต่างก็มีภาษาและวัฒนธรรมเป็นไปตามกลุ่มชาติพันธุ์เดิม ประกอบด้วย กลุ่มเขมร, กลุ่มมอญ, กลุ่มยวนพุงดำ, กลุ่มจีน, กลุ่มชาวบน(ญ้อกร), กลุ่มชาวส่วย(กูย), กลุ่มชาวแขกซิกข์

3.2 สภาพทั่วไปของประชากรในจังหวัดนครราชสีมาปัจจุบัน

โคราชมีประชากรมากเป็นอันดับที่สองของประเทศไทยรองจากกรุงเทพมหานคร ลักษณะการกระจายของประชากรส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่หนาแน่นตามแนวที่ราบลุ่มแม่น้ำและในเขตชุมชนเมือง เนื่องจากเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศจึงมีการอพยพของประชากรจากจังหวัดใกล้เคียงเข้ามาทำมาหากินเป็นจำนวนมาก อัตราการขยายตัวของประชากรจึงค่อนข้างสูง ส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม รายได้โดยเฉลี่ยของประชากรโดยประมาณ 25,529 บาทต่อคนต่อปี ปัญหาในด้านแรงงานส่วนใหญ่เป็นปัญหาของการว่างงานแฝงหรือการมีทักษะความชำนาญไม่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน แรงงานเกษตรจึงไม่สามารถเคลื่อนย้ายมารับความต้องการแรงงานภาคอุตสาหกรรมที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วได้จำนวนประชากรของจังหวัดนครราชสีมาในปี พ.ศ. 2539 มีทั้งสิ้น 2,490,375 คน แยกเป็นชาย 1,233,340 คน หญิง 1,257,035 คน เป็นประชากรในภาคเกษตรร้อยละ 70.63 และนอกภาคเกษตรร้อยละ 29.37 จำนวนครัวเรือน 488,728 ครัวเรือน อำเภอที่มีประชากรหนาแน่น ได้แก่ อำเภอเมือง, อำเภอด่านขุนทด, และอำเภอชุมพวง (หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา, 2539:178-179)

การปกครอง

จังหวัดนครราชสีมาแบ่งเขตการปกครองตามลักษณะการปกครองส่วนภูมิภาคออกเป็น 26 อำเภอ กับ 6 กิ่งอำเภอ 287 ตำบล 3,269 หมู่บ้าน 534,782 หลังคาเรือน และจำนวน 375,919 ครอบครัวประกอบด้วย

1. อำเภอเมืองนครราชสีมา	2. อำเภอครบุรี
3. อำเภอกง	4. อำเภอโนนสูง
5. อำเภอประทาย	6. อำเภอสีคิ้ว
7. อำเภอพิมาย	8. อำเภอสูงเนิน
9. อำเภอเสิงสาง	10. อำเภอด่านขุนทด
11. อำเภอบ้านเหลื่อม	12. อำเภอโนนแดง
13. อำเภอวังน้ำเขียว	14. อำเภอจักราช
15. อำเภอโชคชัย	16. อำเภอชุมพวง
17. อำเภอบัวใหญ่	18. อำเภอปักธงชัย
19. อำเภอขามทะเลสอ	20. อำเภอห้วยแถลง
21. อำเภอปากช่อง	22. อำเภอโนนชัย
23. อำเภอขามสะแกแสง	24. อำเภอหนองบุญนา
25. อำเภอแก้งสนามนาง	26. อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
27. อำเภอเมืองยาง	28. อำเภอเทพารักษ์
29. อำเภอพระทองคำ	30. อำเภอลำทะเมนชัย
31. อำเภอสีดา	32. อำเภอบัวลาย

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองของทางราชการ ซึ่งส่วนกลางได้มอบอำนาจให้ส่วนงานราชการท้องถิ่นดำเนินการเอง โดยมีคณะหรือบุคคลที่ราษฎรในท้องถิ่นนั้นๆ ได้เข้ามาเลือกตั้งตามนโยบายของระบอบประชาธิปไตย ในส่วนนี้จึงมีงบประมาณเป็นของตนเองและมีอิสระในการบริหารงานพอสมควร ซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง
2. เทศบาลนคร 1 แห่ง
3. เทศบาลตำบล 1 แห่ง
4. สุขาภิบาล 1 แห่ง
5. องค์การบริหารส่วนตำบล 156 แห่ง

สภาพทางวัฒนธรรมทั่วไป

วัฒนธรรมของชาวโคราชมีลักษณะพิเศษของตนเองหลายประการซึ่งแตกต่างจากวัฒนธรรมใกล้เคียง คือ วัฒนธรรมอีสานและวัฒนธรรมภาคกลางอย่างเห็นได้ชัด ความพิเศษของวัฒนธรรมโคราชส่วนหนึ่งเป็นเพราะสภาพทางภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นตัวจำกัดแบบแผนทางวัฒนธรรมบางประการ นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านเชื้อชาติ ประชากร รวมทั้งปัจจัยทางการเมือง การปกครอง หล่อหลอมให้ชาวโคราชมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นหลายประการ เช่น การตั้งหมู่บ้าน การสร้างบ้านเรือน การแต่งกาย หรือการเล่น และดนตรี เป็นต้น

การตั้งหมู่บ้าน ในอดีตของชาวโคราชนิยมอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม นิยมตั้งหมู่บ้านตามลำแม่น้ำ มีวัดเป็นสถาบันหลักของหมู่บ้าน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ไม่ค่อยจะนิยมนับถือผี หรือวิญญาณ เหมือนกลุ่มวัฒนธรรมไทยลาว จาริตประเพณี โดยทั่วไปยึดแนวเดียวกับชาวภาคกลาง

การสร้างบ้านเรือน ในอดีตชาวโคราชนิยมสร้างบ้านแบบใต้ถุนสูง หน้าจั่วแบบเรือนไทย ฝาเรือนเป็นฝาประคนแบบโคราช คือ ใช้ฝากระดานกันด้านตั้ง แล้วใช้กระดานแผ่นเล็กๆ ปิดทับตามแนวต่อของฝากระดาน นอกจากนี้ในชุมชนเมืองยังพบว่ามีบ้านแบบตึกดินอยู่บ้าง ซึ่งใช้โครงไม้แต่ฝาเรือนใช้ดินดิบก่อเรียงกัน แล้วฉาบด้วยปูนขาว ซึ่งในปัจจุบันนี้เราจะไม่ค่อยพบรูปแบบเรือนโคราชและบ้านแบบตึกดินแล้ว เพราะสมัยนี้หาได้ยาก

การแต่งกาย ในอดีตการแต่งกายของชาวโคราชนิยมแต่งกายแบบไทย คือ ชายนุ่งผ้าขาวม้าและกางเกงแบบรูด เสื้อคอกลม ส่วนหญิงนุ่งผ้าโจงกระเบน เสื้อแขนกระบอก ห่มสไบทับเสื้อ ถ้าอยู่กับบ้านนิยมใช้ผ้าผืนเดียวคาดอก ปัจจุบันนิยมแต่งกายตามแบบสมัยนิยม

การเล่นและดนตรี ชาวโคราชมีเพลงพื้นบ้านที่สำคัญและถือเป็นเอกลักษณ์ของชาวโคราชคือ เพลงโคราช นอกจากนี้ยังมีเพลงพื้นบ้านอื่นๆ เช่น เพลงลากไม้ เพลงเพ็ญ เพลงปี่แก้ว เพลงเซต ฯลฯ ส่วนดนตรีนั้น ในอดีตชาวโคราชนิยมใช้วงปี่พาทย์ ของภาคกลางนิยมใช้วงมโหรีโคราช วงกลองยาว ส่วนมหรสพนิยมภาพยนตร์ ลีเก ซึ่งมีมากมายหลายคณะตั้งอยู่บริเวณสถานีรถไฟ

ปัจจุบันชาวโคราชนิยมเล่นดนตรีตามสมัยนิยม เช่นเดียวกับคนในชุมชนเมืองอื่นๆ ของประเทศ ได้แก่ เพลงไทยสากล เพลงไทยลูกทุ่ง เพลงลูกทุ่ง ภาพยนตร์ อย่างไรก็ตามเพลงพื้นบ้านบางชนิดก็ยังมีผู้นิยมฟังอยู่มาก เช่น เพลงโคราช ลีเก หมอลำ เป็นต้น

ภาษาไทยถิ่นโคราช

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีประชากรมากที่สุดของประเทศไทยประมาณ 1 ใน 3 ของประชากรทั่วประเทศ ซึ่งมีวัฒนธรรมภาษาที่แตกต่างกันมากมาย ภาษาพูดที่คนในภาคอีสานส่วนใหญ่นิยมใช้คือ ภาษาลาว หรือภาษาไทยถิ่นอีสาน

จังหวัดนครราชสีมา คนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยโคราช มีวัฒนธรรมภาษาเป็นของตนเอง คือ ภาษาไทยถิ่นโคราช ซึ่งนับได้ว่าเป็นภาษาถิ่นที่แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นอีสานทั่วไป คือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน

ส่วนใหญ่จะคล้ายกับภาษาไทยลาว แต่ภาษาไทยถิ่นโคราชจะมีลักษณะผสมผสาน เป็นทั้งภาษากลางและกึ่งภาษาอีสาน หน่วยคำบางคำก็มีเค้าโครงว่าได้รับอิทธิพลมาจากภาษาเขมร ที่สำคัญคือ ภาษาไทยถิ่นโคราชมีสำเนียงเป็นเอกลักษณ์ต่างจากภาษาอีสานทั่วไป อย่างเห็นได้ชัด ซึ่งคนในภาคอีสานเองไม่ยอมรับว่าภาษาไทยถิ่นโคราชเป็นภาษาอีสาน ในขณะเดียวกันคนโคราชก็ไม่ยอมรับว่าภาษาที่ตนใช้เป็นภาษาอีสานเช่นเดียวกัน

ถาวร สุงสุข ศึกษานิเทศก์ ได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับลักษณะของภาษาไทยถิ่นโคราชว่า “ภาษาไทยถิ่นโคราชจะว่าเป็นอีกภาษาหนึ่งเห็นเป็นไปไม่ได้ ถ้าจะเรียกว่าภาษาไทยสำเนียงโคราชจะเหมาะสมกว่า เพราะคำที่ใช้พูดจะเป็นคำไทยเป็นส่วนใหญ่ มีภาษาลาว เขมร ญวน และมอญปะปนอยู่บ้าง แต่ดัดแปลงสำเนียงการพูด เป็นสำเนียงโคราชเพื่อให้คล้องปาก” (ถาวร สุงสุข, 2526:4)

หากจะพิจารณาถึงสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของเมืองโคราชอันมีอาณาเขตติดต่อกับทั้งภาคกลาง ภาคตะวันออก และจากประชากรที่ประกอบด้วยหลายกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทำให้สันนิษฐานได้ว่า ภาษาไทยถิ่นโคราชน่าจะมีการผสมผสานกับภาษากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เห็นได้จากการยืมคำ เสียง หรือรูปประโยคบางอย่างจากภาษาอื่นมาใช้ และเมื่อพิจารณาถึงความสำคัญของเมืองโคราชที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งปัจจัยทางเศรษฐกิจ การปกครอง เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ภาษาไทยถิ่นโคราชมีการผสมผสาน และมีความใกล้เคียงกับภาษาไทยภาคกลางค่อนข้างมาก

จากการศึกษาของถาวร สุงสุข ใน “ภาษาถิ่นโคราช : การวิเคราะห์เสียงและความหมาย” ใน “คติชาวบ้านอีสาน” ซึ่งต่างก็ทำการศึกษาวิเคราะห์ภาษาไทยถิ่นโคราชที่นิยมใช้กันแพร่หลายในถิ่นอำเภอกของจังหวัดนครราชสีมาและบางพื้นที่ของจังหวัดบุรีรัมย์ เช่น อำเภอยุทธยาธิราช อำเภอนางรอง อำเภอสตึก ซึ่งเป็นอำเภอที่มีเขตติดต่อกับจังหวัดนครราชสีมา ได้ข้อสรุปตรงกันว่าภาษาไทยถิ่นโคราชเป็นภาษาที่ผสมผสานระหว่าง ภาษาเขมร ภาษาไทยกลาง เป็นภาษาถิ่นที่แตกต่างจากภาษาถิ่นอีสาน คือ ภาษาไทยถิ่นอีสานส่วนใหญ่จะมีลักษณะทั่วไปคล้ายภาษาลาว แต่ภาษาไทยถิ่นโคราช เป็นภาษาที่ก้ำกึ่งระหว่างไทยกลางกับภาษาอีสาน ทั้งยังมีลักษณะใกล้เคียงกับภาษาไทยภาคกลางมากกว่า จึงอาจเรียกภาษาไทยถิ่นโคราชว่าเป็น ภาษาไทยสำเนียงโคราช เพราะมีเพียงสำเนียงเท่านั้นที่เป็นข้อแตกต่างจากภาษาไทยกลางอย่างเห็นได้ชัด

นอกจากสำเนียงในภาษาไทยถิ่นโคราชแล้ว วิจิตรนันทน์ (2529) ได้ศึกษาเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นโคราชโดยศึกษากระจาย 16 อำเภอ เมื่อปี พ.ศ. 2522 ด้วยการใช้รายการคำเพื่อทดสอบเสียงวรรณยุกต์ของ วิลเลียม เจ เกดนี เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ พบว่า สามารถแบ่งภาษาไทยถิ่นโคราชด้วยเสียงวรรณยุกต์เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือกลุ่มตะวันออก และกลุ่มตะวันตก โดยกลุ่มตะวันออก ได้แก่ อำเภอชุมพวงบัวใหญ่ ห้วยแถลง คง พิกุล โนนสูง จักราช จะมีเสียงวรรณยุกต์เหมือนกัน ส่วนกลุ่มตะวันตก ได้แก่ อำเภอ โนนไทย ด่านขุนทด ปากช่อง อื่นๆ ทั่วไปได้ผลการวิเคราะห์ในด้านเสียงและความหมายในภาษาไทยถิ่นโคราชมีดังนี้

1. เสียง

1.1 เสียงพยัญชนะ มีหน่วยเสียงพยัญชนะ 21 หน่วยเสียงเท่ากับหน่วยเสียงของภาษาไทยกลาง และเสียง ย ก็ไม่ออกเสียงนาสิกเช่นเดียวกัน เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาไทยถิ่นอีสานที่จังหวัดชัยภูมิและจังหวัดอุบลราชธานี จะพบว่า หน่วยเสียงของพยัญชนะของภาษาไทย ถิ่นอีสานมีทั้งหมด 19 หน่วยเสียง เพราะเสียง ช ออกเป็น ซ และเสียง ร ออกเป็น ฮ และเสียง ย ก็ออกเป็นเสียงนาสิก นอกจากนี้มีบางคำที่ภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นโคราชใช้พยัญชนะต้นที่แตกต่างกัน ดังนี้

ก. ภาษาไทยกลางใช้ ข ภาษาไทยถิ่นโคราชใช้ ก เช่น

ขมับ เป็น กะมับ

ขมวด เป็น กะหมวด

เขม่น เป็น กะเหม่น

ข. ภาษาไทยกลางใช้ สะ ภาษาไทยถิ่นโคราชใช้ ตะ เช่น

สะพาน เป็น ตะพาน

สะพาย เป็น ตะพาย

สะโพก เป็น ตะโพก

ค. คำภาษาไทยถิ่นนครราชสีมาบางคำ สลับพยัญชนะกับภาษาภาคกลาง เช่น

ตระกร้า เป็น กะด้า

ตะกร้อ เป็น กะด้อ

ง. คำภาษาไทยกลางที่มีอักษร ห นำหน้า ภาษาไทยถิ่นโคราชจะตัดพยัญชนะตัวตาม

ทิ้ง เช่น

เหี่ยว เป็น เหี่ยว

เหื้อ เป็น เหื้อ

จ. ภาษาไทยโคราชจะออกเสียงบางคำโดยกลืนเสียงของคำภาษาไทยภาคกลาง เช่น

ปลาร้า เป็น ปร้า

ตะวันออก เป็น ต้นออก

นกกาเรียน เป็น นกเกรียน

เสียงสระมีหน่วยเป็นเสียงสระแท้ 18 หน่วยเสียงและหน่วยเสียงประสม 3 หน่วยเสียงเท่ากับภาษาไทยภาคกลาง แต่ภาษาอีสานหน่วยเสียงประสมมี 2 หน่วยเสียง เพราะเสียง เอื้อ ออกเป็นเสียง เอีย ในด้านเสียงสระ ภาษาไทยถิ่นโคราชใช้สระต่างจากภาษาไทยกลางเป็นบางหน่วยเสียง เช่น

ก. ภาษาไทยกลางใช้สระเสียงสั้น ภาษาไทยถิ่นโคราชใช้เสียงสั้นมีตัวสะกดเช่น

มะพร้าว เป็น บักพร้าว

มะขาม เป็น บักขาม

ข. ภาษาไทยกลางใช้สระ เอื้อ ภาษาไทยถิ่นโคราชใช้สระ เอีย เช่น

มะเขือ เป็น บักเขีย

เรือ เป็น เรีย

เสือ เป็น เสีย

ค. ภาษาไทยกลางใช้สระ อะ ภาษาไทยถิ่นโคราชใช้สระ อี เช่น

สะบ้า เป็น สิบ้า

สะตือ เป็น สิตื้อ

ง. คำที่ควบกล้ำกับอักษร ว และประสมกับสระ อะ อา ในภาษาไทยกลาง ภาษาไทยถิ่นโคราชจะใช้สระ อัว เช่น

ความ เป็น ควม

ควาย เป็น ควาย

ขวัญ เป็น ขวน

1.2 เสียงพยัญชนะควบกล้ำนิยมออกเสียงควบกล้ำ ร ชัดเจน แต่ไม่ออกเสียงควบกล้ำ ล ว ซึ่งแตกต่างจากภาษาไทยถิ่นอีสานที่ไม่นิยมออกเสียงควบกล้ำเลย ดังนี้

ก. คำที่มี ร ควบกล้ำในภาษาไทยกลาง ภาษาไทยถิ่นโคราชจะออกเสียงชัดเจน เช่น

กร่ำ เป็น กร่ำ

กรวด เป็น กรวด

ข. คำที่มี ล ว ควบกล้ำ ภาษาไทยถิ่นโคราชจะไม่นิยมออกเสียงควบกล้ำ เช่น

เกวียน เป็น เกียน

กลัว เป็น กัว

เกลือ เป็น เกีย

เสียงวรรณยุกต์ มีครบ 5 เสียง แต่คำที่มีเสียง ตรี จะออกเป็นเสียง โท เสียส่วนมาก เช่น น้ำ ออกเสียงเป็น น้าม สำหรับเสียง สามัญ บางท้องถิ่นจะออกเป็นเสียงสูง หรือ เสียงจัตวา เช่น ไอ เป็น ไอ , ดี เป็น ดี ซึ่งใช้กันมากใน อำเภอพิมายเท่านั้น การกลายเสียงเสียงวรรณยุกต์บางเสียง เช่น

ก. คำตาย เสียงสั้น มีตัวสะกดในภาษาไทยกลางออกเสียง เอก ภาษาไทย ถิ่นโคราชจะออกเป็นเสียง ตรี และถ้าภาษาไทยกลางออกเสียง ตรี ภาษาไทยถิ่นโคราชจะออกเป็นเสียง โท เช่น

กะ เป็น กะ

ชุด เป็น ชุด

ปิด เป็น ปิด

รัก เป็น รัก

แยะ เป็น แยะ

ฟ้า เป็น ฟ้า

ข. ภาษาไทยกลางใช้เสียง โท ภาษาไทยถิ่นโคราชใช้เสียง เอก

เช่น เป็น เสน

ให้ เป็น ให้

ค. ภาษาไทยกลางใช้เสียง สามัญ ภาษาไทยถิ่นโคราชใช้เสียง จัตวา เช่น

เกวียน เป็น เกียน

ดำ เป็น ต่ำ

ใจ เป็น ใจ๋

ความหมาย

จากการศึกษาวิจัยของถาวร สุงสุข พบว่าร้อยละ 80 ของคำในภาษาไทยถิ่นโคราชมีความหมายตรงกับคำในภาษาไทยถิ่นอีสาน และมีข้อสังเกตว่า คำในภาษาไทยถิ่นโคราชมีคำที่คล้ายภาษาเขมรปะปนอยู่ เช่น ชื่อของสถานที่ต่างๆในจังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น นอกจากนี้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นโคราชมีทั้งคำศัพท์ที่ใช้ร่วมกับภาษาไทยกลาง กับคำศัพท์ที่ไม่ซ้ำกับภาษาไทยกลางซึ่งพบว่ามีจำนวนมาก ถาวร สุงสุข ได้รวบรวมไว้มีจำนวนถึง 1.065 คำ ส่วนใหญ่เป็นคำศัพท์ที่ทำหน้าที่เป็นคำนาม คำกริยา และคำวิเศษณ์ เช่น

น่วมต๊ับ	แปลว่า	ไส้กรอก
ชักขา	แปลว่า	ชักคะเย่อ
หน	แปลว่า	ทาง
จั่น	แปลว่า	ยุ่งมาก, ประดังเข้ามา
โห่ย	แปลว่า	ลัม
โกรกกราก	แปลว่า	ริบด่วน
สะออน	แปลว่า	น่ารัก, น่าชื่นชม

คำวิเศษณ์

คำวิเศษณ์ในภาษาไทยถิ่นโคราช มีลักษณะที่น่าจะเชื่อถือเป็นเอกลักษณ์ที่เด่นชัดประการหนึ่ง คำวิเศษณ์บางคำก็คล้ายกับภาษาอีสานและภาษาเหนือ บางคำก็ใช้แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด คำวิเศษณ์ในภาษาถิ่นโคราชส่วนมากจะประกอบด้วยคำสองพยางค์และคำสี่พยางค์เช่น

อืดลืด	หมายถึง	เกียจคร้าน
กะจ้อน	หมายถึง	เล็ก, แคระ
โกรกกราก	หมายถึง	ริบเร่ง
กะต๊ะกะตัง	หมายถึง	เป็นนิดเป็นหน่อย
ระยี้กระยีน	หมายถึง	ขวกไขว่

ความสำคัญอย่างต่อเนื่องในฐานะที่เป็นเมืองศูนย์กลางทางด้านคมนาคม เศรษฐกิจของ ภาคอีสาน จังหวัดนครราชสีมาที่มีพื้นที่ประมาณ 20,494 ตารางกิโลเมตร

นครราชสีมาหรือที่เรียกว่า “โคราช” เปรียบเสมือนประตูสู่ภาคอีสาน อยู่ห่างจาก กรุงเทพฯ ประมาณ 259 กิโลเมตร เป็นเมืองใหญ่บนดินแดนที่ราบสูงที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ผู้มาเยือนจะเพลิดเพลินกับกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งเดินป่าศึกษาธรรมชาติ พักผ่อนหย่อนใจริมอ่างเก็บน้ำ ชื่นชมความยิ่งใหญ่ของ อารยธรรมขอมโบราณ และเรียนรู้วัฒนธรรมพื้นบ้าน ทั้งยังได้อิ่มอร่อยกับอาหารอีสานต้นตำรับ ก่อนกลับยังได้ซื้อหาสินค้าเกษตร ผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีให้เลือกอีกมากมายพื้นที่ของเมืองโคราชหรือเมืองนครราชสีมาเป็นแผ่นดินที่มีอยู่มาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ด้วยปรากฏว่าเป็นแหล่งที่พบซากช้างดึกดำบรรพ์จำนวนมาก ดังนั้นเมื่อประมาณ 3,500 ปีมาแล้ว มนุษย์ได้อาศัยในพื้นที่แห่งนี้มาก่อนเช่นกัน หลักฐานทางโบราณคดีของความเก่าแก่นี้ได้พบว่ามนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ที่อาศัยอยู่มีความเจริญด้านศิลปกรรมและเทคโนโลยี เป็นสังคมเกษตรกรรมที่มีการใช้โลหะทำเครื่องมือ และเครื่องประดับ มีความรู้พอที่จะคิดทำสารดินขึ้นได้ และยังมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ในพื้นที่อื่น เช่น ชุมชนบ้านเชียง แหล่งโบราณคดีที่เมืองสกลนคร เมืองหนองคายแหล่งโบราณคดีที่บริเวณนี้ พบว่าเป็นบริเวณพื้นที่ลุ่มแม่น้ำมูลตอนบน ซึ่งในอดีตนั้นมียุคมนุษย์ที่มีการพัฒนาจนสามารถรวมกลุ่มกันอยู่เป็นหมู่บ้าน สร้างชุมชนของตนเอง รู้จักการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และรู้จักทำสารดินใช้แล้วมนุษย์จากสังคมนี้ก็พากันไปอาศัยอยู่ตามแอ่งสกลนคร และภาคกลางของประเทศไทย

ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและการละเล่นพื้นเมือง

จังหวัดนครราชสีมา มีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม และการละเล่นพื้นเมืองที่สำคัญ ที่นิยมปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน คือ

1. งานฉลองวันแห่งชัยชนะท้าวสุรนารี เริ่มตั้งแต่วันที่ 23 มีนาคม ถึงวันที่ 3 เมษายน วางพวงมาลาและบวงสรวงดวงวิญญาณของท้าวสุรนารี มีขบวนแห่ของกลุ่มมวลชน นอกจากนั้น ก็มีการออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์และการเกษตร การประกวดธิดาท้าวสุรนารี การแสดงละครกลางแจ้งเกี่ยวกับประวัติวีรกรรมท้าวสุรนารี

2. งานแข่งเรือประเพณีพืมา ย กำหนดวันเสาร์-อาทิตย์ ถัดไปจากเทศกาล ออกพรรษา ปราสาทหินพืมาจะมีแม่น้ำไหลผ่านคือ ลำน้ำมูล เมื่อถึงเทศกาลออกพรรษาชาวบ้าน จะร่วมกันทำบุญอุทิศและมีการแข่งเรือเพื่อสร้างความรักความสามัคคีระหว่างคนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีการประกวดพาเหรด (แฟนซี) ด้วย

นอกจากจังหวัดนครราชสีมาจะมีขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของจังหวัดแล้ว ยังมีวัดที่สำคัญประจำศาสนาพุทธ ศาสนาอื่นๆ และโบราณสถานสำคัญและเป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์อีกเป็นจำนวนมากอีกด้วย อันได้แก่

1. จำนวนวัด	1,946	แห่ง
พระอารามหลวง	5	แห่ง
วัดราษฎร์	1,941	แห่ง
จำนวนที่พักสงฆ์	330	แห่ง
จำนวนวัดร้าง	146	แห่ง
จำนวนพระภิกษุ	13,559	รูป
จำนวนสามเณร	3,043	รูป
2. จำนวนศาสนสถานอื่นๆ	17	แห่ง
โบสถ์คารอลิก	12	แห่ง
โบสถ์โปรเตสแตนต์	2	แห่ง
มัสยิด	3	แห่ง
3. โบราณสถาน	77	แห่ง
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ	2	แห่ง

ปราสาทหินพิมาย ปราสาทหินพนมวัน อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ประตูปฐมพล ฯลฯ

4. เกลักษณ์ของจังหวัดเพลงโคราช ภาษาและสำเนียงโคราช ชาวไทยโคราชมียุทธธรรมแตกต่างไปจากกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว และเขมร-ส่วย แต่มีวัฒนธรรมเหมือนไทยภาคกลางทั้งภาษาพูด ประเพณี พิธีกรรม รวมทั้งอาหารการกิน แม้แต่เพลงและดนตรีก็มีลักษณะใกล้เคียงกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง ฉะนั้นนักวิชาการจึงจัดกลุ่มชาวโคราช อยู่ในกลุ่มวัฒนธรรมไทย (ภาคกลาง)

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีนั้นเมืองโคราชเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยขอมพระนครเป็นอย่างน้อย แต่กลุ่มชนที่ตั้งหลักแหล่งในบริเวณเมืองโคราชและใกล้เคียงนั้น น่าจะเป็นชุมชนรุ่นใหม่ที่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย นั่นคือสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ที่ทรงให้ย้าย เมืองโคราช มาตั้งบริเวณปัจจุบันสร้างกำแพงเมือง ขนาดใหญ่มีป้อมค่ายหอรบแบบตะวันตก ทรงพระราชทานนามว่า “เมืองนครราชสีมา” และได้ส่งพระยายมราช (สังข์) มาปกครองเป็น พระยามหานครต่างพระเนตร พระกรรณ ในครั้งนั้นได้อพยพขุนนาง ทหารและครอบครัวจาก กรุงศรีอยุธยามาจำนวนมาก รวมทั้งกองทหารและครอบครัว เพื่อเป็นข้าราชการประจำเมืองนครราชสีมาดูแลหัวเมืองบริวาร ฉะนั้นจึงพบว่าวัฒนธรรมภาคกลางจึงเป็นวัฒนธรรมหลัก ของชาวเมืองนครราชสีมา อันได้แก่ ภาษาพูด ประเพณี พิธีกรรม อักษรศาสตร์ (วรรณกรรม ฉันทลักษณ์ และใช้อักษรขอมเขียนเรื่องราวทางพุทธศาสนา ใช้อักษรไทยอยุธยาเขียนเรื่องราว คติโลก)

สมัยกรุงธนบุรี เมืองนครราชสีมา ก็เป็นที่มั่นสำคัญของเจ้านายไทยที่พาสมัครพรรคพวกมาตั้งมั่นที่เมืองพิมาย (ก๊กเจ้าพิมาย) คือ กรมหมื่นเทพพิพิธ ครั้งเมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าแล้ว ชาวกรุงศรีอยุธยารวมทั้งเจ้านายเชื้อพระวงศ์ ขุนนางและชาวบ้านจำนวนมาก ได้อพยพหนีกองทัพพม่ามาพึ่งเจ้าพิ

มายจำนวนมาก ครั้นพระเจ้าตากสินมหาราชปราบเจ้าพม่าได้แล้ว และได้ตั้งพระยานครราชสีมารักษาราชการเมืองนครราชสีมา จนถึงสมัยตั้งพระยากำแหงสงคราม (ปิ่น) เป็นเจ้าเมืองนครราชสีมาสืบต่อมา ชุมชนชาวไทยภาคกลางที่ไปรับราชการและอพยพไปเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาแตกครั้งที่สองนั้นได้ตั้งหลักแหล่งสืบต่อมานอกจากนี้ยังพบว่าสมัยกรุงเทพฯ ได้ส่งข้าราชการ ขุนนาง ผลัดเปลี่ยนกันไปปกครองเมืองนครราชสีมา และเมืองบริวารจำนวนมาก ฉะนั้นชาวเมืองนครราชสีมาและหัวเมืองบริวารจึงเป็นชาวภาคกลางจำนวนมากที่ไปพร้อมกับขุนนางและทหาร ที่ไปประจำการโดยพระบรมราชโองการประชามเหล่านั้น ได้ตั้งหลักแหล่งที่เมืองนครราชสีมา และเมืองบริวารสืบต่อมา จึงรักษาวัฒนธรรมไทยภาคกลางไว้อย่างครบถ้วน โดยเฉพาะภาษาพูดจะเป็นภาษาไทยภาคกลางที่มีสำเนียงเพี้ยนเหน่อไปบ้าง ซึ่งเป็นธรรมชาติของภาษาถิ่นทั่วไป จึงเรียกตนเองว่าไทยโคราชบ้างไทยเบ็งบ้าง ไทยแก้งบ้าง

ไทยโคราช เป็นกลุ่มที่ใช้ภาษาไทยภาคกลาง เพียงแต่สำเนียงเพี้ยนเหน่อเท่านั้น (มีคำภาษาไทยลาวปะปนอยู่บ้างเล็กน้อย) น้ำเสียงค่อนข้างห้วนสั้น (กร่อนเสียง) เช่น อ้าย (อะไร) อ้ายเห่อ (อะไรเห่อ) ดูฉะ (ดูเถิดวะ) ตะจั้น (จนกระทั่ง) ละกอ (มะละกอ) บางคำใช้ภาษาอีสานปะปน เช่น ตีแก้ว (ตีกว่า) กัก (ใบ) กำตัน (ทำทนาย) ปอมก่า (กิ้งก่า) จักแหล่ว (ไม่รู้) เป็นต้น คำพื้นฐานทั่วไปตรงกับคำภาคกลาง ไทยโคราชตั้งภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา (ยกเว้นบางอำเภอที่มีชาวไทยลาวมากกว่า เช่น อำเภอบัวใหญ่ อำเภอสูงเนิน) จังหวัดบุรีรัมย์ เช่น อำเภอนางรอง อำเภอละหานทราย อำเภอหนองกี่ อำเภอเมือง อำเภอลำปลายมาศ และจังหวัดชัยภูมิ เช่น อำเภอจัตุรัส อำเภอบำเหน็จณรงค์ ไทยโคราชใช้ตัวอักษรไทยภาคกลางมาแต่สมัยโบราณ

การตั้งหมู่บ้าน ชาวโคราชตั้งหมู่บ้านเป็นกลุ่มเช่นเดียวกัน ซึ่งแตกต่างกับไทยภาคกลาง นิยมตั้งหมู่บ้านตามลำแม่น้ำ สถาบันหมู่บ้าน ชาวโคราชมีวัดเป็นสถาบันหลักของหมู่บ้าน ไม่ค่อยจะนับถือผีวิญญาณเหมือนกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว จาริตประเพณียึดแนวภาคกลางอาจจะมีส่วนปลีกย่อยต่างไปบ้าง การสร้างบ้านเรือน ปัจจุบันไม่ค่อยจะพบรูปแบบเรือนโคราชดั้งเดิม เรือนโคราชสร้างได้สูงหน้าจั่วแบบเรือนไทย ผู้มีฐานะสร้างบ้านไม้กระดาน ฝาเรือนของโคราชเป็นฝาประคนแบบโคราช คือใช้ฝากระดานกั้นด้านตั้งและใช้กระดานแผ่นเล็กๆ ขนาด 3 นิ้ว ปิดทับตามแนวต่อของแผ่นฝากระดาน ผู้ที่มีฐานะด้อยจะใช้ฝาด้านปรือ (ชาวอีสานเรียกว่า กกผือ) เรียงตั้งหนาประมาณ 2 นิ้วแล้วใช้ไม้ไผ่ ฝาซิกขนาบ ทั้งสองด้านผูกด้วยเชือกหวายระยะห่างกันพอสมควร ไม้ไผ่ขนาบนั่นวางระยะห่างกันประมาณ 1 ศอก ตลอดด้านตั้งของฝาเรือน ส่วนในชุมชนของเมืองโคราชพบว่ามีบ้านแบบตึกดิน อยู่บ้าง (บริเวณสี่แยกวัดแจ้งใน) ซึ่งใช้โครงไม้ แต่ฝาเรือนใช้ดินดิบก่อเรียงกันแล้วฉาบด้วยปูนขาว

การแต่งกาย ชาวโคราชแต่งกายแบบไทย นั่นคือ ชายนุ่งผ้าโจงกระเบน เสื้อคอกลมไม่ผ่าอก ส่วนสตรีนุ่งผ้าโจงกระเบนเช่นเดียวกัน ไม่นิยมนุ่งผ้าซิ่นในสมัยอดีต เสื้อแขนกระบอก ห่มสไบทับเสื้อ ถ้าอยู่กับบ้านจะใช้ผ้าผืนเดียวคาดอก

อาหาร ชาวโคราชทั้งในจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ และ บุรีรัมย์ นิยมรับประทานข้าวเจ้าอาหารหลักคือ น้ำพริก อาจจะมีเครื่องจิ้มแบบลาวบ้าง กับผักเฒ่าที่หาได้ อาหารพิเศษอื่นๆ คล้ายกับอาหารไทยภาคกลาง

การละเล่นดนตรี การละเล่นที่สำคัญของชาวโคราช ก็คือ “เพลงโคราช” โดยทั่วไปมีลักษณะเป็นเพลง “ปฏิพากย์” คือเป็นการร้องเกี่ยวกันระหว่างหญิงชาย ไม่มีเครื่องดนตรีประกอบ คนร้องจึงต้องตบมือบางครั้งเพื่อให้จังหวะ เพลงโคราชปัจจุบันมีหลายคณะ ตั้งสำนักงานอยู่ละแวกประตูน้ำในตลาดนครราชสีมา เพลงโคราชยังอยู่ในความนิยมของชาวไทยโคราชไม่น้อย โดยเฉพาะเจ้าภาพ จะจ้างเล่นกับ “ย่าโม” คือเล่นเพลงโคราชถวายรูปอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ฉะนั้นเพลงโคราชจะดำรงอยู่ได้อีกนานตราบดีที่อนุสาวรีย์ยังตั้งอยู่ ส่วนดนตรีนั้นชาวโคราชนิยมวงปี่พาทย์ ไม่นิยมวงแคน การแสดงที่สำคัญของนครราชสีมา คือ ลิเก ซึ่งมีคณะมากมายตั้งอยู่บริเวณตรอก สวายเรียง และบริเวณสถานีรถไฟโคราช

ประเพณีไทยเบิ้ง

จารีตและประเพณีทั่วไปมีลักษณะเช่นเดียวกับ ประเพณีภาคกลาง เพราะชาวไทยเบิ้งหรือ ชาวไทย โคราชเป็นกลุ่มชนนาง และเจ้าหน้าที่ที่ไปรับราชการที่เมืองนครราชสีมา และตั้งหลักแหล่งอยู่ผสมกับชาวท้องถิ่นเป็นระยะเวลากว่า 200 ปี แต่กระนั้นก็ตามวัฒนธรรมที่แข็งแกร่งวัฒนธรรมไทย-ลาว และชนกลุ่มน้อยอื่นๆ ฉะนั้นวัฒนธรรมไทยภาคกลางจึงเป็นวัฒนธรรมหลักที่ใช้ประพฤติปฏิบัติกันทั่วไปของชาวไทยเบิ้ง นับตั้งแต่ภาษาพูด(ภาษาไทยสำเนียงหน่อ) ตัวอักษร (อักษรไทย-อักษรขอม) วรรณกรรม(วรรณกรรมภาคกลางทั้งโครงเรื่องและฉันทลักษณ์ตรงกัน มีโครงเรื่องวรรณกรรมพื้นบ้านอยู่บ้างจำนวนน้อย) จารีตประเพณีอาจจะมีส่วนผิดเพี้ยนไปจาก ภาคกลางเช่น

1. การคลอตลูกเลี้ยงลูก การคลอตลูกสมัยอดีตใช้วิธีคลอตโดยหมอดำแย ตัดสายสะดือและมีพิธีกรรมเกี่ยวกับทารกเหมือนกับภาคกลางทั่วไป ส่วนชาวโคราชที่เป็นกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว ก็ใช้พิธีกรรมแบบวัฒนธรรมไทย-ลาว

2. การแต่งงาน ภาษาถิ่นโคราชอดีตเรียกการแต่งงานว่า “เซ่นผี” แต่ปัจจุบันนิยมเรียกว่า “แต่งงาน” หนุ่มสาวที่ตกลงปลงใจจะแต่งงานกันต้องทำพิธีตามจารีตซึ่งบุตรธิดาของผู้มีฐานะทางสังคมต้องอยู่ในจารีตประเพณีนั้นคือ ต้องสู่ขอ ยกขันหมากไปแต่งงานกันตามประเพณี ซึ่งไม่ต่างไปจากประเพณีไทยโบราณ ส่วนหนุ่มสาวที่หนีตามกันไปนั้นจะถูกสังคมรังเกียจกล่าวหาว่า “นอกคอก” จึงมีคำศัพท์โคราชเรียกหนุ่มสาวที่หนีตามกันไปว่า “ผัวควายเมียควาย” แต่กระนั้นก็ตามฝ่ายชายต้องนำสาวมาขอขมาพ่อแม่ โดยหาผู้ใหญ่มาบอกกล่าววันเวลากับพ่อแม่ฝ่ายหญิง เรียกว่า “เอาควายมาส่ง” หรือ “เอามาทำผี” หรือ “มาเสียผี” ในการขอขมาพ่อแม่ฝ่ายสาวนั้นกระทำการกันพอเป็นพิธี พ่อแม่ไม่อาจจะเรียกร้องค่าสินสอดทองหมั้นเหมือนกับการสู่ขอทั่วไป ฉะนั้นเครื่องสมมา (ขอขมา) จึงมีเพียงดอกไม้ ธูปเทียน หมากพลู บุหรี่ใส่พานมา พร้อมด้วยเงินค่าปรับ(ค่าเสียผี) ที่เรียกว่า “ค่าล้างหน้าล้างตา” ตั้งแต่ 1 เฟื้อง ไปจนถึง 10 บาท ตามฐานะของฝ่ายชาย

3. การทำบุญศพ ในพิธีงานศพชาวโคราชไม่แตกต่างกับชาวภาคกลาง (ถ้าหากเป็นกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาวจะทำบุญจนเฮือนดี ซึ่งแตกต่างกับภาคกลาง) งานศพของชาวโคราชจะนิยมทำบุญศพไว้ที่บ้าน 3-5 คืน ก่อนที่จะนำไปปลงศพที่ป่าช้า

ประวัติย่อของท้าวสุรนารีและอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

เจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์เป็นกบฏต่อกรุงเทพมหานคร จึงยกกองทัพเข้ามายึดเมืองนครราชสีมาได้ เมื่อพุทธศักราช 2369 แล้วกวาดต้อนครอบครัวชาวานครราชสีมาไปถึงทุ่งสำริด ท่านคุณหญิงโมรวบรวมกำลังหญิงชายเข้าต่อสู้กันอย่างแข็งแรงไม่เกรงกลัวข้าศึก กองทหารเวียงจันทน์แตกพินาศเจ้าอนุวงศ์ถอยทัพกลับในที่สุด กองทัพไทยยกทัพตามไปปราบจับตัวเจ้าอนุวงศ์ได้ ท่านหญิงโมผู้กล้าหาญได้นามว่า เป็นวีรสตรีผู้เก่งกล้าสามารถ กอบกู้อิสรภาพนครราชสีมาไว้ได้ ด้วยความสามารถมีคุณต่อประเทศชาติอย่างยิ่ง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาท่านหญิงโมเป็น “ท้าวสุรนารี” และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาปลัดเมืองนครราชสีมา(ทองคำ) ผู้เป็นสามีท้าวสุรนารีเป็น “เจ้าพระยามหิศราธิบดี” ปรากฏในพงศาวดารมาจนทุกวันนี้

ท้าวสุรนารีถึงอสัญกรรมเมื่อเดือน 5 ปีชวด จัตวาศก จ.ศ.1214 (พ.ศ.2395) อายุ 81 ปี เจ้าพระยามหิศราธิบดีผู้เป็นสามีได้มาปณกิจศพและสร้างเจดีย์บรรจุอัฐิไว้ ณ วัดศาลาลอย ต่อมาเจดีย์นั้นได้ชำรุดลง พลตรีพระยาสิงหเสนี(สละอาด สิงหเสนี) เมื่อเป็น พระยาประสิทธิศัลการข้าหลวงเทศาภิบาลผู้สำเร็จราชการมณฑลนครราชสีมา องคมนตรีและรัฐมนตรีได้บริจาคทรัพย์สร้างกุหลาบเล็กบรรจุอัฐิท้าวสุรนารีขึ้นใหม่ที่วัดกลาง (วัดพระนารายณ์มหาราช) สร้างเสร็จเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน ร.ศ.114 (พ.ศ.2442)ต่อมาภูนั้นทรุดโทรมลงอีก ทั้งอยู่ในที่คับแคบไม่สง่างามสมเกียรติพระยากำธรรพายัพทิศ (ดิส อินทโสฬส) ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา นายพันเอกพระเริงรุ้งปัจจามิตร (ทอง รักสงบ) ผู้บังคับการมณฑลทหารบกที่ 5 พร้อมด้วยข้าราชการและประชาชนชาวานครราชสีมาได้พร้อมใจกันสร้างอนุสาวรีย์รูปท้าวสุรนารี ด้วยทองแดงนำอัฐิต่านมาบรรจุไว้ในฐานรองรับสร้างเสร็จประดิษฐานไว้ ณ ประตูปทุมพลนี้ เมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2477 ครั้ง พ.ศ. 2510 ฐานอนุสาวรีย์ชำรุดข้าราชการและประชาชนชาวานครราชสีมา มีนายสวัสดิวงศ์ ปฏิทัศน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานได้ร่วมใจกันสร้างฐานอนุสาวรีย์บรรจุอัฐิท้าวสุรนารี ขึ้นใหม่ ณ ที่เดิมเพื่อให้เป็นศรีสง่าแก่บ้านเมือง และเชิดชูเกียรติท้าวสุรนารี วีรสตรีไทยของชาวจังหวัดโคราช สร้างเสร็จเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2510 (พรรคชาติพัฒนา . 2542 : 26-81)

ประวัติอำเภอเมืองนครราชสีมา เป็นอำเภอหนึ่งในจำนวนอำเภอทั้งหมด 32 อำเภอของ จังหวัดนครราชสีมา เป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด และหน่วยงานราชการต่างๆ และเป็นศูนย์กลางความ เจริญของจังหวัด

ภาพที่ 4 แผนที่อำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา

อำเภอเมืองนครราชสีมา มีชื่อเรียกตามความถนัดของชาวพื้นเมืองว่า "โคราช" เรียกตามภาษาราชการว่า "เมืองนครราชสีมา" เหตุที่เรียก 2 ชื่อ ด้วยปรากฏว่าตามหลักฐานโบราณคดี วินิจฉัยชื่อเมืองนครราชสีมาว่า ก่อนที่จะสร้างขึ้นในสถานที่ปัจจุบัน เดิมมีเมืองโบราณอยู่ 2 เมือง ซึ่งอยู่ทางขวาของลำตะคอง ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอสูงเนิน เมืองที่หนึ่งอยู่ทางฝั่งซ้ายของลำตะคองมีชื่อเรียกว่า เมืองโคราช จากหลักฐานที่ได้สำรวจพบในบริเวณเมืองทั้งสอง เมืองเสมาสร้างเมืองขึ้นมาใหม่ ต่อมาได้ข้ามมาสร้างเมืองโคราชขึ้นอีกเป็นเมืองใหม่ ทั้งเมืองเสมาให้เป็นเมืองร้างในที่สุดชื่อเมืองโคราช น่าจะเพี้ยนมาจากชื่อเมือง "นครราช" ในภาษาเขมร และไม่น่านำมาจากชื่อเมือง "โคราฆะปุระ" ใน มัชฌิมประเทศ เนื่องจากเมืองโคราฆะปุระเป็นเมืองที่สร้างขึ้นในอินเดียราวคริสต์ศตวรรษที่ 13 ซึ่งมีอายุน้อยกว่าอารยธรรมขอม-ทวารวดีของเมืองเสมา มาก ต่อมาสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้ทรงย้ายเมืองโคราชและเมืองเสมามาสร้างในที่ดังปัจจุบัน และตั้งชื่อใหม่ว่า เมืองนครราชสีมา เมืองที่สร้างขึ้นใหม่นี้เป็นเมืองหน้าด่าน มีคูล้อมรอบและมีประตูเมือง 4 ประตู คือ

ทิศเหนือ	เรียกว่า	ประตูพลแสน หรือ ประตูน้ำ
ทิศใต้	เรียกว่า	ประตูไชยณรงค์ หรือ ประตูผี
ทิศตะวันออก	เรียกว่า	ประตูพลล้าน
ทิศตะวันตก	เรียกว่า	ประตูชุมพล

ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอเมืองนครราชสีมาตั้งอยู่ทางตอนกลางของจังหวัด บนที่ราบสูงโคราช ระหว่างเส้นรุ้ง ที่ 15-16 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 102-103 องศาตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 180-210 เมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ประมาณ 259 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอโนนไทยและอำเภอโนนสูง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอเฉลิมพระเกียรติ
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอโชคชัยและอำเภอบัวชุม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอสูงเนินและอำเภอยางชุมน้อย

พื้นที่และประชากร

เนื้อที่ทั้งหมดของอำเภอเมืองนครราชสีมาประมาณ 755.60 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 468,704 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.69 ของเนื้อที่ทั้งหมดของจังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 454,647 คน เป็นชาย 222,724 เป็นหญิง 231,923 คน จำนวนบ้าน 169,878 หลัง ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่เท่ากับ 601.70 คน ต่อ ตารางกิโลเมตร อำเภอเมืองนครราชสีมา เป็นอำเภอ ที่มีจำนวนประชากรมากเป็นลำดับที่ 1 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลักษณะทางภูมิศาสตร์

ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปของอำเภอเมืองนครราชสีมา ตั้งอยู่ทางตอนกลางของจังหวัดนครราชสีมา โดยแบ่งสภาพพื้นที่ดังนี้คือ บริเวณพื้นที่ทางตอนใต้ของอำเภอ มีลักษณะพื้นที่เป็น ลูกคลื่นลอนลาดชัน ลาดเอียงจากทิศใต้ไปทางทิศเหนือ และบริเวณทางตอนใต้ค่อนข้างลาดชันไปทางทิศตะวันตก เป็นพื้นที่ป่าสงวนห้วยยางครอบคลุมพื้นที่ ในเขตตำบลไชยมงคล ตำบลหนองจะบก ตำบลบ้านใหม่ และตำบลโคกกรวด ส่วนบริเวณพื้นที่ตอนล่างมีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีคลองลำตะคอง คลองส่งน้ำชลประทานและเป็นที่ตั้งของเขตเทศบาลเมืองนครราชสีมา และส่วนบริเวณทางตอนเหนือมีลักษณะพื้นที่เกือบราบถึงราบ

แหล่งน้ำ

พื้นที่อำเภอเมืองนครราชสีมาสามารถแบ่งลุ่มน้ำออกเป็น 3 ลุ่มน้ำ ได้แก่ ลุ่มน้ำลำตะคอง ลุ่มน้ำลำช่องโค และลุ่มน้ำลำเชียงไกร

ลุ่มน้ำลำตะคอง อยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมืองนครราชสีมา ลำน้ำตอนต้นไหลผ่านหุบเขาเขตอำเภอปากช่องและอำเภอสีคิ้วที่มีความลาดชันมาก มีหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในเขตลุ่มน้ำทั้งหมดรวม 14 ตำบล 129 หมู่บ้าน

ลุ่มน้ำลำช่องโค อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอเมืองนครราชสีมา เป็นลำน้ำซึ่งรับน้ำมาจากลำมูล มีหมู่บ้านตั้งอยู่ในเขตลุ่มน้ำ 1 ตำบล คือ ตำบลหนองระเวียง จำนวน 6 หมู่บ้าน

ลุ่มน้ำลำเชียงไกร อยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมืองนครราชสีมา ต้นน้ำไหลมาจาก แม่น้ำป่าสัก มีหมู่บ้านตั้งอยู่ในเขตลุ่มน้ำ 1 ตำบล คือ ตำบลโคกสูง จำนวน 12 หมู่บ้านพื้นที่นอกเขตลุ่มน้ำ คือ พื้นที่ตำบลโพธิ์กลาง หนองบัวศาลา ไชยมงคล และสุรนารี ตั้งอยู่ในที่ราบสูง ไม่มีแหล่งน้ำไหลผ่านและไม่สามารถจะจัดเป็นลุ่มน้ำได้ แต่ในแต่ละตำบลและหมู่บ้านดังกล่าวมีหนองน้ำและบึงขนาดใหญ่ รวมถึงอ่างเก็บน้ำของกรมชลประทานอยู่ด้วย การผลิตน้ำประปาเพื่อให้บริการประชาชนในเขตเทศบาล อยู่ในความรับผิดชอบของกองประปาเทศบาลนครนครราชสีมา โดยอาศัยแหล่งน้ำดิบจากเขื่อนลำตะคอง ตำบลคลองไผ่ อำเภอสีคิ้ว

การปกครองส่วนภูมิภาคอำเภอเมืองนครราชสีมาแบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 25 ตำบล 234 หมู่บ้าน ได้แก่ 1) ในเมือง 2) โพธิ์กลาง 3) หนองจะบก 4) โคกสูง 5) มะเริง 6) หนองระเวียง 7) ประโคนชัย 8) หมีน้ำ 9) พหลโยธิน 10) หนองไผ่ล้อม 11) หัวทะเล 12) บ้านเกาะ 13) บ้านใหม่ 14) พุดซา 15) บ้านโพธิ์ 16) จอหอ 17) โคกกรวด 18) ไชยมงคล 19) หนองบัวศาลา 20) สุรนารี 21) สีมุม 22) ตลาด 23) พะเนา 24) หนองกระทุ่ม 25) หนองไข่น้ำ

การปกครองส่วนท้องถิ่น

อำเภอเมืองนครราชสีมามีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งสิ้น 27 แห่ง แบ่งตามรูปแบบการบริหารและการจัดการ 2 รูปแบบ คือ เทศบาล ทั้งสิ้น 9 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งสิ้น 18 แห่ง เทศบาล แบ่งเป็น เทศบาลนคร จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ เทศบาลนครนครราชสีมา และเทศบาลตำบล จำนวน 8 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลโพธิ์กลาง หัวทะเล หนองไผ่ล้อม จอหอ โคกสูง ประโคนชัย โคกกรวด

ประวัติอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา เดิมชื่อ อำเภอกลาง ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอโนนวัด และอำเภอโนนสูงตามลำดับ เป็นอำเภอที่เป็นทางสัญจรสำคัญอำเภอหนึ่ง มีทั้งถนนมิตรภาพ ทางรถไฟ แม่น้ำมูล และแม่น้ำลำเชียงไกรไหลผ่าน และมีพื้นที่ติดกับอำเภอเมืองนครราชสีมา ประชากรส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดเป็นชาวไทยโคราช จะมีชาวไทยอีสานบ้างเล็กน้อย และมีชาวไทย เชื้อสายจีนบ้างในตัว อำเภอโนนสูง ชาวอำเภอโนนสูงส่วนใหญ่จะมีนามสกุลลงท้ายด้วยคำว่า "กลาง" ซึ่งเป็นชื่อเดิมของอำเภอ เช่นเดียวกับอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดนครราชสีมา ที่นิยมลงท้ายนามสกุลด้วยชื่ออำเภอ

ภาพที่ 5 แผนที่อำเภอโนนสูงจังหวัดนครราชสีมา

ประวัติความเป็นมา

พ.ศ. 2440 เมื่อได้สถาปนาเมืองนครราชสีมาขึ้นแล้วประมาณ 442 ปี ทางราชการ จึงได้รวบรวมตำบลต่างๆ อันประกอบไปด้วย ตำบลจันอัน ตำบลด่านคล้า ตำบลโนนสูง ตำบลขามเฒ่า ตำบลขามสะแกแสง (ปัจจุบันเป็นอำเภอขามสะแกแสง) ตำบลโนนวัด ตำบลเสลา (ปัจจุบันทั้งสองตำบล เป็นหมู่บ้านขึ้นกับตำบลพลสงคราม) ตำบลโตนด ตำบลทองหลาง ตำบลบึง และ ตำบลใหม่ ยกฐานะเป็น อำเภอ ใช้ชื่อว่า “อำเภอกลาง” โดยมีพระยากำธรรพาศิต (ดิษฐ์ โสฬส) เป็นนายอำเภอคนแรก เมื่อก่อน ตำบลต่างๆ เหล่านี้ไปขึ้นกับท้องถิ่นอื่นๆ เช่น แขวงพิมาย แขวงบัวใหญ่ แขวงจอหอ (ปัจจุบันเป็นตำบล ขึ้นกับอำเภอเมือง) และแขวงท่าซ่าง (ปัจจุบันคืออำเภอเฉลิมพระเกียรติ) ที่ตั้ง ที่ว่าการอำเภอกลางอยู่ใน เขตตำบลโนนสูงบริเวณวัดร้าง ซึ่งปัจจุบันคาดว่าเป็นชุมชนบ้านเพิ่ม สาเหตุที่ทางราชการตั้งชื่ออำเภอกลาง นั้น ก็เพราะว่าเป็นชุมชนที่กึ่งกลางระหว่าง อำเภอเมือง ซึ่งเป็นเขตชั้นในกับแขวงบัวใหญ่ (ก่อตั้งเป็นอำเภอ เมื่อปี พ.ศ. 2442) ที่อยู่รอบนอก มีสภาพเป็นชายแดนของจังหวัด หลังจากตั้งอำเภอขึ้นมาไม่นานทาง ราชการก็ตราพระราชบัญญัตินามสกุลขึ้น ให้ข้าหลวงประจำจังหวัด (ผู้ว่าราชการจังหวัด) จึงให้ทุก

อำเภอ ตั้งนามสกุลโดยมีชื่ออำเภอหรือชื่อท้องถิ่นเป็นคำอยู่ในนามสกุลโดยมีชื่ออำเภอหรือชื่อท้องถิ่นเป็นคำอยู่ในนามสกุลด้วย เพื่อประโยชน์ที่จะได้สืบหาถิ่นกำเนิดได้ง่าย ชาวอำเภอกกลางจึงมีนามสกุล ลงท้ายว่า “กลาง” ยิ่งกว่านั้นหลายตำบลยังกำหนดให้มีคำขึ้นต้นที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละตำบลด้วย เช่น ขอ,จ,มุง,หวั่ง เป็นต้นโดยให้อาเภอที่เป็นชื่อแทนตำบล ไว้คำแรกแล้วเอาคำว่ากลาง ซึ่งเป็นชื่ออำเภอไว้เป็น คำสุดท้าย เช่น ขอฝากกลาง จงสีกกลาง และ หวั่งดึกกลาง เป็นต้น ส่วนอำเภออื่นๆ ของจังหวัดนี้ ก็ปฏิบัติเช่นเดียวกัน ดังนั้น จังหวัดนครราชสีมา จึงเป็นจังหวัดเดียวในประเทศไทย ที่ได้ยื่นชื่อ และ นามสกุลแล้วสามารถบอกได้ว่าเป็นคนท้องถิ่นใด หรืออาจจะชี้ให้สีกองไปถึง ระดับตำบล ได้ด้วย

ใน พ.ศ. 2459 พระยาอำเภอย้ายพิศ นายอำเภอกกลาง ได้พิจารณาเห็นว่าสถานที่ตั้งว่าการอำเภอที่วัดร้างอยู่ เพื่อให้สอดคล้องกับชื่อสถานที่ซึ่งได้เสนอขอเปลี่ยนชื่อจากอำเภอกกลางเป็น “อำเภอโนนวัด” แต่มิได้เปลี่ยนนามสกุลของประชาชนที่ได้จัดตั้งไปแล้ว ตามชื่อใหม่ของอำเภอ แต่อย่างไรรวมที่ใช้ชื่อ “อำเภอกกลาง” 19 ปี

ระหว่าง พ.ศ. 2460-2461 พระบริรักษ์นครเขต เป็นนายอำเภอ พิจารณาเห็นว่าสถานที่ตั้งว่าการอำเภอไม่เหมาะสม จึงได้ย้ายมาจัดสร้างขึ้นใหม่ในบริเวณที่ตั้งปัจจุบัน (อาคารที่ว่าการอำเภออยู่ตรงบริเวณสวนป่าหน้าอาคารแผนกทะเบียนราษฎร) โดยก่อสร้างเป็นอาคารไม้ 2 ชั้น หันมุขไปทางทิศเหนือและยังคงใช้ชื่อว่าอำเภอโนนวัดอยู่ตามเดิม

ใน พ.ศ. 2461 ทางราชการโดย “หลวงสวัสดิ์ศรีธานี” ได้ตั้งโรงเรียนประจำอำเภอขึ้น คือ โรงเรียนโนนสูง “ศรีธานี” เป็นโรงเรียนมัธยมอันดับที่ 3 ของจังหวัด ใช้รหัส (ปีกอักษรติดอกเสื้อนักเรียนว่า น.ม.3) นอกจากนั้นอำเภอโนนสูงยังเป็นสถานที่ตั้งโรงเรียนกสิกรรม (ต่อมาได้ย้ายไปตั้งที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แล้วย้ายอีกครั้งไปตั้งที่ตำบลแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่เปลี่ยนชื่อเป็นวิทยาลัยเกษตรกรรมแม่โจ้ จนถึงปัจจุบันและยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัย)

วันที่ 15 มีนาคม 2480 จัดตั้งเทศบาลตำบลโนนสูง ในพื้นที่ตำบลโนนสูง

พ.ศ. 2487 นายชม วลธิภากร เป็นนายอำเภอโนนวัด กระทรวงมหาดไทยได้ตรา

พระราชกฤษฎีกาปรับปรุงเขตการปกครองอำเภอ ตำบล หมู่บ้านใหม่ นายอำเภอโนนสูงจึงได้โอนบางหมู่บ้านของตำบลทองหลาง ไปขึ้นกับอำเภอท่าช้าง และโอนบางหมู่บ้านไปขึ้นตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอจอหอ พร้อมกันนั้นก็ให้ยุบตำบลเสลา และตำบลโนนวัดรวมกันแล้วตั้งเป็นตำบลพลสงครามและได้เปลี่ยนชื่ออำเภอโนนวัดเป็นอำเภอ “โนนสูง” มาจนถึงปัจจุบัน รวมเวลาที่ใช้ชื่ออำเภอโนนวัด 28 ปี ในขณะที่เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอโนนสูง มีเขตการปกครอง 11 ตำบล ปัจจุบันมีตำบลที่ตั้งขึ้นใหม่ได้แก่ ดอนชมพู มะค่าธารปราสาท เมืองปราสาท หลุมข้าว ลำคอหงษ์ ลำมูล และดอนหวาย ส่วนตำบลที่ถูกยุบและโอนไป ได้แก่ โนนวัด เสลา ทองหลาง ขามสะแกแสง

วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2493 เปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลตำบลโนนสูง และ ตั้งตำบลธารปราสาท โดยรวมท้องที่ที่เคยเป็นพื้นที่ของเทศบาลตำบลโนนสูง (ตำบลโนนสูง) เนื่องจากมีการปรับพื้นที่ให้เล็กลง

วันที่ 19 ธันวาคม 2495 ตั้งตำบลเมืองนาท แยกออกจากตำบลขามสะแกแสง และตำบลพลสงคราม

วันที่ 20 พฤศจิกายน 2507 จัดตั้งสุขาภิบาลมะค่า ในท้องที่บางส่วนของ ตำบลพลสงคราม (ในขณะนั้น)

วันที่ 25 พฤศจิกายน 2511 แยกพื้นที่ตำบลขามสะแกแสง และตำบลเมืองนาท อำเภอโนนสูง ไปตั้งเป็น กิ่งอำเภอขามสะแกแสง ขึ้นกับอำเภอโนนสูง

วันที่ 1 กันยายน 2513 ตั้งตำบลมะค่า แยกออกจากตำบลพลสงคราม ตั้งตำบลดอนชมพูแยกออกจากตำบลบึง และ ตั้งตำบลหลุมข้าว แยกออกจากตำบลธารปราสาท

วันที่ 3 มิถุนายน 2514 จัดตั้งสุขาภิบาลตลาดแค ในท้องที่บางส่วนของ ตำบลธารปราสาท

วันที่ 29 มิถุนายน 2516 ยกฐานะเป็น อำเภอขามสะแกแสง

พ.ศ. 2521 นายสมบัติ สืบสมาน นายอำเภอโนนสูง เห็นว่าอาคารที่ว่าการอำเภอโนนสูง หลังเดิมซึ่งเป็นไม้เก่าแก่ ชำรุดทรุดโทรมตามกาลเวลา จึงประสานขอรับงบประมาณจากกรมการปกครอง ก่อสร้างที่ว่าการอำเภอเป็นอาคารตึก 2 ชั้น ที่ตั้งอยู่หลังที่ว่าการอำเภอหลังใหม่นี้ ปัจจุบัน ใช้เป็น ห้องเก็บวัสดุครุภัณฑ์ของส่วนราชการ

วันที่ 19 ธันวาคม 2524 ได้โอนหมู่ 1 (บ้านหนุก) และ หมู่ 16 (บ้านนามาบ (ในขณะนั้น) จากตำบลขามเฒ่า อำเภอโนนสูง ไปขึ้นกับตำบลขามสะแกแสง อำเภอขามสะแกแสง

ในปี พ.ศ. 2528 นายวิรัช รัตนเศรษฐ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมา เขต 3 (ดำรงตำแหน่งในขณะนั้น) ได้กรุณาประสานงานกับกรม การปกครองขอรับการสนับสนุน เพื่อก่อสร้างอาคารหอประชุม

วันที่ 12 ตุลาคม 2531 ตั้งตำบลลำคองษ์ แยกออกจากตำบลขามเฒ่า

วันที่ 1 สิงหาคม 2534 ตั้งตำบลเมืองปราสาท แยกออกจากตำบลด่านคล้า และตำบลจันอัด

วันที่ 1 มกราคม 2535 เปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลตำบลโนนสูง (ครั้งที่ 2)

วันที่ 15 กันยายน 2536 ตั้งตำบลดอนหวาย แยกออกจากตำบลโดนด และตั้งตำบลลำมูล แยกออกจาก ตำบลบึง และ ตำบลโดนด

ในปี 2539 ก่อสร้างที่ว่าการอำเภอหลังใหม่ (ปัจจุบัน) ซึ่งนับว่าเป็นที่ว่าการอำเภอหลังใหม่ที่สง่างาม เป็นศูนย์กลางในการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ระดับหนึ่ง จะเป็นที่ให้บริการของรัฐให้ประชาชนได้รับความสะดวก รวดเร็ว ในการติดต่อราชการได้อย่างทั่วถึงต่อไป และท่านยังได้กรุณาสนับสนุนงบประมาณตามโครงการพัฒนาจังหวัด ของส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจ ตามข้อเสนอของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จัดซื้อครุภัณฑ์ สำหรับข้าราชการ โต๊ะประชุมเป็นแบบเหล็ก รวมเป็นเงิน 185,000 บาท

วันที่ 25 พฤษภาคม 2542 ยกฐานะจากสุขาภิบาลมะค่า และ สุขาภิบาลตลาดแค เป็น เทศบาลตำบลมะค่า และ เทศบาลตำบลตลาดแคในอดีตอำเภอโนนสูงเป็นอำเภอที่มีความเจริญสูงสุด อำเภอหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมา เพราะมีทางรถไฟผ่าน ทำให้การคมนาคมสินค้าเกษตรกรรม และ หัตถกรรมเป็นไปด้วยความสะดวก คนจีนเข้ามาตั้งร้าน (โรงเจ็ก) ค้าขายสินค้า มีการก่อสร้างโรงสีไฟ (โรงสีข้าว) ขึ้นในเขตเทศบาล 2 โรง ราษฎร นำข้าวเปลือก สินค้าหัตถกรรมและของป่ามาขาย แล้วซื้อส่งของที่จำเป็นในการครองชีพจากตลาดออกไป นอกจากนั้นราษฎรที่มีฐานะดี และเห็นความสำคัญของการศึกษา ได้ส่งบุตรหลาน เข้ามาศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียน “ศรีธานี” อำเภอโนนสูงจึงมีความเจริญดังกล่าแล้ว ต่อมาได้มีการตัดถนนสายใหม่เรียกชื่อว่าถนนมิตรภาพ การติดต่อกับอำเภอเมืองที่มีความเจริญสูงกว่า ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ถนนหนทางได้รับการพัฒนาอย่างกว้างขวาง การคมนาคมเปลี่ยนจาก เดินเท้า ใช้เกวียนใช้รถจักรยาน (รถถีบ) ไปเป็นรถจักรยานยนต์ รถยนต์ ทั้งรถส่วนตัวและรถโดยสารประจำทาง ประกอบด้วยตำบลสามสะแกแสง ได้ยกฐานะเป็นอำเภอมิตลาดมีโรงเรียนประจำอำเภอ มีบริการทางการแพทย์ของตนเอง ปัจจุบัน อำเภอโนนสูงได้รับการคัดเลือกจากกรมการปกครอง ให้เป็น นายอำเภอมิติใหม่ โดยสนับสนุนการพัฒนาประสิทธิภาพการบริการประชาชนของอำเภอ จนมีมาตรฐานการบริการได้รับการยกย่องให้เป็นอำเภอตัวอย่าง

ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอโนนสูงตั้งอยู่ทางตอนกลาง ค่อนไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอสามสะแกแสงและอำเภอกง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอพิมาย
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอจักราช อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และ อำเภอเมือง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอโนนไทยและอำเภอสามสะแกแสง

การปกครองส่วนภูมิภาค

อำเภอโนนสูงแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 16 ตำบล 195 หมู่บ้าน ได้แก่

- 1) โนนสูง 2) ใหม่ 3) โตนด 4) บึง 5) ดอนชมพู 6) ชารพราสาท 7) หลุมข้าว 8) มะค่า
- 9) พลสงคราม 10) จันอัด 11) ขามเฒ่า 12) ด่านคล้า 13) ลำคองหงส์ 14) เมืองพราสาท
- 15) ดอนหวาย 16) ลำมูล

การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอโนนสูงประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 18 แห่ง ได้แก่

1. เทศบาลตำบลโนนสูง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลโนนสูงทั้งตำบล
2. เทศบาลตำบลตลาดแค ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลธารปราสาท
3. เทศบาลตำบลมะค่า ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลมะค่า
4. เทศบาลตำบลใหม่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลใหม่ทั้งตำบล
5. เทศบาลตำบลด่านคล้า ครอบคลุมพื้นที่ตำบลด่านคล้าทั้งตำบล
6. เทศบาลตำบลดอนหวาย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลดอนหวายทั้งตำบล
7. องค์การบริหารส่วนตำบลโดนต ครอบคลุมพื้นที่ตำบลโดนตทั้งตำบล
8. องค์การบริหารส่วนตำบลบึง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบึงทั้งตำบล
9. องค์การบริหารส่วนตำบลดอนชมพู ครอบคลุมพื้นที่ตำบลดอนชมพูทั้งตำบล
10. องค์การบริหารส่วนตำบลธารปราสาท ครอบคลุมพื้นที่ตำบลธารปราสาท

(เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลตลาดแค)

11. องค์การบริหารส่วนตำบลหลุมข้าว ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหลุมข้าวทั้งตำบล
12. องค์การบริหารส่วนตำบลมะค่า ครอบคลุมพื้นที่ตำบลมะค่า (เฉพาะนอกเขต

เทศบาลตำบลมะค่า)

13. องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม ครอบคลุมพื้นที่ตำบลพลสงครามทั้ง

ตำบล

14. องค์การบริหารส่วนตำบลจันอัด ครอบคลุมพื้นที่ตำบลจันอัดทั้งตำบล
15. องค์การบริหารส่วนตำบลขามเฒ่า ครอบคลุมพื้นที่ตำบลขามเฒ่าทั้งตำบล
16. องค์การบริหารส่วนตำบลลำคองหงษ์ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลลำคองหงษ์ทั้ง

ตำบล

17. องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองปราสาท ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเมืองปราสาท

ทั้งตำบล

18. องค์การบริหารส่วนตำบลลำมูล ครอบคลุมพื้นที่ตำบลลำมูลทั้งตำบล

ประวัติอำเภอโชคชัย ตามหลักฐานกรมศิลปากร ประวัติจังหวัดนครราชสีมา เดิมอำเภอโชคชัยมีสภาพเป็นด่าน เรียกว่า "ด่านกระโทก" ปี พ.ศ.2448 ทางราชการพิจารณาเห็นว่า คำว่า "กระโทก" มีสำเนียงและความหมายไม่ไพเราะเหมาะสม จึงได้เปลี่ยนชื่ออำเภอจาก "อำเภอกระโทก" เป็น "อำเภอโชคชัย" จนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 6 แผนที่อำเภอโชคชัยจังหวัดนครราชสีมา

ประวัติความเป็นมา

ตามการสืบสวนถึงความเป็นมาที่ปรากฏหลักฐานในหนังสือศิลปกร ปีที่ 1 เล่ม 4 พ.ศ. 2480 อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ จังหวัดนครราชสีมาว่าอำเภอโชคชัยนี้ เดิมเป็นด่านที่มีกองคาราวานซึ่งมีเกวียนเป็นพาหนะ ที่เดินผ่านไปมาระหว่างประเทศไทยกับประเทศเขมรในสมัยโบราณ กล่าวคือ เมื่อเดินทางมาถึงที่บ้านด่านเกวียนที่จะพักแรมที่นี้เป็นด่านที่หนึ่ง แล้วก็จะเดินทางต่อมาพักที่ด่านกระโทกเป็นด่านที่สอง แล้วก็เดินทางต่อไปเรื่อย ๆ จนถึงประเทศเขมรอยู่เป็นประจำ จึงเรียกด่านนี้ว่า "ด่านกระโทก" คำว่า "กระโทก" นี้ มีผู้สันนิษฐานว่า ในบริเวณนี้ มีป่าไม้ชนิดหนึ่งซึ่งประกอบด้วยต้นไม้ ชื่อว่า "ต้นกระโทกโรก" มาก จึงได้ตั้งชื่อว่า "ด่านกระโทกโรก" ต่อมาคำนี้อาจจะไม่เหมาะสมหรืออาจเรียกผิดเพี้ยนไป จึงเปลี่ยนมาเป็น "ด่านกระโทก" และตั้งชื่อว่า บ้านกระโทก มาจนถึงปัจจุบันนี้

ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอโชคชัยตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอเมืองนครราชสีมาและอำเภอเฉลิมพระเกียรติ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอหนองบุญมาก
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอครบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอปักธงชัย

การปกครองส่วนภูมิภาค

อำเภอโชคชัยแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 10 ตำบล ได้แก่ 1) กระโทก 2) พลับพลา 3) ท่าอ่าง 4) หุ่งอรุณ 5) ท่าลาดขาว 6) ท่าจะหลุง 7) ท่าเยี่ยม 8) โชคชัย 9) ละลมใหม่พัฒนา 10) ด่านเกวียน

การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอโชคชัยประกอบด้วยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 12 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลโชคชัย ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลกระโทกและบางส่วนของ ตำบลโชคชัยเทศบาลตำบลด่านเกวียน ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลท่าอ่างและบางส่วนของ ตำบลด่านเกวียนเทศบาลตำบลท่าเยี่ยม ครอบคลุมพื้นที่ตำบลท่าเยี่ยมทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลกระโทก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลกระโทก (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลโชคชัย)

องค์การบริหารส่วนตำบลพลับพลา ครอบคลุมพื้นที่ตำบลพลับพลาทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าอ่าง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลท่าอ่าง (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลด่านเกวียน)

องค์การบริหารส่วนตำบลหุ่งอรุณ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหุ่งอรุณทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าลาดขาว ครอบคลุมพื้นที่ตำบลท่าลาดขาวทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าจะหลุง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลท่าจะหลุงทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลโชคชัย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลโชคชัย (เฉพาะนอกเขตเทศบาล ตำบลโชคชัย)

องค์การบริหารส่วนตำบลละลมใหม่พัฒนา ครอบคลุมพื้นที่ตำบลละลมใหม่พัฒนาทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลด่านเกวียน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลด่านเกวียน (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลด่านเกวียน)

สรุปพื้นที่ 3 อำเภอที่กล่าวมานี้มีความเกี่ยวข้องกับศิลปะการแสดงพื้นบ้านเพลงโคราช เนื่องจากหมอลำเพลงที่มีชื่อเสียงส่วนใหญ่มีถิ่นกำเนิดมาจาก 3 อำเภอนี้ และผู้ได้รับการถ่ายทอดจะเป็นคนในครอบครัว อาจมีแพร่กระจายไปยังอำเภอใกล้เคียงบ้าง อย่างไรก็ตามเพลงโคราทยังเป็นที่นิยมของคนในอำเภอดังกล่าวมาแล้วเป็นอย่างดี

3.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศเกี่ยวกับเพลงโคราช

สุกัญญา ภักธราชัย (2540 : 147-150) ได้ศึกษาเพลงปฎิพากย์ บทเพลงปฎิภาณของชาวบ้านไทย ผลการวิจัยพบว่าวิจัยว่า เพลงปฎิพากย์ภาคกลางเป็นเพลงร้องตอบโต้ระหว่างชายและหญิง ซึ่งมีทั้งร้องตอบโต้ชนิดวรรคต่อวรรคจนถึงโต้ตอบแบบบทต่อบท โดยมีลูกคู่ชาย หญิงขับร้อง ในการร้องเพลงปฎิพากย์ผู้ร้องจะต้องคำนึงถึงจังหวะของเพลง เพราะท่วงทำนองเพลงชนิดต่าง ๆ คล้ายคลึงกัน แต่จะแตกต่างกันที่จังหวะของเพลงเนื้อหาของเพลงปฎิพากย์เป็นเรื่องราวระหว่างหนุ่มสาวเกี่ยวพาราสักัน พ่อเพลงแม่เพลงจะเล่าเรื่องราวของเพลง โดยพ่อเพลงแม่เพลง จะขับร้องกันตรง ๆ ไม่อ้อม เพลงปฎิพากย์เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่เคยได้รับความนิยมต่อสังคมดังนี้สร้างความบันเทิง สร้างความสามัคคี ให้การศึกษาแก่ผู้คนในสังคม ระบายความกดดันอันเนื่องจากกฎเกณฑ์ประเพณีค่านิยม การแสดงออกทางเพศ ระบายความกดดันอันเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจ สังคม บันทึบเหตุการณ์และวิพากษ์วิจารณ์สังคม ปัจจุบันเพลงปฎิพากย์ได้ถดถอยลง เพราะมีบทบาท ของตะวันตกมาเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนไทย โดยมีโทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ เข้ามาทดแทน เพลงปฎิพากย์ แต่เพลงปฎิพากย์ก็ไม่ได้ สูญหายไปกับค่านิยมของตะวันตก

ปัทมา บุญอินทร์ (2537 : 118-126) ได้ศึกษาการปรับตัวของเพลงพื้นบ้าน ศึกษากรณีเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา พบว่าการปรับตัวของเพลงโคราช สามารถพิจารณาได้ 2 ด้านใหญ่ ๆ คือการปรับตัวทางด้านวิถีชีวิตของเพลงโคราช และการปรับตัวด้านขนบธรรมเนียมและเนื้อหาการแสดง การปรับตัวทางด้านวิถีชีวิตของเพลงโคราช พบว่า วิถีชีวิตของ เพลงโคราชได้ปรับตัวไปในลักษณะที่เป็นเชิงพาณิชย์ เข้าสู่ระบบธุรกิจโดยการก่อตั้ง เป็นคณะเพลง และมีหน้าร้านเป็นที่ติดต่อรับงาน มีหัวหน้าคณะเป็นนายหน้า เป็นคนกลางที่ติดต่อระหว่างผู้ว่าจ้างกับหมอลำ การแข่งขันกันประมูลโรงเพลง สำหรับแสดงแก่บน ณ อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ซึ่งระบบประมูล ที่ดำเนินโดยเทศบาลเมืองนครราชสีมา เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เพลงโคราชกลายเป็นธุรกิจการแสดงอย่างหนึ่ง ทางด้านขนบธรรมเนียมและเนื้อหาการแสดง ปัจจุบันเพลงโคราชแบบเดิมที่เล่นในงานบุญทั่วไป ได้ปรับตัว โดยการประยุกต์ หมอลำจะต้องใช้ทักษะในการเดินประกอบ จังหวะเพลง และร้องเพลงลูกทุ่งเพิ่มขึ้น ในส่วนของเพลงโคราชแก่บน ได้ลดขั้นตอนการแสดงลง เหลือเพียง ไม่กี่ขั้นตอน ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับเวลา และอัตราค่าจ้างที่ตายตัว ดังนั้นหมอลำจึงไม่ต้องใช้ทักษะในการเดินสวด เพียงสามารถท่องกลอนเพลงได้ก็เพียงพอแล้ว ด้วยเหตุนี้ หมอลำโคราชในปัจจุบัน จึงมีบทบาทเป็น ศิลปินอาชีพ หรือผู้แสดง มิใช่เป็นปัญญาชนท้องถิ่นเหมือนดังเดิม

วีระ เลิศจันทิก (2541 : 121-122) ได้ศึกษาเพลงโคราชในกระแสโลกาภิวัตน์ เพื่อศึกษาองค์ประกอบ และศิลปะการแสดงในเพลงโคราช จากหมอลำเพลงรุ่นครูจำนวน 4 คน หมอลำเพลงรุ่นเก่า จำนวน 20 คน ทั้งนี้โดยศึกษาเพลงโคราชจำนวน 533 เพลง ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบและศิลปะการแสดง เพลงโคราชของหมอลำเพลงรุ่นครู และหมอลำเพลงอาชีพ ที่แสดง แบบดั้งเดิมยังคงรักษาขนบเดิม คือฉันทลักษณ์ของเพลง ยังคงสัมผัสอยู่ มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับศาสนา สังคม สิ่งแวดล้อม ความเชื่อ ความรัก ประวัติศาสตร์ วรรณคดี ตำนาน นิทาน ชาดก สุภาษิต และคำพังเพย ศิลปะ และการดำเนินการแสดงยังยึดถือ ความเชื่อเดิม คือการไหว้ครู การก้าวขาขึ้นโรงเพลง และการแต่งกาย

พชร สุวรรณภาชน์ (2543 : 165-167) ได้ศึกษาเพลงโคราช การศึกษาทางมานุษยวิทยาการดนตรี ได้อภิปรายผลจากการศึกษาว่า ปัจจุบันความนิยมในเพลงโคราชแบบดั้งเดิมเริ่มลดน้อยถอยลง เนื่องจากความเจริญทางสื่อสาร เทคโนโลยีด้านต่างๆ ที่รับเอาวัฒนธรรมตะวันตกแพร่กระจายเข้าสู่ประชาชนอย่างรวดเร็ว เข้ามาเป็นตัวเลือกใหม่ ที่เบียดเบนความสนใจของผู้ฟังเพลงโคราชปัจจุบัน ฟังเพลงโคราชแบบดั้งเดิมอยู่บ้าง แต่ก็เป็นผู้สูงอายุ ส่วนหนุ่มสาวที่สนใจเพลงโคราช ก็หันไปนิยม ฟังเพลงโคราชซึ่ง แม้ว่าเพลงโคราชอาจจะ ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ฟังชาวโคราชได้อีก แต่เพลงโคราชก็เป็นวัฒนธรรมที่สะท้อนความเป็นชาวโคราชได้อย่างชัดเจน เป็นวัฒนธรรมการดนตรีของชาวโคราชที่ยังคงมีบทบาทในสังคม สมควรได้รับการอนุรักษ์ ส่งเสริม และพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน ให้เพลงโคราช มรดกวัฒนธรรมของชาวโคราชสืบไป

กษมา มั่งประยูร (2544 : 57-76) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดง เพลงโคราช คณะกำป็น บ้านแท่น และคณะแสงสมชิต เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบที่ใช้ในการแสดงเพลงโคราช และการเปลี่ยนแปลงด้านรูปแบบ และเนื้อหาในการแสดงเพลงโคราช ผลการศึกษาพบว่า การแสดงเพลงโคราช คณะกำป็นบ้านแท่น และคณะแสงสมชิต มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้าน องค์ประกอบของการแสดงได้แก่ จำนวนผู้แสดงที่มีจำนวนมากขึ้น ทั้งหมอลำเพลงรุ่นเก่า หมอลำเพลงรุ่นใหม่ และนักแสดงเพลงโคราชปัจจุบัน เพลงโคราชซึ่ง ได้รับความสนใจจากคนหนุ่มสาว ที่ชอบความสนุกสนาน เน้นการใช้ท่วงทำนอง และจังหวะที่เร็ว หมอลำเพลงรุ่นใหม่เน้นการแต่งกายที่มีสีสันฉูดฉาด เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้ชม ผู้ฟัง การแสดงเพลงโคราชในปัจจุบัน จะนำเครื่องดนตรีไฟฟ้ามาใช้ประกอบการแสดงรวมทั้ง การตกแต่งเวที เหมือนกับเวทีของนักร้องเพลงลูกทุ่งทั่วไป การเปลี่ยนแปลงด้านรูปแบบการแสดงเพลงโคราช จากที่หมอลำเพลงรุ่นเก่า ในคณะ 4 คน มีการนำเพลงลูกทุ่งมาร้อง แทรกบทเจรจา เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน มีท่วงเครื่องประกอบการร้อง แทรกบทเจรจา เนื้อหาที่ใช้แสดงเป็นเรื่องราวเหตุการณ์ และข่าวที่ได้รับความสนใจจาก คนทั่วไป ส่วนภาษาที่ใช้จะมีภาษากลางเพิ่มขึ้น แต่ยังคงใช้ภาษาโคราชเป็นหลัก

ศุภชัย ทอนสูงเนิน (2546 : 149) ได้ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนคนเพลงโคราชผลการวิจัยพบว่าเพลงโคราชได้หันกลับมานิยมในปัจจุบันนี้ และได้มีการพัฒนาเพลงโคราชขึ้นมาใหม่ โดยมีรูปแบบ

เพลงโคราชแบบดั้งเดิมไว้ ส่วนหมอเพลงโคราชต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญ ในด้านเพลงโคราชเป็นอย่างดี เพลงโคราชสามารถทำให้จังหวัดนครราชสีมา เป็นสังคมที่อนุรักษ์เพลงโคราชปรับเปลี่ยนเพื่อให้ทันยุคทันสมัย และความต้องการของผู้ฟัง ทำให้เพลงโคราชกลายเป็นการนำเสนอในรูปแบบของธุรกิจ

ศุภรัตน์ ทองพานิชย์ (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเพลงโคราช : การสร้างมาตรฐานศิลปะการแสดงพื้นบ้าน จังหวัดนครราชสีมา พบว่าเพลงโคราชเป็นศิลปะการแสดงที่มีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับของชุมชนจังหวัดนครราชสีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผลการวิจัยครั้งนี้ ได้ทราบถึงประวัติความเป็นมา สภาพปัจจุบันปัญหา และได้มาตรฐานในการจัดการแสดงเพลงโคราช ในรูปแบบที่มีการอนุรักษ์องค์ประกอบในการจัดการแสดงแบบดั้งเดิมไว้ให้คงอยู่ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสมาคมเพลงโคราชในการนำมาตรฐานการแสดงเพลงโคราชเป็นแนวทางการอนุรักษ์ สืบทอด และเผยแพร่ แก่สมาชิกในสมาคม และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาจะได้นำมาตรฐานเพลงโคราชนี้ไปใช้ประกอบจัดการทำหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป

พระครูโสภิตธรรมประยุต (2550 : 112) ได้ศึกษาการศึกษาพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงโคราช พบว่าเพลงโคราชมักจะนิยมกล่าวสอนหรือให้แนวคิดที่เน้นความเป็นชาวพุทธ โดยถ่ายทอดผ่านเนื้อหาสาระของเพลง

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสื่อวีดิทัศน์

ไพโรจน์ วรกระมล (2539 : บทคัดย่อ) ได้สร้างและหาประสิทธิภาพของรายการวีดิทัศน์การสอนเรื่องการฝึกภาพและการใช้ภาพทางการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า รายการวีดิทัศน์ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด (90/90) และมีผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนจริงหรือไม่ โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียนของกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ลำดับ .01 แสดงว่าการเรียนจากรายการวีดิทัศน์การสอนเรื่องการฝึกภาพและการใช้ภาพทางการศึกษาทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นจริง

2. รายการวีดิทัศน์การสอน เรื่อง การฝึกภาพและการใช้ภาพทางการศึกษามีประสิทธิภาพ (E1/E2) เป็น 91.06/93.00 แสดงว่ารายการวีดิทัศน์การสอนมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดจริง (80/80)

อุทร อารัมภวิโรจน์ (2544:บทคัดย่อ) ได้พัฒนาชุดสื่อประสมวิชาภาษาไทย เรื่องชนิดของคำ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อหาประสิทธิภาพชุดสื่อประสมที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพ 81.90/78.28 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

อัมพร กุลาเพ็ญ (2544:บทคัดย่อ) ได้พัฒนาชุดสื่อประสมประกอบการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ เรื่องศาสนาในประเทศไทย เพื่อหาประสิทธิภาพชุดสื่อประสมประกอบการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพ 83.60/85.80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80

จำลอง พรหมสูงวงศ์ (2538:บทคัดย่อ) ได้สร้างชุดสื่อประสมที่มีประสิทธิภาพ เรื่องศาสนา ที่มีประสิทธิภาพเรื่องศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ผลวิจัยพบว่า ชุดสื่อประสมที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ ตามหลักเกณฑ์มาตรฐาน 86.66/84.58 และคะแนนทดสอบของนักเรียนหลังเรียนด้วยชุดสื่อประสมสูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง พบว่าปัจจุบันความนิยมในเพลงโคราชแบบดั้งเดิมเริ่มลดน้อยถอยลง เนื่องจากความเจริญทางสื่อสาร เทคโนโลยีด้านต่างๆ ที่รับเอาวัฒนธรรมตะวันตกแพร่กระจายเข้าสู่ประชาชนอย่างรวดเร็ว เข้ามาเป็นตัวเลือกใหม่ ที่เบี่ยงเบนความสนใจของผู้ฟังเพลงโคราชปัจจุบัน ฟังเพลงโคราชแบบดั้งเดิมอยู่บ้าง แต่ก็เป็นผู้สูงอายุ ส่วนหนุ่มสาวที่สนใจเพลงโคราช ก็หันไปนิยม ฟังเพลงโคราชซึ่ง แม้ว่าเพลงโคราชอาจจะ ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ฟังชาวโคราชได้อีก แต่เพลงโคราชก็เป็นวัฒนธรรมที่สะท้อนความเป็นชาวโคราชได้อย่างชัดเจน และจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสื่อวัฒนธรรมพบว่าวัฒนธรรมด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี เช่น สไลด์ วีดิทัศน์ วิทยุ โทรทัศน์ มีความเหมาะสม เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และทุกเนื้อหาและทุกระดับชั้น จึงได้จัดทำงานวิจัยการสร้างสื่อวัฒนธรรมเพลงโคราช เพื่อการอนุรักษ์ ส่งเสริม และพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันให้เพลงโคราช อันเป็นมรดกวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าของชาวโคราชสืบไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การสร้างสื่อนวัตกรรมเพลงโคราช คณะผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัย และพัฒนา (Research and Development : R&D) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document Analysis) และข้อมูลภาคสนาม (Field Study) อย่างต่อเนื่องตามกรอบความมุ่งหมายของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา และเพื่อสร้างสื่อนวัตกรรม เพลงโคราช วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ซึ่งคณะผู้วิจัย ได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยไว้ตามลำดับ ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

- 1.1 ด้านเนื้อหา (ประวัติความเป็นมาของเพลงโคราช)
- 1.2 วิธีการวิจัย
- 1.3 ระยะเวลา
- 1.4 พื้นที่วิจัย
- 1.5 กลุ่มตัวอย่าง

2. วิธีดำเนินการวิจัย

- 2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2.3 การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล
- 2.4 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ซึ่งแต่ละประเด็นการศึกษานำเสนอตามลำดับ ดังนี้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

การศึกษครั้งนี้ คณะผู้วิจัยทำการศึกษาตามความมุ่งหมายทั้ง 2 ข้อ ดังต่อไปนี้
ความมุ่งหมายข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความเป็นมาของเพลงโคราชจังหวัดนครราชสีมา มีเนื้อหาประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา ลำดับขั้นตอนในการแสดงเพลงโคราช
ความมุ่งหมายข้อที่ 2 เพื่อสร้างสื่อนวัตกรรม เพลงโคราช โดยวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ได้จัดทำในรูปแบบสื่อวีดิทัศน์ มีองค์ประกอบเกี่ยวกับประวัติที่มาของเพลงโคราช รูปแบบการแสดง ทำรำ

และการฝึกร้องเพลงโคราช ซึ่งได้เชิญหมอเพลงที่มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา

2. ด้านวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างสื่อนวัตกรรมเพลงโคราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยศึกษาองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีประสบการณ์การในการแสดงเพลงโคราชตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป โดยเน้นตามหัวข้อความมุ่งหมาย ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้กำหนดการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 วิธี ดังนี้

2.1 ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้จากแหล่งต่างๆ เพื่อศึกษาองค์ความรู้และประวัติความเป็นมาของการแสดงเพลงโคราช โดยทำการศึกษาจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ ตำรา คู่มือหนังสือ บทความ อินเทอร์เน็ต รายงานการวิจัย และวิทยานิพนธ์ เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย

2.2 ศึกษาจากภาคสนาม เพื่อศึกษาเชิงลึกในพื้นที่วิจัยกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ โดยการใช้เครื่องมือวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และไม่มีโครงสร้าง การประชุมเสวนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อความสมบูรณ์

2.3 ทำหนังสือเชิญเป็นวิทยากร จากวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม

2.4 นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดกระทำข้อมูลตามความมุ่งหมายการวิจัย ตามรูปแบบและกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ

2.5 นำเสนอผลการวิจัยที่ได้มาสร้างสื่อนวัตกรรมเพลงโคราชในรูปแบบวีดีทัศน์

3. ระยะเวลาในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการสร้างสื่อนวัตกรรมเพลงโคราชของวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา คณะผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย โดยเริ่มจากเดือน กรกฎาคม พ.ศ.2555 ถึงเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2555

4. พื้นที่วิจัย

การกำหนดพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) คือ จังหวัดนครราชสีมา โดยทำการเลือกพื้นที่ 3 พื้นที่ คือ อำเภอเมือง อำเภอโนนสูง และ อำเภอโชคชัย เนื่องจากทั้งสามอำเภอนั้นเป็นต้นถิ่นกำเนิดของเพลงโคราชดั้งเดิม ศึกษาจากหมอเพลงโคราชที่มีประสบการณ์ในการแสดงเพลงโคราชเป็นระยะเวลา ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

ตาราง 1 รายชื่อครูเพลงโคราช ที่มีถิ่นกำเนิดในพื้นที่การวิจัย

ชื่ออำเภอ	ชื่อคณะเพลงโคราช
อำเภอเมือง	1. ครูแฉล้ม แบนขุนทด
	2. ครูนกน้อย ประคำ
	3. ครูสมบัติ เสือบุญศรี
	4. ครูจรัญ ขอเสริมกลาง
	5. ครูบุญสม สังข์สุข
อำเภอโนนสูง	1. ครูบุญสม พันดุง
	2. ครูใจ พันดุง
	3. ครูลำไย พานิชย์
อำเภอโชคชัย	1. ครูกำปั่น บ้านแท่น
	2. กาเหว่า เกริ่นกระโทก
	3. นางสาวบุปผา บัวผันสระน้อย

5. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) จากหมอเพลงโคราชที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง 5 คน อำเภอโนนสูง 3 คน และอำเภอโชคชัย 3 คน รวมทั้งหมด 11 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างสื่อนวัตกรรมเพลงโคราชจังหวัดนครราชสีมา คณะวิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Tools) ในการศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) คือ แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง ซึ่งคณะผู้วิจัยจะใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ ทั้ง 2 แบบมีความคล้ายคลึงกัน ต่างกันที่แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างนั้น คณะวิจัยจะสัมภาษณ์ตามแบบที่กำหนดไว้ตามกรอบความมุ่งหมายของการวิจัย คณะผู้วิจัยใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ทราบประวัติความเป็นมาลำดับชั้นการแสดง กลอนเพลงที่ใช้ และแนวทางในการสร้างสื่อนวัตกรรมเกี่ยวกับการแสดงเพลงโคราชให้มากที่สุด

1.2 การประชุมเสวนาเชิงปฏิบัติการ (Workshop) หรือการทำวิพากษ์ คือ เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ประชุมตัวแทนกลุ่มผู้รู้ และกลุ่มผู้ปฏิบัติ เพื่อพิจารณาความถูกต้องด้านเนื้อหาหลังจากที่ได้ข้อสรุปด้านการสร้างสื่อนวัตกรรมเพลงโคราช

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างสื่อนวัตกรรม เพลงโคราช วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นตามหัวข้อความมุ่งหมายที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

2.1 ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้จากแหล่งต่างๆ เพื่อศึกษาองค์ความรู้ และประวัติความเป็นมาของการแสดงเพลงโคราช โดยทำการศึกษาจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ ตำรา คู่มือหนังสือ บทความ อินเทอร์เน็ต รายงานการวิจัยและ วิทยานิพนธ์ เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย

2.2 ศึกษาจากภาคสนาม เพื่อศึกษาเชิงลึกในพื้นที่วิจัยกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้รู้ และกลุ่มผู้ปฏิบัติ โดยการใช้เครื่องมือวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์ และการประชุมเสวนาเชิงปฏิบัติการ

3. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การจัดกระทำข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลนั้น คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการบันทึกรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยจำแนกข้อมูลแยกออกเป็นประเด็นตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่ตั้งไว้ และตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วนเพียงพอเหมาะสมพร้อมแก่การนำไปวิเคราะห์ สรุปผลแล้วหรือไม่

ในกรณีที่มีข้อมูลที่ได้มามีความไม่สอดคล้องกัน จากนั้นผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ประเด็นที่กำหนดไว้ โดยใช้แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และอธิบายผลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยนำข้อมูลกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลอ่านหรือกลับไปสอบถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อคณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและกระทำข้อมูลเรียบร้อยแล้วจากแบบสัมภาษณ์ และประชุมเสวนาเชิงปฏิบัติ เพื่อสรุปผลการศึกษา ดังนี้

3.2.1 วิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) จัดกลุ่มเอกสารที่จะวิเคราะห์ สังเคราะห์ออกเป็นกลุ่มข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องวิจัย บริบทพื้นที่ในการทำวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.3 วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และแบบสัมภาษณ์ โดยจะประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะที่ได้ นำมาวิเคราะห์ในลักษณะเชิงบรรยาย และวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการสร้างข้อสรุป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล จากการประชุมสัมมนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ดำเนินการดังนี้

3.4.1 แยกประเภทข้อมูลจากการประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ

3.4.2 ลดทอนข้อมูลโดยการเลือกจับสาระสำคัญปรับให้เข้าใจง่ายและบันทึกข้อมูลในลักษณะการเขียนให้ชัดเจนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

3.4.3 การสรุปความเห็นการให้ความหมาย และหาผลเท็จจริงต่าง ๆ

ของข้อมูลนั้น

4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการกำหนดขอบเขตของการวิจัยและวิธีดำเนินการวิจัยในข้อความข้างต้นนั้นสามารถสรุปแผนการดำเนินงานการวิจัยตามตารางการวิจัยเรื่องการสร้างสื่อนวัตกรรมเพลงโคราช วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมาดังนี้

4.1 การนำเสนอผลการวิจัย ใช้การนำเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยนำข้อมูลจากการเก็บรวบรวม ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามคุณลักษณะและตามความมุ่งหมายการวิจัย ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลทางวิชาการที่คณะผู้วิจัยได้ยกขึ้นมาเป็นแนวคิดหลักในการจัดทำสื่อนวัตกรรมเพลงโคราชในรูปแบบวีดิทัศน์ โดยประกอบด้วยความเป็นมาของเพลงโคราช ลำดับขั้นตอนการแสดง ท่ารำ และการฝึกร้องเพลงโคราช

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง เพลงโคราชจังหวัดนครราชสีมา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสาร ตำราและศึกษาภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการประชุมเสวนาเชิงปฏิบัติการ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และกำหนดกรอบนำเสนอผลการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 ความเป็นมา ของเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา

1.1 ประวัติเพลงโคราช

1.2 ลำดับขั้นตอนการแสดงเพลงโคราช

ตอนที่ 2 การสร้างสื่อนวัตกรรมเพลงโคราช

ตอนที่ 1 ความเป็นมา ของเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา

1.1 ประวัติเพลงโคราช

เพลงโคราชนั้นมีความเป็นมาไม่เป็นที่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด เช่นเดียวกับกับเพลงพื้นบ้านในภาคอื่นๆ เนื่องจากการละเล่นของชาวบ้าน ที่มุ่งเน้นความสนุกสนานบันเทิงใจไม่มีกฎเกณฑ์รูปแบบการเล่นที่ตายตัว มีการถ่ายทอดกันแบบปากต่อปากไม่มีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จึงไม่สามารถชี้ชัดลงไปได้ว่าใครเป็นผู้คิดค้นหรือเป็นผู้ว่าเพลงโคราชเป็นคนแรก

อย่างไรก็ตามการค้นคว้าจากเอกสารและการสัมภาษณ์ ทำให้ได้ข้อสันนิษฐานว่าประการที่หนึ่ง ความเป็นมาของเพลงโคราชที่ปรากฏในตำนานเพลงโคราช เนื่องจากเพลงโคราชเป็นวัฒนธรรมมุขปาฐะ เรื่องราวความเป็นมาต่างๆที่เกี่ยวกับเพลงโคราชจึงถูกถ่ายทอดด้วยวิธีปากต่อปากและการสังเกตจดจำ จากครูเพลงถึงลูกศิษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ปรากฏที่มาของเพลงโคราชว่ามีกำเนิดมาจากตำนานเพลงโคราช 2 ตำนาน ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในกลุ่มหมอลงคราญนี้ ตำนานเพลงโคราช ตำนานที่ 1 กล่าวว่าเพลงโคราชเกิดขึ้นเพราะพระยาเข้มเพชร (เกิดขึ้นในสมัยใดไม่มีใครทราบ) ได้ไปเจริญสัมพันธไมตรีที่ประเทศอินเดียได้นำศิลปะการร่ำร้องรำจากประเทศอินเดียมาเผยแพร่ร่วม 3 ประเภทคือ ลิเก ลำตัด เพลง โดยเพลงนั้นได้มอบให้ นายจัน บ้านสก ซึ่งเป็นชาวโคราชรับไปเผยแพร่ที่เมืองโคราช ซึ่งนายจัน ได้นำเพลงมาต่อเติมเสริมแต่งจนเป็นที่นิยมแพร่หลายในหมู่ ชาวโคราชเรียกว่าเพลงโคราช และตำนานเพลงโคราชตำนานที่ 2 กล่าวว่า เพลงโคราชเกิดจากลูกสาวพญานาคขึ้นมาจากบึง หนองน้ำใหญ่แห่งหนึ่งมานั่งร้องเพลงอยู่คนเดียว แล้วมีนายพรานคนหนึ่งชื่อพรานเพชรน้อย ชาวบ้านกระโทก (อำเภอโชคชัย) ออกไปล่าสัตว์ในเขตป่าหนองบุญนาครได้ยินเสียง จึงแอบเข้าไปฟังใกล้ๆ ด้วยความไพเราะนายพรานจึงจดจำเอาเนื้อและทำนองมาร้องให้ชาวบ้านฟัง (ถาวร สุกงกช และคณะ . 2536 : 1-5)

ส่วนตัวหมอลำ นายบุญสม สังข์สุข มีความเชื่อว่าเพลงโคราชมิต้นกำเนิดมาจากความเป็นเจ้าบทเจ้ากลอนของคนสมัยก่อนซึ่งมีความสามารถในการด้นกลอนสดใช้โต้ตอบกันในวงสนทนาหรือแม้กระทั่งในการเกี่ยวพาราสีระหว่างหนุ่มสาวก็มักจะโต้ตอบประทะคารมกันเป็นกลอน (บุญสม สังข์สุข . 2555 : สัมภาษณ์)

นอกจากนั้นยังมีผู้ให้ข้อสันนิษฐานความเป็นมาของเพลงโคราชาว่าในสมัยก่อนการเล่นเพลงโคราชเป็นการร้องโต้ว่าที่ระหว่างหญิงและชายลักษณะการว่าเพลงจะเป็นกลอนเพลงสั้นๆที่เรียกว่าเพลงก้อม เมื่อครั้งรัชกาลที่ 2 ทรงเสด็จมาที่จังหวัดนครราชสีมาทางจังหวัดนครราชสีมาจึงได้จัดงานต้อนรับโดยได้นำผู้ชาย (ไม่ทราบชื่อสกุล) มาร้องเพื่อถวายเป็นการต้อนรับรัชกาลที่ 3 เมื่อทรงได้ฟังจึงตรัสถามว่า เพลงนี้คือเพลงอะไร ชายผู้นั้นตอบว่าไม่ทราบแต่ใช้เรียกต่อกันมาว่าเพลงก้อม พระองค์ได้ฟังจึงทรงรับสั่งว่าเมื่อเพลงนี้ใช้ร้องที่จังหวัดนครราชสีมาหรือจังหวัดโคราชเพลงนี้ควรมีชื่อเรียกว่า เพลงโคราช จึงมีการเรียกเพลงก้อมที่ใช้เล่นในจังหวัดนครราชสีมาว่าเพลงโคราชมาจนถึงปัจจุบัน (ลำไย พาณิชย์. 2555: สัมภาษณ์)

นายบุญสม พันดุง หรือ บุญสม ดอนแก้ว ปัจจุบันอายุ 67 ปี เริ่มฝึกเพลงโคราชตั้งแต่อายุ 10 ปี ฝึก 2-4 ปี จึงได้ออกแสดงกับครูสอน ทำสร้อยโหนด จากคำบอกเล่าเรื่องราวประวัติความเป็นมาของเพลงโคราชของครูบุญสม พันดุง ซึ่งตรงกับคำบอกเล่าของ นายแสนปรีดา บุญหาญณรงค์ ได้เล่าไว้ว่า เพลงโคราช น่าจะมาจากความเป็นเจ้าบทเจ้ากลอนของคนในสมัยก่อนไม่ว่าจะเป็นการโต้ตอบลงปัญญาหรือการเกี่ยวพาราสี แม้กระทั่งในครอบครัวของนายแสนปรีดาเอง ก็เคยได้ยินคนรุ่นปู่ รุ่นย่าได้ว่ากลอนโต้ตอบกันแบบกลอนสด จึงทำให้มีความเชื่อว่า เพลงโคราชน่าจะมาจากความเป็นเจ้าบทเจ้ากลอนของคนในสมัยก่อนพัฒนามาเป็นเพลงก้อมและ เพลงโคราชตามลำดับ (บุญสม พันดุง . 2555 : สัมภาษณ์)

และยังมีผู้ที่ให้ข้อสันนิษฐานการเกิดของเพลงโคราชอีกประเด็นหนึ่งโดย นางลำไย กรุยกระโทก ได้กล่าวว่า สมัยก่อนเพลงโคราชเป็นการร้องโต้ว่าที่ระหว่างฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย จึงเรียกเพลงนี้ว่า เพลงก้อม เมื่อครั้งสมัย รัชกาลที่ 3 ทรงเสด็จมาที่จังหวัดนครราชสีมา ทางจังหวัดนครราชสีมาจึงได้จัดงานต้อนรับ โดยได้นำผู้ชายที่ร้องเพลงก้อม มาร้องเพลงเพื่อถวายเป็นการต้อนรับรัชกาลที่ 3 เมื่อพระองค์ทรงได้ฟังจึงถามว่า เพลงนี้คือเพลงอะไร ชายผู้นั้นตอบว่าไม่ทราบแต่เขาเรียกกันว่าเพลงก้อม พระองค์ได้ฟังเพลงเห็นว่าเมื่อเพลงนี้มีขึ้นที่จังหวัดนครราชสีมาหรือโคราช เพลงนี้ควรมีชื่อเรียกว่า เพลงโคราช ตั้งแต่บัดนั้นคนโคราชจึงเรียกเพลงก้อมว่าเป็นเพลงโคราชตลอดมาจนถึงปัจจุบัน (ลำไย กรุยกระโทก . 2555 : สัมภาษณ์)

สรุปเพลงโคราชไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนว่าเกิดขึ้นในปี พ.ศ.ใด แต่สันนิษฐานว่าเพลงโคราชน่าจะมีต้นกำเนิดมาจากความเป็นเจ้าบทเจ้ากลอนของคนสมัยก่อน เพลงโคราชเป็นการร้องโต้ว่าที่ระหว่างหญิงและชายอาจจะมีการเกี่ยวพาราสี กลอนที่ใช้จะเป็นกลอนสดและบทกลอนเพลงสั้นๆ เรียกว่า เพลงก้อม

1.2 ลำดับขั้นตอนการแสดงเพลงโคราช

นายแฉล้ม แบนขุนทด ซึ่งเป็นหมอลำเพลงที่ได้รับการทอดเพลงโคราชตั้งแต่อายุ 12 ปี ขณะที่ยังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ครูที่ถ่ายทอดเพลงโคราชให้แก่ ครูเทา ครูก้อน (บ้านพุด) ครูน้อย (บ้านหนองกระโดน) ได้กล่าวว่า ลักษณะการเรียนเพลงโคราชคือ การต่อบทกลอนตามคำกล่าวของครูผู้สอน ใช้ความจำเป็นหลักซึ่งแต่เดิมคุณพ่อของครูแฉล้มชอบเพลงโคราช แต่คุณแฉล้มชอบลิเกมากกว่า เมื่อจดจำบทเพลงโคราชได้แล้ว หลังจากนั้นก็จะฝึกหัดทำรำประกอบเพลง และก็ฝึกหนักยิ่งขึ้นจนเกิดความชำนาญสามารถที่จะดับบทเพลงร้องสดได้

สำหรับขั้นตอนการแสดงเริ่มจากหมอลำเพลงทำการไหว้ครูก่อนการแสดงเมื่อเริ่มแสดงฝ่ายชายเป็นผู้ขึ้นเวทีก่อนแล้วจึงร้องเพลงโคราชเชิญฝ่ายหญิงขึ้นเวทีตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. เพลงเชิญ ฝ่ายชายจะต้องร้องเพลงเชิญให้ฝ่ายหญิงลงจากเรือนมาว่าเพลงกับตน
2. เพลงถามข่าว ฝ่ายชายจะถามฝ่ายหญิงว่าชื่ออะไร บ้านอยู่ที่ไหน มีอาชีพอะไร
3. เพลงเปรียบ เป็นเพลงที่ทั้งสองฝ่ายว่ากระเทียบเสียดสีกัน ลงภูมิปัญญา
4. เพลงไหว้ครู ร้องเพื่อระลึกคุณ ครูบาอาจารย์ ผู้สั่งสอนและไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไหว้เจ้าที่
5. เพลงปรึกษา หลังจากไหว้ครูแล้วก็ปรึกษากันว่าจะเล่นเพลงเรื่องอะไรดี
6. เพลงเกี่ยว เพลงเกี่ยวมีทั้งเกี่ยวธรรมดาและเกี่ยวล่อๆปกติเพลงเกี่ยวจะอยู่ในการเล่นตลอดเวลา
7. เพลงชวน เป็นเพลงต่อจากเพลงเกี่ยว คือเมื่อชอบพอกันแล้วก็ชวนกันหนีไปชมธรรมชาติ
8. เพลงชมธรรมชาติ เป็นเพลงที่พรรณนาถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสวยงาม
9. เพลงเกี่ยวแกมจาก ฝ่ายหญิงและฝ่ายชายสั่งลากันอวยพรให้ฝ่ายตรงข้าม
10. เพลงจาก เป็นเพลงที่บอกถึงความจำเป็นอย่างที่ต่างจากลา
11. เพลงคร่ำครวญ แสดงถึงความรันทดในการพลัดพรากจากกัน
12. เพลงลา กล่าวลาเจ้าภาพ ผู้ฟัง และหมอลำที่เล่นเพลงด้วยกัน

ส่วนทำรำที่นายแฉล้มได้รับการถ่ายทอดมามี 3 ท่าคือ 1 ท่าหนุ่มนางฉายแหวน 2 ท่าปลาไหลพันพวง 3 ท่าช้างเทียมเก้ (แฉล้ม แบนขุนทด . 2555 : สัมภาษณ์)

นอกจากนี้นางนน้อย ประคำ อายุ 74 ปี ได้เล่าว่าเริ่มเรียนเพลงโคราชเมื่ออายุ 20 ปี ครูคนแรกชื่อพ่อปลื้มเวียนใหญ่ เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คุณพ่อก็ได้สอนท่องเนื้อเพลงก่อน หลังจากนั้นก็ให้ไปเรียนเพลงกับครูปลื้ม 1 ปี ก็เริ่มออกแสดงได้แล้วประมาณอายุ 21 ปี งานแรกที่ได้แสดงคืองานที่ลานย่าโมมีคนมาดูมากมาย (ดูฟรี) มีการเชียร์ลูกโป่ง เล่นกัน 4 คน การเรียนเพลงโคราสนั้นผู้เรียนต้องหัดร้องก่อน เมื่อร้องได้คล่องแคล่วแล้วจึงหัดรำท่าทางประกอบ และการร้องเพลงโคราสนั้นมีความแตกต่างจากการร้องเพลงลำตัดคือ เพลงโคราชจะมีโน้ตเสียงต่ำกว่าเพลงลำตัด

ลำดับขั้นตอนการเล่นของนางนน้อย ประคำ มีดังนี้ เริ่มจากการร้องเพลงประกาศญาติก่อน จากนั้นก็มีการกล่าวขอออกตัวโดยการถ่อม และต่อด้วยเพลงไหว้ครู เสร็จแล้วก็จะร้องเพลงเปรียบ

ซึ่งอาจจะพูดทำนองว่าใครเก่งกว่าใคร เป็นต้น จากนั้นก็เริ่มเข้าเรื่อง เช่นเรื่องคุณพ่อดี คุณแม่ดี โดยไม่มีการนัดหมายมาก่อนต้นกันสดๆ ต่อไปก็จะร้องเพลงเกี่ยว ซึ่งมีการต่อว่าต่อขานกลัวว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะไม่รักจริงก็ต้องตกลงให้แม่มาสู่ขอ ก็ร้องเพลงสู่ขอ มีการทำพิธีสู่ขอกันตามประเพณีเรียกสินสอด ทองหมั้น (ในการร้องเพลงสู่ขอนั้นจะประทับใจผู้ชมมากเนื่องจากการมีกรรไกรได้แหล่ผสมผสานไปด้วยทำให้เกิดความสนุกสนานมาก) จากนั้นให้หมอดูตำราทำนายว่าเหมาะสมกันไหม จากนั้นก็นัดวันแต่งงาน ยกขันหมาก มีดนตรีใช้ปากโห่ร้อง กลองต่างๆเรียกผีปู่ ย่า ตา ยาย มากินของเส้นไหว้ใช้เพลงเรียกขวัญ โดยสลับกันคือผู้เป็นแม่จะเรียกลูกเขย ส่วนผู้เป็นพ่อเรียกลูกสะใภ้ อาจจะมีการแหล่ มีการเปลี่ยนผ้า เปลี่ยนแหวน เมื่อถึงเวลาใกล้จะจากกันก็มีการเปลี่ยนของกันไว้ดูต่างหน้า จากนั้นมีการพลีสถานการณเกิดการเข้าใจผิดคิดว่าเขาจะทอดตัวบ้างเกิดเรื่องราวต้องไปหาผู้ใหญ่บ้าน หาพยานหลักฐานเป็นคดีกัน จนต้องขึ้นโรงขึ้นศาล เมื่อการพรรณนาคิดถึงเสียงนกเสียงไก่แล้วก็ลากันหลังจากการแสดงเสร็จก็มีการขอมาซึ่งกันและกัน (นกน้อย ประคำ . 2555 : สัมภาษณ์)

นายบุญสม พันดุง หรือ บุญสม ดอนแก้ว ได้กล่าวถึงลำดับขั้นตอนของเพลงโคราชที่ได้ฝึกมามีดังนี้ 1. เพลงเชย 2. เพลงท้วงทักทาย 3. เพลงขอรัก 4. เพลงไหว้ครู 5. เพลงดำเนินหากิน 6. เพลงเปรียบ 7. เพลงเรื่อง 8. เพลงแฝง 9. เพลงเกี่ยว 10. เพลงสู่ขอ 11. เพลงชกหาพาหนะ 12. เพลงชวน 13. เพลงชม 14. เพลงเกี่ยวแกมจาก 15. เพลงจากลา 16. เพลงอวยพร ส่วนทำรำของนายบุญสม พันดุง จะประกอบด้วยท่าต่างๆ คือ 1.ท่าช้างเทียมแม่ 2.ท่าซ้อนคู่ 3.ท่ารบ 4.ท่าปลาไหลพันพวง (บุญสม พันดุง . 2555 : สัมภาษณ์)

นางใจ หงส์กลาง ได้กล่าวถึงการเล่นเพลงโคราชแบบดั้งเดิมว่ามีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. เพลงเชย ฝ่ายชายจะต้องร้องเพลงเชยให้ฝ่ายหญิงรู้ว่าเพลงกับตน
 2. เพลงตัดเชย เป็นเพลงที่ฝ่ายหญิงร้องแก้ฝ่ายชายว่าการที่ลงมาช้าเป็นเพราะเหตุใดเนื่องจากต้องแต่งหน้า แต่งตัวให้สวยงาม อาจล่าช้าไปบ้างต้องขอรัก
 3. เพลงถามข่าว ฝ่ายชายจะถามฝ่ายหญิงว่าชื่ออะไร บ้านอยู่ที่ไหน มีอาชีพอะไร
 4. เพลงไหว้ครู ร้องเพื่อระลึกคุณ ครูบาอาจารย์ ผู้สั่งสอน และไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือ
- ไหว้เจ้าที่เจ้าทาง

5. เพลงปรึกษา หลังจากไหว้ครูแล้วก็ปรึกษากันว่าจะเล่นเพลงเรื่องอะไรดี
6. เพลงเกี่ยว เพลงเกี่ยวนี้มีทั้งเกี่ยวธรรมดา และเกี่ยวหลอกๆ
7. เพลงชวน เป็นเพลงต่อจากเพลงเกี่ยว คือเมื่อชอบพอกันแล้ว ก็ชวนกันหนีไปอยู่ด้วยกัน หรือชวนชมธรรมชาติ

8. เพลงชมธรรมชาติ เป็นเพลงที่พรรณนาถึงธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม
9. เพลงจาก เป็นเพลงที่บอกถึงความจำเป็นที่ต้องการจากลา
10. เพลงให้พร เป็นการให้พรเจ้าภาพ ผู้ฟัง รวมถึงหมอลงด้วยกัน
11. เพลงลา กล่าวลาเจ้าภาพ ผู้ฟัง และหมอลงที่เล่นเพลงด้วยกัน

นางใจ หงส์กลางกล่าวว่า ส่วนทำรำไม่ใช่ส่วนประกอบสำคัญแล้วแต่ฝ่ายชายจะเริ่มรำทำไหน ฝ่ายหญิงก็จะรำตามมักจะใช้ท่า ปลาไหลพันพวง ท่าช้างเทียมแม่ และท่ารำคู่ (ใจ หงส์กลาง . 2555 : สัมภาษณ์)

ตอนที่2 การสร้างสื่อนวัตกรรมเพลงโคราช

จากการศึกษาและเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสำรวจสัมภาษณ์สังเกตและการประชุมเชิงปฏิบัติการกับหมอเพลงโคราชนักวิชาการด้านวัฒนธรรม ตามกระบวนการขั้นตอนทางสร้างนวัตกรรมโดยเริ่มจากวิเคราะห์ปัญหา พิจารณาข้อจำกัดของนวัตกรรมแล้ว จึงเลือกนวัตกรรมที่เหมาะสม หลังจากนั้นจึงวางแผนดำเนินการและลงมือสร้างนวัตกรรม เพื่อนำไปทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขตามลำดับ จากการประชุมเชิงปฏิบัติ การได้กำหนดกรอบแนวคิดไว้ดังนี้ 1.ประเภทของสื่อนวัตกรรม 2. องค์ประกอบของสื่อนวัตกรรม

สำหรับประเภทของสื่อนวัตกรรม นายกำป็น นิธิวรไพบูลย์ หรือชื่อในการแสดงว่ากำป็น บ้านแท่น ปัจจุบันอายุ 61 ปี ศิลปินอีสานแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดงเพลงพื้นบ้าน ปี พ.ศ. 2545 โดยสถาบันวิจัยศิลปะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยมหาสารคามเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการผลิตสื่อการเรียนการสอนเพลงโคราชโดยมีผลงานการผลิตสื่อเพลงโคราสดังนี้ ผลิต ซีดี วีซีดี คาราโอเกะ แต่งและผลิตหนังสือคู่มือการเรียนการสอนเพลงโคราชเขียนหนังสือเรื่องสั้นลงในวารสาร เวลค์มูโคราช ให้กับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ผลิตเทปอัลบั้ม สุขภาพดีถ้วนหน้าอย่างยั่งยืนให้สาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา ผลิตเทปชุดเที่ยวสูงเนินให้กับสภาวัฒนธรรมสูงเนินผลิตเพลงชุด อาลัยน้ำชาติ เพื่ออาลัยในการจากไปของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้กล่าวในการประชุมเชิงปฏิบัติการว่าสื่อที่เหมาะสมกับเพลงโคราชควรจะเป็นสื่อที่สามารถได้ยินทั้งเสียงและได้เห็นภาพประกอบเนื่องจากเพลงโคราชเป็นการแสดงที่ใช้การร้องประกอบท่ารำ สื่อวีดิทัศน์จึงน่าจะเหมาะสมที่สุดในการจัดเก็บองค์ความรู้ของเพลงโคราช

องค์ประกอบของสื่อประกอบไปด้วยประวัติความเป็นมาของเพลงโคราชาการฝึกร้องเพลงโคราชโดยประกอบไปด้วยกลอนเพลงดังต่อไปนี้

1. เพลงเชิญ 2. เพลงประกาศแนะนำตัวเอง 3. เพลงถามข่าว 4. เพลงขอภัย 5. เพลงไหว้ครู
6. เพลงตัดเชิญ 7. เพลงปรึกษาท่ามาหากิน 8. เพลงเปรียบถ่มตนท่าท่าย 9. เพลงเปรียบเข้าเรื่อง
10. เพลงเรื่องบุญบาป 11. เพลงเกี้ยว 12. เพลงชวน 13. เพลงชมไม้ 14. เพลงชมนก
15. เพลงเกี้ยวแกมจาก 16. เพลงลา 17. เพลงอวยพร (กำป็น นิธิวรไพบูลย์ . 2555 : สัมภาษณ์)

นายบุญสม สังข์สุข นายกสมาคมเพลงโคราชได้เห็นด้วยกับการจัดทำสื่อเพลงโคราชในรูปแบบวีดิทัศน์เพราะจะทำให้ผู้นำสื่อไปใช้สามารถเข้าใจถึงรายละเอียดของการแสดงเพลงโคราชได้อย่างชัดเจนและสะดวกต่อการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของจังหวัดนครราชสีมาให้แก่สถาบันการศึกษาหรือเยาวชนและบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจจะศึกษาเพลงโคราช

องค์ประกอบของสื่อประกอบไปด้วยประวัติเพลงโคราชาการฝึกร้องกลอนเพลงความที่นายกำป็น กล่าวไว้แล้วและควรเพิ่มเติมเรื่องทำร่าต่าง ๆ ของเพลงโคราชด้วย เช่น ช้างเทียมแม่ ท่าปลาไหลพันพวง ท่าย่อง ท่าประจัญบาน (บุญสม สังข์สุข . 2555 : สัมภาษณ์)

นางลำไย พานิชย์ อายุ 55 ปี ได้รับรางวัลศิลปินพื้นบ้านอีสานปี 2550 จากสถาบันวิจัยศิลปวัฒนธรรมอีสานได้กล่าวถึงการสร้างสื่อวัฒนธรรมเพลงโคราชออกมาในรูปแบบที่มีภาพคนร้องมีเสียงมีเนื้อหาขั้นตอนการร้องเพลงโคราชแบบดั้งเดิมเพื่อการอนุรักษ์เพลงโคราชให้คงอยู่เพราะปัจจุบันหมอลำเพลงว่าเพลงไม่ครบขั้นตอนการแสดงเพลงโคราชแบบดั้งเดิม (ลำไย พานิชย์ . 2555 : สัมภาษณ์)

นายสมบัติ เสือบุญศรี รางวัลเชิดชูเกียรติศิลปินพื้นบ้านอีสานปี พ.ศ. 2552 ภาษาไทยดีเด่นปี พ.ศ. 2554-2555 ผู้ทำคุณประโยชน์ต่อกระทรวงวัฒนธรรมระดับประเทศปี 2555 ศิลปินพื้นบ้านปี 2554 เห็นด้วยกับการจัดทำสื่อเพลงโคราชที่เป็นรูปแบบวีซีดีเพื่อเป็นที่นิยมของคนในยุคปัจจุบันทำให้ง่ายต่อการฝึกหัด

องค์ประกอบของสื่อ ควรจะเป็นการฝึกร้องเพลงโคราชเพลงคาราโอเกะ ตามกลอนเพลงที่นายกำป็น กล่าวไว้ส่วนทำร่านอกจากท่าช้างเทียมแม่ ท่าปลาไหลพันพวง ท่าย่อง ท่าประจัญบาน ควรมีท่าจิกด้วย (สมบัติ เสือบุญศรี . 2555 : สัมภาษณ์)

นายพงศกร ทิพยะสุขศรี รองผู้อำนวยการฝ่ายศิลปวัฒนธรรมเห็นด้วยกับคณะหมอลำเพลงโคราชในการจัดเก็บองค์ความรู้ในด้านการแสดงเพลงโคราชในรูปแบบวีดิทัศน์เพื่อเป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เยาวชนและผู้สนใจนำสื่อวีดิทัศน์นี้ไปฝึกหัดได้อย่างสะดวก

องค์ประกอบของสื่อควรบรรยายถึงประวัติความเป็นมาของต้นกำเนิดเพลงโคราชนอกจากนั้นควรมีแบบฝึกร้องเพลงโคราชและแบบฝึกทำร่าต่างๆ โดยเน้นเพลงโคราชแบบดั้งเดิม (นายพงศกร ทิพยะสุขศรี . 2555 : สัมภาษณ์)

ผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการสรุปได้ว่า การสร้างสื่อวัฒนธรรมเพลงโคราชควรจัดทำในรูปแบบ วีดิทัศน์ ซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูล 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นการบรรยายถึงประวัติการแสดงเพลงโคราช

1.1 ประวัติที่มาการแสดงเพลงโคราช

เพลงโคราชจะเริ่มเล่นตั้งแต่เมื่อไรไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด จากคำบอกเล่าต่อ ๆ กันมา มีเพียงว่าสมัยท้าวสุรนารี (คุณย่าโม พ.ศ.2313-2395) ท่านชอบเพลงโคราชมาก ต่อมาเมื่อมีการสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ได้จัดให้มีงานฉลองชัยชนะท่านท้าวสุรนารีเพลงโคราชได้มีโอกาสเล่นในงานฉลองนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2477 จนถึงปัจจุบันและหลังจากนั้นก็มีการสืบทอดเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

1.2 ลักษณะของเพลงโคราช

เพลงโคราชมีลักษณะเด่นคือ ภาษาที่ใช้ในการขับร้องเป็นภาษาถิ่น สำเนียงโคราช กลอนเพลงมีฉันทลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ กลอนเพลงโคราชต้องใช้คำสัมผัสแบบเป็นคู่ๆ เพราะคนโคราชสมัยก่อนชอบพูดกันในรูปแบบคำคู่ ซึ่งจะไม่เหมือนเพลงของภาคอื่นๆ เช่น ลำตัว อีแซว น้อย จะมีกลอนขึ้น ไล่ ลง ไล่ ขึ้น ลี ลง ลี แต่เพลงโคราชนั้นจะมีสัมผัสจับคู่หลายชั้นหลายตอนเป็นเพลงมีท่วงทำนองไพเราะเป็นการแสดงร้องสด ไม่มีดนตรีเป็นผู้แสดงชาย-หญิง 2 คู่ ผู้ประกอบเพลงโคราชเรียกว่า “หมอเพลง” การเล่นจะเล่นเป็นพิธีการมีเวทีการแต่งกายตามแบบของหมอ เพลง และมีการยกครูนอกจากนี้เพลงโคราวยังมีบทบาทเกี่ยวข้องกับความเชื่อและศรัทธาท่านท้าวสุรนารี และวัดศาลาลอย

1.3 เนื้อหาของเพลงโคราช

เนื้อหาของเพลงโคราชมียหลายรสเป็นการใช้ภาษาเชิงสัญลักษณ์และการใช้คำตรง ๆ ที่มีปฏิภาณไหวพริบในการพูดจาโต้ตอบเกี่ยวกับสุภาพชนและคำสั่งสอน เจตคติต่อสังคม ความเชื่อ ค่านิยม ความเป็นอยู่อาชีพและสภาพสังคมวรรณคดีประวัติศาสตร์ธรรมชาติและนิทานพื้นบ้าน เป็นต้น

1.4 รูปแบบการแสดงเพลงโคราช

จะเริ่มต้นด้วยเพลงเชิญ เพลงประกาศแนะนำตัวเอง เพลงท่วงทักทาย เพลงถามข่าว เพลงขออภัย เพลงไหว้ครู เพลงตัดเชิญ เพลงปรึกษาทำมาหากิน เพลงเปรียบถ่อมตน, ทำท่าย เพลงเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ, นิทานพื้นบ้าน, งานบุญต่างๆ เพลงเกี่ยว เพลงชวน เพลงชมไม้ เพลงชมนก เพลงเกี่ยวแกมจาก เพลงลา เพลงอวยพร

1.5 เครื่องแต่งกายที่ใช้ในการแสดงเพลงโคราช

หมอเพลงโคราชผู้ชาย จะนุ่งผ้าโจงกระเบนมักใช้ผ้าไหมหางกระรอก ซึ่งชาวโคราชผลิตกันขึ้นมาเอง หรือบางทีก็ใช้ผ้าม่วงแทน เสื้อ เป็นเสื้อคอกลมแขนสั้น สีไม่จำกัด มีผ้าขาวม้าคาดเอว ภาษาโคราช ว่าใช้ผ้าขาวม้า “เคียนพุง” หมอเพลงฝ่ายหญิง จะนุ่งผ้าโจงกระเบน มักใช้ผ้าไหมหางกระรอก หรือผ้าม่วง เสื้อนิยมสวมเสื้อรัดรูปไม่มีปก แขนสั้น

1.6 โอกาสที่ใช้แสดงเพลงโคราช

เพลงโคราชสามารถแสดงได้ทั้งงานทั้งงานมงคล และงานอวมงคล ที่เกี่ยวกับประเพณี วิถีชีวิตต่าง ๆ เช่น งานวันเกิด งานโกนจุก งานบวชนาค งานแต่งงาน เกษียณอายุ งานเผาศพ เทศกาลต่าง ๆ อวยพรต้อนรับแขกผู้มาเยือน กิจกรรมรณรงค์ และงานทอดกฐิน ผ้าป่า ลงแขกเกี่ยวข้าว ตั้งศาลพระภูมิ เจ้าที่ และแก้บน เป็นต้น

ส่วนที่ 2 วิธีการฝึกร้องเพลงโคราช

1. เพลงเชิญ 2. เพลงประกาศแนะนำตัวเอง 3. เพลงถามข่าว 4. เพลงขอภัย
5. เพลงไหว้ครู 6. เพลงตัดเชิญ 7. เพลงปรึกษาทำมาหากิน 8. เพลงเปรียบถ่อมตน, ทำท่าย
9. เพลงเปรียบเข้าเรื่อง 10. เพลงเรื่องบุญบาป 11. เพลงเกี้ยว 12. เพลงชวน 13. เพลงชมไม้
14. เพลงชมนก 15. เพลงเกี้ยวแกมจาก 16. เพลงลา 17. เพลงอวยพร 18. เพลงถวายพระพรวันพ่อ
19. เพลงถวายพระพรวันแม่ 20. ร่วมอนุรักษเพลงโคราช

สำหรับเพลงที่ 9- เพลงที่ 11 ทางวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา มีความเห็นว่าควรให้
หมอมเพลง ประพันธ์เพลงนี้ขึ้นเพื่อใช้สวดดีเนื่องในวันสำคัญต่างๆ และเพื่อร่วมอนุรักษเพลงโคราช

ตัวอย่างกลอนเพลงโคราช

1. เพลงเชิญ โดยกำปั่น บ้านแท่น

นี้มันก็ได้เวลา ดอกเนอมาแล้ว เชิญแม่ก่อนแก้ว ดอกน่าน้องนา ...เอ๋ย...นี่มาเล่น ตลอดทั้ง
สุริยันมันจะย่ำค่ำเย็น นางอย่าได้มาหลีก นี้นดอกเนอมาเลี้ยง
ก็จักจะมัวเอนไอ ให้ทรมวยเอนอาสน์ ให้น้องยุรยาตร เอี่ยมอาสน์อย่าเอนเอียง อาสน์อย่าเอนเอียง
นี่เก้อ้อหลังอ่อน คนถนัดนั่งแอบ.....ยังเอนองค์
ให้น้องยกขนานว เกอะมาสาวนี้คะนอง เกวียนใหม่ใส่บอง ดีแน่นกะชนก
เหมือนเรือแล่นลอยลำ ชื่อจะไฉ่จาม ลอยโลก เมื่อไรหนอหล่อน จะนำเบ้าหล่อน้องเลื่อนลอย...อี อี ๆ
ๆ.....ลง

ความหมายของเพลงเชิญ คือเพลงที่ฝ่ายชายซึ่งขึ้นเวทีก่อนฝ่ายหญิง จะใช้ร้องเชิญให้
ฝ่ายหญิงลงมาจากเรือนเจ้าภาพหรือเรือนหลังใดหลังหนึ่งซึ่งทางเจ้าภาพจะจัดไว้ให้หมอมเพลงพัก
เพื่อแต่งตัว เพื่อมาสู่เวทีที่แสดง เพราะฝ่ายหญิงจะใช้เวลาแต่งตัวนานกว่าฝ่ายชาย บางครั้งฝ่ายหญิงจะหยิ่ง
เชิง แกล้งแต่งตัวนานๆ ฟังว่าฝ่ายชายจะมีภูมิปัญญาแค่ไหน เพราะถ้าปัญญาฝ่ายชายไม่ดีจริง ก็จะมีหมอด
เพลงเชิญไม่มีกลอนร้องต่อเพราะดันสติไม่ได้ แต่ถ้าฝ่ายชายปัญญาดี ดันเก่ง เมื่อฝ่ายหญิงมาช้า รำไร
จากที่เชิญเพราะ ๆ ก็จะเปลี่ยนเป็นต่อว่า กระแนะกระแหน จนถึงกับด่าด้วยคำหยาบคายไปในที่สุด

กลอนเพลงและการแปลความหมายของกลอนเพลงเชิญมีดังนี้ กลอนเพลง นี้มันก็ได้เวลา
ดอกเนอมาแล้ว เชิญแม่ก่อนแก้ว ดอกน่าน้องนา ...เอ๋ย...นี่มาเล่น ตลอดทั้งสุริยันมันจะย่ำค่ำเย็น
นางอย่าได้มาหลีก นี้นดอกเนอมาเลี้ยง คำว่า ดอกเนอ เป็นเพียงคำติดปากที่หมอมเพลงใช้เพื่อให้มันเต็มในบท
ร้องหรือเพิ่มพยางค์ให้คำมันเต็มในการร้องกลอนเท่านั้น ดอกน่าน้องนา หรือดอกน่าน้องเอ๋ย ฝ่ายหญิงจะ
ใช้ ดอกนาพี่นา ดอกนาพี่เอ๋ย หรือเรียกชื่อผู้ที่ต้องการสนทนากับด้วย เช่น ดอกนาสมบัตินา ดอกนากำปั่นเอ๋ย
อย่างนี้เป็นต้น มันเป็นคำสร้อยของการร้องเพลงโคราช ที่จะต้องมีทุกกลอน ถ้าเป็นเพลงไหว้ครู ก็ร้องว่า
ดอกนาครูเอ๋ย เป็นเพลงประกาศแนะนำตัวก็ ดอกนาญาติเอ๋ย ดอกนาพี่น้องนา ดอกนาพ่อแม่เอ๋ย เป็นต้น

ก็จักจะมัวเอนไอ ให้ทรมวยเอนอาสน์ ให้น้องยุรยาตร เอี่ยมอาสน์อย่าเอนเอียง อาสน์อย่าเอนเอียง
 นี่เก้าอีหลังอ่อน คนถนัดนั่งแอบ.....ยังเอนองค์ จัก (ไม่รู้) เอนไอ (เอน แปลว่า อาการกึ่งนั่งกึ่งนอน
 ไอ แปลว่า ทำไม อะไร) ก็จักจะมัวเอนไอ จึงแปลว่า “ไม่ว่ามัวแต่นั่งนอนอยู่ทำไม” ให้ทรมวยเอนอาสน์
 ความจริงต้องว่า “แม่ทรมวยอย่าเอนอาสน์” อาสน์หมายถึงที่นั่งหรือนอน “เอี่ยมอาสน์อย่าเอนเอียง”
 เอี่ยมอาสน์ เป็นคำเปรียบเทียบกับเรียกผู้หญิง แปลว่า แม่ที่นอนอันสะอาดงดงาม “อย่าเอนเอียง” คือ
 อย่าบ้ายเบี่ยง เก้าอีหลังอ่อน คนถนัดนั่งแอบ.....ยังเอนองค์ เป็นประโยคที่หามาเติมเต็มเพื่อให้ครบบท
 และได้คำสัมผัส และคำคู่ของบทเพลง คือคำว่า เอนไอ, เอนอาสน์, เอนเอียง, และ เอนองค์, ให้น้องยก
ชาน้าว เกะมาสาวคณอง เกวียนใหม่ไสบอง ตีแน่นแคะชนก ชาน้าว (น้าว แปลว่า โน้ม เคล้าคลึง
 หรืออาการโยกไปย่ำมา ในที่นี้หมายถึง ยกขาโยกเดิน) เกวียนใหม่ไสบอง (บอง คือคอกที่กั้นขึ้นบนเกวียน
 หรือบนรถ) ตีแน่นแคะชนก ชนก คือ กนก แปลเติมคำคือ เกวียนใหม่กั้นคอกด้วยไม้ที่แคะกนกงดงาม
 ประโยคนี้ไม่เกี่ยวกับเนื้อเพลง แต่เป็นการหาคำมาเติมเต็มให้ครบบทกลอนเพลงเพื่อให้ได้คำสัมผัสและคำคู่
 สมบูรณ์ให้ฟังเพราะหูงดงาม คำคู่คือ ชาน้าว, คณอง, ชนก เหมือนเรือแล่นลอยลำ ซื่อจะได้งาม
 ลอยโลก เมื่อไรหนอล่อน จะนำบ้าหล่นน้องเลื่อนลอย...อี อี อี ๆ ๆ.....ลง เมื่อไรหนอล่อนจะนำ
 บ้าหล่น น้องเลื่อนลอยลง (บ้าหล่น เป็นคำเปรียบเรียกอวัยวะเพศผู้หญิง)

เพลงเชิญ โดยสมบัติ ดอนยาว

ว่าแม่ช่อมะกอก แม่ดอกมาลี พอได้ยินเสียงพี่ ดอกน้าน้องนา...เอ๋ย..ดอกเนอให้รับมาเลย
 เขายากชมหญิงชมชาย ปู่ย่าตายาย หวังชมเชย ถ้านางอยากมีเสียงชื่อ เข้ามาลือเอยมาลั่น
 เหมือนดักขุดยังอ่านช่อง ที่หลังไม่ต้องให้อัญเชิญ ถึงเวลาให้พากันเดิน มาเนอแม่ช่อมกออัญชัน
 ช่อมกออัญชัน นี้อันไวอันช้า ชาวจันรินน้ำชาหาอันชง
 เหมือนกินพริก มีทางเผ็ด ไม่นับทางเหตุ และทางภัย คือพี่น้องปู่ย่าตายาย มาเฝ้าคอยแลทั้งแม่ทั้งพ่อ
 เจ้านางมาเร่งมารัด กำปั่นสมบัติ ได้เข้ามารอ ได้ยินเสียงเรียก ให้แม่ยอดนารี ของพี่ จงมา...อี อี.....โรง
เหมือนดักขุดยังอ่านช่อง ที่หลังไม่ต้องให้อัญเชิญ ถึงเวลาให้พากันเดิน มาเนอแม่ช่อมกออัญชัน
 ช่อมกออัญชัน นี้อันไวอันช้า ชาวจันรินน้ำชาหาอันชง
 ดักขุด อ่านช่อง คือ ขุด เป็นเครื่องมือจับปลาชนิดหนึ่ง สานด้วยหวาย หรือเถาวัลย์เหนียว เวลาจะดัก
 จะต้องเลือกช่องหรือทางที่ปลาสัญจร โดยจะปิดกั้นช่องทางอื่นด้วยดินโคลนหรือกิ่งไม้แล้วปล่อยไว้เฉพาะ
 ช่องที่จะดัก เพื่อบังคับให้ปลาวายมาเข้าขุด ภาษาเพลงโคราชเมื่อจะเอ่ยถึงขุดจะต้องมีคำว่าช่อง ติดมาด้วย
 เสมอ เหมือนเอ่ยถึงน้ำชา ก็มักจะมีความว่า ชง คือชงชานั่นเอง
 เหมือนดักขุดยังอ่านช่อง ประโยคนี้ไม่เกี่ยวกับเนื้อเพลง แต่เป็นการหาคำมาเติมเต็มให้ครบบทกลอนเพลง
 เพื่อให้ได้คำสัมผัสและคำคู่สมบูรณ์ให้ฟังเพราะหูงดงาม เช่นเดียวกับกับประโยค
 อันไวอันช้า ชาวจันรินน้ำชาหาอันชง คำคู่คือ อ่านช่อง, อัญเชิญ, อัญชัน, อันชง
เหมือนกินพริก มีทางเผ็ด ไม่นับทางเหตุ และทางภัย คือพี่น้องปู่ย่าตายาย มาเฝ้าคอยแลทั้งแม่ทั้งพ่อ

ขีดเส้นได้คือ ประโยคนี้นี้ไม่เกี่ยวกับเนื้อเพลง แต่เป็นการหาคำมาเติมเต็มให้ครบบทกลอนเพลงเพื่อให้ได้คำสัมผัสและคำคู่ คำคู่คือ ทางเผ็ด, ทางภัย, ทั้งพ่อ

เจ้างานมาเร่งมารัด กำปั่นสมบัติ ได้เข้ามารอ ได้ยินเสียงเรียก ให้แม่ยอดนารี ของพี่ จงมา...อี อี อี ๆ ๆ.....โรง แม่ยอดนารี ของพี่จงมาโรง (โรง คือ เวทีที่แสดงเพลงโคราช ชาวโคราชเรียก โรงเพลง)

(เพลงเชิญไม่มีการรำ)

2. เพลงประกาศแนะนำตัวเอง โดย กาเหว่า โชคชัย

แต่กล้าถกเปื่อยแหล่นออาลัยปung มิใช่ว่าอาลัยลุง....ดอกนาพ้อแม่นา..เอ้อ เอย..อาลัยป้า

ได้ยินแฟนหลายคน บางทีก็บ่นถามหา ว่ากาเหว่าโชคชัย นั้นเจียบหายไปหลายปี

ไม่ว่าจะแต่คนใด ก็มีอยู่หลายคนดา กาเหว่าโชคชัยได้กลับมา แล้วเนอพ่อดวงคนดี ดวงคนดี นิสัยนางดังเดิม ก็ไม่เป็นคนดื้อ.....คนดำน

ไม่ให้โลกตกกล้า หาบน้ำไปทาลาน ไปร่วมหั้นกะคุณกำปั่น แล้วต่อสู่ทะลุทะลวง

มาพื้นฟูเพลงโคราช จนแผ่ผางาด เป็นวงกว้าง คิดถึงของเก่า กาเหว่าเลยกลับ มาสู่ วง....อี อี อี ๆ ๆ...การ

ความหมายของเพลงประกาศ คือเพลงที่เมื่อฝ่ายหญิงขึ้นสู่เวทีแล้วก็จะใช้ร้องแนะนำตัวเองว่าชื่ออะไร บ้านอยู่ที่ไหน ถ้ามีพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย เป็นหมอเพลงก็จะร้องบอกว่าเป็นลูกใครหลานใคร ผাগเนื้อผากตัว วอนคนชมช่วยเชียร์ เนื้อหาจะแตกต่างกันไปตามความคิดการแต่งของแต่ละครูเพลง หรือตามแต่ นิสัย บุคลิก ของแต่ละคน แต่กล้าถกเปื่อยแหล่นออาลัยปung มิใช่ว่าอาลัยลุง....ดอกนาพ้อแม่นา..เอ้อ เอย..อาลัยป้า ได้ยินแฟนหลายคน บางทีก็บ่นถามหา ว่ากาเหว่าโชคชัย นั้นเจียบหายไปหลายปี แต่กล้าถกเปื่อยแหล่นออาลัยปung กล้า คือ ต้นกล้า ในที่นี้หมายถึงต้นข้าว ถก คือ ถอน ถอนกล้า เพื่อจะนำไปปักดำ เปื่อย คือ เน่า ผุ กร่อน และ ปung คือจำนวนของกล้าที่ถอน ๔๐ กำ คือ ๑ ปung แต่กล้าถกเปื่อยแหล่นออาลัยปung เป็นประโยคที่หามาเติมเต็มเพื่อให้ครบบทและให้ได้คำสัมผัส และคำคู่ของบทเพลง คือคำว่า ลัยปung, ลัยป้า, หลายปี มิใช่ว่าอาลัยลุง....ดอกนาพ้อแม่นา..เอ้อ เอย..อาลัยป้า ที่จริงควรว่าฉันยังคิดอาลัยลุง อาลัยป้า ไม่ว่าจะแต่คนใด ก็มีอยู่หลายคนดา กาเหว่าโชคชัยได้กลับมา แล้วเนอพ่อดวงคนดี ดวงคนดี นิสัยนางดังเดิม ก็ไม่เป็นคนดื้อ.....คนดำน ดา แปลว่า ด้วย หลายคนดา จึงแปลว่าหลายคนด้วย ไม่ให้โลกตกกล้า หาบน้ำไปทาลาน ไปร่วมหั้นกะคุณกำปั่น แล้วต่อสู่ทะลุทะลวง หาบน้ำไปทาลาน คือ ตักน้ำหาบไปผสมกับขี้ควายทาลาดพื้นดินที่ตากจนเตียนโล่งเป็นบริเวณกว้าง ใช้เป็นลานนวดข้าวในสมัยโบราณ

เพลงประกาศแนะนำตัวเอง โดย กำป็น บ้านแท่น

ฉันจะขอประกาศ ต่อหน้าญาติที่มา เหมือนยังดูนาฬิกา ดอกนาพีน้องนา..เอ๋ย ที่โง่ง
มาช่วยเชียร์ทั้งคืนทั้งวัน ให้ดังสนั่น กันทั้งวง ได้สวดมหาปาฏิโมกข์ ก็เป็นที่โชคที่ हमาน
ไม่นำเมานำมัว เปรียบเหมือนผัวนำเมีย เพลงโคราชถ้าขาดคนเชียร์ ก็พอปานรถ ที่หมดน้ำมัน รถหมด
น้ำมัน ตัวกำป็นนำมา แต่ไม่ให้น้ำมัน.....นำเหม่อ สบเพลงไม่กึ่งถึงซา เพลงยังว่า ไม่ถึงสาว นี้อุปมา
เหมือนนับเก้า พักไว้หนึ่ง ไม่ถึงสิบ

ถ้าการแสดง ไม่ถึงบ่อนดี อย่าด่วนหนี กันไปลิบ ไปหาซื้อเหล้ามากินเล่นๆ นั่งฟังกันไป...อี อี อี ๆ ๆ
.....เลย ได้สวดมหาปาฏิโมกข์ ก็เป็นที่โชคที่ हमาน เป็นประโยชน์ที่ हमามาเติมเต็มเพื่อให้ครบบทและให้ได้
คำสัมผัส และคำคู่ของบทเพลง คือคำว่า ที่มา, ที่โง่ง, ที่ हमาน हमาน คือ โชคลาภ มือขึ้น เช่น ไปหาปลา
ได้ปลาเยอะกว่า วันนี้ हमานจริงๆ คนนั้นทำอะไรก็ हमาน สบเพลงไม่กึ่งถึงซา เพลงยังว่า ไม่ถึงสาว
นี้อุปมาเหมือนนับเก้า พักไว้หนึ่ง ไม่ถึงสิบ สบ คือ เชื่อว่า บางที กึ่ง ซา คือ เสมอ เท่าเทียม ไม่นักทาง
ใดทางหนึ่ง สบเพลงไม่กึ่งถึงซา จึงแปลว่า “เชื่อว่าเพลงไม่เสมอไม่เท่าเทียม” (หมายถึงสติปัญญา) สาว
คือ ความยาว อย่างเช่น ไผ่ยาวๆใช้สอยผัก ผลไม้ เรียก ไผ่สาว ว้าวขึ้นสูงสุดสาว เพลงกำลังติดสาว คือ
เพลงกำลังติดพันยังไม่จบเนื้อหา ยังไม่จบเรื่อง เพลงยังว่า ไม่ถึงสาว จึงแปลว่า เพลงยังร้องไม่ถึงเนื้อหาอัน
น่าฟัง ยังไม่ถึงตอนที่น่าติดตาม หรือน่าติดพัน นี้อุปมาเหมือนนับเก้า พักไว้หนึ่ง ไม่ถึงสิบ เป็นคำเปรียบ
เปรยว่า เพลงยังชักเอาไว้ ยังไม่ให้ถึงตอนสุดยอด เหมือนนับเลขถึงแค่เก้าไม่ยอมนับสิบ เพราะถ้านับถึงสิบ
ก็เท่ากับจบ เหมือนเล่นเพลง ถ้าขึ้นเวทีมาก็เล่นตอนที่ดีๆเลยก็หมดแต่หัวคำ พอดตกก็ไม่มีอะไรจะเล่นให้
ดู ถ้าการแสดง ไม่ถึงบ่อนดี อย่าด่วนหนี กันไปลิบ ไปหาซื้อเหล้ามากินเล่นๆ นั่งฟังกันไป...อีเลย
บ่อน คือ ตอน ที่ เช่น “ไม่รู้ว่าเขาไปนั่งอยู่บ่อนไหน” ไม่รู้เขาไปนั่งอยู่ที่ใด ถ้าการแสดง ไม่ถึงบ่อนดี จึง
แปลว่า ถ้าการแสดงยังไม่ถึงตอนดี ไม่ถึงที่ดี ไปหาซื้อเหล้ามากินเล่นๆ นั่งฟังกันไป...อี อี ๆ ๆเลย
ไปหาซื้อเหล้ามากินเล่นๆรอฟังกันไปเรื่อย ๆ

(เพลงประกาศก็ไม่ต้องรำ)

3. เพลงถามข่าว โดย กาเหว่า โชคชัย

เองเป็นหมอลง ละครุ่นใหญ่ ถ้ามันเป็นต้นไม้ ดอกนากำป็นนา เอ๋ยพี่เอ๋ย...ก็รุ่นยอด
อย่าขึ้นเหลิงเหมือนตะไคร่ ประเดี๋ยวจะไป ไม่ได้ตลอด ต้องปรับปรุงในด้านเพลง ฐานะเองเป็นรุ่นใหญ่
อย่าใหญ่หย่อนกินข้าว เฒ่าหย่อนเกิดนาน พ่อสำลีเขาเคยปั้น นวนุ่เกิดใน นุ่นเกิดใน ถ้าว่าหนอน
เกิดใน เตี้ยมันจะเกิดหน่าย.....และเกิดหนี สมมุติตามไปตามนี้ กำป็นก็มี ตำแหน่ง ไม่ปรับปรุง
เปลี่ยนแปลง เพลงโคราช อาจตำหน้า กำป็นเอ๋ย หรือจะเล่นแต่รายเดิม แก่แต่แกเดิม อะไรตา เอ้า
ลองประดิษฐ์ มาคิดประเด็น ว่าจะเล่นอย่างไร...อี อี อี ๆ ๆ.....ดี

ความหมายของเพลงถามข่าวคือ เพลงนี้ถึงจะไม่ใช่เพลงหลักไม่ใช่เนื้อหาจุดประสงค์ของงานที่
เจ้าภาพจัดไม่ใช่เพลงผู้ชมรอฟัง แต่เพลงถามข่าวนี้นับคือปรากฏการณ์แรกที่ย้อนรอยของฝ่ายชายที่จะฝ่าฟันให้

ผ่านไปให้ได้ เมื่อฝ่ายหญิงประกาศแนะนำตัวกับผู้ชมแล้วก็จะหันมาทักทายถามข่าว สารทุกข์สุกดิบกับฝ่ายชาย(เพราะหมอลำเพลงสมัยก่อนจะอยู่บ้านใครบ้านมัน จะไม่ค่อยได้พบกัน ต่อเมื่อมีเจ้าภาพต้องการตัว จึงจะไปจ้างมาพบกัน บางครั้งเป็นปีถึงพบกันครั้งหนึ่ง แต่ถ้าคู่ไหนเล่นเข้าหากันดี สติปัญญาทันกัน เป็นที่นิยมของบรรดานักฟังเพลง ก็อาจจะได้พบกันบ่อย)ดังนั้น เมื่อพบกันจึงต้องถามข่าวกัน เช่น ถามเรื่องการหาอยู่หากิน ถามเรื่องไร่เรื่องนา เรื่องครอบครัว คู่ครอง ตลอดจนเรื่องทรัพย์สิน(หนี้สิน) ต่างๆเป็นต้น แต่ส่วนมากฝ่ายหญิงมักจะถามแบบเย้ยหยัน ยั่วเย้า แบบว่า ฝ่ายชายไม่ค่อยจะดีนัก เช่นว่าฝ่ายชายชี้เหล่าเมายา มั่วสุมการพนัน มีเมียมาก เกียจคร้าน เป็นต้น ฝ่ายชายจะร้องแก้ต่างให้ตัวเองแบบตลกขบขันเป็นที่เฮฮาแก่ผู้ชม ถ้าฝ่ายชายแก้ไม่ได้ หรือตอบแบบน้ำขุ่นๆ ก็จะได้โดนโทษว่าเป็นๆ ผู้ชมบางคนถึงตะโกนด่าด้วยคำหยาบๆคายๆ เลยก็มี ทำให้ได้รับความอับอายขายหน้า บางครั้งแทบแตกแผ่นดินหนีไป ถ้าโดนหนักๆบ่อยครั้งถึงกับเลิกเล่นเพลงไปเลยก็มี หมอลำเพลงชายที่หัดใหม่ หรือใครที่ปัญญาไหวพริบไม่ดี เลิกหัดเพลงไปประกอบอาชีพอื่นก็เพราะเพลงถามขำนี้นี้แหละ

กลอนเพลงและการแปลความหมายของกลอนเพลงถามข่าวดังนี้ อย่าใหญ่หย่อนกินข้าว เฒ่าหย่อนเกิดนาน พอส่ำสี่เขาเคยปั้น น้วนงเกิดใน นุงเกิดใน ถ้าว่านอนเกิดใน เตี้ยมันจะเกิดหน่าย.....และเกิดหนีหย่อน แปลว่า เพราะ เพราะว่า อย่าใหญ่หย่อนกินข้าว เฒ่าหย่อนเกิดนาน จึงแปลว่า อย่าใหญ่ เพราะกินข้าว เฒ่าเพราะเกิดนาน พอส่ำสี่เขาเคยปั้น น้วนงเกิดใน ใช้เรียกคู่สนทนาในภาษาเพลง ให้ฟังรื่นหูและได้คำคู่เพลง คำคู่คือ เกิดนาน, เกิดใน, เกิดหน่าย, เกิดหนี.

นวนุ่น นวนี๋ย ยุ่งเหยิง นังนุงก็เรียก ไน คือวงล้อที่ใช้ปั่นด้าย ลักษณะคล้ายระหัดวิดน้ำ ใช้ปั่นกรอผ้าเข้าหลอดอีกที

เพลงถามข่าว โดย กำป็น บ้านแท่น

เสียงว่าลองประดิษฐ์ แล้วก็คิดประเด็นว่าจะเล่นอย่างไรดา ไ้อ้เราเป็นหมอลำใหญ่ นี่เราต้องใช้ปัญญา ไม่รายเก๋ารายเดน พวกเองจีเล่นอย่างไรดี ไม่ใหญ่หย่อนกินข้าว นี่ไม่เฒ่าหย่อนเกิดนาน ถ้าคนเฒ่าไม่เอาไอนั้น จะมีเด็กน้อยเกิดนี้ เด็กน้อยเกิดนี้ ปรี๊ดต้องเกิดนอน มิใช่ว่าเกิดร่อน.....และเกิดหนาว ยามวัยรุ่นมันค่อ โบกเคาะมันคี่ กินอาหารมันต้องมี เปรี๊ยหวานมันเค็ม ต้องใช้หัวคิด ให้มันแข็ง จัดการแสดง ให้มันเข้ม เหมือนข้าวปลาไหล ถ้าไม่ใส่หัวข่า แล้วกลืน มัน...อี อี อี ๆ ๆ ๆ.....คว (ตอนฝ่ายหญิงร้อนท่อนแรกใช้รำท่า ประจัญบาน ต่อด้วยท่า ช้างเทียมแม่ และจบลงด้วย ท่ายอง) ไม่ใหญ่หย่อนกินข้าว นี่ไม่เฒ่าหย่อนเกิดนาน ถ้าคนเฒ่าไม่เอาไอนั้น จะมีเด็กน้อยเกิดนี้ เด็กน้อยเกิดนี้ ปรี๊ดต้องเกิดนอน มิใช่ว่าเกิดร่อน.....และเกิดหนาว นี่ แปลว่า หรือ เกิดนี้ คือ เกิดหรือ เช่น ไม่ไปด้วยนี้ คือ ไม่ไปด้วยหรือ ปรี๊ด คือ ปลาร้า ยามวัยรุ่นมันค่อ โบกเคาะมันคี่ กินอาหารมันต้องมี เปรี๊ยหวานมันเค็ม มันค่อ กินอะไรก็มัน กินอะไรก็อร่อย โบกเคาะมันคี่ โบก คือการพนันชนิดหนึ่ง ใช้เม็ดมะขามผ่าซีก สองเม็ดเป็นสี่ซีก เล่นกันว่าขึ้นคู่หรือคี่ ประโยคนี้เป็นคำที่เอามาเติมเต็มได้คำคู่ คำคู่คือ มันค่อ มนคี่, มันเค็ม ต้องใช้หัวคิด ให้มันแข็ง จัดการแสดง ให้มันเข้ม เหมือนข้าวปลาไหล ถ้าไม่ใส่หัวข่า แล้ว

กลืน มัน...อี อี อี ๆ ๆควา ชั่ว คั่ว เป็นคำเปรียบเปรย ว่าแกงปลาไหลไม่ใส่ชา ตะไคร้มันจะมี กลืนควา เหมือนแสดงเพลงโคราช ไม่ปรุงแต่ง ไม่มีลีลา การแสดงก็จัดขึ้นน่าเบื่อ

4. เพลงขอภัย โดย กาเหว่า โชคชัย

ก็ต้องให้เลี้ยวละนอให้ลด เองก็ต้องให้ทด ดอกนากำป๋นนา พี่เอ๋ย.....ให้ลอง ว่าการเล่น เพลงโคราช จะให้ดี ตลอดทั้งพี่ทั้งน้อง ที่ว่าหนักไปคำไหน ก็ขอภัยกันซะให้แล้ว ที่น้องหลงดำโคตร ก็ขอ โทษขอกร เนอพอกบตายหย่อน ไม่เกาะขอแกว เกาะขอแกว ถ้าไม่มี อะไรกิน ฉันก็ต้องขอเงิน..... และขอเก้อ แต่มีตะเกียงก็ให้จุด ขอให้พูดให้จา ที่ว่าถล่ำไปหลงดำ ก็ขอให้จัดก็ขอให้จาง กำป๋นเอ๋ย ที่ว่าหนักไปคำไหน ให้พี่นี้ให้ ภัยนาง อีพอรูปลหล่อ หมดหน่อหมดแนว ฉันทขอภัย อี อี อี ๆ ๆเนอ

ความหมายของเพลงขอภัยคือ เป็นเพลงที่ใช้ในการขอโทษขอขมากัน เพราะตอนร้องเพลง ถามข่าว ฝ่ายหญิงอาจจะว่าฝ่ายชายค่อนข้างไม่ดี หรือมีคำหนึ่งคำใดหนักไปปลั่งพลาดไปจึงต้องขอโทษขอ ภัยกัน แต่ในเพลงขอภัย ฝ่ายหญิงก็ยังเหน็บแนม เสียดสีอยู่ในที่เช่นเดิม

ก็ต้องให้เลี้ยวละนอให้ลด เองก็ต้องให้ทด ดอกนากำป๋นนา พี่เอ๋ย.....ให้ลอง ว่าการเล่น เพลงโคราช จะให้ ดี ตลอดทั้งพี่ทั้งน้อง ที่ว่าหนักไปคำไหน ก็ขอภัยกันซะให้แล้ว คำชัดเส้นได้ ให้เลี้ยว ให้ลด ให้ทด ให้ลอง คือ เลี้ยวลด ทดลอง ที่น้องหลงดำโคตร ก็ขอโทษขอกร เนอพอกบตายหย่อน ไม่เกาะขอแกว เกาะขอ แกว ถ้าไม่มีอะไรกิน ฉันก็ต้องขอเงิน.....และขอเก้อ ขอโทษขอกร เป็นคำเรียกการขอโทษที่มักใช้คู่กัน เช่น ขอโทษขอภัย ขอโทษขอกร ขอโทษขอโพย ไม่เกาะขอแกว (ไม้ขอแกว) ความจริงเป็นเหล็กเส้นเล็ก ๆ หรือลวดเส้นแข็งๆ ทำเป็นเส้นตรงปลายงอ ใช้แห่ผูกกับที่อยู่ในรู (คล้ายรูป) ถ้ารูไหนมีกบจะใช้ตรงส่วน ปลายงอๆเกาะติดตัวกบออกมาจากรู (นำได้แบบอย่างมาจากคนไทยเชื้อสายลาวที่มาอยู่โคราชสมัยก่อน หา กบกิน จึงเรียก ไม้ขอแกว) เนอพอกบตายหย่อน ไม่เกาะขอแกว ประโยคนี้จึงแปลว่า พอกบตายเพราะ เหล็กตะขอเกี่ยวติด เป็นคำเปรียบเทียบเรียกคู่สนทนาในภาษาเพลงโคราช และให้ได้คู่คำที่สมบูรณ์ คำคู่คือ ขอกร. ขอแกว, ขอเก้อ.แต่มีตะเกียงก็ให้จุด ขอให้พูดให้จา ที่ว่าถล่ำไปหลงดำ ก็ขอให้จัดก็ขอให้จาง เป็นประโยคเดิมให้เต็มบทและให้ได้คำคู่ และให้ได้คำว่า ให้จุด เพื่อจะได้ไปใช้คู่กับคำว่า ให้จา และให้จาง นั้นเอง กำป๋นเอ๋ย ที่ว่าหนักไปคำไหน ให้พี่นี้ให้ ภัยนาง อีพอรูปลหล่อ หมดหน่อหมดแนว ฉันทขอภัย ..อี อี อี ๆ ๆเนอ หมดหน่อหมดแนว หน่อแนว หมายถึง เผ่าพงศ์ ตระกูล โคตรเหง้า พอรูปลหล่อ หมดหน่อหมดแนว จึงแปลว่า พอรูปลหล่อทั้งโคตรทั้งตระกูล

เพลงขอภัย โดย กำป็น บ้านแท่น

ยังงเสียงว่าพอรูปหล่อ มาแต่น้อย ดอกนากาเหว่านา....นี้ว่าขอภัยเนอ ใ้องก็คนสามัญ
ให้อภัยกัน เอยเสมอ กำป็นก็ให้อภัยนาง อภัยหลังอภัยหน้า นี้เรามารบกัันชะก่อน แล้วค่อยย้อนติกัน พอ
ปานพระอดข้าวสาร แจกจ่ายใบฎีกา จ่ายใบฎีกา ตัวข้าก็ดีเกิน มิใช่ว่าจะดีเกิน.....ดีเก้อ
จะด่ากระทบด่ากระเทือน ก็ขอให้เลื่อน ก็ขอให้ไหล สบผิตปากกลากไป ด่าแล้วก็ขอให้แล้ว
สบที่กำป็น มั่นหลงดำ ว่าลูกผีทำ ตะพายแนว แม่เต่านา ฟ้าผ่าแต่น้อย ฉันขอภัย.....อี อี อี อี .เนอ

(ตอนผู้หญิงร้อง ตอนแรกรำทำ ประจัญบาน ต่อด้วย ช้างเทียมแม่ และจบด้วย ท่ายอง)

นี้เรามารบกัันชะก่อน แล้วค่อยย้อนติกัน พอปานพระอดข้าวสาร แจกจ่ายใบฎีกา จ่ายใบฎีกา ตัวข้า
ก็ดีเกิน มิใช่ว่าจะดีเกิน.....ดีเก้อ พอปานพระอดข้าวสาร แจกจ่ายใบฎีกา เป็นคำเปรียบเทียบกับและให้ได้
คำคู่ เปรียบคือว่า พระสงฆ์ที่วัด ไม่ค่อยได้รับเพล จังหัน อาจเพราะชาวบ้านอดอยาก หรือพอลถึงหนานา
ชาวบ้านก็ต่างไปไร่ไปนากันหมด ภาระรดตัว ไม่มีใครแต่งเพล จังหัน หรือดักบาตรให้พระที่วัด พระจึงอด
ข้าวอาหาร จึงได้เขียนใบฎีกาขึ้นแล้วนำไปแจกจ่ายชาวบ้าน เพื่อจับสลากภัตร ให้ชาวบ้านทำเพลจังหัน
ถวายพระเป็นเวรหมุนเวียนกันไป เป็นคุ่มหรือเป็นกลุ่มตามความเหมาะสม ให้ได้คำคู่คือ ดีกัน, ฎีกา, ดีเกิน,
ดีเก้อ สบที่กำป็น มั่นหลงดำ ว่าลูกผีทำ ตะพายแนว แม่เต่านา ฟ้าผ่าแต่น้อย ฉันขอภัย.....อี อี
อี อี ๆ ๆ ..เนอ ผีทำตะพายแนว คือ ผีทำหอบหิ้ววงศ์ตระกูล แม่เต่านาฟ้ามามาแต่น้อย อ้วยะเพศฝ่าย
หญิง

5. เพลงไหว้ครู โดย กาเหว่า โชคชัย

ไปเจอพระสงฆ์ องค์เจ้า ก็ยังเคยถวายข้าว ดอกนาคุณครูเอย.....ถวายของ ดักบัวลง
สำคัญไฉน ถ้ามันจะให้ ถูกครรลอง จะดันเพลงให้คนชม ต้องขอบังคมไหว้ครู ก็ให้สมองของกาเหว่า
ฉลาดปานเจ้าศรีธัญ พวกมารร้ายให้วายขนม แพ้อ่านจ จักรณ อำนาจจักรณ ทำเหนียวทำเหน็ด ขอให้
มีท่าเพชร.....ท่านิล มีทั้งสี่ภูมิภาค กาเหว่านั้นรัก พระภูมิพล เป็นบารมีอันล้นพ้น ไม่ให้ลูกนี้ต้องมีภัย
มาปกป้องคุ้มครองกาเหว่า ไม่ว่าจะทำ ไปแดนใด ให้ชื่อของนาง นี้ดังโด่ง ไปทั่วแดน...อี อี อี ๆ ...ดิน
บรรยาย เพลงไหว้ครู คือเพลงที่ก่อนจะเข้าเรื่อง หรือเข้าเล่นเพลงหลัก ก็จะต้องร้องกราบไหว้รำลึกถึง
บิดร มารดา ครูอาจารย์ พระพุทธพระธรรมพระสงฆ์ กระทั่งสิ่งศักดิ์ ดาปู่เจ้าบ้าน ที่ไปทำการแสดง หรือ
แม้กระทั่ง เทพ เทวดา อินทร์ พรหม ให้ลงมาช่วยต่อสู้กับอีกฝ่าย เพื่อให้ได้รับชัยชนะในการประชันการ
แสดง และเพื่อเป็นการปลุกฝังให้ผู้ฝึกหัดเพลงโคราชและผู้รับฟัง ได้รู้ รัก เคารพ กตัญญูรู้คุณ ในคุณบิดร
มารดา ครูอาจารย์ ตลอดจนศีลธรรม และเคารพให้เกียรติสถานที่ที่ไปแสดง

ไปเจอพระสงฆ์ องค์เจ้า ก็ยังเคยถวายข้าว ดอกนาคุณครูเอย.....ถวายของ ดักบัวลง สำคัญไฉน
ถ้ามันจะให้ ถูกครรลอง จะดันเพลงให้คนชม ต้องขอบังคมไหว้ครู ดักบัวลง สำคัญไฉน บ่วง คือเครื่องมือ
ดักสัตว์ชนิดหนึ่ง จะมีไฉไว้สำหรับให้บ่วงเปิดอ้าไว้ หรือค้างไว้ เมื่อมีสัตว์เข้ามาติดบ่วง และไปโดนไฉทำให้
ลุด หรือหลุด บ่วงนั้นก็จะรัดร่างของสัตว์นั้นทันที ประโยชน์นี้เอามาเติมเพื่อให้เต็มบทและเพื่อจะได้คำคู่ไปคู่

กับคำว่า ครรลอง คือ คณล้ย ครรลอง ก็ให้สมองของกาเหว่า ฉลาดปานเจ้าศรีธัญ พวกมารร้ายให้วาย
 ชนม์ แพ้อ่านาง จัวธนู อ่านางจัวธนู ทำเหน้อยท่าเหน็ด ขอให้มีท่าเพชร.....ท่านิล ฉลาดปานเจ้าศรี
 ธัญ ในที่นี้หมายถึง ฉลาดเหมือนศรีธัญชัย แต่ที่ร้องแค่ธัญ คือเพื่อจะได้เข้าคู่กับคำว่า ธนู คือ จัวธนู
 พวกมารร้ายให้วายชนม์ แพ้อ่านาง จัวธนู หมายถึงให้ฝ่ายชายแพ้คาถา คุณไสย์ ที่เสกเป็น จัวธนู ทำ
 เหน้อยท่าเหน็ด ขอให้มีท่าเพชร.....ท่านิล เหน้อยเหน็ด, เพชรนิล ประโยคเต็มเต็มเพื่อหาคำคู่ไปเข้ากับ
 คำว่า ธัญ, ธนู, ท่าเหน็ด, ท่านิล

เพลงไหว้ครู โดย กำป็น บ้านแท่น

จตุรุดอกเนอสิบแปดดอก ว่าบนบอกคุณครู ผู้ที่ให้ความรู้ เอย.....นี้คุณครัน จะขอไหว้ย่าโม
 ที่ตอบโต้พระยามาร ทั้งพ่อแม่ที่เลี้ยงลูก เป็นคุณสุขคุณชี
 ฉันเหลียวมาตาไป และจะไหว้ทั้งตาปู่ ให้กำป็นได้เปิดดู อีบ่อนปลายตาปิดตาปี ปลายตาปิดตาปี
 นี้ทั้งบ้านศาลตาปู่ นี้ก็มีตายาย.....และคุณตาป่น

พระพิณณศผู้ให้กำเนิด นี่ทำให้เกิด วิชาศิลป์ พระหัตถ์ชะย้อถือเอาพิณ มีพระเศียรตั้ง
 คขสาร ลูกๆจะไปเล่น เพลงกะไหน แล้วขออย่าให้ มีมาร สะกดคนฟัง ให้นั่งเหม่อ ปานเพลงฉันมี
 ...อี อี อี. ๆมนต์ จตุรุดอกเนอสิบแปดดอก ว่าบนบอกคุณครู ผู้ที่ให้ความรู้ เอย.....นี้คุณครัน จะขอ
 ไหว้ย่าโม ที่ตอบโต้พระยามาร ทั้งพ่อแม่ที่เลี้ยงลูก เป็นคุณสุขคุณชี
 คุณครัน ครัน เป็นคำขยายแปลว่า มาก เช่น ใหญ่ครัน ใหญ่มาก ไกลครัน ไกลมาก อร่อยครัน อร่อยมาก
 ดีครัน ดีมาก คุณครัน จึงแปลว่า คุณมาก คุณสุขคุณชี คำนี้แปลออกมาก็คือ สุขี แต่ที่ต้องแยกเป็นคุณสุข
 และคุณชี เพราะต้องการได้คำคู่ไปเข้ากับคำว่า คุณครู, คุณครัน, และ คุณชี ฉันเหลียวมาตาไป และจะไหว้
 ทั้งตาปู่ ให้กำป็นได้เปิดดู อีบ่อนปลายตาปิดตาปี ปลายตาปิดตาปี นี้ทั้งบ้านศาลตาปู่ นี้ก็มีตายาย.....
และคุณตาป่น ฉันเหลียวมาตาไป ความจริงต้องว่า ฉันเหลียวมาตาไป (เหลียวไปเหลียวมานั่นเอง) แต่ที่
 ต้องร้องว่า เหลียวมาตาไป เพราะต้องการอักษรคือคำว่า ตาไป ไปเข้ากับคำว่า ตาปู่และ ตาปี
 อีบ่อนปลายตาปิดตาปี ปลายตาปิดตาปี คือปลายไม้หรือหนาม ที่ยังไม่โตมากนัก เห็นไม่ชัดนัก
 เช่น “เพ็งโผล่ให้เห็นพอตาปิดตาปี ยังไม่แหลมมาก” แต่ในที่นี้ หมายถึง อวัยวะเพศฝ่ายหญิง
 นี้ก็มีตายาย.....และคุณตาป่น มีทั้งคุณยายคุณตาป่นกันไป

(ฝ่ายหญิงร้อง รำทำอย่างงายเทียมแม่ จบด้วยทำอย่าง ฝ่ายชายร้อง ทำอย่างอย่างเดียว)

6. เพลงตัดเชิญ โดย จริญญา ทำกระทุม

ว่าเกี้ยวข้าวเรือ ก็ยังหาลาน เหมือนกระเชอเคยสาน ดอกนาบุญสมเอย พี่เอย....นี้ว่าหาหลาย
 ฉันนั่งฟังอยู่เมื่อกี้ มันเสียงพี่ หรือเสียงใคร ฉันก็นั่งฟังสำเนียง เสียงมาเรียกหาหล่อน
 เหมือนลานด้ายอยู่ในเดิน ข้างเดินอยู่ในด้าน เสียงหวานแจ้วปานจักจั่น หรือเรไรอยู่ในดอน
 เรไรอยู่ในดอน ธุระร้อนไฉนดา มันมิใช่เอยในป่า.....ในดง

ประชาชนคนสังกัด เสียงลมก็พัด ออกวู้ว เมื่อตอนฉันนั่งฟังอยู่ เสียงวิงวอนมาไวไว
พ้อเครือมันขึ้นพันรั้ว เหมือนดอกบัว ผ่นโรย ที่เรียกหาธุระอะไร หัวหน้าภาร....อี อี อี ๆ....โรง

ความหมายของ เพลงตัดเชิฐคือ ก่อนจะเข้าเรื่องฝ่ายหญิงจะหันมาถามฝ่ายชาย แบบเป็นการ
เป็นงาน ว่าเรียกมาทำอะไร ฝ่ายชายก็จะตอบว่า เรียกมาเล่นเพลงโคราช และต่อว่าฝ่ายหญิงซักซำไร
ฝ่ายหญิงจะร้องตอบว่าซำเพราะอะไร และก็จะต่อว่าต่อขานกันพอหอมปากหอมคอก่อนจะเปลี่ยนเรื่อง
สนทนา ว่าเกี่ยวข้าวเรีย กยังหาทาน เหมือนกระเชอเคยสาน ดอกนาบุญสมเอ๋ย พี่เอ๋ย....นี้ว่าหลาย
ฉันนั่งฟังอยู่เมื่อก็ มันเสียงพี่ หรือเสียงใคร ฉันก็นั่งฟังสำเนียง เสียงมาเรียกหาหล่อน
ว่าเกี่ยวข้าวเรีย กยังหาทาน ลาน คือลานที่ใช้สำหรับกองข้าวหรือนวดข้าว เกี่ยวข้าวแล้วก็ต้องหามมาหา
ลาน กระเชอเคยสาน ดอกนาบุญสมเอ๋ย พี่เอ๋ย....นี้ว่าหลาย กระเชอ (กระบุง) สานหลาย คือสาน
กระเชอจะต้องคิดค้นหาสดหาหลายเพื่อความสวยงาม ประโยคเต็มเต็มหาคำคู่และเปรียบเทียบว่า ข้าวยังหา
ลาน กระเชอสานหลาย แต่พี่ต้องมีเหตุมีผลในการเรียกหาน้องให้ลงมาหา เป็นการถามเพื่อเข้าเพลงหลัก
ส่วนคำคู่ที่ได้คือ หาทาน, หาทานหาหล่อน เหมือนลานตายอยู่ในเดิน ช่างเดินอยู่ในดำน เสียงหวานแจ้ว
ปานจักจั่น หรือเรไรอยู่ในดอนเรไรอยู่ในดอน ธุระร้อนไฉนดา มันมิใช่เอ๋ยในป่า.....ในดง เหมือนลาน
ตายอยู่ในเดิน ดาย แปลว่า ถาก ใช้จอบถากหญ้าจากหน้าดิน เดิน คือบริเวณลานดินที่เตียนโล่ง ดำน
คือ ป่าที่เป็นทางเดินของโขลงช้าง เหมือนลานตายอยู่ในเดิน ช่างเดินอยู่ในดำน เป็นประโยคเต็มเต็มให้
เต็มบทร้อง และเพื่อให้ได้คำคู่ที่สมบูรณ์ คือคำว่า ในเดิน, ในดำน, ในดอน, ไฉนดา(ไฉนดา), ในดง
ประชาชนคนสังกัด เสียงลมก็พัด ออกวู้ว เมื่อตอนฉันนั่งฟังอยู่ เสียงวิงวอนมาไวไว วู้ว เป็นคำ
ขยาย ลักษณะเสียงลมพัด ไวไว เสียงเรียก เสียงตะโกน พ้อเครือมันขึ้นพันรั้ว เหมือนดอกบัว ผ่นโรย
ที่เรียกหาธุระอะไร หัวหน้าภาร....อี อี อี ๆ....โรง

เพลงตัดเชิฐ โดย บุญสม กำปิง

ว่าที่เรียกหาธุระอะไร ดอกน่าน้องเอ๋ย.....หัวหน้าภารโรง ก็เรียกให้มาเล่นเพลง กะบุญสม
ให้ดังประสงค์ เคยได้มาพานเรียก ผ่านกาย ผ่านร่าง
ว่าเรียกคำหนึ่งก็ไม่ลง สองคำก็ไม่ลง เดี่ยวตะวันมันจะโด่ง เดแนวบ้าหน้าไม่ล้าง บ้าหน้าไม่ล้าง
พี่มาเรียก หาเธอ นี่ยังเอ๋ยไม่เลอะ.....ยังไม่เลิน ไม่หาถูกหาผิด หาพิศหาเพ่ง จึกว่าแต่งมาเล่นเพลง
หรือทำเทศมาหาหัว ไม่นานร่างนากาย ว่าจึกทำไม ยังนานกว่า หรือน้องแต่งกาย หวังล่อให้ชายมา
กอด นี่ยังซำ ยังนาน.....อี อี อี ๆ ๆเกิน (ฝ่ายหญิงร้อง ตอนแรกทำอย่าง ต่อด้วยซำเทียมแม่
จบด้วย ทำอย่าง ฝ่ายชายร้อง รำทำอย่างอย่างเดียว) ว่าเรียกคำหนึ่งก็ไม่ลง สองคำก็ไม่ลง เดี่ยวตะวันมันจะ
โด่ง เดแนวบ้าหน้าไม่ล้าง บ้าหน้าไม่ล้าง พี่มาเรียก หาเธอ นี่ยังเอ๋ยไม่เลอะ.....ยังไม่เลิน เดแนวบ้าหน้า
ไม่ล้าง เด แปลว่า นะ เช่น เดน้อง แปลว่า นะน้อง จริใจเดคนอย่างพี่ แปลว่า จริใจนะคนอย่างพี่ แนว
บ้า คือ ตระกูลบ้า โคตรบ้า
นี่ยังเอ๋ยไม่เลอะ.....ยังไม่เลิน เลอะเลิน แปลว่า เปื้อน สกปรก หรือ พุดมั่ว ฟังไม่ได้ศัพท์

ไม่หาถูกหาผิด หาพิศหาเพ่ง จึกว่าแต่งมาเล่นเพลง หรือทำเพศมาหาหัว เป็นคำต่อว่าฝ่ายหญิงที่แต่งตัว นาน ว่าแต่งตัวมาเล่นเพลงหรือแต่งตัวมาเพื่อหาหัว คำคือ หาผิด, หาเพ่ง, หาหัว ไม่นานร่างน่านกาย ว่าจึกทำไม ยิ่งน่านกว่า หรือน้องแต่งกาย หวังล่อให้ชายมากอด นี่ยังซ้ำ ยิ่งน่าน.....อี อี อี ๆเกิน คำคือ นานกาย, นานกว่า, นานเกิน

7. เพลงปริक्षा (ทำมาหากิน) โดย จริญญา ทำกระทุ่ม

อีพ่อน้าขาวจะเล่านางใหม่ พีมี่ธุระอะไร ดอกนาบุญสม เอ้ย เอย...ยังเรียกนางมา จะมุงหมาย ย้ายถิ่น ไปหากิน อย่างไรว้า มีมูลเค้าก็เล่าสู่ มาเถอะไอ้หมูนางแมว เหมือนนกคารมหมานรัง กระท่อมร้างยังหมั่นรื้อ จะปริक्षाหารื้อ ก็พูดกันให้มันแล้ว กระเท่เลห์ เหลี่ยม ฉันทไม่มีดอกมารหลอก.....มารล่อ ผักสลิตตอลัด ยาเขายัด ต่อล้ง ถ้าเห็นช่องปล่องทาง เอ้าบอกเล่าที่ อย่าต่อแหล แป้งผัดนวลได้หน้า เองจะปริक्षा อย่างใดแน่ จะนำจะพา ไปหากิน อยู่ถิ่นใดอี อี อี ๆ ๆ.....นอ

ความหมายของเพลงปริक्षा ทำมาหากิน คือเพลงที่ต่อเนื่องจากเพลงตัดเชิฐ เป็นการสนทนา เพื่อให้คนฟังรู้ที่กำลังจะเข้าเรื่องแล้ว เหมือนเป็นการปริक्षाหารื้อว่า เราจะทำมาหากินกันอย่างไรดี ฉะนั้น เพลงนี้ อาจจะปริक्षाกันยาวนานสักนิด อาจจะมีเรื่องการเมืองแทรกบ้าง ดินฟ้าอากาศบ้าง ข้าวของแพงบ้าง ปัญหาสังคม สิ่งแวดล้อมบ้าง ภัยธรรมชาติบ้าง สื่อต่างๆที่เข้ามาทำลายวัฒนธรรมบ้าง เหมือนเป็นการรำพึงรำพัน ตัดพ้อต่อว่าโชคชะตา ปัญหาผู้นำบ้านเมืองมากกว่า อีพ่อน้าขาวจะเล่านางใหม่ พีมี่ธุระอะไร ดอกนาบุญสม เอ้ย เอย...ยังเรียกนางมา จะมุงหมายย้ายถิ่น ไปหากิน อย่างไรว้า มีมูลเค้าก็เล่าสู่ มาเถอะไอ้หมูนางแมว คำคือ นางใหม่, นางมา, นางแมว เหมือนนกคารมหมานรัง กระท่อมร้างยังหมั่นรื้อ จะปริक्षाหารื้อ ก็พูดกันให้มันแล้ว กระเท่เลห์ เหลี่ยม ฉันทไม่มีดอกมารหลอก.....มารล่อ หมานรัง หมาน คือ ลาก หรือ ของที่มักจะได้ซ้ำบ่อยๆ เช่น หนุ่มคนนี้นักจะมีสาวๆมารุมรักอยู่เสมอ เรียกว่า หมานผู้หญิง หาเนื้อหาปลาได้เยอะใครก็เรียก มือหมาน คำว่า นกคารมหมานรัง จึงแปลว่า นกที่บินไปทางไหนก็พบแต่รังนอนอยู่เสมอ เป็นประโยชน์นำมาเติมให้เต็มบทและให้ได้คำคู่ที่สมบูรณ์ คำคู่คือ หมานรัง, หมั่นรื้อ, มันแล้ว, มารล่อ ผักสลิตตอลัด ยาเขายัด ต่อล้ง ถ้าเห็นช่องปล่องทาง เอ้าบอกเล่าที่อย่าต่อแหล ผักสลิตตอลัด ผักสลิต คือพืชเลื้อยชนิดหนึ่ง ไขยอตดมจิม ผลจะดัมหรือทานดิบๆได้ ส่วยดอก จะดัมจิม หรือจะผัดรับประทานก็อร่อย บางที่เรียก ดอกขจร ตอลัด คือ ตอของมันแตกยอดแตกใบ ยาเขายัด ต่อล้ง คือยาสูบ ยาเส้น ถูกบรรจุลงลังหรือกล่องกระดาษเพื่อนำไปส่งหรือจำหน่าย สองประโยคนี้นี้เป็นการหามาเติมให้เต็มบทร้อง และเพื่อให้ได้คำคู่มาเข้ากับคำว่า ต่อแหล คือ ตอลัด,ต่อล้ง และต่อแหล แป้งผัดนวลได้หน้า เองจะปริक्षा อย่างใดแน่ จะนำจะพา ไปหากิน อยู่ถิ่นใด....อี อี ๆ ๆ.....นอ

เพลงปริกษา (ทำมาหากิน) โดย บุญสม กำปิง

ว่าจะนำพาไปหากิน ว่าเอ้อยู่ถิ่น...ดอกน่าน้องเอ๋ย.....ว่าอันใดนอ ว่าหรือว่าน้องจรัญ
 ชอบทำ ไร่ป่าน ไร่ป่อ หนอว่าแม่สาวแวง อย่าได้เหงงได้หน่าย ก็น้องสนัดทางไหน แล้วก็ไปทางนั้น
 แม่ปากแดงคือแสงตะวัน แดงทางนอก เขียวทางใน นอกเขียวทางใน น้องอย่าทำแต่ทางหน่าย.....
 แล้วทางหนี เป็นผัวกันเมียกัน ผัวกัน เมียกาง แม่สาวกระเทินอย่าเหินอย่าห่าง ถ้าผัวผูกให้เมียแก่
 ไม่ได้นั่งต้องไถนาน ถ้าลองขยันทำงาน เงินต้องได้แน่ จิไปเที่ยวแยกขานั่ง ถ่างขานอน เฉยอยู่ได้ อี อี อี ๆ
 ๆ ๆนี่ จะนำพาไปหากิน ว่าเอ้อยู่ถิ่น...ดอกน่าน้องเอ๋ย.....ว่าอันใดนอ ว่าหรือว่าน้องจรัญ
 ชอบทำ ไร่ป่าน ไร่ป่อ หนอว่าแม่สาวแวง อย่าได้เหงงได้หน่าย แม่สาวแวง สาวแวง คือ สาวน้อย สาวรุ่น
 เป็นผัวกันเมียกัน ผัวกัน เมียกาง แม่สาวกระเทินอย่าเหินอย่าห่าง ถ้าผัวผูกให้เมียแก่ แม่สาวกระเทิน
 ยังเป็นสาวไม่เต็มตัวดี หรือ เกินสาวแล้ว เรียกว่าไม่พอดี ยังไม่ถึงหรือเกินไป ท่อนนี้ เปรียบเปรยว่า เป็นผัว
 กันเมียกันมันต้องช่วยเหลือกัน อย่าปล่อยให้แต่ฝ่ายชายแนะนำ คำคู่คือ เมียกัน, เมียกาง, เมียแก่ ไม่ได้นั่ง
 ต้องไถนาน ถ้าลองขยันทำงาน เงินต้องได้แน่ จิไปเที่ยวแยกขานั่ง ถ่างขานอน เฉยอยู่ได้ อี อี ๆ.....นี่
 จิ แปลว่า จะ จินั่ง จะนั่ง จิไป จะไป นี่ แปลว่า หรือ เฉยอยู่ได้นี้ คือ เฉยอยู่ได้หรือ

8. เพลงเปรียบทำทนาย โดย สุนทรน้อย ปีกธงชัย

ว่าตัวเองพึ่งตัวเองก็ยังไม่ได้ จักว่าจะไปเอามือใคร...ดอกนาพี่เอ๋ย..เอ๋ย.....ว่ามาดม หมอเพลง
 โคราช ได้คารม ถ้าไม่ชนะมันก็แพ้ มันไม่แน่กะใครด้วย

อย่าถือหอกถือกระบี่ มาคุยดีแต่กะบ้าน แต่เศรษฐกิจมันขึ้น ยังกินน้ำกะกระบวย น้ำกะกระบวย
 มีดลับปราใครว่ามันสวย.....คือกระบี่ ถ้าไม่ดับมันก็ดัง ต่อข้างเขาก็ดึง ถ้าแน่นว่าแก่นจริง มาลองดู
 กันก็ได้ แต่เด็กวัด ฉลาดแน่ ยังได้เป็นเจ้า หนอเป็นนาย แก่นักว่าเรือ อยู่เหนือน้ำ มันจมไม่เป็น.อี อี อี...นี่

ความหมายของเพลงเปรียบคือ เป็นเพลงหลักที่คนสมัยก่อนนิยมฟังสูงสุด เพราะเป็นการใช้
 สติปัญญา ไหวพริบปฏิภาณ ต่อกันอย่างเผ็ดร้อน และมักจะใช้เล่นอักษรปลายลงท่อนจบเป็นตัวเดียวกัน
 และอยู่ในเนื้อหาเดียวกัน แต่ไม่ใช่คำพูดเดียวกัน เรียกว่า จั่วพันหลัก เช่น หญิงว่า “แก่นักว่าเรืออยู่นี้มัน
 มันจมไม่เป็น” (มันจมไม่เป็นหรือ) ชายจะแก้ว่า “บินขี้(อุจจาระ)อยู่บนฟ้าได้เหมือนนกนก ว่ามันตกไม่
 เป็นนี่ “ (ตกไม่เป็นหรือ) ความหมายคือ ผู้ชายอย่าอวดเก่งให้มากนัก เหมือนเรือที่ลอยน้ำได้ก็ยังมีวันจม
 และฝ่ายชายก็จะว่าผู้หญิงก็อย่าพูดจาสูงนัก บินถ่ายเหนือฟ้าได้เหมือนนกก็ยังมิวันร่วง โดยใช้คำลงท้ายว่า
 “เป็นนี่” เหมือนกัน อย่างนี้เป็นต้น เพลงเปรียบ จะมีหลายลักษณะ เช่น เปรียบถ่อม คือเปรียบว่า
 สติปัญญามีน้อย ให้ขออาศัยเล่นด้วยชักคินพอได้เงินทอง พอมีชื่อเสียง หรืออาจจะว่า แคร้วว่าจะมาเจอกัน
 ฉันทักแล้วตัวสั่นมาตั้งแต่ออกจากบ้าน หรือขอร้องให้เลี้ยงไว้อย่างรุนแรงให้ต้องอับอายขายหน้า อย่างนี้ ๆ
 เปรียบทำทนาย (ทำทนายปัญญาไหวพริบ) เปรียบเข้านันทน อันนี้จะเปรียบยกนันทน หรือธรรมะมาอ้างอิง
 ยกสุภาษิตมาเปรียบเปรยกับตัวเองหรือฝ่ายตรงข้าม และเปรียบเข้าเรื่องให้คนฟังเห็นเหมาะสม ว่าตัวเองพึ่ง
 ตัวเองก็ยังไม่ได้ จักว่าจะไปเอามือใคร...ดอกนาพี่เอ๋ย..เอ๋ย.....ว่ามาดม หมอเพลงโคราช ได้คารม ถ้าไม่ชนะ

มันก็แพ้ มันไม่แนะใครด้วย ความจริงต้องว่า “จึกว่าจะไป (ไม่รู้ว่าจะไป) เอามือใครดม เพราะคำว่า “เอา
มือ ใครดม” จะทำให้ได้คำคู่ไปเข้ากับคำสุดท้าย คือคำว่า ใครด้วย

อย่าถือหอกถือกระบี่ มาคุยดีแต่กะบ้าน แต่เศรษฐีมีชั้น ยังกินน้ำกะกระบวย น้ำกะกระบวย มีดลับปรั้า
ใครว่ามันสวย.....คือกระบี่ อย่าถือหอกถือกระบี่ มาคุยดีแต่กะบ้าน อย่าถืออาวุธที่ใช้ทำสงครามมาทำ
เก่งคุยโวแต่ ที่บ้าน เศรษฐีมีชั้น ยังกินน้ำกะกระบวย เศรษฐีมีชั้นยังตกยากต้องตีมน้ำกับกระบวย กระบวย
คือ กะลามะพร้าว ที่ขัดจนเกลี้ยง แล้วเจาะรูใส่ด้าม ใช้สำหรับตักน้ำดื่ม มีดลับปรั้าใครว่ามันสวย.....คือ
กระบี่ ปรั้า คือ ปลาร้า มีดลับปรั้าก็คือ มีดลับปลาร้า มีดลับปลาร้ามันไม่สวยเท่า กระบี่ คำคู่คือ กระบี่,
กะบ้าน, กระบวย แต่เด็กวัด ฉลาดแน่ ยังได้เป็นเจ้า หนอเป็นนาย แกนี้กว่าเรือ อยู่เหนือน้ำ มันจมไม่เป็น
.....อี อี อี...นี่ เปรียบว่า เด็กวัด ยังได้เป็นเจ้าเป็นนาย เรือลอยน้ำได้ ก็อาจจะจมสักวัน

เพลงเปรียบเทียบ โดย สมบัติ ดอนยาว

ว่านี่กว่าเรือดอกเนออยู่เหนือน้ำ ดอกเนอนี้มันจม ดอกน่าน้องนา.....ดอกนี้ไม่เป็นนี่ ว่าของ
ในโลกมันไม่มีอะไรที่จีรัง จะบอกนางให้รู้ดี ยังต้องจมเป็นหน้า ปานแขกขวยยังเป็นเนย
ถ้ามันมีธรรมยังมีโลก ถ้ามีตักยังมีหล่น เหมือนเอากำเนิดเกิดเป็นคน ไม่ตายล่องไม่มีเลย
อี่แม่ตาลอย เนอไม่คิดมีลับ.....และมีลี้ แต่เพลงโคราชยังจัดแสดง ไม่ทำคือแกว่งคือไกว จะยากจน
หรือว่ารวย ก็มีแก่ ตายคือกัน พุดถึงว่าเรือ อยู่เหนือน้ำ เมื่อถึงยาม ก็จมเป็นนั่น บินขึ้นฟ้า ได้คือคนก
มิงว่ามันตกไม่เป็น...อี อี..นี่ ว่านี่กว่าเรือดอกเนออยู่เหนือน้ำ ดอกเนอนี้มันจม ดอกน่าน้องนา.....ดอกนี้ไม่
เป็นนี่ ว่าของในโลกมันไม่มีอะไรที่จีรัง จะบอกนางให้รู้ดี ยังต้องจมเป็นหน้า ปานแขกขวยยังเป็นเนย
แขกขวยเป็นเนย เป็นคำคู่ที่จะหาคำว่า เป็นเนย มาเข้ากับคำว่า เป็นนี่ และเพื่อให้สัมผัสสระกับคำว่า ไม่
มีเลย ของท่อนต่อไป ถ้าจะพุดถึงเนย ภาษาเพลงโคราชมักจะใช้คู่กับแขก หรือฝรั่ง เพราะแขกกับฝรั่งจะ
ถนัดทานเนยมากกว่าคนไทย ครั้นจะใช้คำว่า ทานเนย หรือ กินเนย ก็ไม่ได้ เพราะคำว่า ทานกับกิน เข้ากับ
คำว่า เป็นนี่ ไม่ได้ จะต้องใช้คำว่า เป็น ตามด้วย อักษร น.เหมือนกัน จึงได้คำว่า “เป็นเนย” ถ้ามันมีธรรม
ยังมีโลก ถ้ามีตักยังมีหล่น เหมือนเอากำเนิดเกิดเป็นคน ไม่ตายล่องไม่มีเลย อี่แม่ตาลอย เนอไม่คิด
มีลับ.....และมีลี้ คำคู่คือ มีโลก, มีหล่น, มีเลย,มีลี้
แต่เพลงโคราชยังจัดแสดง ไม่ทำคือแกว่งคือไกว จะยากจนหรือว่ารวย ก็มีแก่ ตายคือกัน คือกัน
เหมือนกัน

(รำทำนอง ท่าจึก จบด้วยทำนอง)

9. เปรียบเข้าเรื่อง โดย สุนทรน้อย ปักธงชัย

ว่าคนเราต้องรู้ชั่วเอยรู้ดี เหมือนยังเขาตึกสี่...ดอกนาฟี่เอย..เอยรู้ว่าเตอะ อย่าช้าเลยพ่อ
 เนื้อเหลือง เองมาว่ากันซักเรื่อง เกิดหนอ ใครจะสูงใครจะต่ำจะได้รู้ดำรู้แดง
 เกี้ยวข้าวฟาดเป็นฟอน ออกจะร้อนเป็นไฟ มาลองกะเราเอาไหม ลองมาเล่นเป็นแฝง เล่นกัน
 เป็นแฝง แม่สาวกระเทินจะเดินออกมา ทำเป็นฟอก.....เป็นฝน
 ตัวของหล่อนวันนี้แล้ว จะปะแกว หรือปะยวน ได้นพิตสำนวน คือจะได้หลายประโยชน์
 ไม้จะหนา หล้าจะงาม ดินจะดำ ไหมนอโคก จะปลุกนิยมนให้สมกะคุย ให้ไหมนอ....อี อี อี....คน
เกี้ยวข้าวฟาดเป็นฟอน ออกจะร้อนเป็นไฟ มาลองกะเราเอาไหม ลองมาเล่นเป็นแฝง เล่นกัน เป็นแฝง
 แม่สาวกระเทินจะเดินออกมา ทำเป็นฟอก.....เป็นฝน เกี้ยวข้าวฟาดเป็นฟอน ฟาด หมายถึง ตี ฟอน
 คือ ข้าวที่มัดเป็นฟอน ในที่นี้หมายถึง นวดข้าว เป็นแฝง เป็นภาษาของเพลงโคราช หมายถึง ลองภูมิ
 ปัญญา กัน ต่างคนต่างยกประเด็นมาได้กัน เช่นคนหนึ่ง เลือกขาว คนหนึ่งเลือกดำ แล้วยกมาโต้กันว่า ขาวดี
 อย่างไร ดำดีอย่างไร หรือจะสมมุติตัวเองเป็นสิ่งของ หรือสัตว์ต่างๆที่คู่กัน เช่น คนหนึ่งเป็นกระต่าย ให้คน
 หนึ่งเป็นสุนัข แล้วให้สุนัขไล่กระต่าย แล้วลองภูมิปัญญาว่า กระต่ายจะหนีสุนัขอย่างไร และสุนัขจะไล่
 อย่างไร ถ้าไหวพริบไม่เก่งคนที่เป็สุนัขแพ้กระต่ายก็บอย อย่างนี้ เรียกว่า แฝง เป็นฟอกเป็นฝน หมายถึง
 การทำให้แหลมขึ้น ทำให้เกลี้ยงเกลาขึ้น ทำให้กลมกลิ้งขึ้น ทำให้คมขึ้น ในที่นี้หมายถึง ทำให้สมองฉลาด
 ปราดเปรื่องขึ้น คำคู่ของท่อนนี้คือ เป็นฟอน,เป็นไฟ,เป็นแฝง,เป็นฝน ตัวของหล่อนวันนี้แล้ว จะปะแกว
หรือปะยวน ได้นพิตสำนวน คือจะได้หลายประโยชน์ จะปะแกว หรือปะยวน จะพบแกวหรือพบยวน
 คือจะได้หลายประโยชน์ คงเรียนจบเปรียญธรรมมาหลายประโยค ไม้จะหนา หล้าจะงาม ดินจะดำ ไหม
นอโคก จะปลุกนิยมนให้สมกะคุย ให้ไหมนอ.....คน ไหมนอ ไหมหนอ ไหมหนา เช่น โคนี้ ไม้จะหนา
 หล้าจะงาม ดินจะดำไหมหนอ จะปลุกฝังค่านิยม ให้สมคำคุยได้ไหมหนอ (เป็นการเปรียบเทียบภูมิปัญญา)

เพลงเปรียบเทียบเรื่อง โดย สมบัติ ดอนยาว

จะมาปลุกนิยมนให้สมกะคุย ดอกเนอบ้างไหม ดอกน่าน้องนาว่านี่นอคน ก็เองจะเล่น
 เรื่องไหน พี่ตามใจ แม่หน้ามล สบทีจะได้เข้าคู่เข้าเคียงพะนอคอย
 ว่าไม่เป็นหลักเป็นเรือน เองมาเล่นกันเป็นเรื่อง นอแม่มีดลับเขียง พอรูปรูปไม่เป็นรอย แม่ชื่นอารมณ์
 ก็ไม่คิดว่าเป็นเกิน.....เป็นเลย
 ไม่ถูกญาติญาติโยม ปานทำขนม ยังทุกขียี ไม่เคยชี้คุยดอกคนอย่างพี่ ญาติโยม เขารู้ทุกอย่าง
 เปรียบเหมือนกะข้าง เหยียบปากนก พี่ไม่ยากยก มากุยล้ง ขนาดชายข้าวมะลิเกบ้าน ตั้งแปดพัน
 กิโล พี่ยังไม่คุย.....อี อี อี ๆ ..เลย

(รำ ท่าย่อ ท่าจึก และท่าย่อ)

จะมาปลุกนิยมนให้สมกะคุย ดอกเนอบ้างไหม ดอกน่าน้องนาว่านี่นอคน ก็เองจะเล่นเรื่องไหน พี่
 ตามใจ แม่หน้ามล สบทีจะได้เข้าคู่เข้าเคียงพะนอคอย สบที เพราะว่า บางที เพราะว่าจะได้เข้าคู่ร่วมเคียง

คอยพะนอว่าไม่เป็นหลักเป็นเร้น เองมาเล่นกันเป็นเรื่อง นอแม่มีดสับเฉียง พอรูปรูปไม่เป็นรอย แม่ขึ้นอารมณ์ ก็ไม่คิดว่าเป็นเกิน.....เป็นเลย เอง แปลว่า เรา บ้านเอง คือ บ้านเรา นอแม่มีดสับเฉียง พอรูปรูปไม่เป็นรอย ใช้เป็นคำเรียกคู่สนทนาเพื่อให้เต็มเต็มบทและได้คำที่สมบูรณ์ คำคู่คือ เป็นเร้น, เป็นเรื่อง,เป็นรอย.และ เป็นเลย

ไม่ถูกญาติถูกโยม ปานทำขนม ยังทุกซี้ ไม่เคยซี้คุยดอกคนอย่างพี่ ญาติโยม เขารู้ทุกอย่างไม่ถูกญาติถูกโยม ประโยคเต็มให้เต็มบทและได้คำคู่ คือ ถูกโยม ปานทำขนม ยังทุกซี้ นี่ก็ประโยคเต็มให้เต็มบทและได้คำ คือ ทุกซี้ ทำขนมในที่นี้หมายถึง ขนมจีน ขนมจีน เป็นขนมที่ทำยาก ใช้เวลาและขั้นตอนมากมาย ขั้นตอนที่ทำยากที่สุดคือ การยี่ คือการนวดแป้งที่จะโรยเป็นเส้นด้วยน้ำอุ่น จะต้อง ยี่ ให้ได้ที่อย่าให้แบ่งเป็นเม็ด ไม่ขึ้นเกินไปและไม่เหลวจนเกินไป คำคู่ที่ได้ คือ ถูกโยม,ทุกซี้,ทุกอย่าง

เปรียบเหมือนกะซ้าง เขียบบากนก พี่ไม่ยากยก มาคุยล้ง ขนาดขายข้าวมะลิเกบ้าน ตั้งแปดพันกิโล พี่ยังไม่คุย.....อ้อ อ้อ อ้อ ๆ ..เลย ท่อนนี้ เป็นสำนวนการแก้ต่างที่ฝ่ายหญิงว่าฝ่ายชายคุยไม้ เป็นการเปรียบเทียบว่า ไม่ใช่คุย แต่ก็บอกให้รู้ว่า ที่บ้านขายข้าวมะลิแปดพันกิโล

10. เพลงเรื่อง (เกี่ยวกับธรรมะ บุญทาน) โดย สุนทรน้อย ปักธงชัย

ว่าเรามาเล่นกัน ในงานบุญ ที่นี้น้องก็จะขอถาม ดอกนาพี่เอ๋ย.เอ๋ย.....ในการบุญ ที่นี้ให้พี่คอยบอกเล่า เนาอ้อพ่อเจ้าประคุณ น้องไม่ใช่จะถาม ในการบำเพ็ญอันเอยการบำเพ็ญเจ้าภาพทำบุญยังได้บุญ ไม่ลงทุนยังได้บาป พี่น้องที่นั่งคนฟังอยากทราบ อย่าได้เบี่ยงได้บาย เบี่ยงได้บาย ทองคำเปลวเอยบาง พี่ก็คงไม่ได้บอบ.....ได้บอย

ท่านทำบุญในวันนี้ กุศลจะมี ไหมวหม่อม ชาวประชาที่มาล้อม ไม่ว่ามากและว่ามาย ท่านหาเพลงเองมาเล่น เป็นโรง นี้อานิสก์ จะได้เท่าไร หนอไอ้รังแค เป็นแผลเรื้อรัง เขาเอาชี้เฝ้า อ้ออ้อ อ้อ ๆ ๆ.....โรย

ความหมายของเพลงเรื่องคือ เป็นเพลงหลักของการแสดงเพลงโคราชของแต่ละงาน เป็นจุดประสงค์ที่เจ้าภาพ หรือผู้ชมส่วนมากต้องการฟัง ในเนื้อหาต่างๆที่เจ้าภาพกำหนด หรือตามเนื้อหาของงาน เช่น งานบวชนาค ก็จะเล่นเรื่อง ตำนานการบวชนาค งานศพ ก็เรื่องตายแล้วไปไหน งานร้อยวัน ก็เล่นเรื่อง คนตายจะได้รับบุญกุศลอย่างไร งานกฐิน ก็เรื่องกฐิน หรือจะเป็น เรื่องธรรมะ นรก สวรรค์ นิทานชาดกต่างๆ แม้แต่ วรรณคดีไทย จะเป็นการถามตอบโต้กัน หรือจะสมมุติตัวเป็นตัวละครตามนิทานที่แสดงก็แล้วแต่ความชำนาญของแต่ละคน หรือความเหมาะสมของแต่ละเรื่อง

ท่านทำบุญในวันนี้ กุศลจะมี ไหมวหม่อม ชาวประชาที่มาล้อม ไม่ว่ามากและว่ามาย ไหมวหม่อม หม่อม เป็นคำเรียกแทนตัวคู่สนทนา หากเป็นหญิง จะเรียก “แม่หม่อม” เป็นชายเรียก “พ่อหม่อม” หรือถ้าจะให้เข้าคู่เพลง เรียก “หม่อม เฉยๆก็ได้ คำว่า ไหมวหม่อม นั้นต้องการคำว่า ว่า หม่อม ไปเข้าคู่กับคำว่า ว่ามากกว่ามาย หนอไอ้รังแค เป็นแผลเรื้อรัง เขาเอาชี้เฝ้าโรย เปรียบเป็นสุนัขรังแค

เพลงเรื่อง (เกี่ยวกับธรรมะ บุญทาน) โดย สมบัติ ดอนยาว

ว่าไอ้หมูรังแคเป็นแผลเรื้อรัง ดอกเนอเขาเอา ดอกน่าน้องเอ๋ย.....ชี้เถ้าโรย ทำบุญแล้วก็มีแต่ความสุข ไม่ลูกโอดลูกโอย เหมือนเกี่ยวข้าวเรียบบรรเทารวง ไม่เท่าขวางเท่ารี แต่บุญนั้นจะได้น้อย ได้มากได้หลาย อยู่ที่ใจศรัทธา บวกกะความเจตนา หัดทำกันบ้างหน้า อย่าหัดเป็นแนวชี้ตระหนี่ แนวชี้ตระหนี่ ดอกเนอเล่า นางก็ไม่ได้คิดทางตะเพชร.....และตะนิล ถ้าเราเกิดเป็นมนุษย์ ยังไงก็อย่าสุด ความมานะ จะต้องศรัทธาบวกเจตนา บุญกุศลนั้น ยังผ่านมาหนูน

เมื่อทำมาแล้ว ยังไงเจ้าภาพ เขาย่อมได้รับ ใบบุญ ทำบุญต้องได้ รับใบบุญ มันไม่ค่อยผิดหวัง คืออย่างกะเราซื้อเบอร์ ดอกได้แต่ใบ.....อี อี อี ๆ ๆ ๆ.....บิล

ว่าไอ้หมูรังแคเป็นแผลเรื้อรัง ดอกเนอเขาเอา ดอกน่าน้องเอ๋ย.....ชี้เถ้าโรย ทำบุญแล้วก็มีแต่ความสุข ไม่ลูกโอดลูกโอย เหมือนเกี่ยวข้าวเรียบบรรเทารวง ไม่เท่าขวางเท่ารี คำคู่คือ เถ้าโรย, เทารวง,เท่ารี แต่บุญนั้นจะได้น้อย ได้มากได้หลาย อยู่ที่ใจศรัทธา บวกกะความเจตนา หัดทำกันบ้างหน้า อย่าหัดเป็นแนวชี้ตระหนี่ แนวชี้ตระหนี่ ดอกเนอเล่า นางก็ไม่ได้คิดทางตะเพชร.....และตะนิล คำคู่คือ ตะนา (เจตนา),ตระหนี่, ตะนิล คือถ้าเราเกิดเป็นมนุษย์ ยังไงก็อย่าสุด ความมานะ จะต้องศรัทธาบวกเจตนา บุญกุศลนั้น ยังผ่านมาหนูน คำคู่คือ มนุษย์, มานะ, มาหนูน มันไม่ค่อยผิดหวัง คืออย่างกะเราซื้อเบอร์ ดอกได้แต่ใบ.....อี อี อี ๆ ๆ ๆ.....บิล ทำบุญย่อมได้ใบบุญ ไม่เหมือนซื้อหอยซื้อเบอร์ รับแต่ใบบิล (โพยหอย) คำคู่คือ ใบบุญ, ใบบิล

11. เพลงเกี่ยว โดย สุนทรน้อย ปักธงชัย

พ่อหูกเคยวางที่เขาเคยกาง ดอกนาที่เอ๋ย...เอ๋ย.....ยังตะกี้ ว่าน้องนี้แปลกในใจมาก หาคันรัก ก็ยังไม่มี มันแปลกในใจเรา เสียแล้วแม่สาวตะกอ

ในมะโนสะท้อนหนัก ใครจะรักสุนทรหนู ในชาตินี้จะมีคู่ ด้วยเขาโหมนอสุนทรนอ นอสุนทรนอ ไปเล่นเพลงบ้านไหน เขาแลดูแต่ทรลก.....ทรนัง

ไม่มีใครมามองข้า ไม่มองข้า และมองชิง แม่เนื้อเย็นนี้เป็นหญิง ก็เพียงแต่จ้องมองคอย จะมีหนุ่มคนไหน มาเห็นใจ สุนทรน้อย มันช่างไม่มี เสน่ห์นม ให้เลยสุนทร.....อี อี อี ๆ ๆนาง

ความหมายเพลงเกี่ยวคือ เป็นเพลงที่ใช้เกี่ยวพาราสีกัน ระหว่างชายหญิง จะเป็นเพลงที่ใช้ความไพเราะในการใช้เสียง เนื้อเพลงจะสละสลวย รื่นหู เพลงเกี่ยวมีหลายอย่าง เช่น เกี่ยวรักธรรมดา ก็คือเกี่ยวทั่วไป เกี่ยวแอบรักไม่กล้าบอก เกี่ยวถ่อมเจียมตัว เปรียบเปรยพากับดิน ดอกพากับหมาวัด เกี่ยวถ่อมว่าตัวเองชี้เหร ถ่อมจน เกี่ยวไม่เชื่อใจ (สำหรับฝ่ายหญิง ฝ่ายชายจะต้องสัญญาสาบานต่าง ๆ) เกี่ยวรักผิวเขา รักเมียเขา รักแม่หม้าย เกี่ยวคนแก่รักเด็ก เกี่ยวถนอม คือถ้าได้แล้วจะถนอมไม่ให้งานบ้าง จะนั่งพัดยุงให้บ้าง ๆ เกี่ยวปรารณา ชาตินี้ไม่ได้อยู่ร่วมกันขอให้ชาติหน้าอย่าแคล้วกัน

น้องเกิดเป็นนาพี่จะเป็นไถ น้องเกิดเป็นไม้พี่จะไปเป็นนก อย่างนี้เป็นต้น เกี่ยวแถมจาก เกี่ยวอิงนิทาน

พอหูเคยวางที่เขาเคยกาง ดอกนาฟี่เอ๋ย...เอ๋ย.....ยังตะกี้ ว่าน้องนี่แปลกในใจมาก หากคนรัก ก็ยังไม่มี
มันแปลกในใจเรา เสียแล้วแม่สาวตะกอ หูก คือ เครื่องมือทอผ้า ก็ คือ ไม้ที่ใช้พันผ้าที่ทอเก็บพับ มีหลัก
สองหลักซ้ายขวาเป็นร่องให้ไม้กว้างพาดเรียกว่า หลักก็ ตะ คือ กะ หรือ กับ ตะก็ ก็คือ กับก็ เช่นผ้าพัน
ไว้ตะก็ ผ้าพันไว้กับก็ สาวตะกอ คือ สาวรุ่น คำคู่คือ ตะก็, ตะกอ ไม่มีใครมามองข้า ไม่มองข้า และ
มองชิง แม่เนื้อเย็นนี้เป็นหญิง ก็เพียงแต่จ้องมองคอย ไม่มองข้า และมองชิง เป็นคำเพิ่มเติมให้ได้คำคู่ คือ
มองชิง เพื่อเอาไปเข้ากับ มองข้า และมองคอย

เพลงเกี่ยว โดย สมบัติ ดอนยาว

มันช่างไม่มีดอกเนอเสน่ห์นดอกเนอให้เลย ดอกนาพนาเอ๋ยน้องพี่เอ๋ย....สุนทรนาง ว่าห
ย้อนแต่ความชอบความรัก พี่หนักอุรา ไปไหนก็พะว้าพะวัง ปานฝรั่งเมืองนอกกินนมสะท้อนเนย
ก็อยากมีโชคมีลาภ ไม่ให้มีขบมีไล่ สาวหมดเขตประเทศไทย จะสวยเหมือนหล่อนไม่มีเลย
หล่อนไม่มีเลย รักอแม่ตาลอย พี่ก็พูดไม่มีเกิน.....และมีเลย

ไม่ยังเลิกลังลา ปานซื้อผ้า นี่ก็ยังลาย พอเห็นสาวใหม่ไม่ว่ากะไหน เชื่อไหมเล่าพี่บัตียังหลัก
มาเล่นวันนี้ เพราะพี่ใจอ่อน ก็หย่อนสะออน สุนทรอีก ขนาตร้อนรน ยังอุตส่าห์ทนเอา เชื่อเกิด สุนทร
อ อ อ อ อ.....เอ

ไม่ยังเลิกลังลา ปานซื้อผ้า นี่ก็ยังลาย พอเห็นสาวใหม่ไม่ว่ากะไหน เชื่อไหมเล่าพี่บัตียังหลัก
เป็นคำหามาเติมให้เต็มบทและคำคู่ คือ ยังลา, ยังลาย, เพื่อจะได้ไปเข้ากับคำว่า ยังหลัก
มาเล่นวันนี้ เพราะพี่ใจอ่อน ก็หย่อนสะออน สุนทรอีก ขนาตร้อนรน ยังอุตส่าห์ทนเอา เชื่อเกิด สุนทร อ
อ อ อ อ.....เอ๋ย หย่อน คือ เพราะ เพราะว่า สะออน นิยม สรรเสริญ ถูกใจ หลงใหล ปลื้ม
(ทำย่อง ทำจิก ทำย่อง)

12. เพลงชวน โดย จริญญา ทากระทุม

ว่าพี่อย่าตัดสละไม้เอ็นดูเลย ลูกหลานเขายังเคย..ดอกนาบุญสมนา.....ว่าดูน้ำดูสูง ว่าฉันจะ
ชวน บุญสมหนุ่มไปท่ากระทุม อำเภอนอนสูง ขึ้นตำบลบ้านหลุมข้าว จะไปไหมเล่าไปดูเล่น
ให้หนีจากบ้านชู้ ต่างไปดูบ้านช่อง น้ำค้างเยื่อนเดือนสิบสอง มีดอกอัญชันบานชน อัญชัน
บานชน ให้พี่ไปเล่น เกะบ้านฉัน ดอกมาลัยไพรวัลย์.....ขึ้นบานช่อ
จะชวนชู้ไปดูถิ่น เหมือนจองกรุง ยังดูทอด คาถาเล่ายังไม่ตลอด เขายังดูบ่นและดูทอง
มันคงไม่นาน วันหนุ่ม ไปท่ากระทุม ของแม่สร้อย สังวาลน้อง ถ้ามันสนุก อยู่บ้านอีนาง หลากๆ
วัน.....อ อ อ อ อ.....นอ

ความหมายของเพลงชวน คือ พอเวลาใกล้สว่างต่างคนต่างก็จะกลับบ้านตน ฝ่ายหญิงก็จะร้อง
เป็นเพลงชวนให้ฝ่ายชายไปชมบ้าน ซึ่งตอนแรกฝ่ายชายจะแก้งทำอึดอดไม่ยอมไป กลัวจะมีสามีบ้างแหละ

กลัวพ่อแม่ไม่ต้อนรับบ้าง กลัวโดนลงแค่ไปส่งบ้างแหละ แต่สุดท้ายก็ยอมไป เพื่อจะได้ต่อเนื่องไปชมนกชม
ไม้ต่อไป

จะชวนชูไปดูถิ่น เหมือนจองกุหลาบ ยังดูทอด คาถาเล่ายังไม่ตลอด เขายังดูบ่นและดูท่อง
ขีดเส้นใต้ เป็นประโยคเพิ่มเติมให้เต็มบททั้งหมด และให้ได้คำคู่ให้เข้ากับคำว่า ดูถิ่น คือ ดูทอด,ดูท่อง

เพลงชวน โดย บุญสม กำปิง

ไม่ว่าไปรีบดอกเนอไปด่วน ได้ยินเสียงน้องน้ามาชวน.....ดอกน้าน้องเอ๋ย.....ว่าให้ไปดา ว่า
จะให้ หนีบ้าน ไปเล่นกะจรัญญา เดอแม่ตาตำ พี่ยังไม่ตามน้องไปได้
ก็พม้นคนหน้าเ้ง คือยังควายเอ๋ยยังจัว ถ้าตามไปปะผัว แม่คนงามจะทำยังงัย งามจะทำยังงัย น้องจะให้พี่
ไป.....อยู่อย่างงี้

พอมาร้องเพลงโคราช ก็เอ๋ยสัมผัสภาษณ์ นอชวนเรา ว่าแม่คุณหน้าขาว จักชวนจริงหรือชวนล่อ
ไม่ไปอ่อนไปโน้ม วันนี้บุญสม ไม่อาจไปหนอ ถ้าลองไม่ให้ล่งหน้า จักนิตจักหน้อย จิอาจไป.....นี้
ก็พม้นคนหน้าเ้ง คือยังควายเอ๋ยยังจัว ถ้าตามไปปะผัว แม่คนงามจะทำยังงัย งามจะทำยังงัย น้องจะให้พี่
ไป.....อยู่อย่างงี้ เหมือนยังควายยังจัว ปะผัว คือ พบผัว ไม่ไปอ่อนไปโน้ม วันนี้บุญสม ไม่อาจไปหนอ
ถ้าลองไม่ให้ล่งหน้า จักนิตจักหน้อย จิอาจไป.....นี้ ไม่อาจ คือ ไม่กล้า จักนิตจักหน้อย คือ ชักนิตชัก
หน้อย จิอาจไปนี้ คือ จะกล้าไปหรือ

(รำทำนอง ช้างเทียมแม่ จบด้วยทำนอง)

13. เพลงชมนกชมไม้ โดย จรัญญา ทำกระทุ่ม

ว่านูน กัดันกระดังงา ไม้ตากรี ทั้งบุบผา สารภี ดอกนางามเอ๋ย.....นูนก็ตุ้มกาเกต ทั้ง
อินทนิล อินจัน ทั้งผักหวาน กระถินเทศ หนวดคน ต้นทะยง เกยกะกิ่งกุ่มกาไก่อ
ดวงข้าวใสในทะนนาน เราชวนกันพัฒนา ทั้งต้นฝางรังกา ตาลโตนดโลดทะนง โตนดโลดทะนง แต่ยืมเงิน
นาย เขายังหาทำกุ.....ทำหนี่ นูนเต้งรังตั้งราย สลักไค ในกลางดอน ดูพุ่มยับเยียวก็เขียวอ่อน งอก
ริมทางในกลางแดน ดูไม้ระกำ กะรำเพาะ กิ่งเกยเกาะ กันหนาแน่น บุญสมเอ๋ย จะผิดกะหนุ่ม นังคยกะ
นาง ว่าสนทนอาอี อี อี ๆ ๆนี้

ความหมายของเพลงชมนกชมไม้คือ เป็นเพลงที่ต่อเนื่องจากเพลงชวน หลังจากฝ่ายชายตก
หลงใจไปด้วยก็จะเดินทาง สมัยก่อนไม่มีรถรา ต้องเดินเท้าตัดป่าฝ่าดง ดังนั้น ช่วงที่เดินทางนี้แหละจึงมี
โอกาส ชมป่า

ชมนก ชมปลาชมเต่า ชมหิน ไปตามจินตนาการของแต่ละคน เป็นเพลงที่ไพเราะ สละสลวยชวนฟัง
อีกอย่างหนึ่ง ว่านูน กัดันกระดังงา ไม้ตากรี ทั้งบุบผา สารภี ดอกนางามเอ๋ย.....นูนก็ตุ้มกาเกต ทั้ง
อินทนิล อินจัน ทั้งผักหวาน กระถินเทศ หนวดคน ต้นทะยง เกยกะกิ่งกุ่มกาไก่อ ที่อ่านแล้วศัพท์ดูแปลกๆ
คือชื่อพันธุ์ไม้ต่างๆ เรียกตามภาษาพื้นบ้านโคราช ดวงข้าวใสในทะนนาน เราชวนกันพัฒนา ทั้งต้นฝางรังกา

ตาลโตนดโลดทะนง โตนดโลดทะนง ดวงข้าวใสในทะนง ดวงข้าวใสในทะนง เป็นประโยคเสริมเพิ่มให้เต็มบทและให้ได้คำคู่ คือ ทะนง ฒะนา ทะนง นุ่นเต็งรังตั้งราย สลักโด ในกลางตอน ดูพุ่มยับเยียวก็ เขียวอ่อน งอกริมทางในกลางแดน

ขีดเส้นใต้คือ ชื่อพันธุ์ไม้ ดูไม้ระกำ กะร่ำเพาะ กิ่งเกยเกาะ กันหนาแน่น บุญสมเอ๋ย จะผิดกะหนุ่ม นังคุดกะนาง ว่าสนทนา อี อี อี ๆ ๆนี่ ชื่อพันธุ์ไม้

เพลงขมกขมไม้ โดย บุญสม กำปิง

ว่าเลยเดินไปละเนอชมไป ที่ไหนทางมันก็ไกล ดอกน้าน้องเอ๋ย.....แม่เอวกลมก็ชมเป็นถึงเดิน เหนื่อยเดินล้ำ ของโนป่า ก็พาเดินเล่น ไปเถาะอีแม่แก้มปอก เตียวทีจะนำไปชมป่า

นุ่นต้นตะโกงอกเกย อยู่กะต้นมะตูมแก่ ดูแตกกิ่งฟิงสะแก ทั้งมะกอกและตุ้มกา มะกอกและตุ้มกา ลมสะบัดพัดไกว ให้น้องคอยเก็บเอาหน่วย.....มะตูมกิน ก็เดินเหนื่อยเมื่อยล้ำ เหนือก็ไหล ม่อละลาย นุ่นต้นกระสัง นี่แคทราย ดูใบก็ลัดออกกะละลือ นุ่นต้นหมี่ นี่ต้นหม้น ดูเครือเถาววัลย์ มันพันต๊ีบ ค่อยๆเดินอย่าเพลินแต่ดู เตียวจะพัน....อี อี อี ...ตีน

(ทำนอง ต่อด้วย ซ้างเทียมแม่ และจบด้วย ทำนอง)

นุ่นต้นตะโกงอกเกย อยู่กะต้นมะตูมแก่ ดูแตกกิ่งฟิงสะแก ทั้งมะกอกและตุ้มกา มะกอกและตุ้มกา ลมสะบัดพัดไกว ให้น้องคอยเก็บเอาหน่วย.....มะตูมกิน ที่ขีดเส้นใต้ คือ ชื่อต้นไม้ ก็เดินเหนื่อยเมื่อยล้ำ เหนือก็ไหล ม่อละลาย นุ่นต้นกระสัง นี่แคทราย ดูใบก็ลัดออกกะละลือ ม่อ แปลว่า แสบ ไกล ม่อละลาย จึงแปลว่า แสบละลาย หรือ ไกลละลาย ละลือ เป็นคำขยาย บอกคุณลักษณะ ของสีเขียว เช่น ข้าวเขียวละลือ ใบไม้เขียวละลือ ผิวเขียวละลือ นุ่นต้นหมี่ นี่ต้นหม้น ดูเครือเถาววัลย์ มันพันต๊ีบ ค่อยๆเดิน อย่าเพลินแต่ดู เตียวจะพัน....อี อี อี ...ตีน ต๊ีบ แปลว่า แน่น พันต๊ีบ ก็คือ พันแน่น

14. เพลงเกี่ยวแถมจาก โดย จริญญา ทำกระทุม

ว่าเดินขึ้นคู ภูเขาเขิน เหมือนยังนก ที่เคยเดิน...ดอกนางามเอ๋ย ..เอ๋ย.....ก้าวเข้าข่าย สงสารตน กว่าคนแท้ ที่นี้จะแล ว่าเห็นใคร เดินเข้าป่าเข้าโคก ได้ยินแต่นก เขาคุเหมือนน้ำขี้มีแข่ง ฝนตกแรงยังมีเค้า แต่หมู่วิหคนกเขา ยังสามัคคีมีคู่ มักคีมี่คู่ มันก็ยังมีคู่อาศัยอยู่ไม่มีขาด เราทำไมยังมีขัด.....เอ๋ยมีช่อง ว่าปิ่นสำลี หนีโน เหมือนปลาวาย หนีนาค สมชู้เราเขาจะมาจาก มาหลบลีว่าหนีหนู เห็นนกขมิ้น บินละแหล ร้องจ้อแจ ไปตามหมู่ นึกว่าแต่หม่อมที่ตามมา อุดสำหัดตาม....อี อี ๆ..มอ

ความหมายของเพลงเกี่ยวแถมจากคือ เป็นอีกหนึ่งเพลงเกี่ยวที่ไพเราะเพราะพริ้งที่สุด เพราะเป็นการรำพึงรำพันถึง คนรักกันแต่จะต้องพรากจากกันเพราะตะวันสว่างซึ่งต่างคนจะต้องลากลับบ้านของตน ดังนั้น จึงเป็นการโอศรวญอาลัยซึ่งกันและกัน และผู้ร้องจะใช้ทำนองอันเสนาะเพื่อให้อีกฝ่ายสงสารเกิด

ความรักความหลงไม่ยากพลัดพรากไปไหน แต่จำจะต้องเดินเตี้ยวบกดงกลับบ้าน จึงอาศัยฟังเสียงนกเสียงกา พุดกับนกกาไปด้วยอารมณ์เศร้าหอย บวกกับตอนใกล้รุ่งอรุณ น้ำค้างแรง อากาศหนาวเย็นเพลงนี้จึงฟังไพเราะจับใจคนชมมากที่สุด

เพลงเกี้ยวแกมจาก โดย บุญสม กำปิง

ว่าสายตาเราเคยมองตา เหมือนยังเขาถางป่า ดอกน้าน้องเอย.....ว่านี่มองตอ ก็ไหนสัญญานี้กะเข้าจนพอ นี่ก็ไหนด่าน้อง นี่จะมองตาม

พอเห็นแสงอโณทัย จะจากไปคนละทาง แม่เหญ่ารกราร้าง น้ำท่วมเขาละท่า ท่วมเขาละท่า มาจากกันไปคนละทาง มีแต่เวลาย่อ.....เวลาท้อ

แม่คนสวยมาจากกะสม เหมือนข้าวโรม อยู่กะสี ต้องก้มหน้าลาหนี จากกันไกลไปกะสาว มีแต่รายหลับรายนอน มีแต่รายร้อน รายหนาว ให้พี่ขอมม ไปชมต่างหน้า ชักข้างเป็นไร...อี อี...นอ

(ทำนอง ช่างเทียมแม่ จบด้วย ทำนอง)

พอเห็นแสงอโณทัย จะจากไปคนละทาง แม่เหญ่ารกราร้าง น้ำท่วมเขาละท่า ท่วมเขาละท่า มาจากกันไปคนละทาง มีแต่เวลาย่อ.....เวลาท้อ แม่เหญ่ารกราร้าง น้ำท่วมเขาละท่า ท่วมเขาละท่า เป็นคำเปรียบเรียกฝ่ายหญิง และหาคู่คำ คือคำว่า ละท่า เพื่อให้เข้ากับ ละทาง ลาท้อ

15. เพลงจาก โดย จริญญา ทากระทุม

ว่าถือนักชี่ ก็ยังบังหน้า เรือนกันท่าผา ดอกนางามเอ๋ย....เอย...ว่าบังลับและบังนอน มันแปลกใจเดชะรัก พี่จะมาจาก เอยมาจร เคยพุดกะนางเมื่อครั้งนั้น ไม่คิดถึงฉันว่าบังนี้ ตะวันพันหน้าเพล นักเลงเล่นหน้าไฟ ก็นับแต่นี้วันไหน ฉันจะได้พบหน้าพี่ พบหน้าพี่ จะต้องจากพ่อคน ภูมิ แต่ไม่พุดหน้าเผ่า.....เอยหน้าพงศ์

จะจากกัน กะพ่อคุณ ไม่ก็ค่าง และกัศฯ ที่วันไหนจะได้เห็นหน้า ริญญาแม่หนูอยู่ก็คิด เสียงนกกาเหว่า ร้องเหวียว เหวียว เหวียว ร้องอยู่ตัวเดียว ดัง วิตวิตวิต ช่างคือเสียงซู้ แม่หนูละว้าย พ่อคั้วว.....ว

ความหมายของเป็นเพลงที่ต่อเนื่องจากเกี้ยวแกมจาก คือเมื่อไม่ได้อยู่ร่วมกันอย่างแนบเนียนแล้ว ก็จำเป็นต้องตัดใจลาไว้วันใหม่พบกัน แต่ก็ไม่วายจะทิ้งความอาลัยให้คนฟังสงสารเห็นใจอยู่นั่นเอง ตะวันพันหน้าเพล นักเลงเล่นหน้าไฟ ก็นับแต่นี้วันไหน ฉันจะได้พบหน้าพี่ พบหน้าพี่ จะต้องจากพ่อคน ภูมิ แต่ไม่พุดหน้าเผ่า.....เอยหน้าพงศ์ ตะวันพันหน้าเพล นักเลงเล่นหน้าไฟ ตะวันสูงเลยเลาเพล คือเลยห้าโมงเช้า ยังมีพวกนักเลงเล่นไฟกันอยู่ เป็นประโยคเสริมให้เต็มบทและหาคำคู่มาเข้ากับคำว่า หน้าพี่ คือ หน้าเพล, หน้าไฟ, หน้าพี่ และ หน้าพงศ์ เสียงนกกาเหว่า ร้องเหวียว เหวียว เหวียว ร้องอยู่ตัวเดียว ดัง วิตวิตวิต ช่างคือเสียงซู้ แม่หนูละว้าย พ่อคั้วว.....ว เหวียว เหวียว วิตวิต คือ เสียงร้องของนกกาเหว่าตามภาษาของเพลง เหมือนเสียงของแฟนมาเรียกจริงๆ ละว้าย สงสัยมาก แปลกใจ

เพลงจาก โดย บุญสม กำปิง

ที่นี่ ก็จึกวันไหนละเนอคีนไหน หนอยังจะได้ ดอกน่าน้องเอย.....ว่าเห็นนาง ถึงไม่ได้เห็น
 เนื่อ พอได้เห็นหนั่ง ว่าต่างคนต่างไป ก็คงไม่ได้เห็นนาง
 มาจากฟี่ปานลมพัด เหมือนกฏีวัดลมพัด กล้วยตานีหวิहांg เครือสะอมลัมพัน อมลัมพัน แมงาม
 ขึ้นมาทำให้ฉัน.....หลงลมพอ เคยขึ้นโรงมารำริม เห็นน้องยัม ก็มีแรง มาจากกันไม้ทันแจ้ง คือมีเตอด
 มีร้อน

น้องเป็นกบ พี่เป็นอึ่ง เราเคยได้ฟัง นอกันนอน ที่นี่ปิไหน จะได้ลงหนอง ร่วมร้องด้วยกัน....อี อี อี ...นอ
 (รำทำนอง ช้างเทียมแม่ จบด้วย ทำนอง)

มาจากฟี่ปานลมพัด เหมือนกฏีวัดลมพัด กล้วยตานีหวิहांg เครือสะอมลัมพัน อมลัมพัน แมงามขึ้นมาทำ
 ให้ฉัน.....หลงลมพอ กล้วยตานีหวิहांg เครือสะอมลัมพัน เป็นประโยคเพิ่มเสริมให้เต็มบท และเป็น
 ภาษาเปรียบเทียบพร้อมกับหาคำคู่ของเพลงให้สมบูรณ์ หรือเป็นคำเปรียบเทียบเรียกแทนตัวฝ่ายหญิง เช่น
 แม่กล้วยตานีหวิहांg เครือสะอมลัมพัน เครือสะอม คือ เครือชะอม เป็นพันธุ์พืชประเภทผักชนิดหนึ่ง กลิ่น
 ฉุน เป็นประจุ่มกอก จึงมีกิ้งก้านเลื้อยเป็นเครือ ในเนื้อเพลงบอกว่า ล้มไปพันต้นกล้วยตานี เคยขึ้นโรงมารำ
 ริม เห็นน้องยัม ก็มีแรง มาจากกันไม้ทันแจ้ง คือมีเตอดมีร้อน รำริม ริม คือ ไกล รำริม คือ รำไกล คือมี
 เตอดมีร้อน เหมือนมีเรื่องเตอดร้อน น้องเป็นกบ พี่เป็นอึ่ง เราเคยได้ฟัง นอกันนอน ที่นี่ปิไหน จะได้ลง
 หนอง ร่วมร้องด้วยกัน....อี อี ...นอ

เป็นคำเปรียบเทียบกับกบ เคยร้องอยู่หนองเดียวกัน ไม้รู้ว่า วันไหน จะได้มาร่วมร้องด้วยกันอีก

16. เพลงลา โดย จริญญา ทำกระทุม

ว่าลูกจะขอลาแม่และลาพ่อ คราวนี้ลูกจะขอ ดอกนาพ่อแม่เอย.....สวัสดีว่าลาโก พ่อแม่จะ
 อยู่ ให้ไชยา ลูกหลานจะลา ให้ไชโย จำเป็นนักต้องกัน ลูกขอลาผันลาผ่อน
 เขียนเลขหกยังไม่หาร เขาแจกกันยังไม่หวง ลูกจากไกลได้ก็ห้วง เรื่องจะซังยังไม่ห่อน ซังยังไม่ห่อน ขึ้นชม
 สมเหตุ จิตใจลูกไม่ห่าง.....ไม่เหิน หนังสือทวนหน้าทวน เขายีตาล หน้าถู ลูกจะไปพ่อแม่จะอยู่ ก็
 อย่าให้ทุกข์ อุณาธร เก็บแดงกวายังพอแก่ ลูกขอลาแม่ พ่อก่อน จะอยู่ไปนาน ลูกหลานก็เกรง ใจ
 เพียงพอ....อี อี อี ...เกิน

ความหมายของเพลงลา คือเพลงที่ พ่อจบบจากเพลงจากก็จำเป็นจะต้องอำลาผู้ชม จึงต้องร้อง
 ลาและสั่งผู้ชมด้วยความอาลัย

เขียนเลขหกยังไม่หาร เขาแจกกันยังไม่หวง ลูกจากไกลได้ก็ห้วง เรื่องจะซังยังไม่ห่อน ซังยังไม่ห่อน ขึ้นชม
 สมเหตุ จิตใจลูกไม่ห่าง.....ไม่เหิน เขียนเลขหกยังไม่หาร หมายถึง หารเลข แต่ที่ต้องว่า เลขหก เพราะ
 เป็นอักษร ห.มันเข้ากับ คำว่า หาร คือต้องการคำว่า “หมายหาร” เพื่อจะเดินทางไปหา คำว่า “ไม่หวง” ใน
 คำ เขาแจกกันยัง ไม่หวง เรื่องจะซังยังไม่ห่อน ไม่ห่อน หรือ บ่ห่อน คือ ไม่คิด ไม่คิดมาก่อน ดังนั้น คำ

ว่า เรื่องจะซังยังไม่ท่อน คือ “เรื่องจะเกลียดจะซังยังไม่คิด” คำคู่ที่ต้องการ คือ หมายหาร, ไม่ทวง, ไม่ท่อน ไม่เห็น หนังสือทวนหน้าทาน เขายีตาล หน้าถู ลูกจะไปพ่อแม่จะอยู่ ก็อย่าให้ทุกข์ อนุธรรหนังสือทวนหน้าทาน หนังสือท่องบททวนต้องตรวจทาน เขายีตาล หน้าถู ถูลูกตาลสูก ยีลูกตาลสูกเพื่อเอาเนื้อตาลทำขนม สองประโยคนี้ เป็นประโยคเสริมเพื่อให้เต็มบทเพลงและให้ได้คำคู่ที่สมบูรณ์ คือ หน้าทาน, หน้าถู, นาร

เพลงลา โดย บุญสม กำปิง

ว่าเลยหันหน้า ขึ้นละล้าละล้ง วันนี้บุญสมกำปิง ดอกนาพ่อแม่เอ๋ย.....ก็ขอลาแล้ว ลาพ่อแม่แม่แม่ แม่มา นั่งเฝ้า คอยดูเป็นแถว พ่อแม่อย่าด่วนว่าลูก พอถึงเวลา ก็ลาสิบ ทั้งลาอย่าลาปู่ กะคนดูขอลาไป ฉันท่านก็น้ำท่วมตาย อยากขอข้าวปลุกชักคนละปีบ ปลุกชักคนละปีบ สมกำปิงต้องลาไป เดีไม่ไ้จะลาบ้า.....ลาเปอ ก็เมื่อเวลากรรมเป็น ก็ต้องกระเด็น ตามกรรมไป พ่อแม่จำปู่ย่าตายาย อย่าลืมนบุญสม คนกำปิงไม่ว่าจะแต่ คนหลังคนหน้า บุญสมขอลา คนนอนคนนั่ง มีงานคราวหน้า อย่าลืมนสน้อย เนอพี่น้อง ทุกคน.....อี อี อี.....เนอ (เพลงลาไม่ต้องรำ)

ว่าเลยหันหน้า ขึ้นละล้าละล้ง วันนี้บุญสมกำปิง ดอกนาพ่อแม่เอ๋ย.....ก็ขอลาแล้ว ลาพ่อแม่แม่แม่แม่มา นั่งเฝ้า คอยดูเป็นแถว พ่อแม่อย่าด่วนว่าลูก พอถึงเวลา ก็ลาสิบ ละล้าละล้ง แปลว่า พะวัพะวง ห่วงหน้า ห่วงหลัง ตกใจไม่ได้ ทั้งลาอย่าลาปู่ กะคนดูขอลาไป ฉันท่านก็น้ำท่วมตาย อยากขอข้าวปลุกชักคนละปีบ ปลุกชักคนละปีบ สมกำปิงต้องลาไป เดีไม่ไ้จะลาบ้า.....ลาเปอ ลาบ้า .ลาเปอ มาจากคำว่า บ้าเปอ เป็นภาษาโคราชที่มักใช้คู่กัน เช่น “คนบ้าคนเปอ” (คนบ้าคนบอ)

17. เพลงอวยพร โดย จริญญา ทำกระทุม

ว่าลูกจะขอให้พร สวัสดิภาพ ขอให้ท่าน มาคอยรับ ดอกนาเจ้าภาพนา.....ว่าคอยเอาพร ว่าตั้งแต่นี้ต่อไปนี้ ท่านอย่าได้มี ความทุกข์ร้อน อย่ามียุ่งมียาก เหมือนปลุกผักคอยเอาผล ทหารไทยได้จ่า เขาจับนายยังได้จอง ทั้งแก้วแหวนเงินทอง ก็อย่าได้ยากได้จน ยากได้จน ตึกเจ็กต๊จั่วเขาก็กังได้เสี้ยว.....ได้เจ้ย

ขอให้มีส่วยนับมาส่ง นับข้าวโม่งละพันละแสน ทั้งเงินทองทั้งแก้วแหวน ทุก พ.ศ.และพรรษา เจ้าขุนมูลนาย ให้ไหลมาล้อม ให้ชื่อเสียงหอม เหมือนดอกมาลา อยากได้แนวไหน จิตใจรำลึก ให้ลอยมาอี อี อีเลย

ความหมายของเพลงอวยพร คือเพลงที่ต้องใช้ตอนเลิก เมื่อหมดเวลา หมอเพลงโคราชจะลากลับบ้าน ก็จะมีอวยพรให้ผู้ชมอยู่ดีมีสุข

ทหารไทยได้จ่า เขาจับนายยังได้จอง ทั้งแก้วแหวนเงินทอง ก็อย่าได้ยากได้จน ยากได้จน ตึกเจ็กต๊จั่วเขาก็กังได้เสี้ยว.....ได้เจ้ย ทหารไทยได้จ่า เขาจับนายยังได้จอง ทหารติดยศจ่า, จับจองที่นา, เป็นประโยคเสริมเพื่อให้เต็มบทเพลงและให้ได้คำคู่ที่สมบูรณ์ คำคู่คือ ได้จ่า, ได้จอง, ได้จน, ได้เจ้ย

ตึกเจ็กต๊จั่วเขาก็กังได้เสี้ยว.....ได้เจ้ย คนจีนสร้างตึกจะทำจั่วมุงหลังคา กังยังยอมมีเบี้ยว ไม่เสมอ คือคำ
ว่า เสี้ยว และ เจ้ย คือ พลัดไป เติลิดไป เฉไป ไม่ตรงอย่างทีคิด เจ้าขุนมูลนาย ให้โหลมาล้อม ให้ชื่อเสียง
หอม เหมือนดอกมาลา อยาได้แนวโนน จิตใจรำลึก ให้ลอยมา.....อี อี อีเลย
อยาได้แนวโนน, แนว แปลว่า ตระกูล เผ่าพงศ์ โคตร หรือ แนวทาง ในที่นี้หมายถึง อยาได้อย่างโนน

เพลงอวยพร โดย บุญสม กำปิง

ไม่ว่าคนป่า หรือว่าคนดอน ที่นี้ลูกจะขออวยพร ดอกนาพีน้องเอย.....ทุกคนดา ให้คุณ
พระพุทธร พระธรรม พระสงฆ์ สามองค์ ปกปักษ์รักษา ให้ท่านอยู่ดีกินดี ทั้งน้องพี่ทุกคนด้วย
พอกล่าวคำล่ำลา หมอเพลงนี้มา ล้ำเลิศ ให้ท่านมีสุขอันประเสริฐ งดงามร่ำรวย งามร่ำรวย
เขายายเสื่อตัวสวย.....อยู่ร่ำรำน
ว่าลูกหลานขอขอบคุณ ให้ท่านมีบุญ มาครอบครอง อยามีเรื่องราวเศร้าหมอง ตลอดทั้งคนในครอบครัว
ให้มีกายาสว่างงาม ที่ท่านได้ทำ หนอบุญทั่ว ให้ได้เป็นเศรษฐี มั่งมีเงินทอง ด้วยผลบุญ.....ท่าน
(เพลงอวยพรก็ไม่ต้องรำ)

18. เพลงเทิดพระเกียรติวันพ่อ โดย กำปิง บ้านแท่น

สังขารรวมธาตุเกิดมาโดยไทย ได้เกิดก่อพระวรกาย ...เอย.....โดยท่าน น้อมมะโนมีมานะ
สัตยา อธิฐาน ได้เอื้อนโอษฐ์บอกองค์ ว่าจะครองแผ่นดินโดยธรรม
ความร่มเย็นแผ่สยาย นบสมัยชายุค ทำเพื่อประโยชน์สุข มวลชนคนสยาม ชนคนสยาม ไม่ทะยิง
กิงงาม.....ยังชาเย้ย จึงเย็นแผ้วเหมือนลมพระพาย เย็นเหมือนพระไท่ พระโพธิ์ บางครั้งสังเกตเห็น
เม็ดเสโท ไหลผุด มาเปื้อนพระพักตร์
ฝนหลวงตกลง เป็นแหล่งเป็นหล้า รวมเจ้าพระยา จนเป็นหลัก แต่น้ำพระทัย ของในหลวง
นั้นแห้งไม่เป็น.....อี อี อีเลย

19. เพลงเทิดพระเกียรติวันแม่ โดย บุญสม กำปิง

วันมั่งละเนอวันมี วันเฉลิมพระชนมพรรษา มหาราชินี ดอกนาแม่เอย.....นั่นเป็นวันแม่
ว่าวันแม่แห่งชาติ อยาให้ลูกได้นัดได้เนาะ แต่พอมดวันเก่า นีก็เข้ามาวันใหม่
ให้จำปีจำเดือน ถึงหมุนเวียนก็จำดา วันที่สิบสองสิงหา คนในสยามก็จำได้ สยามก็จำได้
จำแลจำดู เหมือนยังเขาจุดพลุ.....ยังจำดัง
แม่ป้อนข้าวเท่าไรคำ แม่ป้อนน้ำ เท่าไรขัน ตัวแม่อดเปรี้ยวอดหวาน เลี้ยงลูกใหญ่เท่าไรคน
พอกล่อมลูกไม่หลับตา แม่ทรงจะว่า ทรงบ่นบ่น แต่พอยุงมากัด แมก็พัดเบาเบา ด้วยผ้าบาง อี อี อี...บาง

20. ร่วมอนุรักษ์เพลงโคราช โดย กาเหว่า โชคชัย

ถ้าแม้ว่าคนไหนรู้ ว่าฝูงหมูโคราช แล้วก็ให้มาพักผ่อน ดอกนาพีน้องเอย.....อยู่กะร่ม
ชงโคราช ก็คำสอน อันทรงคุณค่า ของปู่ย่าตายาย ถูกบันทึกเป็นอักษร อยู่ในกลอน เพลงโคราช
พระขรรค์งามล้ำหุร ก้าอย่างดำรง ต้องช่วยกันให้มั่นคง ตามพระราชดำรัส ราชดำรัส
จอมกษัตริย์ทรงดำริ สีขาวอย่าให้มี.....สีดำราน
ต้องร่วมมือ กันสืบทอด ทั้งสี่ขีด หนอสี่มิลล์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ อำเภอเมืองราชสีมา
เขาปูทางวางร่อง ให้ดังก้อง ทั่วโลกา ย่าโมขอบ ต้องกอบกู้ ให้คู่โล.....อี อี อี.....กันต์

ร่วมอนุรักษ์เพลงโคราช โดย กำป็น บ้านแท่น

นับเป็นสิ่ง ว่าอันประเสริฐ จะได้เปิดเผยพันธ์ ผู้เป็นน้องยังต้องการ ดอกนาพีน้องนา..เอย
.....เปิดเผยที่ วิทยาลัยนาฏศิลป์ มีความยินดี ศิลปวัฒนธรรม ที่จะนำ ออกเผยแพร่
หนังสือส่งลงกระทรวง ในหลวงจอมกษัตริย์ มีพระราชดำรัส ตรีสั่งวางกระแสด สั่งวางกระแสด
เองก็ต้องสืบสาย เนออย่าให้แต่กะมีน.....และกะเชอ
ท่านบอกว่าอิฐแต่ละชั้น บอกว่าหิน แต่ละชั้น บ่งบอกอดีตกาล ของแต่ละชุมชนของแต่ละชนเหมือนเพลง
โคราช ของเรานะ ทั้งปู่ย่า ของเรานั่น รักษาเอาไว้ อย่าให้สูญแนว ในคนรุ่นเรา อี อี อีเนอ

ส่วนที่ 3 การฝึกหัดทำรำเพลงโคราช

ท่าที่ 1 ท่าช้างเทียมแม่

คำอธิบาย เป็นท่าพื้นฐาน ฝ่ายหญิงจะยืนเอียงหน้าฝ่ายชายเกือบชิดกัน มือทั้งสองฝ่ายจะรำซ้อนขึ้นโดยมือข้างหนึ่งจะตั้งวงระดับศีรษะ มืออีกข้างหนึ่งจะเหยียดตั้งตั้งปลายนิ้วมือขึ้น พร้อมกับจะใช้เท้าข้างเดียวกันก้าวไปข้างหน้า 3 ก้าว ถอยหลัง 3 ก้าว ขณะทำถึงขั้นก็จะหย่อนเข้าชั้นลงพร้อมๆกัน แล้วฝ่ายชายก็จะหันเข้าไปอยู่ข้างหน้าฝ่ายหญิง ก็จะจบท่อนเดินกลอนเพลงพอดี

ท่ารำช้างเทียมแม่

ท่าที่ 2 รำท่าประจัญบาน

คำอธิบาย เป็นท่าที่ใช้ประกอบกับเพลงที่ต่อสู้กันในปฏิภาณไหวพริบ เช่น เปรียบทำท่าย เพลงถาม ตอบปัญหา เริ่มจากท่าปักหลักอยู่กับที่ พอว่าเพลงถึงช่วงเดินกลอนในจังหวะเร็วฝ่ายชายจะรำ เดินเข้าหาฝ่ายหญิงจะรำถอยหลัง ก้าวขาทั้งรุกและถอยพร้อมๆกัน หย่อนเข้าตามจังหวะของเพลง โดยมีมือ ฝ่ายชายที่รำท่าท่าเหมือนจะถูกต้องของสงวน แล้วฝ่ายหญิงก็จะคอยปิดป้อง ทำท่าผู้ชมเชียร์อย่าง สนุกสนาน

ทำรำประจัญบาน 1

ทำรำประจัญบาน 2

ท่าที่ 3 ท่าปลาไหลพันพวง

คำอธิบาย มือของฝ่ายชายจะรำซ้อนตะหวัดกับมือของฝ่ายหญิงโดยใช้ท่อนข้อมือพันเกี่ยวกัน คล้ายกับปลาไหลที่พันกันเป็นพวงพร้อมทั้งสืบท่าเข้าไปข้างหน้า 3 ก้าว และถอยหลัง 2 ก้าว และเดินหน้า อีก 2 ก้าว ย่อกายตามจังหวะเพลงเมื่อถึงช่วงกลาง กลอนเพลงจะหยุด ฝ่ายชายจะเบี่ยงกายไปทางด้าน ซ้ายมือและจะยื่นร่าไปจนจบบทกลอนเพลง

ท่ารำปลาไหลพันพวง 1

ท่ารำปลาไหลพันพวง 2

ท่าที่ 4 ท่าย่อ

คำอธิบาย ฝ่ายชายฝ่ายหญิงจะรำหันหน้าเข้าหากัน จะใช้รำกับเพลงที่มีจังหวะช้าโดยผู้รำฝ่ายชายจะเดินในลักษณะขยับตัว ก้าวเข้าไปหาฝ่ายหญิง 3 ก้าว โดยฝ่ายหญิงจะถอยหลัง 3 ก้าว มือของทั้ง 2 ฝ่าย ก็จะม้วนมือจีบแล้วปล่อยเป็นตั้งวงตามจังหวะ จะใช้เป็นท่าสำหรับพักเหนื่อย หลังจากรำท่าต่างๆแล้วก็กลับมาใช้ท่ายนี้เพื่อเป็นการพักแรง

ทำร่ายย่อ 1

ทำร่ายย่อ 2

ท่าที่ 5 ท่าจิก

คำอธิบาย จะใช้รำกับเพลงที่มีจังหวะเร็ว จะผสมท่าปลาไหลพันพวงหรือท่าซำเทียมแม่ก็ได้ โดยฝ่ายชายจะก้าวเท้าเข้าไปใกล้ฝ่ายหญิงมือจะทำท่าล้วงหรือจะจับที่เนื้อตัวฝ่ายหญิง ส่วนฝ่ายหญิงก็จะเดินหนี มือจะปิดป้องไม่ให้ฝ่ายชายเข้าถึงตัวเป็นการหยอกล้อ เพื่อให้เกิดความสนุกสนานผู้ชมก็จะส่งเสียงเชียร์และปรบมือไปตามจังหวะของการก้าวเท้ารำ

ท่ารำจิก 1

ท่ารำจิก 2

การแสดงพื้นบ้านเพลงโคราชเป็นผลผลิตของปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดนครราชสีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หากไม่มีการอนุรักษ์ หรือหากระบวนการในการเผยแพร่ศิลปะเพลงพื้นบ้าน ก็อาจทำให้การแสดงพื้นบ้านไม่สามารถคงทนข้ามกาลเวลาได้ วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมามีความตระหนักในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงได้จัดทำสื่อเพลงโคราชในรูปแบบวีดิทัศน์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในระดับหนึ่ง โดยการนำประเด็นประวัติความเป็นมา การฝึกหัดร้องเพลงโคราช การฝึกหัดท่ารำเพลงโคราช ที่ต้องการให้มีการสืบทอดให้คงอยู่ต่อไปอย่างมั่นคง มาเก็บรวบรวมองค์ความรู้อย่างเป็นระบบตามขั้นตอนกระบวนการสร้างสื่อนวัตกรรม เพื่อให้เพลงโคราชการแสดงพื้นบ้านจังหวัดนครราชสีมา ได้รับการเผยแพร่ทางเทคโนโลยี ที่ผู้สนใจสามารถค้นคว้าข้อมูล หรือฝึกหัดการแสดงเพลงโคราชได้สะดวกมากยิ่งขึ้น และเพื่อเป็นการอนุรักษ์เพลงโคราชศิลปะการแสดงพื้นบ้าน จังหวัดนครราชสีมาสืบต่อไป

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การสร้างสื่อวัฒนธรรมเพลงโคราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาการแสดงเพลงโคราช เพลงพื้นบ้านจังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพิจารณาจัดสร้างสื่อวัฒนธรรมตามลำดับขั้นตอนในการจัดทำสื่อวัฒนธรรม สามารถสรุปขั้นตอนและนำเสนอตามลำดับต่อไปนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การสร้างสื่อวัฒนธรรมเพลงโคราช มีความมุ่งหมายในการวิจัยที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อสร้างสื่อวัฒนธรรมเพลงโคราช ของวิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา

สรุปผล

ผลจากการศึกษาเรื่องการสร้างสื่อวัฒนธรรมเพลงโคราช ได้ข้อค้นพบตามความมุ่งหมายของการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา

เพลงโคราชจะเริ่มเล่นตั้งแต่เมื่อไรไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด จากคำบอกเล่าต่อ ๆ กันมามีเพียงว่าสมัยท้าวสุรนารี (คุณย่าโม พ.ศ.2313-2395) ท่านชอบเพลงโคราชมาก ต่อมาเมื่อมีการสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ได้จัดให้มีงานฉลองชัยชนะท่านท้าวสุรนารี เพลงโคราชได้มีโอกาเล่นในงานฉลองนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2477 จนถึงปัจจุบันและหลังจากนั้นก็มีการสืบทอดเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

เพลงโคราชมีลักษณะเด่นคือ ภาษาที่ใช้ในการขับร้องเป็นภาษาถิ่น สำเนียงโคราช กลอนเพลงมีฉันทลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ กลอนเพลงโคราชต้องใช้คำสัมผัสแบบเป็นคู่ๆ เพราะคนโคราชสมัยก่อนชอบพูดกันในแบบคำคู่ ซึ่งจะไม่เหมือนเพลงของภาคอื่นๆ เช่น ลำตัว อีแซว ฉ่อย จะมีกลอนขึ้น ไส่ ลง ไส่ ขึ้น ลี ลงลี แต่เพลงโคราชนั้นจะมีสัมผัสจับคู่หลายชั้นหลายตอนเป็นเพลงมีท่วงทำนองไพเราะเป็นการแสดงร้องสด ไม่มีดนตรีเป็นผู้แสดงชาย-หญิง 2 คู่ ผู้ประกอบเพลงโคราชเรียกว่า “หมอเพลง” การเล่นจะเล่นเป็นพิธีการมีเวทีการแต่งกายตามแบบของหมอเพลง และมีการยกครูนอกจากนี้เพลงโคราทยังมีบทบาท

เกี่ยวข้องกับความรักและศรัทธาท่านท้าวสุรนารี และวัดศาลาลอย เนื้อหาของเพลงโคราชมียหลายรสเป็น การใช้ภาษาเชิงสัญลักษณ์และการใช้คำตรงๆที่มีปฏิภาณไหวพริบในการพูดจาโต้ตอบเกี่ยวกับสุภาพชนและ คำสั่งสอน เจตคติต่อสังคม ความเชื่อถือ ค่านิยม ความเป็นอยู่อาชีพและสภาพสังคมวรรณคดีประวัติศาสตร์ ธรรมชาติและนิทานพื้นบ้าน เป็นต้น จะเริ่มด้วยเพลงเชิญ , เพลงประกาศแนะนำตัวเอง , เพลงทักทาย , เพลงถามข่าว , เพลงขอร้อง , เพลงไหว้ครู , เพลงตัดเชิญ , เพลงปรึกษาทำมาหากิน , เพลงเปรียบถ่อมตน , ทำท่าย , เพลงเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ , นิทานพื้นบ้าน , งานบุญต่างๆ , เพลงเกี่ยว , เพลงชวน , เพลงชมไม้ , เพลงชมนก , เพลงเกี่ยวแกมจาก , เพลงลา , เพลงอวยพร

2. สื่อนวัตกรรมเพลงโคราช ของวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

ผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการสรุปได้ว่า การสร้างสื่อนวัตกรรมเพลงโคราชควรจัดทำในรูปแบบวีดิทัศน์ ซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูล 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นการบรรยายถึงประวัติการแสดงเพลงโคราช

1.1 ประวัติที่มาการแสดงเพลงโคราช

เพลงโคราชจะเริ่มเล่นตั้งแต่เมื่อไรไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัด จากคำบอกเล่าต่อ ๆ กันมา มีเพียงว่าสมัยท้าวสุรนารี (คุณย่าโม พ.ศ.2313-2395) ท่านชอบเพลงโคราชมก ต่อมาเมื่อมีการสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ได้จัดให้มีงานฉลองชัยชนะท่านท้าวสุรนารีเพลงโคราชได้มีโอกาสเล่นในงานฉลอง นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2477 จนถึงปัจจุบัน และหลังจากนั้นก็มีการสืบทอดเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

1.2 ลักษณะของเพลงโคราช

เพลงโคราชมียลักษณะเด่นคือ ภาษาที่ใช้ในการขับร้องเป็นภาษาถิ่น สำเนียงโคราช กลอนเพลง มีฉันทลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ กลอนเพลงโคราชต้องใช้คำสัมผัสแบบเป็นคู่ๆ เพราะคนโคราชสมัยก่อนชอบพูดกันแบบคำคู่ ซึ่งจะไม่เหมือนเพลงของภาคอื่นๆ เช่น ลำตัว อีแซว ฉ่อย จะมีกลอนขึ้น ไล่ ลง ไล่ ขึ้น ลี ลง ลี แต่เพลงโคราชนั้นจะมีสัมผัสจับคู่หลายชั้นหลายตอนเป็นเพลงมีท่วงทำนองไพเราะเป็นการแสดง ร้องสด ไม่มีดนตรีเป็นผู้แสดงชาย-หญิง 2 คู่ ผู้ประกอบเพลงโคราชเรียกว่า “หมอเพลง” การเล่นจะเล่นเป็นพิธีการมีเวทีการแต่งกายตามแบบของหมอ เพลง และมีการยกครูนอกจากนี้เพลงโคราชมียบทบาทเกี่ยวข้องกับความรักและศรัทธาท่านท้าวสุรนารี และวัดศาลาลอย

1.3 เนื้อหาของเพลงโคราช

เนื้อหาของเพลงโคราชมียหลายรสเป็น การใช้ภาษาเชิงสัญลักษณ์และการใช้คำตรงๆที่มี ปฏิภาณไหวพริบในการพูดจาโต้ตอบเกี่ยวกับสุภาพชนและคำสั่งสอน เจตคติต่อสังคม ความเชื่อถือ ค่านิยม ความเป็นอยู่อาชีพและสภาพสังคมวรรณคดีประวัติศาสตร์ธรรมชาติและนิทานพื้นบ้าน เป็นต้น

1.4 รูปแบบการแสดงเพลงโคราช

จะเริ่มต้นด้วยเพลงเชิญ เพลงประกาศแนะนำตัวเอง เพลงท่วงทักทาย เพลงถามข่าว เพลงขออภัย เพลงไหว้ครู เพลงตัดเชิญ เพลงปรึกษาทำมาหากิน เพลงเปรียบถ่อมตน, ทำท่าย เพลงเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ, นิทานพื้นบ้าน, งานบุญต่างๆ เพลงเกี่ยว เพลงชวน เพลงชมไม้ เพลงชมนก เพลงเกี่ยวแกมจาก เพลงลา เพลงอวยพร

1.5 รูปแบบการแสดงเพลงโคราช

จะเริ่มต้นด้วย เพลงเชิญ เพลงประกาศแนะนำตัวเอง เพลงท่วงทักทาย เพลงถามข่าว เพลงขออภัย เพลงไหว้ครู เพลงตัดเชิญ เพลงปรึกษาทำมาหากิน เพลงเปรียบถ่อมตน, ทำท่าย เพลงเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ, นิทานพื้นบ้าน, งานบุญต่างๆ เพลงเกี่ยว เพลงชวน เพลงชมไม้ เพลงชมนก เพลงเกี่ยวแกมจาก เพลงลา เพลงอวยพร เป็นต้น

1.6 เครื่องแต่งกายที่ใช้ในการแสดงเพลงโคราช

หมอลำเพลงโคราชผู้ชาย จะนุ่งผ้าโจงกระเบน มักใช้ผ้าไหมหางกระรอก ซึ่งชาวโคราชผลิตกันขึ้นมาเอง หรือบางทีก็ใช้ผ้าม่วงแทน เสื้อ เป็นเสื้อคอกลมแขนสั้น สีไม่จำกัด มีผ้าขาวม้าคาดเอว ภาษาโคราช ว่าใช้ผ้าขาวม้า “เคียนพุง” หมอลำเพลงฝ่ายหญิง จะนุ่งผ้าโจงกระเบน มักใช้ผ้าไหมหางกระรอก หรือผ้าม่วง เสื้อนิยมสวมเสื้อรัดรูปไม่มีปก แขนสั้น

ส่วนที่ 2 วิธีการฝึกร้องเพลงโคราช

1. เพลงเชิญ 2. เพลงประกาศแนะนำตัวเอง 3. เพลงถามข่าว 4. เพลงขออภัย 5. เพลงไหว้ครู 6. เพลงตัดเชิญ 7. เพลงปรึกษาทำมาหากิน 8. เพลงเปรียบถ่อมตน, ทำท่าย 9. เพลงเปรียบเข้าเรื่อง 10. เพลงเรื่องบุญบาป 11. เพลงเกี่ยว 12. เพลงชวน 13. เพลงชมไม้ 14. เพลงชมนก 15. เพลงเกี่ยวแกมจาก 16. เพลงลา 17. เพลงอวยพร 18. เพลงถวายพระพรวันพ่อ 19. เพลงถวายพระพรวันแม่ 20. ร่วมอนุรักษ์เพลงโคราช สำหรับเพลงที่ 9 - เพลงที่ 11 ทางวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา มีความเห็นว่าควรให้หมอลำแต่ง กลอนเพลงนี้ขึ้นเพื่อใช้สวดดีเนื่องในวันสำคัญต่างๆ และเพื่อร่วมอนุรักษ์เพลงโคราช

ส่วนที่ 3 การฝึกหัดท่ารำเพลงโคราช

ท่าที่ 1 ท่าช้างเทียมแม่

คำอธิบาย เป็นท่าพื้นฐาน ฝ่ายหญิงจะยืนเยื้องหน้าฝ่ายชายเกือบชิดกัน มือทั้งสองฝ่ายจะรำซ้อนขึ้นโดยมือข้างหนึ่งจะตั้งวงระดับศีรษะ มืออีกข้างหนึ่งจะเหยียดตึงตั้งปลายนิ้วมือขึ้น พร้อมกับจะใช้เท้าข้างเดียวกันก้าวไปข้างหน้า 3 ก้าว ถอยหลัง 3 ก้าว ขณะเท้าถึงพื้นก็จะหย่อนเข้าชั้นลงพร้อมๆ กัน แล้วฝ่ายชายก็จะหันเข้าไปอยู่ข้างหน้าฝ่ายหญิง ก็จะจบท่อนเดินกลอนเพลงพอดี

ท่าที่ 2 รำท่าประจัญบาน

คำอธิบาย เป็นท่าที่ใช้ประกอบกับเพลงที่ต่อสู้กันในปฏิภาณไหวพริบ เช่น เปรียบทำท่าย เพลงถาม ตอบปัญหา เริ่มจากท่าปักหลักอยู่กับที่ เพราะว่าเพลงถึงช่วงเดินกลอนในจังหวะเร็วฝ่ายชายจะรำ เดินเข้าหาฝ่ายหญิงจะรำถอยหลัง ก้าวขาทั้งรุกและถอยพร้อมๆกัน หย่อนเข้าตามจังหวะของเพลง โดยมีฝ่ายชายที่รำท่าท่าเหมือนจะถูกต้องของสงวน แล้วฝ่ายหญิงก็จะคอยปิดป้อง ท่าท่าผู้ชมเชียร์อย่างสนุกสนาน

ท่าที่ 3 ท่าปลาไหลพันพวง

คำอธิบาย มือของฝ่ายชายจะรำซ้อนตะหวัดกับมือของฝ่ายหญิงโดยใช้ท่อนข้อมือพันเกี่ยวกัน คล้ายกับปลาไหลที่พันกันเป็นพวงพร้อมทั้งสับเท้าเข้าไปข้างหน้า 3 ก้าว และถอยหลัง 2 ก้าว และเดินหน้าอีก 2 ก้าว ย่อกายตามจังหวะเพลงเมื่อถึงช่วงกลาง กลอนเพลงจะหยุด ฝ่ายชายจะเบี่ยงกายไปทางด้านซ้ายมือและจะยื่นรำไปจนจบบทกลอนเพลง

ท่าที่ 4 ท่าย่อ

คำอธิบาย ฝ่ายชายฝ่ายหญิงจะรำหันหน้าเข้าหากัน จะใช้รำกับเพลงที่มีจังหวะช้าโดยผู้รำฝ่ายชายจะเดินในลักษณะขย่มตัว ก้าวเข้าไปหาฝ่ายหญิง 3 ก้าว โดยฝ่ายหญิงจะถอยหลัง 3 ก้าว มือของทั้ง 2 ฝ่าย ก็จะม้วนมือจับแล้วปล่อยเป็นต้วงตามจังหวะ จะใช้เป็นท่าสำหรับพักเหนื่อย หลังจากรำท่าต่างๆแล้วก็กลับมาใช้ท่างนี้เพื่อเป็นการพักแรง

ท่าที่ 5 ท่าจิก

คำอธิบาย จะใช้รำกับเพลงที่มีจังหวะเร็ว จะผสมท่าปลาไหลพันพวงหรือท่าช้างเทียมแมงกั๊ได้ โดยฝ่ายชายจะก้าวเท้าเข้าไปใกล้ฝ่ายหญิงมือจะทำท่าล้วงหรือจะจับที่เนื้อตัวฝ่ายหญิง ส่วนฝ่ายหญิงก็จะเดินหนี มือจะปิดป้องไม่ให้ฝ่ายชายเข้าถึงตัวเป็นการหยอกล้อ เพื่อให้เกิดความสนุกสนานผู้ชมก็จะส่งเสียงเชียร์และปรบมือไปตามจังหวะของการก้าวเท้ารำ

สรุป การสร้างสื่อวัตกรรมการเพลงโคราช วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ได้จัดทำในรูปแบบวีดิทัศน์เพื่อให้เหมาะสมกับข้อมูลขององค์ความรู้ที่ต้องการจัดเก็บและเป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์และเผยแพร่โดย วีดิทัศน์เพลงโคราชมืองค์ประกอบดังนี้ 1. ประวัติความเป็นมาเพลงโคราช 2. การฝึกหัดร้องเพลงโคราช 3. การฝึกหัดท่ารำเพลงโคราช

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างสื่อวัฒนธรรมเพลงโคราช ผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ตรงตามความมุ่งหมายของการวิจัยนำไปสู่การอภิปรายผลให้สอดคล้องกับความหมายของการวิจัยดังนี้

1. ด้านประเด็นประวัติความเป็นมาเพลงโคราชแม้ไม่มีหลักฐานที่แน่ชัดเพราะเป็นการแสดงของชาวบ้านที่มีการถ่ายทอดกันในระบบเครือญาติเป็นส่วนใหญ่โดยใช้การถ่ายทอดแบบปากต่อปาก จึงไม่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ลักษณะการแสดงเป็นการร้องโต้ตอบกันระหว่างชายหญิงในเชิงต่อว่าและเกี้ยวพาราสีกัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุกัญญา ภักธราชย์ (2540 : 147-150) ที่กล่าวว่า เพลงปฎิพากย์เป็นเพลงร้องตอบโต้ระหว่างชายและหญิง ซึ่งมีทั้งร้องตอบโต้ชนิดวรรคต่อวรรคจนถึงโต้ตอบแบบบทต่อบท โดยมีลูกคู่ชาย หญิงขับร้อง ในการร้องเพลงปฎิพากย์ผู้ร้องจะต้องคำนึงถึงจังหวะของเพลง เพราะท่วงทำนองเพลงชนิดต่างๆ คล้ายคลึงกันแต่จะแตกต่างกันที่จังหวะของเพลงเนื้อหาของเพลงปฎิพากย์เป็นเรื่องราวระหว่างหนุ่มสาวเกี้ยวพาราสีกัน พ่อเพลงแม่เพลงจะเล่าเรื่องราวของเพลง โดยพ่อเพลงแม่เพลง จะขับร้องกันตรงๆ ไม่อ้อม เพลงปฎิพากย์เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่เคยได้รับความนิยมต่อสังคมดังนี้ สร้างความบันเทิง สร้างความสามัคคี ให้การศึกษาแก่ผู้คนในสังคม ระบายความกดดันอันเนื่องจากกฎเกณฑ์ประเพณีค่านิยมการแสดงออกทางเพศ ระบายความกดดันอันเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจสังคม บันทึกเหตุการณ์และวิพากษ์ วิจารณ์สังคม ปัจจุบันเพลงปฎิพากย์ได้ถดถอยลง เพราะมีบทบาท ของตะวันตกมาเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนไทย โดยมี โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ เข้ามาทดแทน เพลงปฎิพากย์ แต่เพลงปฎิพากย์ก็ไม่ได้ สูญหายไปกับค่านิยมของตะวันตก

และสอดคล้องกับ ข้อเสนอแนะความคิดเกี่ยวกับเพลงโคราชของ เรณู โกศินานนท์ (2539 : 42-43) ได้กล่าวถึงเพลงโคราชว่า เพลงโคราช มีความเป็นมาอย่างไรไม่ปรากฏชัดเจน เล่ากันสืบมาว่าสมัยรัชกาลที่ 3 คือ รัชสมัยที่คุณหญิงโมยังมีชีวิตอยู่นั้น ท่านโปรดปรานเพลงโคราชมาก ซึ่งแสดงว่ามีมาก่อนหน้านั้นนานมาก การเล่นเพลงโคราชแต่เดิม มิได้รวมตัวจัดตั้งเป็นคณะ ดังนั้น เวลาจะจัดสักครั้งเจ้าภาพจะต้องไปตามตัวพ่อเพลง แม่เพลงจากตำบลต่างๆ มา 4 คน ซึ่งมักจะเกิดปัญหาเรื่องการเอาแพ้อาหารกันอย่างจริงจัง บางครั้งถึงกับบอกเลิกกลางคัน โดยไม่รับค่าแสดงเพื่อศักดิ์ศรีก็มี แต่ก็ได้อยู่ตรงที่ว่าแต่ละคนจะแสดงอย่างเต็มที่ มาในภายหลังจึงจัดตั้งกันเป็นคณะ ซึ่งถ้าจะหาไปแสดงก็สามารถตามหาได้จากตำบลเดียวกันนั่นเอง แต่ครั้งนั้นเข้าแม้จัดตั้ง เป็นคณะแล้ว ก็มีอันเป็นต้องเลิกล้มกันไปหลายคณะ จนปัจจุบันหาได้จากการแก้บนท่านท้าวสุรนารี เพราะจะมีคณะเพลงโคราชคอยบริการอยู่ ซึ่งก็เป็นเพียงการแสดงที่นัดหมายกัน ไม่เหมือนแต่ก่อนที่ต่างก็พยายามแสดงกันอย่างเต็มที่ ในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อคราวสมเด็จพะศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถเสด็จโคราช ก็มีการแสดงเพลงโคราชถวายให้ทอดพระเนตรโดยหมอเพลงชาयरุ่นเก่าชื่อ นายหรี อยู่บ้านสวนข่า กล่าวกันว่ามิชื้อเสียงมาก ฝีปากดี ครั้งนั้นตรงกับปีพ.ศ. 2456

2. การสร้างสื่อนวัตกรรมเพลงโคราช ที่ได้จากการวิเคราะห์สังเคราะห์ขั้นตอนกระบวนการสร้างสื่อนวัตกรรมในรูปแบบวีดิทัศน์ ประกอบด้วย วิเคราะห์ปัญหา พิจารณาข้อจำกัดของนวัตกรรม เลือกนวัตกรรมที่เหมาะสม วางแผนดำเนินการ ลงมือสร้างนวัตกรรม ทดลองใช้นวัตกรรมและปรับปรุงแก้ไข สอดคล้องกับแนวคิดของ สมศักดิ์ อภิบาลศรี.(2537:16-19)ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างนวัตกรรมไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัญหา คือการศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ปัญหาเหล่านี้จะต้องนำมาวิเคราะห์หาว่าปัญหาดังกล่าวอาจจะเกิดจากสาเหตุอะไรบ้าง ในขั้นตอนนี้ บางทีอาจจะพบว่าปัญหาอาจจะเกิดขึ้นจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน

ดังนั้น จึงต้องพิจารณาว่าอะไรน่าจะเป็นสาเหตุหลักของปัญหา แล้วจึงกำหนดเป้าหมายของการแก้ปัญหาว่า เมื่อสร้างนวัตกรรมมาใช้แก้ปัญหาแล้วจะเกิดผลอย่างไร 2. การสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหา เมื่อสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นได้จากสาเหตุอะไร ขั้นตอนต่อไปก็คือ ขั้นตอนการคิดหานวัตกรรม เพื่อนำมาแก้ปัญหานั้นๆ นวัตกรรมในการแก้ปัญหามักจะมีหลายวิธีด้วยกัน ในขั้นนี้จะต้องพยายามคิดหานวัตกรรมหลายวิธีด้วยกัน เพื่อนำมาเป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด 3. การพิจารณาข้อจำกัดของนวัตกรรมแต่ละวิธี ในขั้นนี้ จะพิจารณาข้อจำกัดของแต่ละนวัตกรรม ทั้งในด้านการผลิตและการนำไปใช้ เนื่องจากนวัตกรรมบางวิธีอาจจะไม่เหมาะสม นอกจากนั้นในบางครั้งอาจเป็นกิจกรรมที่เป็นคุณสมบัติเฉพาะและใช้เวลานาน การขาดแคลนเครื่องมือหรือมีไฟฟ้า หรือในด้านการผลิต เพื่อนำมาใช้ก็อาจจะเกิดปัญหาในด้านเทคนิคการ 4.การเลือกนวัตกรรมที่เหมาะสม เมื่อสามารถวิเคราะห์ข้อจำกัดของนวัตกรรมแต่ละวิธีแล้ว จึงนำมาพิจารณาในการเลือกนวัตกรรมว่า จากข้อจำกัด เราสามารถจะสร้างนวัตกรรมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ง่ายที่สุด การนำนวัตกรรมมาใช้ อาจจะนำมาใช้หรือทดลองใช้นวัตกรรมเพียงวิธีใดวิธีหนึ่งหรือผสมผสานในลักษณะเป็นสื่อประสมก็ได้ 5.การศึกษาลักษณะจำเพาะของนวัตกรรม ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนของการศึกษาลักษณะจำเพาะทางเทคนิคของนวัตกรรมนั้น นวัตกรรมบางชนิดมีลักษณะของการผลิตที่ค่อนข้างซับซ้อน หรือบางชนิดก็มีรูปแบบ มีการเรียงลำดับ ดังนั้น ผู้ผลิตจึงต้องศึกษาลักษณะของนวัตกรรมนั้นๆ ว่ามีขั้นตอนหรือรูปแบบอย่างไร เพื่อนวัตกรรมนั้นๆ เป็นที่ยอมรับและนำไปใช้อย่างกว้างขวางทั่วไป 6. การวางแผนดำเนินการ เมื่อการศึกษาลักษณะจำเพาะของนวัตกรรมที่เลือกผลิตเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหา แล้วในขั้นนี้ จึงเป็นขั้นของการวางแผนในการดำเนินการผลิต โดยกำหนดระยะเวลาของการดำเนินการตั้งแต่เริ่มต้นสร้างนวัตกรรม จนถึงขั้นตอนของการนำเอานวัตกรรมไปใช้ ซึ่งจะทำให้เราสามารถที่จะควบคุมเวลาในการดำเนินการสร้างนวัตกรรม และนำไปใช้ได้ 7. การลงมือสร้างนวัตกรรม ในขั้นนี้เป็นขั้นตอนของการสร้างนวัตกรรม เพื่อนำไปทดลองกับกลุ่มทดลองก่อนนำไปใช้ ซึ่งในขั้นนี้อาจจะต้องปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญทางด้านนวัตกรรมนั้นๆ 8.การทดลองใช้นวัตกรรม ในขั้นนี้เป็นขั้นของการนำนวัตกรรมที่คิดค้นขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองในขั้นของการทดลองหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมนั้น มีความจำเป็นต้องดำเนินการเพื่อให้แน่ใจว่านวัตกรรมที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพจริง 9.การปรับปรุงแก้ไขขั้นนี้เป็นขั้นตอนของการนำผลของการทดลองใช้กับกลุ่มทดลองมาปรับปรุงแก้ไข

ในขั้นนี้อาจจะต้องปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญอีกครั้ง ในเรื่องผลของการทดลองและข้อที่ควรจะต้องนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย เรื่อง การสร้างสื่อนวัตกรรมเพลงโคราช วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อสังคม

1.1 ผลที่ได้จากการวิจัยการสร้างสื่อนวัตกรรมเพลงโคราช วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา จะก่อให้เกิดประโยชน์กับสถาบันการศึกษาสามารถส่งเสริมการฝึกหัดศิลปะการแสดงเพลงโคราช โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ และสามารถบรรจุเนื้อหาไว้ในหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา

1.2 งานวิจัยพบว่าสื่อวีดิทัศน์เพลงโคราช ศิลปะการแสดงพื้นบ้านจังหวัดนครราชสีมา ก่อให้เกิดประโยชน์กับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์การบริหาร ส่วนจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด นครราชสีมา ในการจัดเก็บองค์ความรู้ของเพลงโคราชอย่างเป็นระบบ และเผยแพร่สื่อวีดิทัศน์ให้แก่ผู้สนใจที่จะฝึกหัดเพลงโคราช เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกในการรักษาศิลปะพื้นบ้านเพลงโคราชนี้ไว้สืบไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อวีดิทัศน์เพลงโคราช วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

2.1 ควรศึกษาวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาของหมอลำเพลงรุ่นเก่า เพื่อทราบรูปแบบกระบวนการในการถ่ายทอดภูมิปัญญา เพื่อให้หมอลำเพลงได้องค์ความรู้แบบครบถ้วนตามแบบฉบับดั้งเดิม

2.2 ควรศึกษาลักษณะของกลอนเพลงโคราช วิธีการแต่ง รูปแบบของคำประพันธ์ เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เผยแพร่ แก่หมอลำเพลง และผู้ที่สนใจ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากลอนเพลง ให้มีความทันสมัยและเป็นที่ยอมรับของคนในทุกยุคทุกสมัย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กษมา มั่งประยูร. การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดงเพลงโคราช คณะกำนันบ้านแท่นและคณะ
แสงสมชิต. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544.
- กาญจนา คูวัฒนศิริ. ภาษาไทยถิ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2528.
- จินตนา ไบกาซุ่ย. การเขียนสื่อการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : ชมรมเด็ก , 2540.
- จรรยา วงศ์สายัณห์. เทคโนโลยีทางการศึกษา ประมวลบทความเกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการ
ศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา , 2515.
- จำลอง พรหมสูงวงศ์. การสร้างชุดสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 6 เรื่องศาสนา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม , 2538.
- จรรุวรรณ ธรรมวัตร. การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานทิศทางหมู่บ้านไทย. มหาสารคาม :
อภิชาติการพิมพ์, 2531.
- . ภูมิปัญญาอีสาน. พิมพ์ครั้งที่ 3. อุบลราชธานี : ศิริธรรมออฟเซต, 2543.
- ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ. ศิลปะการฟ้อนภาคอีสาน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาสารคาม, 2532.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ. เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและการสื่อสารการศึกษา เล่มที่ 1
หน่วยที่ 1-5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย , 2523.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. เทคโนโลยีการศึกษา : หลักการและทฤษฎีผนวกการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ :
วัฒนาพานิชย์ , 2526.
- ชนาธิป พรกุล. ระบบและนวัตกรรมการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,
2537.เต็มศิริ บุญยะสิงห์ และเจือ สตะเวทิน. วรรณกรรมและการแสดงพื้นบ้าน.
กรุงเทพฯ : ศิริอักษร, 2522.
- ทศนา แคมมณี. ศาสตร์การสอน องค์ความรู้ เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพ : บริษัทด้านสุทธาการพิมพ์จำกัด,
2545.
- ถาวร สุกงข และคณะ. เพลงโคราช : การศึกษาในเชิงวิเคราะห์วิจารณ์. กรุงเทพฯ : ทิพย์รินทร์,
2536.
- ธนากรไทยพาณิชย์ จำกัด. สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่ม 10. กรุงเทพฯ :
สยามเพรส แมนเนจเม้นท์, 2542.
- ธิดา โมสิกรัตน์. การละเล่นพื้นบ้านของไทย ใน ศิลปะการละเล่นและการแสดงพื้นบ้านของไทย.
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2525.2553

บุญเกื้อ ครอบหาเวช. นวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางเขน , 2530

บุปผชาติ อุปถัมภ์นรากร. นาฏศิลป์พื้นเมือง. โครงการตำราวิชาการราชภัฏเฉลิมพระเกียรติ
เนื่องในวโรกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษา 6 รอบ
สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2542.

ปัทมา บุญอินทร์. การปรับตัวของเพลงพื้นบ้าน:ศึกษากรณีเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.

ปรีชา ทาศิริ. การพัฒนาดำเนินงานของกลุ่มงานส่งเสริม และพัฒนาสื่อวัฒนธรรม และเทคโนโลยี
ในการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 1, 2547

———. วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยา, 2528.

เปื้อง กุมพ. เทคนิคการจัดนิทรรศการกรุงเทพมหานคร : สุริยาสาส์, 2531. เทคนิคการศึกษา ใน
เทคโนโลยีทางการศึกษาสื่อการสอน และนวัตกรรมทางการศึกษา, หน้า 3-7. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิ
การพิมพ์, 2518. บทเรียนโปรแกรม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร 2512.

เพชร สุวรรณภานัน. เพลงโคราช การศึกษาทางมนุษยวิทยาการดนตรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543.

ไพโรจน์ วรกระมล. การพัฒนารายการวีดิทัศน์การสอนเรื่องการฉีกภาพและการใช้ภาพทาง
การศึกษา. ปริญญาโท ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ,
2539.

พระครูโสภิตธรรม ประยุต. พุทธจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงโคราช. วิทยานิพนธ์ พธ.บ.
มนต์ชัย นินนทนต์. อิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีต่อเยาวชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2526.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : นานมีบุค
กพิมพ์, 2546.

รัตน์ บัสนันท์. การวิจัย และพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. นครสวรรค์ : หจก.ริมปิงการพิมพ์, 2554.
หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา. ย้อนรอย 100 ปี โคราชพาณิชย์. กรุงเทพฯ : บริษัทฟิวเจอร์
เฟส แอนด์ มีเดียจำกัด , 2540 -2543.

เรณู โกศินานนท์. การแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
ไทยวัฒนาพานิช, 2536.

———. การแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช,
2539.

วสันต์ อดิศักดิ์. การผลิตเทปโทรทัศน์เพื่อการศึกษาและฝึกอบรม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์ , 2533.

วีระ เลิศจันทิก. เพลงโคราชในกระแสโลกาภิวัตน์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม :
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2541.

ศุภชัย ทอนสูงเนิน. วิถีชีวิตชุมชนคนเพลงโคราช. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม :
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2546.

ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครราชสีมา. ของดีโคราช เล่ม 1 สาขามนุษยศาสตร์.
กรุงเทพ : โรงพิมพ์กรุงเทพ , 2538.

ศุภรัตน์ ทองพานิชย์. เพลงโคราช : การสร้างมาตรฐานศิลปะการแสดงพื้นบ้าน จังหวัดนครราชสีมา.
วิทยานิพนธ์ ปรัช. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม , 2555.

สุกัญญา ภัทรชัย. “เพลงพื้นบ้าน,” ใน เอกสารการนำเสนอชุดวิชาภาษาไทย. หน้า 8.
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532.

สวัสดี บุชปาคม. นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สุนทรกิจการพิมพ์ , 2517.

สุคน สินธพานนท์. นวัตกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน. กรุงเทพ :
ห้างหุ้นส่วนจำกัด 1119 เทคนิคพรินติ้ง, 2553.

สุวรรณี อุดมผล. วรรณกรรมการแสดงของไทย. กรุงเทพฯ : ประกายพริก, 2533

เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต วิธีระบบ. วารสารนวัตกรรม. 2 (มิถุนายน 2524) : 13.

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. วัฒนธรรมไทยในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

สำนักงานคณะกรรมการประณการศึกษาแห่งชาติ. คู่มือการขอกำหนดแต่งตั้ง. กรุงเทพมหานคร : บริษัทลอง
รัตน์ จำกัด , 2535.

หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ. ข้อสังเกตเกี่ยวกับความเป็นมาของละครไทยและการปรับเรื่อง
นาฏศิลป์และดนตรีไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2522.

หน่วยพัฒนาคณะครุศาสตร์. เอกสารประกอบการพัฒนาข้าราชการครู ระบุผลการทางการศึกษา ก่อนแต่งตั้ง
ให้มีและเลื่อนเป็นวิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ. จังหวัดนครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา .
2555

อนงก นาวิกมูล. เพลงนอกศตวรรษ. กรุงเทพฯ : พิกุลแก้ว, 2527.

อมรา กล้าเจริญ. สุนทรียนาฏศิลป์ไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2534.

———. เพลงและการละเล่นพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2553.

อัมพร ภูลาเพ็ญ. พัฒนาชุดสื่อประสมประกอบการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้เรื่องศาสนาใน
ประเทศไทย. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม , 2544.

อุทร อารัมภวิโรจน์. พัฒนาชุดสื่อประสมวิชาภาษาไทย เรื่องชนิดของคำ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่1. รายงาน
การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม , 2544.

Field Enterprises Education Corporation. "Folk Dance," The World Book Encyclopedia.
7(12) : 180, 1971.

Geolier, A. "Folk Dance," The Encyclopedia Americana. 8(13) : 468, 1988.

Leach, M. "Primitive Dance," in The Rainbow Book of American Folk Tales and Legends.

p. 256. Clevenland : World Publishing, 1984.

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การสร้างสื่อวัฒนธรรมเพลงโคราช

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviews)
2. ใช้สัมภาษณ์ กลุ่มผู้รู้ และผู้ปฏิบัติ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้สัมภาษณ์

- 1.1 ชื่อ.....นามสกุล.....
- 1.2 บ้านเลขที่.....หมู่.....ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด.....โทรศัพท์.....
- 1.3 เพศ () ชาย () หญิง
- 1.4 อายุ.....ปี
- 1.5 อาชีพหลัก.....อาชีพรอง.....
- 1.6 ระดับการศึกษาสูงสุด
() ประถมศึกษา () มัธยมศึกษา
() อนุปริญญา () ปริญญาตรี
() ปริญญาโท () อื่นๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับเพลงโคราช ประวัติความเป็นมาเพลงโคราช

- 2.1 ประวัติความเป็นมาเพลงโคราช.....
.....
.....
.....
.....
- 2.2 เริ่มฝึกหัดเพลงโคราชตั้งแต่อายุเท่าไร.....ปีพ.ศ.....
ใครเป็นผู้ฝึกหัดให้.....
ฝึกหัดเพลงโคราชเป็นระยะเวลาเท่าไรถึงได้ออกแสดงจริง.....
รวมระยะเวลาดังแต่ฝึกหัดเพลงโคราชจนถึงปัจจุบันเป็นเวลาเท่าไร.....
สาเหตุหรือแรงจูงใจในการประกอบอาชีพคณะเพลงโคราช.....

ตอนที่ 3 ลำดับขั้นตอนในการแสดง

3.1 เครื่องแต่งกายมีลักษณะอย่างไร มีอะไรบ้าง ทำมาจากวัสดุใด

.....

.....

.....

3.2 เนื้อหาหรือกลอนเพลงที่ใช้แสดงมีกลอนเพลงอะไรบ้างและแต่ละกลอนเพลงมีความหมายอย่างไร

.....

.....

.....

3.3 ท่ารำที่ใช้แสดงมีท่าอะไรบ้าง และมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

3.4 ภาษาที่ใช้ร้องเพลงโคราช มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

.....

.....

ตอนที่ 4 สื่อนวัตกรรมเพลงโคราช

4.1 ควรมีการจัดเก็บองค์ความรู้ของเพลงโคราช หรือไม่

.....

4.2 ถ้าต้องการจัดเก็บองค์ความรู้เพลงโคราชควรมีการจัดเก็บในรูปแบบนวัตกรรมชนิดใด

.....

4.3 ควรมีเนื้อหาอะไรบ้าง ที่ต้องการจัดเก็บเพลงโคราชในรูปแบบสื่อนวัตกรรม

.....

ผู้ให้สัมภาษณ์.....

ผู้สัมภาษณ์.....

วัน เดือน ปี.....

สถานที่.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การสร้างสื่อนวัตกรรมเพลงโคราช

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviews)
2. ใช้สัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป

ชุดที่ 1 () ผู้ชมการแสดง () ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง.....

.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้สัมภาษณ์

- 1.1 ชื่อ.....นามสกุล.....
- 1.2 บ้านเลขที่..... หมู่..... ตำบล..... อำเภอ.....
จังหวัด..... โทรศัพท์.....
สถานที่ทำงาน.....
- 1.3 เพศ () ชาย () หญิง
- 1.4 อายุ.....ปี
- 1.5 อาชีพหลัก.....อาชีพรอง.....
- 1.6 ท่านมีความสนใจในเพลงโคราช มาเป็นระยะเวลาเท่าไร.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลการแสดงเพลงโคราช

- 2.1 ท่านเคยชมเพลงโคราชกี่ครั้ง กี่ปีที่ไหนบ้าง.....
- 2.2 ท่านชอบการแสดงเพลงโคราชหรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใด.....
- 2.3 ท่านชอบการแสดงของคณะใดมากที่สุด เท่าที่ท่านชมมา.....
- 2.4 ในการชมการแสดงเพลงโคราช ท่านชอบอะไรมากที่สุด
 - ผู้แสดง.....
 - บทกลอนการร้อง.....
 - การเกี่ยวพาราสี.....
 - การแสดงเรื่อง.....
 - การแต่งกาย.....
 - เวที.....
 - แสง สี เสียง.....
 - อื่นๆ.....

2.5 ท่านคิดว่าการแสดงเพลงโคราชมีการเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ อย่างไร.....

2.6 ท่านชอบเพลงโคราช ที่จัดแสดงในเนื้อหาใดมากที่สุด เพราะเหตุใด.....

2.7 ปัญหาที่เกิดขึ้นของเพลงโคราชจากอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นอย่างไร.....

ตอนที่ 3 สื่อนวัตกรรมเพลงโคราช

3.1 ควรมีการจัดเก็บองค์ความรู้ของเพลงโคราช หรือไม่

3.2 ถ้าต้องการจัดเก็บองค์ความรู้เพลงโคราชควรมีการจัดเก็บในรูปแบบนวัตกรรมชนิดใด

3.3 ควรมีเนื้อหาอะไรบ้าง ที่ต้องการจัดเก็บเพลงโคราชในรูปแบบสื่อนวัตกรรม

ผู้ให้สัมภาษณ์.....

ผู้สัมภาษณ์.....

วัน เดือน ปี.....

สถานที่.....

โครงการวิจัย

ส่วนที่ ๑. บทสรุปโครงการ (Executive summary) ความยาวไม่เกิน ๒ หน้ากระดาษ A4 ซึ่งประกอบด้วย

ชื่อโครงการ.....การสร้างสื่อวัฒนธรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช.....

ชื่อหัวหน้าโครงการ / ผู้ขอรับทุน.....นางวิลาวัณย์ อ่วมอุไร และคณะ.....

งบประมาณทั้งโครงการ.....๘๐,๐๐๐ บาท.....

ระยะเวลาดำเนินการ ตั้งแต่ มิถุนายน ๒๕๕๕ – ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๕

ปัญหาที่ทำการวิจัย (โดยสังเขป)

จังหวัดนครราชสีมา ถือเป็นจังหวัดหนึ่งที่อยู่ในประเทศไทย ซึ่งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางด้านภาษา ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเป็นอยู่ตามกลุ่มชาติพันธุ์ นครราชสีมาเป็นเมืองสำคัญมาแต่อดีต เนื่องจากเป็นศูนย์กลางการติดต่อระหว่างชุมชนที่อยู่แถบลุ่มน้ำมูล ลุ่มน้ำชี และลุ่มน้ำโขง กับชุมชนแถบลุ่มน้ำเจ้าพระยา ประกอบกับพื้นที่ส่วนใหญ่มีสภาพอุดมสมบูรณ์ ทำให้นครราชสีมาเป็นเมืองสำคัญทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ปัจจุบันจังหวัดนครราชสีมามีประชากรมากเป็นอันดับหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมากเป็นอันดับสองของประเทศ รองจากกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยประชากรหลากหลายเชื้อชาติหรือหลายชาติพันธุ์ แต่กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดนครราชสีมาที่มีจำนวนมากมีอยู่สองกลุ่มใหญ่คือ ไทย หรือไทยโคราช และอีกกลุ่มคือ ลาว หรือไทยอีสาน และมีชนกลุ่มน้อยอีกได้แก่ มอญ กูยหรือส่วย ชาวบน (ญ้อกูร หรือ เนียะกุล) จีน ไทยวน ญวน และแขก (สาขามนุษยศาสตร์. 2537 : 6)

ไทยโคราช จากเอกสารประวัติศาสตร์ พบว่าเป็นชุมชนไทยที่มีลักษณะผสมผสาน ระหว่างวัฒนธรรมไทยลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และวัฒนธรรมไทยโคราช ส่วนด้านศิลปวัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นชาวไทยโคราช ก็มีการละเล่นในช่วงเทศกาลสงกรานต์ เช่น รำโทน แห่ช้าง สมอฝ้าย สะบ้าหลัก สะบ้ายิง ชักช้า ไล่ต้อ เล่นเข้านางกระดัง เพลงพื้นบ้าน ได้แก่ เพลงข้าเจ้าหงส์ดงลำไย เพลงโกรกรากไม้ และเพลงโคราช (ปรีชา อุยตระกูล. 2526 : 189)

เพลงโคราชเป็นศิลปะการแสดงที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมสะท้อนให้เห็นความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี โดยถ่ายทอดออกมาเป็นกลอนเพลง ในเนื้อหาของเพลงจะกล่าวถึง หลักธรรมในพระพุทธศาสนา ความเชื่อเรื่องกรรมหรือกล่าวถึง อาชีพการทำมาหากิน แม้กระทั่งเรื่องการอบรมสั่งสอนเรื่องความประพฤติตามขนบประเพณีอันดีงามรวมถึงสะท้อนให้เห็นค่านิยมพื้นฐานด้านสังคมในการเคารพผู้อาวุโส และสะท้อนให้เห็นความเชื่อ เรื่องโชคลางความศักดิ์สิทธิ์

ดังนั้น เพลงโคราชเป็นเพลงพื้นบ้านที่มีคุณค่ามีความสำคัญ แสดงให้เห็นถึงความเป็นโคราชได้อย่างโดดเด่น มีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง ในด้านการใช้ภาษาถิ่น และสะท้อนให้เห็น ถึงความเชื่อความศรัทธาของคนโคราชที่มีต่อ คุณย่าโม ผู้ซึ่งเสียสละ และทำคุณประโยชน์ให้กับบ้านเมือง ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความสามารถของภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เราควรธำรงรักษาไว้ให้คงอยู่เพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติต่อไป เพลงโคราชสมัยก่อนเป็นที่นิยมมากเพราะเป็นการแสดงมหรสพที่เป็นหัวใจของงานฉลองสมโภชใดๆ ก็ตาม มีเพลงโคราชเพียงอย่างเดียว คนฟังเพลงก็มีเวลามาฟังมากฟังกันตั้งแต่หัวค่ำจนรุ่งแจ้ง ปัจจุบันค่านิยมของผู้ฟัง

เปลี่ยนแปลงไปแม้แต่ผู้ฟัง ในจังหวัดนครราชสีมาเองก็เสื่อมความนิยมลงมาก บ้างก็เห็นว่าเพลงโคราชเป็น เพลงหยาบคายและไม่น่าสนใจ แม้ทางราชการส่งเสริมให้นำออกแสดงทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมาก็ต้องผ่านการตรวจอย่างรัดกุม จะใช้ภาษาตรงๆ เหมือนสมัยก่อนไม่ได้ถือว่า ไม่เหมาะสม ในการจัดฉลองสมโภชใดๆ มักจะมีมหรสพอื่นๆ เป็นคู่แข่งมากมาย เช่น ภาพยนตร์ มวย เพลงลูกทุ่ง ลิเก และ รำวง เพลงโคราช จึงเป็นที่นิยมสำหรับผู้ฟังรุ่นเก่าที่มีอายุค่อนข้างสูงแทบทั้งนั้น ปัญหาในการถ่ายทอดก็เป็น ประเด็นสำคัญ ที่ทำให้เพลงโคราชขาดการเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมประเพณี เนื่องจากความนิยม ในเพลง โคราชเสื่อมถอยลง ประกอบกับ เยาวชนรุ่นหลังสนใจในด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ๆ จนมองไม่เห็น คุณค่าที่จะศึกษาประโยชน์ของวัฒนธรรม ในเพลงพื้นบ้านซึ่งแสดงออกถึง ภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตน คณะเพลงโคราชจึงคิดค้นหาวิธีการ และรูปแบบการนำเสนอ เพื่อเผชิญกับวัฒนธรรมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว โดยมีการปรับตัว แสวงหารูปแบบใหม่ๆ ด้านการแสดงให้เข้ากับสถานการณ์ โดยไม่สูญเสียอัตลักษณ์เดิม (พรรคชาติพัฒนา. 2542 : 140-154) และเพื่อให้เพลงโคราชคงอัตลักษณ์ ของคุณลักษณะที่เป็น ความดีงาม คุณค่า คุณภาพและความงดงามอย่างยั่งยืนถาวร การเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะ ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้คนในชุมชน คนในชาติ ได้ตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของ เพลงโคราช วัฒนธรรมพื้นบ้าน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งการทำหน้าที่เฝ้าระวังทางวัฒนธรรมนั้นไม่ใช่เป็นเพียงหน้าที่ของ หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้นแต่เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่มีส่วนในการรักษามรดกทางวัฒนธรรมของ ชาติโดยการเฝ้าระวัง วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมาตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว เล็งเห็นประโยชน์ในการ เก็บรวบรวมองค์ความรู้ โดยจัดทำเป็นสื่อนวัตกรรมเพลงโคราชขึ้น เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อไม่ให้เพลงโคราชซึ่งเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ที่แสดงออกถึง ภูมิปัญญา ของชาวบ้านอย่างแท้จริง ได้เสื่อมถอยหรือ สูญหายไปในที่สุด นอกจากนั้น เป็นการสร้างองค์รู้ใหม่เกี่ยวกับการ แสดงเพลงพื้นบ้านของชาวจังหวัดนครราชสีมาสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาความเป็นมาของเพลงโคราชศิลปะการแสดงพื้นบ้านจังหวัดนครราชสีมา
๒. เพื่อนำองค์ความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชจัดทำสื่อนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ในการค้นคว้ากับนักศึกษา และผู้สนใจ

๓.เป้าหมายการวิจัย

ศึกษาเพลงโคราชศิลปะการแสดงพื้นบ้านจังหวัดนครราชสีมาในพื้นที่ อำเภอเมือง อำเภอโนนสูงและ อำเภอโชคชัย

๔.วรรณกรรมหรือผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง(Literature review)

- เอกสารวัฒนธรรมท้องถิ่น
- เอกสารวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา
- เอกสารศิลปะการแสดงพื้นบ้านจังหวัดนครราชสีมา

๕. ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย

- ได้เอกสารข้อมูลเพลงโคราชศิลปะการแสดงพื้นบ้านจังหวัดนครราชสีมา
- ได้สื่อนวัตกรรมเพลงโคราชศิลปะการแสดงพื้นบ้าน

๖. การดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัยดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

๖.๑ ศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือ และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับเพลงโคราชจังหวัดนครราชสีมา เพื่อรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ จากแหล่งศึกษาค้นคว้า คือ

- หอสมุดเฉลิมพระเกียรติฯ จังหวัดนครราชสีมา
- สำนักศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
- ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

๖.๒ การสัมภาษณ์ ได้สัมภาษณ์ผู้มีความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราช ได้แก่

- ผู้อำนวยการศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ศิลปินพื้นบ้านเพลงโคราช และปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราช

๖.๓ ออกเก็บข้อมูลภาคสนาม สังเกตการแสดงเพลงโคราชใน ๓ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอโนนสูง และอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- แบบสัมภาษณ์ มีประเด็นเกี่ยวกับ ความเป็นมา ขนบประเพณี การแต่งกาย และทำรำ ของเพลงพื้นบ้านโคราช
- เก็บบันทึกข้อมูล คณะผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูลโดยการถ่ายภาพ ภาพเคลื่อนไหว จดบันทึกและบันทึกเสียงโดยใช้เครื่องบันทึกเสียง

๖.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา หนังสือ และงานวิจัยต่างๆ ออกเก็บข้อมูลภาคสนามและจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ

๗. ระยะเวลาและแผนการดำเนินงานตลอดโครงการ (โดยละเอียด)

เดือน มิถุนายน ๒๕๕๕ ถึง เดือน สิงหาคม ๒๕๕๕

ลำดับขั้นตอน	แผนปฏิบัติงาน					
	๒๕๕๕					
	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.
๑. จัดทำและนำเสนอโครงการ	→					
๒. แต่งตั้งคำสั่งและประชุมวางแผน		→				
๓. ดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม ๓ อำเภอในจังหวัดนครราชสีมา			→			
๔. สร้างสื่อนวัตกรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช				→		

ลำดับขั้นตอน	แผนปฏิบัติงาน					
	๒๕๕๕					
	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.
๕.จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ				→		
๖.นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข				→		
๗.จัดทำพิมพ์เอกสารและรูปเล่มงานวิจัย				→		
๘.เผยแพร่งานวิจัยแก่สถานศึกษาต่างๆ					→	→

๘. งบประมาณ เบิกจากงบอุดหนุน ปี ๒๕๕๕ ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

๑. ค่าจ้างเหมารถตู้พร้อมน้ำมันเชื้อเพลิง ๑ คันเพื่อออกเก็บข้อมูลภาคสนาม

จำนวน ๕ วันๆ ๑,๕๐๐ บาท เป็นเงิน ๗,๕๐๐ บาท

๒. ค่าเบี้ยเลี้ยงข้าราชการและลูกจ้าง

จำนวน ๑๐ คนๆ ๒๔๐*๕ วัน เป็นเงิน ๑๒,๐๐๐ บาท

๓. ค่าเบี้ยเลี้ยงผู้เชี่ยวชาญ ๑ วัน

จำนวน ๓ ท่านๆ ละ ๑,๒๐๐ บาท เป็นเงิน ๓,๖๐๐ บาท

๔. ค่าจ้างเหมาจัดพิมพ์เข้าเล่มเอกสาร

จำนวน ๓๐ เล่มๆ ๓๕๐ บาท เป็นเงิน ๑๐,๕๐๐ บาท

๕. ค่าตอบแทนศิลปินท้องถิ่น หมอเพลงโคราช

จำนวน ๖ คนๆละ ๓,๐๐๐ บาท เป็นเงิน ๑๘,๐๐๐ บาท

๖. ค่าจ้างเหมาอาหาร ๑ มื้อพร้อมอาหารว่าง สำหรับผู้เข้าร่วมประชุม

จำนวน ๗๐ คน เป็นเงิน ๑๓,๔๐๐ บาท

๗. ค่าจ้างเหมาจัดทำสื่อวัฒนธรรมเพลงโคราชในรูปแบบวีดีทัศน์เพลงโคราช

จำนวน ๓๐ แผ่น เป็นเงิน ๑๕,๐๐๐ บาท

รวมเป็นเงิน ๘๐,๐๐๐ บาท (แปดหมื่นบาทถ้วน)

๙. ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ครู นักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา เกิดองค์ความรู้ในเพลงโคราช ศิลปะการแสดงพื้นบ้านจังหวัดนครราชสีมา
- ชุมชน สังคมได้รับความรู้ เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา
- เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชศิลปะการแสดงพื้นบ้านจังหวัดนครราชสีมา

๑๐. เอกสารอ้างอิง (Reference)

เครือจิต ศรีบุญนาค. นาฏกรรมพื้นบ้านอีสาน. สุรินทร์ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ , 2553

พรรคชาติพัฒนา. นครราชสีมาโคราชของเรา. กรุงเทพฯ : มังกรการพิมพ์, 2542

ธวัช ปุณโณทก. บ่อเกิดเพลงพื้นบ้านอีสาน. ในสัมมนาเพลงพื้นบ้านอีสาน. มหาสารคาม : วิทยาลัยมหาสารคาม, 2538. อัดสำเนา.

ปรีชา อุยตระกูล และคณะ. เพลงโคราช. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ. ศิริอักษร. 2526

.....วัฒนธรรมพื้นบ้านนครราชสีมา. นครราชสีมา : ศูนย์ข้อมูลท้องถิ่นและคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครุนครราชสีมา, 2530

๑๑. ประวัติและผลงานวิชาการ (Curriculum vitae) ของหัวหน้าโครงการและผู้วิจัย

ที่อยู่และสถานที่ติดต่อ

ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย)(นาง)...วิลาวณีย์ อ่วมอุไร.....

(ภาษาอังกฤษ) (Mrs.).....WILAWAN OUMURAI.....

เพศ.....หญิง.....สถานะทางการสมรส.....แต่งงาน.....

วัน เดือน ปีเกิด.....๑๔ สิงหาคม ๒๕๑๗.....อายุ.....๓๗.....ปี

ตำแหน่งปัจจุบัน.....ครู คศ. ๒ วิทยฐานะชำนาญการ.....

ที่อยู่และสถานที่ติดต่อ

(ที่อยู่ทำงาน).....วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา.....

จังหวัด.....นครราชสีมา.....รหัสไปรษณีย์ ...๓๐๒๘๐.....

โทรศัพท์.....๐๔-๔๖๕-๑๕๒.....โทรสาร.....๐๔-๔๖๕-๑๕๓.....

(ที่บ้าน).....๕๕๕/๘๖ หมู่บ้านรุ่งนรินทร์ ๘ หมู่ ๓ ตำบลสุรนารี อำเภอเมือง.....

จังหวัดนครราชสีมารหัสไปรษณีย์.....๓๐๐๐๐.....

โทรศัพท์.....๐๔๔-๔๓๘-๔๒๒.....โทรสาร.....๐๔๔-๔๓๘-๔๒๒.....

E-mail Address...Wilawan_Oumurai.....โทรศัพท์มือถือ.....๐๘-๑๗๖๐-๒๒๘๔.....

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรีสาขา.....นาฏศิลป์ไทย.....สถาบัน.....เทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขต เทเวศร์.....

ปีที่สำเร็จ...๒๕๓๘.....คะแนนเฉลี่ยสะสม.....๓.๓๔.....

ปริญญาโทสาขา...หลักสูตรและการสอน.....สถาบัน. มหาวิทยาลัยรามคำแหง วิทยบริการนครราชสีมา.....

ปีที่สำเร็จ.....๒๕๔๕.....คะแนนเฉลี่ยสะสม.....๓.๔๓.....

ปริญญาเอกสาขา.....สถาบัน.....
ปีที่สำเร็จ..... คณะแผนก.....
หัวข้อวิทยานิพนธ์.....
อื่นๆ (ระบุ).....

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ (ตอบได้มากกว่า๑สาขา)
รางวัลที่เคยได้รับ (ด้านวิชาการโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย)

ท่านมีเวลาในการทำวิจัยประมาณสัปดาห์ละ.....๕.....ชั่วโมง

เมื่อท่านดำเนินการการวิจัยเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะต้องส่งงานวิจัยรูปเล่มฉบับสมบูรณ์มายังสถาบันฯ
จำนวน ๑๐ ชุด เพื่อส่งเข้าคณะกรรมการตรวจสอบงานวิจัย ถ้ามีข้อบกพร่อง จะต้องดำเนินการตามมติ
คณะกรรมการตรวจสอบงานวิจัย และพิมพ์ใบแทรก และลิขสิทธิ์เป็นของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวง
วัฒนธรรม

ผู้บริหารสถานศึกษา/หน่วยงาน ของผู้วิจัยเป็นผู้รับรองว่า ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยได้บรรลุตาม
เป้าหมายที่เสนอขอทุนการวิจัย

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ข้อความข้างต้นเป็นความจริงทุกประการและยอมรับผลการตัดสินของสถาบันบัณฑิต
พัฒนศิลป์ ถือเป็นข้อยุติ

ลงชื่อ.....หัวหน้าโครงการ/ผู้ขอรับทุน
(นางวิลาวัลย์ อ่วมอุไร)
วันที่.....

ภาคผนวก ค

ขั้นตอนการดำเนินโครงการวิจัย

สถาบันพัฒนาสังคม

คำสั่งวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

ที่๑๔๒/ ๒๕๕๕

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานวิจัยประจำปี ๒๕๕๕

การสร้างสื่อนวัตกรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช

วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา เป็นสถานศึกษาที่ส่งเสริมสนับสนุนงานวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรม เพื่อการทำนุบำรุงรักษา อนุรักษ์ เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม สืบทอด และพัฒนาศิลปวิทยาทางด้านนาฏศิลป์และดนตรี โดยสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้สนับสนุนงบประมาณโครงการวิจัยทางการศึกษา สื่อนวัตกรรมทางการศึกษาและงานสร้างสรรค์ทางศิลปวัฒนธรรมของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ประจำปี ๒๕๕๕ เรื่อง การสร้างสื่อนวัตกรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการวิจัยสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๕ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เกิดประโยชน์ต่อทางวิทยาลัยฯ จึงขอแต่งตั้งข้าราชการเพื่อปฏิบัติหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. คณะกรรมการอำนวยการ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาในการแก้ปัญหาต่างๆ และตัดสินใจในการดำเนินการให้เป็นไปเรียบร้อย ประกอบด้วย

๑. นางอัญชนา	วิริยะประสิทธิ์	ประธานกรรมการ
๒. นายดำรงค์	ปัญญาณี	กรรมการ
๓. นางพิจิตรา	พลอยเพิ่มพูน	กรรมการ
๔. นายอิทธิพัทธ์	ขริมสันเทียะ	กรรมการ
๕. นายทูลทองใจ	ซึ่งรัมย์	กรรมการและเลขานุการ

๒. คณะกรรมการดำเนินการ มีหน้าที่วางแผนวิจัย ประสานกับคณะกรรมการอื่นๆ และประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อให้การจัดการดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ประกอบด้วย

๑. นายทูลทองใจ	ซึ่งรัมย์	ประธานกรรมการ
๒. นายพงศกร	ทิพยะสุขศรี	กรรมการ
๓. นางศุภรัตน์	ทองพานิชย์	กรรมการ
๔. นางประภา	เที่ยงเข้ม	กรรมการ
๕. นายจักรกฤษณ์	เส็งกลิ่น	กรรมการ
๖. นางพนารัตน์	ศิลป์แสน	กรรมการ

๗. นายสมพร	เที่ยงเข้ม	กรรมการ
๘. นางศิริเพ็ญ	แก้วดี	กรรมการ
๙. นายสมพร	ทองสีเขียว	กรรมการ
๑๐. นายณรงค์ศักดิ์	สุขศิริ	กรรมการ
๑๑. นางสาวหฤทัย	นัยโมกษ์	กรรมการ
๑๒. นางสาวอศิมาภรณ์	มงคลหว่า	กรรมการ
๑๓. นายนพดล	โคตรมิตร	กรรมการ
๑๔. นายสุรเดช	เนียมคำ	กรรมการ
๑๕. นายสมศักดิ์	บัวบุตร	กรรมการ
๑๖. นางปจรรย์	บุรณนิต พลสุข	กรรมการ
๑๗. นางจุฑารัตน์	บำรุงธนทรัพย์	กรรมการ
๑๘. นายสุเทพ	คงมัน	กรรมการ
๑๙. นายศุภเศรษฐ์	นามวา	กรรมการ
๒๐. นางสาววิภาพร	ฝ่ายเพี้ย	กรรมการ
๒๑. นางสาวชมพูนุช	ประทุมวงษ์	กรรมการ
๒๒. นางสาวปฎิมาภรณ์	สุขสมวัฒน์	ประธานกรรมการ
๒๓. นางมนัสวรรณ	สุรวาทศิลป์	กรรมการ
๒๔. นางวิลาวัลย์	อ่วมอุไร	กรรมการและเลขานุการ
๒๕. นักศึกษาปริญญาตรีปีที่ ๔		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๒. คณะกรรมการเก็บข้อมูลภาคสนาม มีหน้าที่เดินทางไปในเขตพื้นที่เป้าหมายเพื่อดำเนินการวิจัย ศิลปวัฒนธรรม ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์ การเก็บ แบบสอบถาม การรวบรวมข้อมูลด้านบุคคล สถานที่ เหตุการณ์ สภาพแวดล้อมในเขตพื้นที่ พร้อมทั้ง ติดต่อประสานงานกับภาครัฐและเอกชนในการเก็บข้อมูล และประกอบด้วย

๑. นางศุภรัตน์	ทองพานิชย์	ประธานกรรมการ
๒. นางประภา	เที่ยงเข้ม	กรรมการ
๓. นางวิลาวัลย์	อ่วมอุไร	กรรมการ
๔. นายณรงค์ศักดิ์	สุขศิริ	กรรมการ
๕. นายธนพจน์	โพสมัคร	กรรมการ
๖. นายยงยุทธ	ไพรสุข	กรรมการ
๗. นายสมศักดิ์	บัวบุตร	กรรมการ
๘. นายจักรกฤษณ์	เส็งกลั่น	กรรมการ

๙. นายสมพร	ทองสีเขียว	กรรมการ
๑๐.นางสาวชมพูนุช	ประทุมวงศ์	กรรมการ
๑๑.นายพงศกร	ทิพยะสุขศรี	กรรมการและเลขานุการ
๑๒.นักศึกษาปริญญาตรีปีที่ ๔		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๓. คณะกรรมการค้นคว้าข้อมูลด้านเอกสาร ตำรา ข้อมูลอ้างอิงต่างๆ มีหน้าที่ศึกษา ค้นคว้า สืบค้น
ข้อมูลด้านปฐมภูมิและทฤษฎีภูมิ อ่านงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เรียบเรียงเอกสารงานวิจัยอย่างเป็น
ขั้นตอนจากการเก็บข้อมูลด้านเอกสาร ภาควิชาการ ตรวจสอบคำผิด รวมถึงสำนวนภาษาที่ถูกต้องที่ใช้กับงานวิจัย
ตรวจสอบเอกสารความถูกต้องของสำนวนข้อความ รูปภาพ ข้อมูลอ้างอิง อักษร การถอดเทป จัดพิมพ์เอกสาร
กรขอเลข ISBN รวมถึงการเผยแพร่เอกสารงานวิจัยประกอบด้วย

๑. นางประภา	เที่ยงเข้ม	ประธานกรรมการ
๒. นายสมพร	ทองสีเขียว	กรรมการ
๓. นายพงศกร	ทิพยะสุขศรี	กรรมการ
๔. นางศุภรัตน์	ทองพานิชย์	กรรมการ
๕. นายสมพร	เที่ยงเข้ม	กรรมการ
๖. นางพนารัตน์	ศิลาแสน	กรรมการ
๗. นางปัจฉิมา	บุรณนิต พลสุข	กรรมการ
๘. นางสาวทศพร	นิยโมภย์	กรรมการ
๙. นายสุรเดช	เนียมคำ	กรรมการ
๑๐.นางสาวอารีย์	แก้วคง	กรรมการ
๑๑.นายณรงค์ศักดิ์	สุขศิริ	กรรมการ
๑๒.นายศุภเศรษฐ์	นามวา	กรรมการ
๑๓. นางสาววิภาพร	ฝ่ายเพี้ย	กรรมการ
๑๔. นางสาวชมพูนุช	ประทุมวงศ์	กรรมการ
๑๕. นายประภาส	วิสันเทียะ	กรรมการ
๑๖. นางวิลาวรรณ	อ่วมอุไร	กรรมการและเลขานุการ
๑๗. นักศึกษาปริญญาตรีปีที่ ๔		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๓. คณะกรรมการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ มีหน้าที่ จัดเตรียม เอกสารงานวิจัย สถานที่ ทำหนังสือ
เชิญวิทยากร และต้อนรับ ลงทะเบียน วิทยากรและผู้เข้าร่วมการประชุม ประกอบด้วย

๑. นายทูลทองใจ	ซึ่งรัมย์	ประธานกรรมการ
๒. นางประภา	เที่ยงเข้ม	กรรมการ
๓. นางวิลาวรรณ	อ่วมอุไร	กรรมการ

๔. นายพงศกร	ทิพย์สุขศรี	กรรมการ
๕. นายสมพร	ทองสีเขียว	กรรมการ
๖. นางปาจริย์	บุรณนิต พลสุข	กรรมการ
๗. นายนพดล	โคตรมิตร	กรรมการ
๘. นางสาวกนกทิพย์	ประเสริฐ	กรรมการ
๙. นางสาวอศิมาภรณ์	มงคลหว่า	กรรมการ
๑๐. นางศิริเพ็ญ	แก้วดี	กรรมการ
๑๑. นางพนารัตน์	ศีลแสน	กรรมการ
๑๒. นายธนพจน์	โพสมัคร	กรรมการ
๑๓. นายจักรกฤษณ์	เส็งกลิ่น	กรรมการ
๑๔. นายณรงค์ศักดิ์	สุขศิริ	กรรมการ
๑๕. นายสุเทพ	คงมัน	กรรมการ
๑๖. นางสาวศิริศรี	เปี่ยมดนตรี	กรรมการ
๑๗. นางจุฑารัตน์	บำรุงธนทรัพย์	กรรมการ
๑๘. นายกฤษณะ	จาตุรัส	กรรมการ
๑๙. นายยงยุทธ	ไพรสุข	กรรมการ
๒๐. นายสันต์พิชญ์	อ่อนสำลี	กรรมการ
๒๑. นายสุรเดช	เนียมคำ	กรรมการ
๒๔. นายสมศักดิ์	บัวบุตร	กรรมการ
๒๕. นายศุภเศรษฐ์	นามวา	กรรมการ
๒๖. นางสาววิภาพร	ฝ่ายเพี้ย	กรรมการ
๒๗. นางสาวชมพูนุช	ประทุมวงศ์	กรรมการ
๒๘. นางสาวหฤทัย	นัยโมกษ์	กรรมการและเลขานุการ
๒๙. นักศึกษาปริญญาตรีปีที่ ๔		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๔. คณะกรรมการการดำเนินการบันทึกข้อมูล มีหน้าที่ ดำเนินการจัดหาอุปกรณ์การเก็บข้อมูล บันทึกข้อมูล บันทึกภาพ บันทึกเสียง บันทึกเหตุการณ์ ภาควิชาการบันทึกภาพการปฏิบัติงานตลอดระยะเวลาการทำงานวิจัยและการประชุมเชิงปฏิบัติการ จัดบันทึกเสียง ภาพถ่าย ตัดต่อข้อมูลเป็นวีซีดีและวีดีทัศน์ ประกอบด้วย

๑. นายสันต์พิชญ์	อ่อนสำลี	ประธานกรรมการ
๒. นายชัยนาถ	ปั้นสันเทียะ	กรรมการ
๓. นายประยุทธ	บุญพูน	กรรมการ
๔. นายประภาส	วิสันเทียะ	กรรมการและเลขานุการ

๕. นักศึกษาปริญญาตรีปีที่ ๒

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๕.คณะกรรมการดำเนินการสร้างสื่อนวัตกรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช มีหน้าที่ ดำเนินการออกแบบ
ถังบรรจุ, ตัดต่อ และจัดทำสื่อวีซีดี และวิดีโอที่สอดคล้องความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชให้ ประกอบด้วย

๑.นายอิทธิพัทธ์	ขริมสันเทียะ	ประธานกรรมการ
๒.นายประภาส	วิสันเทียะ	กรรมการ
๓.นางศุภรัตน์	ทองพานิชย์	กรรมการ
๔.นางประภา	เที่ยงเข้ม	ประธานกรรมการ
๕.นายสมพร	ทองสีเขียว	กรรมการ
๖.นายพงศกร	ทิพย์สุขศรี	กรรมการ
๗.นางสาวกนกทิพย์	ประเสริฐ	กรรมการ
๘.นางสาวหฤทัย	นัยโมกษ์	กรรมการ
๙. นายสุรเดช	เนียมคำ	กรรมการ
๑๐.นายนพดล	โคตรมิตร	กรรมการ
๑๑.นายเกียรติศักดิ์	หมวกขุนทด	กรรมการ
๑๒. นางวิลาวัลย์	อ่วมอุไร	กรรมการ
๑๓.นายสันต์พิชญ์	อ่อนสำลี	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๔. นักศึกษาปริญญาตรีปีที่ ๓		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๘.คณะกรรมการติดตามการดำเนินงานงานวิจัย มีหน้าที่ ดูแล ติดตาม ตรวจสอบความถูกต้อง
แปลเอกสารงานวิจัยให้เป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัย และการทำสื่อนวัตกรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช
ประกอบด้วย

๑.นางวนิษา	นิติธรรม	ประธานกรรมการ
๒.นายทูลทองใจ	ซึ่งรัมย์	กรรมการ
๓.นายพงศกร	ทิพย์สุขศรี	กรรมการ
๔.นายอิทธิพัทธ์	ขริมสันเทียะ	กรรมการ
๕.นางพิจิตรา	พลอยเพิ่มพูน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๙.คณะกรรมการวัดประเมินผล มีหน้าที่ ออกแบบสร้างเครื่องมือ จัดทำแบบสอบถามความพึง
พอใจผู้ร่วมสัมมนา สร้างแบบประเมินของผู้เชี่ยวชาญ และแบบประเมินผลโครงการให้สอดคล้องกับ
วัตถุประสงค์โครงการ ทาค่า อ่านค่าเรียบเรียงข้อมูลตามสถิติพร้อมจัดทำรายงานผลการประเมินเป็นรูปเล่ม
เพื่อใช้ในการปรับปรุงพัฒนา ประกอบด้วย

๑. นางประภา	เที่ยงเข้ม	ประธานกรรมการ
๒. นางวนิษา	นิติธรรม	กรรมการ
๓. นางศิริเพ็ญ	แก้วดี	กรรมการ

๔. นายธนพจน์	โพสมัคร	กรรมการ
๕. นายอภิชาญ	หนั่นเหมา	กรรมการ
๖. นายพงศกร	ทิพย์สุขศรี	กรรมการ
๗. นายเกียรติศักดิ์	หมวกขุนทด	กรรมการ
๘. นางสาวจิราภรณ์	ตุ้มภูเขียว	กรรมการ
๙. นางสาวศิริวิมล	ปาจิแพ	กรรมการ
๑๐. นายชุกเศรษฐ์	นามวา	กรรมการเลขานุการ
๑๑. นักศึกษาปริญญาตรีปีที่ ๒		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑๐. คณะกรรมการยานพาหนะ มีหน้าที่จัดยานพาหนะสำหรับการเดินทางในการเก็บข้อมูลภาคสนามและการติดต่อประสานงานต่างๆ รวมถึงการรับ-ส่ง เพื่อการจัดทำเอกสารรูปแบบ ประกอบด้วย

๑. นางสาวกนกทิพย์	ประเสริฐ	ประธานกรรมการ
๒. นางณรงค์ศักดิ์	สุขศิริ	กรรมการ
๓. นายกฤษณะ	จาตุรัส	กรรมการ
๔. นายแดง	ไตรสุนทร	กรรมการ
๕. นายชาคริต	ไตรสุนทร	กรรมการและเลขานุการ

๑๑. คณะกรรมการธุรการ การเงินและพัสดุ มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเบิกจ่ายเงินและพัสดุ ในกรณีที่มีการเบิกจ่าย จัดเอกสารทางราชการ รวมทั้งการประสานงานหน่วยงานราชการ ประกอบด้วย

๑. นางสาวปัทมาภรณ์	สุขสมวัฒน์	ประธานกรรมการ
๒. นางสาวปวีร์	นิลกรรณ์	กรรมการ
๓. นางมนัสวรรณ	สุรวาทศิลป์	กรรมการ
๔. นางดวงกมล	กัมพลานนท์	กรรมการ
๕. นางสาวชุษฎิ	ชอประก	กรรมการและเลขานุการ

ทั้งนี้ขอให้ข้าราชการที่ได้รับการแต่งตั้ง ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความวิริยะอุตสาหะ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อวิทยาลัยฯ และทางราชการอย่างสูงสุด

สั่ง ณ วันที่ ๑๖ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

(นางอัญชนา วิริยะประสิทธิ์)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

ที่ วธ ๐๘๑๖ /ว ๖๖

วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา
๔๔๔ ม.๑๐ ต.โคกกรวด
อ.เมือง จ.นครราชสีมา ๓๐๒๘๐

๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลภาคสนาม

เรียน นายกำป็น นิธิวรไพบูลย์

ด้วยวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ได้จัดทำข้อมูลการสร้างสื่อวัฒนธรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช
เพื่องานวิจัยซึ่งเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นที่รู้จักอย่างทั่วถึงในสถาบันการศึกษาและสถาบันอื่นๆ
(หน่วยงานภาครัฐและเอกชน)

ในการนี้ วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมาได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์
อย่างยิ่ง ดังนั้นใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ เพื่อนำไปประกอบการจัดทำวิจัย
ดังกล่าวให้สมบูรณ์และถูกต้องต่อไป จึงใคร่ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางอัญชนา วิริยะประสิทธิ์)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

โทร.๐๔๔-๔๖๕๑๕๒

โทรสาร.๐๔๔-๔๖๕๑๕๓

ที่ วธ ๐๘๑๖ /ว ๖๖

วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

๔๔๔ ม.๑๐ ต.โคกกรวด

อ.เมือง จ.นครราชสีมา ๓๐๒๘๐

๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลภาคสนาม

เรียน นางทนาย เกริ่นกระโทก

ด้วยวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ได้จัดทำข้อมูลการสร้างสื่อวัฒนธรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช เพื่องานวิจัยซึ่งเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นที่รู้จักอย่างทั่วถึงในสถาบันการศึกษาและสถาบันอื่นๆ (หน่วยงานภาครัฐและเอกชน)

ในการนี้ วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมาได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ดังนั้นใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ เพื่อนำไปประกอบการจัดทำวิจัยดังกล่าวให้สมบูรณ์และถูกต้องต่อไป จึงใคร่ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางอัญญา วิริยะประสิทธิ์)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

โทร.๐๔๔-๔๖๕๑๕๒

โทรสาร.๐๔๔-๔๖๕๑๕๓

ที่ วธ ๐๘๑๖ /ว ๖๖

วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา
๔๔๔ ม.๑๐ ต.โคกกรวด
อ.เมือง จ.นครราชสีมา ๓๐๒๘๐

๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลภาคสนาม

เรียน นางใจ นามพันดุง

ด้วยวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ได้จัดทำข้อมูลการสร้างสื่อวัฒนธรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช
เพื่องานวิจัยซึ่งเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นที่รู้จักอย่างทั่วถึงในสถาบันการศึกษาและสถาบันอื่นๆ
(หน่วยงานภาครัฐและเอกชน)

ในการนี้ วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมาได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์
อย่างยิ่ง ดังนั้นใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ เพื่อนำไปประกอบการจัดทำวิจัย
ดังกล่าวให้สมบูรณ์และถูกต้องต่อไป จึงใคร่ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางอัญชญา วิริยะประสิทธิ์)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

โทร.๐๔๔-๔๖๕๑๕๒

โทรสาร.๐๔๔-๔๖๕๑๕๓

ที่ วธ ๐๘๑๖ /ว ๖๖

วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

๔๔๔ ม.๑๐ ต.โคกกรวด

อ.เมือง จ.นครราชสีมา ๓๐๒๘๐

๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลภาคสนาม

เรียน นางนกน้อย จงอ้อมกลาง

ด้วยวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ได้จัดทำข้อมูลการสร้างสื่อวัฒนธรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช
เพื่องานวิจัยซึ่งเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นที่รู้จักอย่างทั่วถึงในสถาบันการศึกษาและสถาบันอื่นๆ
(หน่วยงานภาครัฐและเอกชน)

ในการนี้ วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมาได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์
อย่างยิ่ง ดังนั้นใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ เพื่อนำไปประกอบการจัดทำวิจัย
ดังกล่าวให้สมบูรณ์และถูกต้องต่อไป จึงใคร่ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางอัญชนา วัริยะประสิทธิ์)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

โทร.๐๔๔-๔๖๕๑๕๒

โทรสาร.๐๔๔-๔๖๕๑๕๓

ที่ วธ ๐๘๑๖ /ว ๖๖

วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา
๔๔๔ ม.๑๐ ต.โคกกรวด
อ.เมือง จ.นครราชสีมา ๓๐๒๘๐

๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลภาคสนาม

เรียน นายสม นามพันธุ์

ด้วยวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ได้จัดทำข้อมูลการสร้างสื่อวัฒนธรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช
เพื่องานวิจัยซึ่งเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นที่รู้จักอย่างทั่วถึงในสถาบันการศึกษาและสถาบันอื่นๆ
(หน่วยงานภาครัฐและเอกชน)

ในการนี้ วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมาได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์
อย่างยิ่ง ดังนั้นใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ เพื่อนำไปประกอบการจัดทำวิจัย
ดังกล่าวให้สมบูรณ์และถูกต้องต่อไป จึงใคร่ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางอัญชนา วีริยะประสิทธิ์)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

โทร.๐๔๔-๔๖๕๑๕๒

โทรสาร.๐๔๔-๔๖๕๑๕๓

ที่ วธ ๐๘๑๖ /ว ๖๖

วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

๔๔๔ ม.๑๐ ต.โคกกรวด

อ.เมือง จ.นครราชสีมา ๓๐๒๘๐

๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลภาคสนาม

เรียน นายแฉล้ม แบนขุนทด

ด้วยวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ได้จัดทำข้อมูลการสร้างสื่อวัฒนธรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช
เพื่องานวิจัยซึ่งเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นที่รู้จักอย่างทั่วถึงในสถาบันการศึกษาและสถาบันอื่นๆ
(หน่วยงานภาครัฐและเอกชน)

ในการนี้ วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมาได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์
อย่างยิ่ง ดังนั้นใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ เพื่อนำไปประกอบการจัดทำวิจัย
ดังกล่าวให้สมบูรณ์และถูกต้องต่อไป จึงใคร่ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางอัญชนา วัริยะประสิทธิ์)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

โทร.๐๔๔-๔๖๕๑๕๒

โทรสาร.๐๔๔-๔๖๕๑๕๓

ที่ วธ ๐๘๑๖/วท๑

วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

๔๔๔ ม.๑๐ ต.โคกกรวด

อ.เมือง จ.นครราชสีมา ๓๐๒๘๐

๖ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญประชุมเสวนาการสร้างสื่อวัฒนธรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช

เรียน นางอนุช งามศรี

ด้วยวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ได้จัดทำข้อมูลการสร้างสื่อวัฒนธรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นที่รู้จักอย่างทั่วถึง ในสถาบันการศึกษาและสถาบันอื่นๆ

ในการนี้ วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมาได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเพลงโคราชเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมเสวนาครั้งนี้ มีกำหนดจัดขึ้นในวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๕ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๘.๐๐ น. ณ ห้องประชุมวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

ทางวิทยาลัยฯหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางอัญชญา วิริยะประสิทธิ์)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

โทร.๐๔๔-๔๖๕๑๕๒

โทรสาร.๐๔๔-๔๖๕๑๕๓

ที่ รธ ๐๘๑๖ /รธ๑

วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

๔๔๕ ม.๑๐ ต.โคกกรวด

อ.เมือง จ.นครราชสีมา ๓๐๒๘๐

๖ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญประชุมเสวนาการสร้างสื่อวัฒนธรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช

เรียน นาย กำนัน วิจิตร วัฒนชัย

ด้วยวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ได้จัดทำข้อมูลการสร้างสื่อวัฒนธรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นที่รู้จักอย่างทั่วถึง ในสถาบันการศึกษาและสถาบันอื่นๆ

ในการนี้ วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมาได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเพลงโคราชเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมเสวนาครั้งนี้ มีกำหนดจัดขึ้นในวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๕ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๘.๐๐ น. ณ ห้องประชุมวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

ทางวิทยาลัยฯหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางอัญญา วิริยะประสิทธิ์)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

โทร.๐๔๔-๔๖๕๑๕๒

โทรสาร.๐๔๔-๔๖๕๑๕๓

ที่ วธ ๐๘๑๖/ว๗๑

วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา

๔๔๔ ม.๑๐ ต.โคกกรวด

อ.เมือง จ.นครราชสีมา ๓๐๒๘๐

๖ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญประชุมเสวนาการสร้างสื่อวัฒนธรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช

เรียน นางสาว ศิรา หาดิระ

ด้วยวิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา ได้จัดทำข้อมูลการสร้างสื่อวัฒนธรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นที่รู้จักอย่างทั่วถึง ในสถาบันการศึกษาและสถาบันอื่นๆ

ในการนี้ วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมาได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเพลงโคราชเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมเสวนาครั้งนี้ มีกำหนดจัดขึ้นในวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๕ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๘.๐๐ น. ณ ห้องประชุมวิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา

ทางวิทยาลัยฯหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางอัญญา วิริยะประสิทธิ์)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา

ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

โทร.๐๔๔-๔๖๕๑๕๒

โทรสาร.๐๔๔-๔๖๕๑๕๓

ที่ วธ ๐๘๑๖/ว๗๑

วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา
๔๔๔ ม.๑๐ ต.โคกกรวด
อ.เมือง จ.นครราชสีมา ๓๐๒๘๐

๖ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอเชิญประชุมเสวนาการสร้างสื่อวัฒนธรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช

เรียน นาง อัญญา วรรณวิมล

ด้วยวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ได้จัดทำข้อมูลการสร้างสื่อวัฒนธรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็นที่รู้จักอย่างทั่วถึง ในสถาบันการศึกษาและสถาบันอื่นๆ ในการนี้ วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมาได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเพลงโคราชเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมเสวนาครั้งนี้ มีกำหนดจัดขึ้นในวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๕ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๘.๐๐ น. ณ ห้องประชุมวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

ทางวิทยาลัยฯหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางอัญญา วรรณวิมล)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม

โทร.๐๔๔-๔๖๕๑๕๒

โทรสาร.๐๔๔-๔๖๕๑๕๓

ภาคผนวก ง
รายการจัดทำสื่อวีดิทัศน์

สคริปต์การวิจัย ประจำปี 2555 เรื่อง การสร้างสื่อวัฒนธรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

ลำดับ	เนื้อหา	ภาพ	เสียง/แสง/วิดีโอ
1	การวิจัย ประจำปี ๒๕๕๕ เรื่อง การสร้างสื่อวัฒนธรรมเพลงโคราชของนาฏศิลปนครราชสีมา	รวมศิลปินหมอลำโคราช, ย่าโม	วงมโหรีโคราช
2	วัตถุประสงค์ของการวิจัย 1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของ เพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา 2. เพื่อสร้างสื่อวัฒนธรรมวิถีทัศน์ เพลงโคราช ของวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา	วัตถุประสงค์ของการวิจัย 1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของ เพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา 2. เพื่อสร้างสื่อวัฒนธรรมวิถีทัศน์ เพลงโคราช ของวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา	
3	ความสำคัญของการวิจัย 1. ผลการวิจัยทำให้ทราบความเป็นมาของเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา 2. ผลการวิจัยสามารถนำมาสร้างสื่อวัฒนธรรม ประเภทวีซีดีเพลงโคราชที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนในวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมาและผู้สนใจ	ความสำคัญของการวิจัย 1. ผลการวิจัยทำให้ทราบความเป็นมาของเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา 2. ผลการวิจัยสามารถนำมาสร้างสื่อวัฒนธรรม ประเภทวีซีดีเพลงโคราชที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนในวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมาและผู้สนใจ	

ลำดับ	เนื้อหา	ภาพ	เสียง/แสง/วิดีโอ
4	ประวัติการแสดงเพลงโคราช เพลงโคราชจะเริ่มเล่นตั้งแต่เมื่อไร ไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดจากคำบอกเล่าต่อกันมา มีเพียงว่าสมัยท้าวสุรนารี(คุณย่าโม) (พ.ศ. 2313-2395) ท่านชอบเพลงโคราชมาก ต่อมาเมื่อมีการสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ได้จัดให้มีงานฉลองชัยชนะท่านท้าวสุรนารี เพลงโคราชได้มีโอกาสเล่นในงานฉลองนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2477 จนถึงปัจจุบันและหลังจากนั้นก็มีการสืบทอดเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน	ลานย่าโม/การเล่นเพลงโคราช ตัวหนังสือประวัติฯ	
5	ลักษณะของเพลงโคราช เพลงโคราชมียุคเด่นคือ ภาษาที่ใช้ในการขับร้องเป็นภาษาถิ่นสำเนียงโคราช กลอนเพลงมีฉันทลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ กลอนเพลงโคราช ต้องใช้คำสัมผัสแบบเป็นคู่ๆ เพราะคนโคราช สมัยก่อนชอบพูดกันในแบบคำคู่ซึ่งจะไม่เหมือนเพลงของภาคอื่นๆ เช่น ลำตัด อีสาว ฉ่อยจะมีกลอนขึ้น ไล่ ลง ไล่ ขึ้น ลี ลง ลี (ต่อ)	รูปภาพ เพลงโคราชมียุคเด่นคือ ภาษาที่ใช้ในการขับร้องเป็นภาษาถิ่น สำเนียงโคราช กลอนเพลงมีฉันทลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ กลอนเพลงโคราช ต้องใช้คำสัมผัสแบบเป็นคู่ๆ เพราะคนโคราช สมัยก่อนชอบพูดกันในแบบคำคู่ซึ่งจะไม่เหมือนเพลงของภาคอื่นๆ เช่น ลำตัด อีสาว ฉ่อยจะมีกลอนขึ้น ไล่ ลง ไล่ ขึ้น ลี ลง ลี (ต่อ)	

ลำดับ	เนื้อหา	ภาพ	เสียง/แสง/วิดีโอ
	แต่เพลงโคราชนั้นจะมีสัมผัสจับคู่หลายชั้นหลายตอนเป็นเพลงมีท่วงทำนองไพเราะ เป็นการแสดงร้องสด ไม่มีดนตรี มีผู้แสดงชาย-หญิง 2 คู่ ผู้ประกอบอาชีพเพลงโคราชเรียกว่า “หมอเพลง” การเล่นจะเล่นเป็นพิธีการ มีเวที การแต่งกายตามแบบของหมอเพลงและมีการยกครู นอกจากนี้ เพลงโคราชยังมีบทบาทเกี่ยวข้องกับความเชื่อและศรัทธาต่อท่านท้าวสุรนารี ณ ลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี และวัดศาลาลอย	รูปภาพ แต่เพลงโคราชนั้นจะมีสัมผัสจับคู่หลายชั้นหลายตอนเป็นเพลงมีท่วงทำนองไพเราะ เป็นการแสดงร้องสด ไม่มีดนตรี มีผู้แสดงชาย-หญิง 2 คู่ ผู้ประกอบอาชีพเพลงโคราชเรียกว่า “หมอเพลง” การเล่นจะเล่นเป็นพิธีการ มีเวที การแต่งกายตามแบบของหมอเพลงและมีการยกครู นอกจากนี้ เพลงโคราชยังมีบทบาทเกี่ยวข้องกับความเชื่อและศรัทธาต่อท่านท้าวสุรนารี ณ ลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี และวัดศาลาลอย	
6	เนื้อหาของเพลงโคราช เนื้อหาของเพลงโคราชมีหลายรส เป็นการใช้ภาษาเชิงสัญลักษณ์และการใช้คำตรงๆ ที่มีปฏิภาณไหวพริบ ในการพูดจาโต้ตอบเกี่ยวกับ สุภาพิตและคำสั่งสอน เจตคติต่อสังคม ความเชื่อค่านิยม ความเป็นอยู่ อาชีพและสภาพสังคม วรรณคดีประวัติศาสตร์ ธรรมชาติและนิทานพื้นบ้าน เป็นต้น	เนื้อหาของเพลงโคราชมีหลายรส เป็นการใช้ภาษาเชิงสัญลักษณ์และการใช้คำตรงๆ ที่มีปฏิภาณไหวพริบ ในการพูดจาโต้ตอบเกี่ยวกับ สุภาพิตและคำสั่งสอน เจตคติต่อสังคม ความเชื่อค่านิยม ความเป็นอยู่ อาชีพและสภาพสังคม วรรณคดีประวัติศาสตร์ ธรรมชาติและนิทานพื้นบ้าน เป็นต้น	

ลำดับ	เนื้อหา	ภาพ	เสียง/แสง/วิดีโอ
7	รูปแบบการแสดงเพลงโคราช จะเริ่มต้นด้วย เพลงเชิญ เพลงประกาศ แนะนำตัวเอง เพลงท่วงทักทาย เพลงถามข่าว เพลงขออภัย เพลง ไหว้ครูเพลงตัดเชิญ เพลงปรึกษาทำ มาหากินเพลงเปรียบถ่อมตน, ทำท่าย เพลงเรื่องเกี่ยวกับธรรมะ, นิทาน พื้นบ้าน, งานบุญต่างๆ เพลงเกี่ยว เพลงชวน เพลงชมไม้ เพลงชมนก เพลงเกี่ยวแกมจาก เพลงลา เพลง อวยพร เป็นต้น	รูปแบบการแสดงเพลงโคราช จะเริ่มต้นด้วย เพลงเชิญ เพลง ประกาศแนะนำตัวเอง เพลง ท่วงทักทาย เพลงถามข่าว เพลงขออภัย เพลงไหว้ครู เพลงตัดเชิญ เพลงปรึกษาทำ มาหากินเพลงเปรียบถ่อมตน , ทำท่าย เพลงเรื่องเกี่ยวกับ ธรรมะ, นิทานพื้นบ้าน, งาน บุญต่างๆ เพลงเกี่ยว เพลง ชวน เพลงชมไม้ เพลงชมนก เพลงเกี่ยวแกมจาก เพลงลา เพลงอวยพร เป็นต้น	
8	เครื่องแต่งกายที่ใช้ในการแสดงเพลง โคราช <u>หมอลำเพลงโคราชผู้ชายจะนุ่งผ้าโจง</u> กระเบนมักใช้ผ้าไหมหางกระรอก ซึ่ง ชาวโคราชผลิตกันขึ้นมาเอง หรือบาง ทีก็ใช้ผ้าม่วงแทน เสื้อ เป็นเสื้อคอ กลมแขนสั้น สีไม่จำกัด มีผ้าขาวม้า คาดเอว ภาษาโคราช ว่าใช้ผ้าขาวม้า “เคียนพุง” <u>หมอลำเพลงฝ่ายหญิงจะนุ่งผ้าโจง</u> กระเบน มักใช้ผ้าไหมหางกระรอก หรือผ้าม่วง เสื้อนิยมสวมเสื้อรัดรูปไม่ มีปก แขนสั้นภายในให้พุงตรงไปตาม ลำคอ ให้ผ่านลูกคอ	ภาพการแต่งกายชายหน้าตรง หลัง ข้าง ภาพการแต่งกายหญิงหน้า ตรง หลัง ข้าง	

ลำดับ	เนื้อหา	ภาพ	เสียง/แสง/วิดีโอ
9	โอกาสที่ใช้แสดงเพลงโคราช เพลงโคราชสามารถแสดงได้ทุกงานทั้งงานมงคลและงานอวมงคลที่เกี่ยวกับประเพณีวิถีชีวิตต่างๆ เช่น งานวันเกิด งานโกนจุก งานบวชนาค งานแต่งงาน เกษียณอายุ งานเผาศพ เทศกาลต่างๆอวยพรต้อนรับแขกผู้มาเยือน กิจกรรมรณรงค์ และงานทอดกฐิน ผ้าป่า ลงแขกเกี่ยวข้าว ตั้งศาลพระภูมิ เจ้าที่ และแก้บน เป็นต้น	ภาพงานบุญต่างๆ	
10	วิธีการฝักร้องเพลงโคราช จะเริ่มฝักบทใดก่อนก็ได้ แต่ต้องฝักวิธีการโอ้ของเพลงโคราชให้ได้ก่อน วิธีการฝักคือให้ทำลำคอให้ปลอดโปร่งแล้วเริ่มเปล่งเสียงจากปอด	ภาพเคลื่อนไหวศิลปินหมอลำเพลงโคราชสาธิตวิธีการโอ้อ้อ โอ้อ้อออออออออออ เอออออออออเออ-เอออออออเออ	

ลำดับ	เนื้อหา	ภาพ	เสียง/แสง/วิดีโอ
11	ภาพเคลื่อนไหวการฝึกร้องเพลงโคราช	ภาพเคลื่อนไหวการฝึกร้องเพลงโคราช	
12	1. เพลงเชิญ	ภาพเคลื่อนไหวการฝึกร้องเพลงโคราช เพลงเชิญ	บทร้องเพลงเชิญ
13	1. เพลงประกาศแนะนำตัวเอง	ภาพเคลื่อนไหวการฝึกร้องเพลงโคราช เพลงประกาศแนะนำตัวเอง	บทร้องเพลงประกาศแนะนำ ตัวเอง
14	2. เพลงถามข่าว	ภาพเคลื่อนไหวการฝึกร้องเพลงโคราช เพลงถามข่าว	บทร้องเพลงถามข่าว
15	4. เพลงขอภัย	ภาพเคลื่อนไหวการฝึกร้องเพลงโคราช เพลงขอภัย	บทร้องเพลงขอภัย
16	2. เพลงไหว้ครู	ภาพเคลื่อนไหวการฝึกร้องเพลง โคราช เพลงไหว้ครู	บทร้องเพลงไหว้ครู
17	3. เพลงตัดเชิญ	ภาพเคลื่อนไหวการฝึกร้องเพลงโคราช เพลงตัดเชิญ	บทร้องเพลงตัดเชิญ
18	6. เพลงปรึกษาทำมาหากิน	ภาพเคลื่อนไหวการฝึกร้องเพลง โคราช เพลงปรึกษาทำมาหากิน	บทร้องเพลงปรึกษาทำมาหา กิน
19	4. เพลงเปรียบถ่อมตน, ทำท่าย	ภาพเคลื่อนไหวการฝึกร้องเพลงโคราช เพลงเปรียบถ่อมตน, ทำท่าย/	บทร้องเพลงเปรียบถ่อมตน ทำท่าย
20	5. เพลงเปรียบเข้าเรื่อง	ภาพเคลื่อนไหวการฝึกร้องเพลงโคราช เพลงเปรียบเข้าเรื่อง	บทร้องเพลงเปรียบเข้าเรื่อง
21	6. เพลงเรื่องบุญบาป	ภาพเคลื่อนไหวการฝึกร้องเพลงโคราช เพลงเรื่องบุญบาป	บทร้องเพลงเรื่องบุญบาป
22	10. เพลงเกี้ยว	ภาพเคลื่อนไหวการฝึกร้องเพลง โคราช เพลงเกี้ยว	บทร้องเพลงเกี้ยว
23	12 เพลงชวน	ภาพเคลื่อนไหวการฝึกร้องเพลงโคราช เพลงชวน	บทร้องเพลงชวน
24	12 เพลงชมไม้	ภาพเคลื่อนไหวการฝึกร้องเพลงโคราช เพลงชมไม้	บทร้องเพลงชมไม้
25	13 เพลงชมนก	ภาพเคลื่อนไหวการฝึกร้องเพลง โคราช เพลงชมนก	บทร้องเพลงชมนก
26	13 เพลงเกี้ยวแกมจาก	ภาพเคลื่อนไหวการฝึกร้องเพลง โคราช เพลงเกี้ยวแกมจาก	บทร้องเพลงเกี้ยวแกมจาก

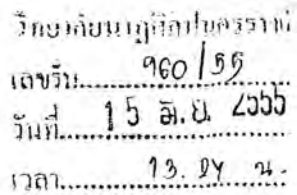
ลำดับ	เนื้อหา	ภาพ	เสียง/แสง/วิดีโอ
27	14 เพลงลา	ภาพเคลื่อนไหวการฝึกร้องเพลงโคราช เพลงลา	บทร้องเพลงลา
28	14 เพลงอวยพร	ภาพเคลื่อนไหวการฝึกร้องเพลงโคราช เพลงอวยพร	บทร้องเพลงอวยพร
29	15 เพลงถวายพระพรวันพ่อ	ภาพเคลื่อนไหวการฝึกร้องเพลงโคราช เพลงถวายพระพรวันพ่อ	บทร้องเพลงถวายพระพรวันพ่อ
30	15 เพลงถวายพระพรวันแม่	ภาพเคลื่อนไหวการฝึกร้องเพลงโคราช เพลงถวายพระพรวันแม่	บทร้องเพลงถวายพระพรวันแม่
31	16 ร่วมอนุรักษ์เพลงโคราช	ภาพเคลื่อนไหวการฝึกร้องเพลงโคราช ร่วมอนุรักษ์เพลงโคราช	บทร้องเพลงร่วมอนุรักษ์เพลงโคราช
32	ทำรำเพลงโคราช มี ๕ ท่า ท่าช้างเทียมแม่ ปลาไหลพันพวง ท่าย่อง ท่าประจัญบาน และท่าจิก ซึ่ง ทำรำเพลงโคราชแต่ละท่าจะใช้รำเข้า เพลง เฉพาะบทเพลงอย่างเช่น ท่าช้าง เทียมแม่ ปลาไหลพันพวง จะใช้รำกับ เพลงเกี่ยวข้าว และเป็นท่าพื้นฐาน ของท่ารำทุกท่า รำท่าจิก รำท่าย่อง รำ ท่าประจัญบาน จะใช้รำกับเพลงรบ เพลงเร็ว ทุกท่าการรำของเพลงโคราช สามารถรื้อดัดแปลงจากท่าพื้นฐาน และจะรื้อต่อเนื่องกันได้ทุกท่า	ภาพนิ่งท่ารำเพลงโคราช 1. ท่าช้างเทียมแม่ 2. ปลาไหลพันพวง 3. ท่าย่อง 4. ท่าประจัญบาน 5. ท่าจิก	ท่ารำเพลงโคราช มี ๕ ท่า ท่าช้างเทียมแม่ ปลาไหลพัน พวง ท่าย่อง ท่าประจัญบาน และ ท่าจิก ซึ่งท่ารำเพลงโคราชแต่ ละท่าจะใช้รำเข้าเพลง เฉพาะ บทเพลงอย่างเช่น ท่าช้าง เทียมแม่ ปลาไหลพันพวง จะ ใช้รำกับเพลงเกี่ยวข้าว และเป็น ท่าพื้นฐาน ของท่ารำทุก ท่า รำท่าจิก รำท่าย่อง รำท่า
33	1. ท่าช้างเทียมแม่	ภาพเคลื่อนไหวไหวปฏิบัติท่ารำ ท่าช้างเทียมแม่	รำท่าช้างเทียมแม่ เป็นท่า พื้นฐาน ฝ่ายหญิงจะยืนเอียง หน้าฝ่ายชายเกือบชิดกัน มือ ทั้งสองฝ่ายจะรำซ้อนขึ้นโดย มือข้างหนึ่งจะตั้งงระดับ ศिरະ มืออีกข้างหนึ่งจะ เหยียดตั้งตั้งปลายนิ้วมือขึ้น พร้อมกับจะใช้เท้าข้างเดียวกัน ก้าวไปข้างหน้า 3 ก้าว ถอย หลัง 3 ก้าว ขณะเท้าถึงพื้นก็ จะหย่อนเข้าชั้นลง

ลำดับ	เนื้อหา	ภาพ	เสียง/แสง/วิดีโอ
34	2. ปลาไหลพันพวง มี ๒ ลักษณะ คือพันด้านหน้า และพันด้านหลัง	ภาพเคลื่อนไหวปฏิบัติทำรำ ทำปลาไหลพันพวง	รำทำปลาไหลพันพวงคือ มือของฝ่ายชายจะรำซ้อน ตะหวัดกับมือของ ฝ่ายหญิง โดยใช้ท่อนข้อมือพัน เกี่ยวกันคล้ายกับปลาไหล ที่พันกันเป็นพวง พร้อมทั้ง สืบเท้าไปข้างหน้า 3 ก้าว และถอยหลัง 2 ก้าว และเดินหน้าอีก 2 ก้าว ย่อ ภายตามจังหวะเพลงเมื่อ ถึงช่วงกลาง กลอนเพลงจะหยุด ฝ่ายชายจะเบี่ยงกาย ไปทางด้านซ้ายมือและจะ ยื่นรำไปจนจบบทกลอน เพลง
35	3. ทำย่อง	ภาพเคลื่อนไหวปฏิบัติทำรำทำ ย่อง	รำทำย่อง ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะรำหันหน้าเข้าหากัน จะใช้รำกับเพลงที่มีจังหวะช้า โดยผู้รำฝ่ายชายจะเดินใน ลักษณะขย่มตัว ก้าวเข้าไปหาฝ่ายหญิง 3 ก้าวโดยฝ่ายหญิง จะถอยหลัง 3 ก้าว มือของทั้ง 2 ฝ่าย ก็จะม้วน มือจับแล้วปล่อยเป็นตั้งวง ตามจังหวะ จะใช้เป็นท่า สำหรับพักเหนื่อย หลังจากรำ ทำต่าง ๆ แล้วก็กลับมาใช้ทำ นี้เพื่อเป็นการพักแรง

ลำดับ	เนื้อหา	ภาพ	เสียง/แสง/วิดีโอ
36	4. ทำประจัญบาน	ภาพเคลื่อนไหวปฏิบัติทำรำ ทำประจัญบาน	รำทำประจัญบาน คำอธิบาย เป็นท่าที่ใช้ประกอบกับเพลง ที่ต่อสู้กันในปฏิภาณไหวพริบ เช่นเพลงเปรียบทำท่าย เพลง ถาม ตอบปัญหา เริ่มจากท่า ปักหลักอยู่กับที่ พอว่าเพลง ถึงช่วงเดินกลอน ในจังหวะ เร็ว ฝ่ายชายจะรำเดินเข้าหา ฝ่ายหญิงจะรำถอยหลัง ก้าว ขาทั้งรุกและถอยพร้อม ๆ กัน หย่อนเข้าตามจังหวะของ เพลง โดยมีฝ่ายชายที่รำ ท่าท่าเหมือนจะถูกต้องของ สรวน แล้วฝ่ายหญิงก็จะคอยปิดป้อง ทำให้ผู้ชมเชียร์อย่าง สนุกสนาน
37	5. ทำจิก มี ๒ ลักษณะคือ จิกด้านบนและจิกด้านล่าง	ภาพเคลื่อนไหวปฏิบัติทำรำทำจิก	รำทำจิก จะใช้รำกับเพลงที่มี จังหวะเร็ว จะผสมท่าปลาไหล พันพวงหรือ ท่าช้างเทียมแม่ ก็ได้ โดยฝ่ายชายจะก้าวเท้า เข้าไปใกล้ฝ่ายหญิงมือจะทำท่า ล้วงหรือจะจับที่เนื้อตัวฝ่าย หญิง ส่วนฝ่ายหญิงก็จะเดินหนี มือจะปิดป้องไม่ให้ฝ่ายชาย เข้าถึงตัวเป็นการหยอกล้อ เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน ผู้ชมก็จะส่งเสียงเชียร์ และ ปรบมือไปตามจังหวะของการ ก้าวเท้ารำ

ภาคผนวก จ
รายการดำเนินงานตามโครงการ

ส่วนราชการ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ สำนักงานอธิการบดี โทร ๐ ๒๒๒๔ ๔๗๐๔ ต่อ ๔๒๘

ที่ รธ ๐๘๐๑.๐๒/พิเศษ วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอแจ้งผลการพิจารณางบประมาณสนับสนุนโครงการวิจัยทางการศึกษา สื่อนวัตกรรมทางการศึกษา
และงานสร้างสรรค์ทางศิลปวัฒนธรรมของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๕

เรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา

ตามที่สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้กำหนดจัดประชุมพิจารณาจัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการวิจัยทางการศึกษาและสื่อวัฒนธรรมงานสร้างสรรค์ทางศิลปวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๕ เพื่อเป็นกส่งเสริมการสร้างงานวิจัยของบุคลากรในสังกัดตามกรอบมาตรฐานการดำเนินงานด้านประกันคุณภาพทางการศึกษาของสถาบันฯ เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๕ บัดนี้การดำเนินดังกล่าวเสร็จสิ้นแล้ว จึงขอแจ้งโครงการวิจัยที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติงบประมาณสนับสนุน จำนวน ๒๒ โครงการ โดยแบ่งเป็นโครงการวิจัยทางการศึกษา จำนวน ๑๔ โครงการ โครงการสื่อวัฒนธรรมทางการศึกษาและงานสร้างสรรค์ทางศิลปวัฒนธรรม จำนวน ๘ โครงการ ดังรายละเอียดตามเอกสารแนบ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการต่อไปด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

(นายสมบูรณ์ บุญวงศ์)

ผู้ช่วยอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Ben cr. 2nd. 22.

- $\frac{1}{2} \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} m v^2 \right) = \frac{1}{2} m v \frac{dv}{dt}$
- $\frac{1}{2} m v \frac{dv}{dt} = \frac{1}{2} m v \frac{dv}{dt}$
- $\frac{1}{2} m v \frac{dv}{dt} = \frac{1}{2} m v \frac{dv}{dt}$

700
11/10/10, 11/10/10

စံ/ပါမလ

D. J. [unclear]

นางอัญญา วัฒนกุล
ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์

18 મિ. ઇ. 2555

[Handwritten signature]

१८५६, ५, २५

ประกาศสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

เรื่อง ผลการพิจารณางบประมาณสนับสนุนโครงการวิจัยทางการศึกษา สื่อนวัตกรรมทางการศึกษา
และงานสร้างสรรค์ทางศิลปวัฒนธรรมของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๕

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เป็นสถาบันทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีภารกิจหลักในการผลิต
บัณฑิตเฉพาะด้านศิลปวัฒนธรรม รวมถึงพันธกิจด้านการส่งเสริมการสร้างงานวิจัย สื่อนวัตกรรมและงาน
สร้างสรรค์ด้านศิลปวัฒนธรรมของบุคลากรในสถานศึกษาตามกรอบมาตรฐานการดำเนินงานด้านการประกัน
คุณภาพทางการศึกษา

ในการนี้สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ได้ดำเนินการจัดประชุมเพื่อพิจารณาจัดสรรงบประมาณ
สนับสนุนโครงการวิจัยทางการศึกษา สื่อนวัตกรรมทางการศึกษาและงานสร้างสรรค์ทางศิลปวัฒนธรรม ประจำปี
งบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๕ เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๕ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงประกาศผล
โครงการวิจัยที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติงบประมาณสนับสนุน จำนวน ๒๒ โครงการ โดยแบ่งเป็นโครงการวิจัย
ทางการศึกษา จำนวน ๑๔ โครงการ โครงการสื่อนวัตกรรมทางการศึกษาและงานสร้างสรรค์ทางศิลปวัฒนธรรม
จำนวน ๘ โครงการ ดังรายละเอียดตามเอกสารแนบ

ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ เดือน มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๕

(นายสิริชัยชาญ หักจรรย์)

อธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

โครงการวิจัยทางการศึกษา สื่อนวัตกรรมทางการศึกษาและงานสร้างสรรค์ทางศิลปวัฒนธรรมที่ได้รับ
ทุนสนับสนุนสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๕

โครงการวิจัยทางการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน	โครงการวิจัย	งบประมาณ
๑.	นางวาสนา บุญญาพิทักษ์	วิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช	การพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช	๑๒๐,๐
๒.	นางสาวทัศนีย์ ศิวบรรวัฒนา	วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์	การสร้างเครื่องมือวัดภาคปฏิบัตินาฏศิลป์ไทยระดับมัธยมศึกษา ปีที่ ๕	๖๐,๐
๓.	นายโยธิน พลเขต	วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด	การศึกษาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาด้านดนตรีพื้นบ้านอีสาน	๑๐๐,๐
๔.	ดร.กิตติศักดิ์ แส่นประดิษฐ์	วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด	หมอลำเรื่องต่อกลอน : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดร้อยเอ็ด	๕๐,๐
๕.	นางเหมือนขวัญ ดีสมจิตร	วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย	พ็อนตะคัน	๑๐๐,๐
๖.	นายดิเรก ทรงกลดวัตร	วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี	คิด-นาฏยธรรมาศวโฆษ	๑๓๐,๐
๗.	ดร.โพธิพันธ์ พานิช	วิทยาลัยนาฏศิลป์	การศึกษาสุขภาพจิตของนักศึกษา คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	๘๐,๐
๘.	ร.ต.ดร.ธวัช เต็มญวน	วิทยาลัยนาฏศิลป์	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	๘๐,๐
๙.	นายเฉลิมศักดิ์ รัตนจันทร์	คณะศิลปวิจิตร	การแทนค่าภาพลักษณ์ด้วยศิลปะการพิมพ์	๑๐๐,๐
๑๐.	นายชนะโยธิน อุปลักษณ์	คณะศิลปวิจิตร	การศึกษาและพัฒนางานปั้นปูนสด	๑๐๐,๐
๑๑.	ผศ.ดร.จินตนา สายทองคำ	คณะศิลปนาฏดุริยางค์	การศึกษากระบวนการทำรำนางแปลงในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ : อยุธยาสุรพนา	๑๐๐,๐
๑๒.	น.ส.ธัญญลักษณ์ ใจเที่ยง	คณะศิลปศึกษา	การศึกษาการเตรียมความพร้อมของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์สู่สมาคมอาเซียนปี พ.ศ. ๒๕๕๘	๘๐,๐
๑๓.	ผศ.วรินทร์พร ทับเกตุ	คณะศิลปศึกษา	ศึกษาวิเคราะห์นาฏยศัพท์	๓๐,๐
๑๔.	นายศรายุทธ หอมเย็น	คณะศิลปศึกษา	การสร้างแบบฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะการบรรเลงของนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีคีตศิลป์ไทยศึกษา	๕๐,๐

โครงการวิจัยสื่อนวัตกรรมทางการศึกษาและงานสร้างสรรค์ทางศิลปวัฒนธรรม

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน	โครงการวิจัย	งบประมาณ
๑.	นายปริกมล เขียววานิช	วิทยาลัยช่างศิลป์	จิตรกรรมผสมบนระนาบสองมิติ	๘
๒.	นางวิลาวัลย์ อ่วมไธ	วิทยาลัยนาฏศิลป์ นครราชสีมา	การสร้างสื่อนวัตกรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช	๘
๓.	นายพรเทพ บุญจันทร์เพชร	วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง	ระบำตะเลาะเซม้ง	๘
๔.	นายนพคุณ สุดประเสริฐ	คณะศิลปนาฏดุริยางค์	การสร้างชุดการสอนฝึกปฏิบัติขับร้องเพลง โขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอนศึกพรหมมาสดร์ สำหรับการเรียนการสอนวิชาเฉพาะคดี ศิลป์ไทย	๘
๕.	นายขณูชาพัฒน์ ภมรินทร์	คณะศิลปศึกษา	สื่อนวัตกรรมทางการศึกษาสำหรับวิชาการ สอนเครื่องเคาะตี	๘
๖.	นางสาวศิริลักษณ์ ฉลองธรรม	คณะศิลปศึกษา	การพัฒนาเครื่องควั่นสายขอสำหรับการ เรียนการสอนสาขาวิชาดนตรีคีตศิลป์ไทย ศึกษา	๑๐
๗.	นางสาวสุชาดา เจริญโท	วิทยาลัยช่างศิลป์ สุพรรณบุรี	งานสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์สามมิติ ด้วยวัสดุและแร่ธาตุในธรรมชาติ	๘
๘.	นายพิเศษ โพพิศ	วิทยาลัยช่างศิลป์ สุพรรณบุรี	การสร้างสรรค์รูปสุนัขจรจัดด้วยเทคนิคสื่อ ประสม	๘

วิกิตำนา
 เลขที่ 1044/55
 วันที่ 25 ส.ย. 2555
 เวลา 14.15 น.

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ สำนักงานอธิการบดี โทร ๐ ๒๒๒๔ ๔๗๐๔

ที่ ๗๖ ๐๘๐๑/๕๕๙๑

วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๕

เรื่อง แจ้งขั้นตอนการดำเนินการโครงการวิจัยทางการศึกษา นวัตกรรมและงานสร้างสรรค์ทางศิลปวัฒนธรรม
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๕

เรียน คณะบดี ๓ คณะ/ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์/ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์

ตามที่สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์มีนโยบายให้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการวิจัยทาง
การศึกษา สื่อ นวัตกรรมและงานสร้างสรรค์ทางศิลปวัฒนธรรมประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๕ ไปยังหน่วยงานใน
สังกัด ในการนี้เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในแนวทางเดียวกันและให้แล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด ฝ่ายวิจัย
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์จึงขอแจ้งขั้นตอนการดำเนินการโครงการวิจัยทางการศึกษา นวัตกรรมและงานสร้างสรรค์
ทางศิลปวัฒนธรรม รายละเอียดตามเอกสารดังแนบ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและแจ้งผู้เกี่ยวข้องให้ดำเนินการต่อไป

जोड़ न

(นายสิริชัยชาญ ฝึกจำรูญ)

อธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Per no. 204.22.

— 14/10/2013: 13/10/2013

11/11/2019

1409/2015 O. 2015/2015 11.5.2015

کے لئے

5/12/20

החלטה
החלטת הוועדה. 11.11.11

ಶ್ರೀಮದ್ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ

စာအုပ်
နံပါတ်
(စာအုပ် ဝင်ရိုး)
၁၈၈၈

นางอัญชนา วิจารณ์ประสิทธิ์
ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา
26 ส.ย. 2555

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ฝ่ายบริหาร โทร.๐-๔๔๔๖-๕๑๕๒

ที่ วธ ๐๘๑๖ /

วันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุมัติใช้เงินโครงการวิจัยประจำปี ๒๕๕๕ เรื่องการสร้างสื่อวัฒนธรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช

เรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

ตามคำสั่งวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ที่ ๑๔๒/ ๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๕๕ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานวิจัยประจำปี ๒๕๕๕ การสร้างสื่อวัฒนธรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช ข้าพเจ้านาง วิลาวัลย์ อ่วมอุไร ตำแหน่งครู คศ. ๒ วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการดำเนินการและเลขานุการ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงขออนุมัติใช้เงินโครงการวิจัยประจำปี ๒๕๕๕ เรื่องการสร้างสื่อวัฒนธรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จำนวนเงิน ๘๐,๐๐๐ บาท ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- ๑ ค่าจ้างเหมารถตู้พร้อมน้ำมันเชื้อเพลิง ๑ คันเพื่อออกเก็บข้อมูลภาคสนาม
จำนวน ๕ วันๆ ๑,๕๐๐ บาท เป็นเงิน ๗,๕๐๐ บาท
๒. ค่าเบี้ยเลี้ยงข้าราชการและลูกจ้าง
จำนวน ๑๐ คนๆ ๒๔๐*๕ วัน เป็นเงิน ๑๒,๐๐๐ บาท
๓. ค่าเบี้ยเลี้ยงผู้เชี่ยวชาญ ๑ วัน
จำนวน ๓ ท่านๆ ละ ๑,๒๐๐ บาท เป็นเงิน ๓,๖๐๐ บาท
๔. ค่าจ้างเหมาจัดพิมพ์เข้าเล่มเอกสาร
จำนวน ๓๐ เล่มๆ ๓๕๐ บาท เป็นเงิน ๑๐,๕๐๐ บาท
๕. ค่าตอบแทนศิลปินท้องถิ่น หมอเพลงโคราช
จำนวน ๖ คณะๆละ ๓,๐๐๐ บาท เป็นเงิน ๑๘,๐๐๐ บาท
๖. ค่าจ้างเหมาอาหาร ๑ มื้อพร้อมอาหารว่าง สำหรับผู้เข้าร่วมประชุม
จำนวน ๗๐ คน เป็นเงิน ๑๓,๔๐๐ บาท
๗. ค่าจ้างเหมาจัดทำสื่อวัฒนธรรมเพลงโคราชในรูปแบบวีดิทัศน์เพลงโคราช
จำนวน ๓๐ แผ่น เป็นเงิน ๑๕,๐๐๐ บาท

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติ

วิลาวัลย์ อ่วมอุไร
นางวิลาวัลย์ อ่วมอุไร
นางวิลาวัลย์ อ่วมอุไร

(นางวิลาวัลย์ อ่วมอุไร)

หัวหน้างานอนุรักษ์ สร้างสรรค์และวิจัยศิลปวัฒนธรรม

วิลาวัลย์ อ่วมอุไร

วิลาวัลย์ อ่วมอุไร

วิลาวัลย์ อ่วมอุไร

วิลาวัลย์ อ่วมอุไร

วิลาวัลย์ อ่วมอุไร

นางอัญชลี วิริยะประสิทธิ์

ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โทร. ๐๔๔-๔๖๕๑๕๒-๓

ที่ วธ ๐๘๑๖ /

วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง รายงานการใช้จ่ายเงินโครงการวิจัยประจำปี ๒๕๕๕ เรื่องการสร้างสื่อนวัตกรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช

เรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

ด้วยข้าพเจ้านางวิลาวรรณย์ อ่วมอุไร ตำแหน่งครู คศ. ๒ วิทยะฐานะชำนาญการ ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานอนุรักษ์สร้างสรรค์ และวิจัยศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ได้จัดทำโครงการโครงการวิจัยประจำปี ๒๕๕๕ เรื่องการสร้างสื่อนวัตกรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช โดยได้เงินงบประมาณ หมวดอุดหนุน จำนวน ๘๐,๐๐๐ บาท จากสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จึงขอรายงานการใช้จ่ายเงินโครงการวิจัยประจำปี ๒๕๕๕ เรื่องการสร้างสื่อนวัตกรรมเกี่ยวกับเพลงโคราช โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. ค่าจ้างเหมารถตู้พร้อมน้ำมันเชื้อเพลิง ๑ คันเพื่อออกเก็บข้อมูลภาคสนาม

จำนวน ๕ วันๆ ๑,๕๐๐ บาท เป็นเงิน ๗,๕๐๐ บาท

๒. ค่าเบี้ยเลี้ยงข้าราชการและลูกจ้าง

จำนวน ๑๐ คนๆละ ๕ วัน เป็นเงิน ๑๒,๐๐๐ บาท

๓. ค่าเบี้ยเลี้ยงผู้เชี่ยวชาญในการจัดประชุมเสวนา ๑ วัน

จำนวน ๓ ท่านๆ ละ ๑,๒๐๐ บาท เป็นเงิน ๓,๖๐๐ บาท

๔. ค่าจ้างเหมาจัดพิมพ์เข้าเล่มเอกสาร

จำนวน ๓๐ เล่มๆ ๓๕๐ บาท เป็นเงิน ๑๐,๕๐๐ บาท

๕. ค่าตอบแทนศิลปินท้องถิ่น หมอเพลงโคราช

จำนวน ๖ คนๆละ ๓,๐๐๐ บาท เป็นเงิน ๑๘,๐๐๐ บาท

๖. ค่าจ้างเหมาอาหาร ๑ มื้อพร้อมอาหารว่าง สำหรับผู้เข้าร่วมประชุม

จำนวน ๗๐ คน เป็นเงิน ๑๓,๓๐๐ บาท

๗. ค่าจ้างเหมาจัดทำสื่อนวัตกรรมเพลงโคราชในรูปแบบวีดีทัศน์เพลงโคราช

จำนวน ๓๐ แผ่น เป็นเงิน ๑๕,๐๐๐ บาท

รวมค่าใช้จ่ายเป็นเงิน ๗๘,๙๐๐ บาท (เจ็ดหมื่นเก้าพันเก้าร้อยบาทถ้วน)

คงเหลือเงินโครงการฯ ๑๐๐ บาท (หนึ่งร้อยบาทถ้วน)

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

รศ.ดร.วิลาวรรณย์
- ผอ.วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

- นางวิลาวรรณย์ อ่วมอุไร (นางวิลาวรรณย์ อ่วมอุไร)
ตำแหน่ง ครูคศ. ๒ วิทยะฐานะชำนาญการ

ผู้รับผิดชอบโครงการ นางอัญญา วิริยะ

ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป

๒๖ ก.ย. ๕๕

26 ก.ย.

ภาคผนวก ฉ
ภาพประกอบ

ภาพประกอบการสัมภาษณ์หมอเพลงโคราชอำเภอเมือง

ภาพประกอบการสัมภาษณ์หมอเพลงโคราชอำเภอเมือง

ภาพประกอบการสัมภาษณ์หมอเพลงโคราชอำเภอเมือง

ภาพประกอบการสัมภาษณ์หมอเพลงโคราชอำเภอโนนสูง

ภาพประกอบการสัมภาษณ์หมอเพลงโคราชอำเภอโนนสูง

ภาพประกอบการสัมภาษณ์หมอเพลงโคราชอำเภอโชคชัย

ภาพประกอบการสัมภาษณ์หมอเพลงโคราชอำเภอโชคชัย

ภาพประกอบการประชุมเสวนาเพลงโคราช
วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๕ ณวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา

ภาพประกอบการเสวนาเพลงโคราช

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางประภา เทียงแฉ่ม
วันเกิด วันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2506
สถานที่เกิด อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 144 หมู่ที่ 7 ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว
จังหวัดนครราชสีมา 30370
ตำแหน่งหน้าที่การงาน ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา ตำบลโคกกรวด อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา 30280

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2522 มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอุ้มทอง อำเภออุ้มทอง
จังหวัดสุพรรณบุรี 72160
พ.ศ. 2525 ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นกลาง (ปน.ส.) วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง
พ.ศ. 2527 ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นสูง (ปน.ส.ชั้นสูง) วิชาเอกเครื่องสายไทย
วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง
พ.ศ. 2531 ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) วิชาเอกภาษาอังกฤษ
วิทยาลัยครูเทพสตรี จ.ลพบุรี
พ.ศ. 2543 ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) วิชาเอกการอุดมศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ชื่อ นางศุภรัตน์ ทองพานิชย์
วันเกิด วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2510
สถานที่เกิด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 60/15 หมู่ที่ 7 ตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง
จังหวัดลพบุรี 15160
ตำแหน่งหน้าที่การงาน ครู วิทยฐานะ ชำนาญการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา ตำบลโคกกรวด อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา 30280

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2524 มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวิทยานาฏศิลป์อ่างทอง อำเภอเมือง
จังหวัดอ่างทอง
- พ.ศ. 2527 ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นกลาง (ปน.ส.) วิทยานาฏศิลป์กรุงเทพ
- พ.ศ. 2529 ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นสูง (ปน.ส.ชั้นสูง) วิชาเอกนาฏศิลป์ไทย
(ละครพระ) วิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพ
- พ.ศ. 2532 ปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) วิชาเอกนาฏศิลป์ไทย(ละครพระ)
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเทเวศร์
- พ.ศ. 2543 ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) วิชาเอกหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- พ.ศ. 2555 ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ชื่อ นางวิลาวัณย์ อ่วมอุไร
วันเกิด วันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2517
สถานที่เกิด อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 555/86 หมู่ที่ 3 ตำบลสุรนารี อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา 30000
ตำแหน่งหน้าที่การงาน ครู วิทยฐานะ ชำนาญการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา ตำบลโคกกรวด อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา 30280

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2528 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านสตึก อำเภอสตึก
จังหวัดบุรีรัมย์
- พ.ศ. 2531 ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ขั้นต้น วิชาเอกนาฏศิลป์ไทย(ละครนาง)
วิทยานาฏศิลป์ร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
- พ.ศ. 2534 ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นกลาง วิชาเอกนาฏศิลป์ไทย(ละครนาง)
วิทยานาฏศิลป์ร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
- พ.ศ. 2536 ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ขั้นสูง (ปน.ส.ชั้นสูง) วิชาเอกนาฏศิลป์ไทย
วิทยานาฏศิลป์ร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
- พ.ศ. 2538 ปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) วิชาเอกนาฏศิลป์ไทย
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
- พ.ศ. 2545 ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) วิชาเอกหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ชื่อ นายพงศกร ทิพย์สุขศรี
วันเกิด วันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2517
สถานที่เกิด อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 335/162 หมู่ที่ 9 ตำบลสุรนารี อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา 30000
ตำแหน่งหน้าที่การงาน ครู วิทยฐานะ ชำนาญการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา ตำบลโคกกรวด อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา 30280

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2532 มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอัสสัมชัญนครราชสีมา อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา
- พ.ศ. 2535 ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นกลาง (ปน.ส.) วิชาเอกนาฏศิลป์ไทย
(โขนยักษ์) วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
- พ.ศ. 2529 ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นสูง (ปน.ส.ชั้นสูง) วิชาเอกนาฏศิลป์ไทย
(โขนยักษ์) วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
- พ.ศ. 2539 ปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) วิชาเอกนาฏศิลป์ไทย
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล